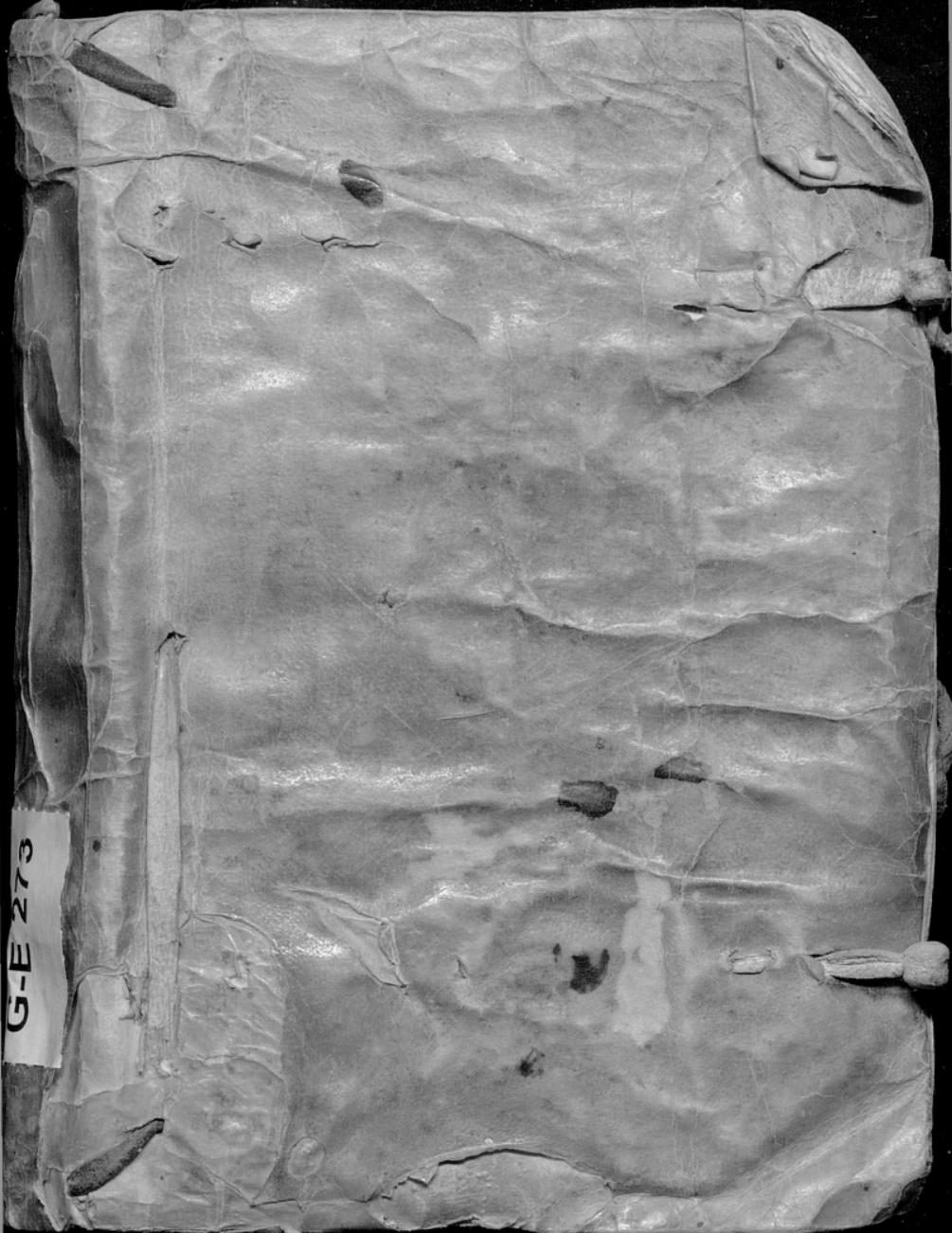


G-E 273



HESPÉRIA
LIBROS HISPANICOS
ZARAGOZA
ESPAÑA



CB 1136069.

T. 11030%

R. 86184 p

Q. CURTHI

RUFI

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

LIBRI VIII.

BREVIARIIS, AC NOTIS HISPANICIS
illustrati, cum locupletissimo indice Urbium
omnium, Regionum, Fluminum &c.,
quæ apud Auctorem frequentè
occurrunt,

A P. RAYMUNDO AGUIRRE
è Societat. Iesu.

VILLAGARSIAE.

TYPISEMINARII.

Anno MDCC LVIII.

BRO
A

C. COUS

Soy a Jose Sando
Gra

LICENCIA DE LA RELIGION.

Eugenio de Colmenares Preposito Provincial
de la Compañia de Jesus en esta Provincia
de Castilla , por particular comision , que pa-
ra ello tengo de N. M. R. P. Loreto Ricci
Preposito General , doi licencia , para que se im-
prima un libro intitulado , *Q. Curtii Rufi de re-
bus gestis Alexandri Magni libri VIII. Breviariis, ac
notis Hispanicis illustrati à P. Raymundo Aguirre* è
Societate Jesu , el cual ha sido examinado , y apro-
bado por personas doctas , y graves de dicha
Compañia. En testimonio de lo cual dimos esta,
firmada de nuestro nombre , y de nuestro Se-
cretario , y sellada con el sello de nuestro Ofi-
cio. En Valladolid à catorce dias del mes de
Diciembre de mil setecientos y cincuenta y ocho
años.

†
IHS.

Eugenio de Colmenares.

†
IHS.

Joachin Medrano.

CENSURA DE D. FRANCISCO
Viguezal, Racionero Titular de la
Santa Iglesia Cathedral de la Ciudad
de Palencia , y antes Cathedratico de Humanidad en dicha Ciudad.

DE orden del Sr. Lic. D. Manuel Rubin de Zelis, Proto-Notario Apostolico, Provisor y Vicario General en esta Ciudad, y Obispado de Palencia, he visto el suplemento à la historia de Q. Curcio Rufo, *de rebus gestis Alexandri Magni* el argumento à cada capitulo , y las notas à los lugares dificultosos del Autor, dispuesto todo a expensas de la solicita erudicion del M. R. P. Raimundo Aguirre de la Compañia de Jesus. Juzgando la obra mas por digna de alabanza , que censura. En lo primero, libra à Curcio del feo borgon de Acefalo ; en lo segundo , clara , y brevemente compendia la serie de cada capitulo : y las notas acomodadas al laconico , y elegante Hispanismo de nuestros tiempos aclara los lugares dificultosos. Todo lo tengo por util , y digno la publica luz , que pretende, no restandome otra cosa, mas que dar muchas gracias à la esclarecida Religion de la Compañia , que de los abundantes

Oros de su sabiduría producee cada dia nuevos
troes, que así procuran enriquecer la Republica
Uraria. Palencia, y Noviembre dos de mil se-
ntos cincuenta y ocho.

D. Francisco Viguezal.

Mujer intencion
invata nefas Maldad
viles maneras doctrat
convenia licencios
conmaya licencia
temulentus cojar
rocha
a mano cogia
3 dejada
iniquum erit
xadentes enset
expectare de madas
incendi coraz
aten bozzi



LICENCIA DEL ORDINARIO.

RC

Id.

NOS el Lic. D. Manuel Rubin de Zelis,^{co} visor, y Vicario General desta Ci^u y Obispado de Palencia , por el Illmo. Sr. D^r dres de Bustamante Obispo de él , Conde de nia del Consejo de S. Mag. &c. Por la pre^u y por lo que à Nos toca damos licencia para^u se pueda imprimir , è imprimia el libro , cu^A tulo es : *Q. Curtii Rufi , de rebus gestis Alex^P Magni , Regis Macedonum :* su Autor el M.^a Raimundo Aguirre de la Compañía de Jesus,^b to que de nuestra orden , y mandato se ha^e y reconocido , y parece no contiene cosa q^e oponga à nuestra Santa Fé Catolica , y bⁱ costumbres. Dada en Palencia à 1. de Jun^e 1758.

Lic. Rubin.

Por su mandado
Manuel de las Barca

ROBACION DEL P. FRANCISCO XAVIER DE
Idiaquez de la Compañia de Jesus , Rector del
Colegio de Villagarcia.

Ciu.
D. E orden del Sr. D. Felipe Codallos , Oidor
de la Real Chancilleria de Valladolid, y
Subdelegado de Imprentas he visto la obra,
Subdelegado , Q. Curtii Rusi de rebus gestis Alexan-
Magni libri octo : summariis , & notis illustra-
P. Raymundus Aguirre è Societate Jesu ad usum
larum ejusdem Societatis. Juzgola por mui dig-
le la luz publica , para el adelantamiento de
bentud en las letras humanas. Valladolid, y
ero 12. de 1758.

IHS.

Francisco Xavier de Idiaquez.



LICENCIA DEL Sr. JUEZ DE IMPRENTA

NOS D. Felipe Codallos, del Consejo de
su Oidor en esta Real Chancilleria,
Subdelegado de Imprentas desta Ciudad
Partido, por el Sr. D. Juan Curiel, que
de todo el Reino, damos licencia, para
imprima, y pueda imprimir la obra intitulada
Q. Curtii Rusi de rebus gestis, Alexandri libri octo, summarisi, & notis illustravit Mundus Aguirre, è Societate Jesu ad usum rum ejusdem Societatis, mediante que de
orden, y comision, ha sido vista, y rec
da, y no contiene cosa que se oponga a
galias de su Magestad, Reales Decretos,
y las costumbres. Dada en Valladolid a
Febrero de mil setecientos cincuenta y och

D. Felipe Codallos

de
sd
ue
a
tit
P
n
en
ec
à
,
qui
ch

Q. CURTHI RIFI,

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

- REGIS MACEDONUM.

FALTAN LOS DOS PRIMEROS LIBROS DE
Q. Curcio, sobre los hechos de Alejandro Magno.
Nosotros supliremos breve , y compendiosamente
este defecto , de lo que hai escrito en los
Historiadores de su vida.

SUPLEMENTO AL LIBRO PRIMERO.



Los 398. años despues de la fundacion
de Roma , y 359. antes de la venida
de Christo, nacio Alejandro, de Olim-
pias, muger de Filipo, Rei de Macedo-
nia. Precedieron à su nacimiento mu-
chas cosas, que suelen ser à veces pronosticos, y presagios

A

de

de lo que despues ha de suceder. La noche , que nacio
se quemó el Templo de Diana en Efeso , tembló la
tierra , y tronó el Ciclo. Por este mismo tiempo fu-
gieron Filipo à Potidea , y Parmenion à los Ilirios
y se vieron por un dia entero sobre la casa domi-
nacíó dos hermosas Aguilas. Tubo por Maestro à Aris-
toteles , y salio bien instruido , y aprobechado de su en-
señanza; y ya desde sus primeros años daba muestras
de lo que habia de ser despues. Su estatura era p-
queña , el rostro agradable , los miembros à proporción
el cuerpo robusto , y vigoroso , de grandes pensamien-
tos , y de igual corazon. En ausencia de su Padre
y à los 16. años de su edad , fugió à los Medio
Pueblos de la Tracia , edificó à Andranopolis , p-
mado de su Padre fue à Bizancio , à quien acom-
pañó en la expedicion contra los Escitas , y libró
su valor , y esfuerzo de un grande peligro
que se vió de perder la vida. Sugirió à los Ilirios
que se habian rebelado , y tubo mucha parte en la
victoria , que alcanzo Filipo contra los Atenienses.
Pero despues por unas disensiones , que tubo con su
lo , y con Filipo (quien tenia resuelto ya dar muerte
à su hijo) se retiró à los Ilirios , y su buelta
causa de otras nuevas discordias. Al fin murió
à manos de un impio asesino , à quien Alejandro
luego que subió al trono , quitó la vida , y à
muchos complices en el misimo delito. Despues de

segadas varias revoluciones, que al principio de su Reino se ofrecieron, y redujo à su obediencia à la Tesalia, venció à los Getas, que habitaban mas allá del Istro, ó Danubio: hizo paces con los Tribalos: recibió Embajadores de los Celtas, ó Alemanes, y de otros Pueblos. Desbaratado el Ejercito de Glaucia Rei de los Taulencios, bolvió à la Grecia, de donde fue à sitiar à Tebas. No tardo mucho en tomarla, y en demolerla, pasando à cuchillo sus habitadores sin perdonar à edad, ó sexo, à excepcion de los que se reservaron, y vendieron. Tan señalada victoria, y tan ejemplar castigo bastó para hacer de su partido à los Arcades, Eleos, Etolos, y Megarenses, y para contener en su deber à otros muchos Pueblos, y Naciones.

* * *



SUPLEMENTO

AL LIBRO SEGUNDO.

EL Imperio de los Persas, que por espacio de 230. años habia estido tan floreciente, habia llegado ya al colmo de la felicidad. Dario Rei de la Persia (à quien pensaba Filipo hacer guerra, y estaba disponiendo para ella, cuando lo dio la muerte) no dudaba, que llebaria adelante Alejandro, y querria llebar hasta el cabo los pensamientos, y proyectos de su Padre. No quiso, para que le cogiese desprevenido el enemigo. Dispusose cuanto pudo para recibirle, y aun para buscarle. Embocante de sí con cincuenta mil Griegos à Memnon natural de Rodas, y gran Capitan, para divertir y retardar el impetu del enemigo; y no perdió diligencia alguna para asegurarse mas. Unas prevenciones como estas en un Enemigo tan poderoso hubieran acobardado otro corazon menor, que el de Alejandro. Pero éste lejos de caer de animo, dandole orden à las cosas de Macedonia, y de la Grecia

se puso en marcha contra Dario. Pasó el Helesponto: visitó el sepulcro de Aquiles, y el Templo de Minerva en la antigua Troia, donde colgó sus armas, armando de otras, que había en el mismo Templo. Con ellas, después de conquistadas varias Ciudades, venció à orillas del río Granico à los Persas en numero de ciento y veinte mil, habiendo quedado en el campo veinte y dos mil Persas muertos, y otros tantos prisioneros. La noticia sola desta victoria, bastó para hacerle dueño sin oposición alguna de toda aquella parte del Asia, que está mas allá del Tauro, y del Eufrates: entró en Efeso, restauró à Esmirna, cogió à Mileto, sugeto à la Caria, y todas las Ciudades, que están entre Mileto, y Halicarnaso. La misma fortuna corrieron la Licia Maior, y Menor, los Faselitas, y otros muchos Pueblos, de los cuales parte fueron felices en haberse entregado, y parte conocieron mui à su costa el poder de las armas de Alejandro, por haberle hecho resistencia. Pasó después à Panfilia, entró en la Judea, y en Jerusalen acompañado del Sumo Sacerdote, y ofreció en el Templo dones al verdadero Dios, mirando con respeto à los Hebreos, Pueblo escogido del Señor. No se llenó el corazón de Alejandro con tantas conquistas. Pasó adelante en ellas: cogió à Side, Silio, muchas Ciudades muradas de la Pisidia. Tomó por fuerza à Telmiso, à la cual arrasó en castigo

de su resistencia; y ultimamente pasó à la Frigia, libre ya de Memnon, que era el enemigo, que le daba mas cuidado, y el que ciertamente debia tener mas, el cual acababa de morir de enfermedad, despues de conquistadas varias Ciudades, y cuando pensaba meterse en la Macedonia, para quitar a Alejandro el reino propio, mientras procuraba hacerse dueño de los que no eran suyos.



I

 tis
ill
fal
ex
je
di
fuc
pl
cit
ret
diu
cùr



LIBER TERTIUS.

CAPITULO I.

ENTRA ALEJANDRO SIN OPOSICION EN CELENE. Cerca el Castillo, y este se le entrega. Embajada de los Atenienses.

Inter hæc Alexander, ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia missio, Lyciæ, Pamphyliæque rebus compositis, ad urbem Cœlænas exercitum admovit. Media, illa tempestate, moenia interfluebat Mirlyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrentis, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus circumjectos rigat campos, liquidus, & suæ dantaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari similis locum Poëtarum mendacio fecit. Quippe traditum est, nymphas, amore amnis retentas, in illa rupe considere. Cœterum, quan- dia intra muros fluit, nomen suum retinet. At, cùna extra munimenta se evolvit, majore vi, ac

mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat. Arcem verò, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni derent, ipsos ultima esse passuros. Illi caduceatorem in turrim & situ, & opere multum editam perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro non eadem ipsum, & incalas estimatione munimenta metiri: se scire in expugnabiles esse, ad ultimum pro fide morituros. Cætrum, ut circumfideri arcem, & omnia sibi in dies arcta ora viderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipse misisset, dederent arcem, postquam nihil inde praesidii mittebatur, ad præstitutam diem permisere se Regi. Supervenient deinde Legati Athenieum petentes, ut capti apud Graniculam amnem redderentur sibi. Ille non hos modò, sed etiam cætros Græcos restitui suis jussurum respondit, finito Persico bello.

NOTAS.

Media mænia. Pasaba por medio de las murallas. con Suas duntaxat. Sin mezcla de otras aguas. red

Locum poëtarum. Dió lugar à las fabulas de los Go Poetas. spe

Maiore vi. Mas rapido, y caudaloso. usu,

Non eadem. Que no conocia tan bien Alejandro como con ellos mismos, que fortificacion era: que era mulant diverso del suyo el juicio, que habia hecho Alejandro de la fortaleza. vlica

Ad ultimum. En conclusion, que moririan anteriori que dejar de ser fieles à su Rei. sum

CA.

CAPITULO II.

PASA CON TODO SU EGERCITO A GORDIO
 cabeza de la Frigia: rompe el nudo Gordiano, y
 pasa à Capaducia en busca de Dario.

CÆterum Dario imminens, quem nondum
 Euphratem superasse cognoverat, undique
 omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli
 discrimen aditus. Phrygia erat, per quam du-
 cebatur exercitus, pluribus viciis, quam urbi-
 bus frequens. Tunc habebat quondam nobilem
 Midæ Regiam, Gordium nomen est urbi, quam
 Sangarius amnis interfluit, pari intervallo Pontico,
 & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria can-
 gustissimum Asiac spatum esse, comperimus, utro-
 que in arctas fauces compellente terram. Quæ,
 quia continent adhæret, sed magna ex parte cin-
 gitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac nisi tenue
 dilicimen objiceret, maria, quæ nunc dividit,
 committeret Alexander, urbe in suam ditionem
 redacta, Jovis templum intrat. Vehiculum, quo
 Gordium Midæ patrem vectum esse constabat, ad-
 spexit, cultu haud sanè à vilioribus, vulgarisque
 usu, abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum
 nocompluribus nodis in semetipso implicatis, & ce-
 wulantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, edi-
 vitam esse Oraculo sortem, Asiae potitum, qui inex-
 plicabile vinculum solvisset, cupido incessit animo
 fortis ejus explendæ. Circa Regem erat & Phry-
 gum turba, & Macedonum, illa expectatione sus-
 pen

pena, hæc sollicita ex temeraria Regis fiducia
 Quippe series vinculorum erat ita astricta, Fu
 unde nexus inciperent, quovæ se conderent, ne
 ratione, nec viu percipi posset. Solveare aggressio
 injecerat curam, ne in omen verteretur irritu
 incepsum. Ille nequicquam diu luctatus cum li
 tentibus nodis, *Nihil*, inquit, *interest quomodo*
solvantur: gladioque ruptis omnibus loris, Ora
 culi sortem vel elusit, vel implevit. Ne

Cum deinde Darium, ubicunque esset, occi
 pare statuisset; ut à tergo tuta relinqueret, Ed
 photerum classi ad oram Helleponi, copiis au
 tem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chios, Ve
 Coum præsidiis hostium liberaturos. His talon
 ad belli usum quingenta attributa. Ad Antipatum
 & eos, qui Græcas urbes tuebantur, sexcent
 missa. Ex foedere naves socijs imperatæ, quæ He
 lesponto præsiderent. Nondum enim Memnon
 vita excessissime cognoverat, in quem omnes inter
 derat curas, tatis gearus, cuocta in expedito for
 si nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem A
 cyram ventum erat, ubi numero copiarum in
 Paphlagoniam intrat. Haic juncti erant Eucti: un
 quidam Venetos trahere originem credunt. Or
 nisque hæc regio paruit Regi. Datisque obsidib
 tributum, quod ne Persis quidem tulissent, po
 dere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic
 gioni præpositus est. Ipse assumptis, qui ex M
 cedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit. A

NOTAS.

Dario imminent. Dando se prisca para alcanzar á D
 río. Igitur

Tunc habebat. Aun entonces existia el Palacio de
Midas, celebre en otro tiempo.

Angustissimum spatium. Un paso mui estrecho.

Compellente. Estrechando uno, y otro mar la tierra
y baciendola Istmo.

Committeret. Juntaria los mares, que separa, sino
estubiera de por medio esta corta porcion de tierra.

Nexus. Los cabos, y los nudos.

Editam esse. Se sabia por un oraculo.

Expectatione. Con especiacion del suceso: esperando,
à ver en que paraba.

Vel elusit. Si se habia de desatar con arte, no rom-
perlos.

Vel implevit. Si bastaba desatarlos de cualquier modo.

Ex fœdere. En cumplimiento de los tratados se les
encargó à los aliados aprontasen naves.

In expedito. No habria embarazo alguno.

CAPITULO III.

*MUERTO MEMNON, RESUELVE DARIO
mandar por si su Egercito: descripcion
de sus tropas.*

AT Darius, nuntiata Memnonis morte, haud
secus, quam par erat, motus, omissa om-
ni alia spe, statuit ipse decernere. Quippe,
que per Duces suos acta erant, cuncta damnabat:
ratus, pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam.
Igitur Castris ad Babylonem positis, quo majo-
re

re animo capeſſerent bellum, universas vires tu
conſpectum dedit. Et circumdato vallo, quod de
cēm millium armatorum multitudinem caperet, Xe
xis exemplo, numerum copiarum iniit. Orto ſolū
ad noctem agmina, ſicut deſcripta erant, intraver
vallum: inde emissa occupaverunt Mesopotamia
campos: equitum, peditumque propemodū innum
merabilis turba, majorem, quam pro numero, ſpe
ciem gerens. Persarum erant centum millia, in
queis eques triginta millia implebat. Medi de
cem equitum, quinquaginta millia peditum habe
bant. Barcanorum equitum duo millia fuere, ar
mati bipennibus, levibusque ſcutis cetræ maxim
speciem reddentibus: peditum decem millia par
armatura fequebantur. Armenii quadraginta millia
miferant peditum, additis septem millibus equito
Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, ſex millia
expleverant, equis militatura. Derbices quadra
ginta millia peditum armaverant. Pluribus hinc
bant ferro præfixæ haſtæ, quidam lignum igi
duraverant. Hos quoque duo millia equitum e
adem gente comitata ſunt. A Caſpio mari oī
millium pedeſter exercitus veneſat: ducenti equiti
cum his erant. Ignobiles Afia gentes duo mil
peditum, equitum duplicem paraverant numerum
His copiis triginta millia Graecorum, mercede con
ducta, egregiæ juventutis, adjecta ſunt. Nam Ba
trianos, & Sogdianos, & Indos, ceterosque Ru
bri maris accolas, ignota etiam ipſi gentium no
mina, festinatio prohibebat acciri.

Nec quicquam illi minūs, quam multitudo mil
lum, defuit. Cujus tum universæ aspeſtu admodū la

tus, Purpuratis solita vanitate spem ejus inflantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro, quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus, percontari cœpit, Satis ne ei videretur instructus ad obterendum hostem.

NOTAS.

Omissa. Sin fiarse de nadie, ni poner en otro algunos sus esperanzas.

Statuit. Quiso hacer él mismo la guerra: mandar en Gefe.

Circundato vallo. Haciendo una circunvalacion.

Iniit. Hizo pasar muestra à su Ejercito.

Sicut descripta. Segun estaban alistadas.

Cetræ. Que se parecian mucho à las adargas, y rodelas.

Duraverant. Habian endurecido à fuego las puntas de los palos.

Ipsi. A Dario.

Purpuratis. Sus Satrapas, y principales Oficiales.

Inflantibus. Confirmando, y promoviendo las esperanzas de Dario con la vanidad, y adulacion que suelen.

CAPITULO IV.

RESPUESTA DE CARIDEMO A UNA PREGUNTA
de Dario. Manda Dario injustamente, que
le maten.

AT ille & suæ fortis, & Regiæ superbiæ oblitus, Verum, inquit, Ω tu forsitan audire nolis, Ω ego nisi nunc dixerim, alias nequidquam

quam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, h[ab]et tot gentium, & totius Orientis excita sedibus mules, finitimus potest esse terribilis. Nitet purpuraque, fulget armis, & opulentia, quantam oculis non subjecere, animis concipere non possumus. Sed Macedonum acies, torva sanè, & inculta, peis, bastisque immobiles cuneos, & conserta robur virorum tegit. Ipsi Phalangem vocant peditum stab agmen. Vir viro, armis arma conserta sunt. Ad numerum intenti, sequi signa, ordines servare didicimus. Quod imperatur, omnes exaudiunt. Obsistere, circumstare, discurrere in cornu, mutare pugnam, non Dux legimus, quām milites callent. Et, ne auri, argentei, tique studio teneri putes, adhuc illa disciplina, patiturate magistrā, stetit. Fatigatis humus cubile est cibus, quem occupant, satiat: tempora somni arcta rura, quām noctis sunt. Jam Tessali equites, & d'Acarnanes, Ætolique, invicta bello manus, fundisis credo, & bastis igne duratis, repellentur. Paris i bore opus est. In illa terra, quæ bos genuit, auxilio querenda sunt. Argentum istud, atque aurum ad cencendum militem mitte. Erat Dario mite, ac tractabur ingenium, nisi suam naturam plerumque formidante corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maximè utilia suadentem, a trahi jussit ad capitale supplicium. Ille, ne nō quidem libertatis oblitus, *Habeo*, inquit, patrum mortis meæ ultorem. Expetet pœnas mei conspreti ipse, contra quem tibi suavi. Tu quidem licet Regni subito mutatus, documentum eris post homines, cùm se permisere fortunæ, etiam natura dedisce. Hæc vociferantem, quibus erat imperat

, h^ugulant. Sera deinde pœnitentia subiit Regem: ac
ura dixisse confessus, eum sepeliri jussit.

NOTAS.

confitebor. En vano sera decirtela despues.
robo uantam qui. Tanta que no llegarian à hacer con-
stabi cepto della, ni à concebir tanto los que no la viesen.
nuit eget immobiles. Mantendra firmes.
dice onserfa. Unidos.

unib^{us}, quem. El bocado que ballan mas à mano
Dua los satisface.

arg^otempora noctis. Dan menos horas al sueño, que
pa tiene la noche: no duermen toda la noche.

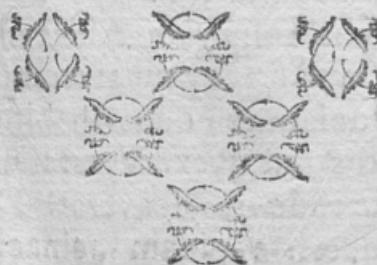
efredo. En lugar de non credo. Es ironía, figura
retorica, en que se da à entender todo lo contrario
, l de lo que suenan las palabras.

mállisi. Sino fuera que.

ri s ipse. Alejandro.

uxicentia regni. Mudado de repente en otro hombre
con la mucha licencia que se toman los Reies.

tabum se permitiere. Cuando se dejan llebar de la
fortuna.



CAPITULO V.

SUEÑOS DE DARIO. PRONOSTICOS DE SI
Adivinos. Mueve sus Reales ácia el
Efrates.

THymodes erat Mentoris filius, impiger
venis, cui præceptum est à Rege, ut or
peregrinos milites, in queis plurimum
bebat spei, à Pharnabazo acciperet, opera eo
usurus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit Imper
quod ante Memnoni dederat. Anxium de in
tibus curis, agitabant etiam per somnum sp
imminentium rerum, sive illas ægritudo, sive se
vinatio animi prælagientis arcesseret. Castra M au
dri magno ignis fulgore collutere ei vidi
& paulò post Alexander adduci ad ipsum i
vestis habitu, quo ipse fuisset; equo deinde m
Babylonem vectus, subito cum ipso equo se
esse subductus. Ad hæc Vates varia interpre
curam distrinxerant. Alii lætum id Regi som
esse dicebant, quod castra hostium arsissent, ta
Alexandrum, deposita Regia veste, in P A
& vulgari habitu perductum esse vidisset. Q. lili
non ita augurabantur, quippe illustria M gr
num castra vila fulgorem Alexandro portaver
quem Regnum Asiae occupaturum esse, ha
bigerent, quoniam in eodem habitu Darius Re
cum appellatus est Rex. Vetera quoque o
ra ut fit, solicitude revocaverat. Darium en
principio Imperii vaginam acinacis Persic

latus Deorum simulacra ex auro , argentoque expressa decorabant. Distinguebant internitentes gemmæ jugum , ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia , quorum alterum Nini , alterum Belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam , pinnas extendenti similem , sacraverant. Cultus Regis , inter omnia , luxuriâ notabatur. Purpureæ tunicae medium albo intextum erat : pallam auro distinctam aurei accipitres , velut rostris inter se corruerent , adornabant : & zona aurea muliebriter cinctus , acinacem suspenderat , cui ex gemma erat vagina. *Cidarim* Persæ Regium capitis vocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur: hastas argento exornatas , spicula auro præfixa gestabant , Dextera , lævaque Regem ducenti fermè nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur tringinta millibus peditum , quos equi Regis quadringenti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii , matrem Darii Sysigambim currus vehebat , & in alio erat conjux. Turba foeminarum Reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde , quas *Armamaxas* appellat , sequebantur. In his erant liberi Regis ; & qui educabant eos , spadonumque grex , haud sanè illis gentibus vilis. Tum Regiæ pellices trecentæ sexaginta vehebantur , & ipsæ Regali cultu , ornatuque. Post quas pecuniam Regis sexcenti muli , & trecenti cameli vehebant , præsidio sagittariorum prosequente. Propinquum , amicorumque conjuges huic agmini proximæ ,

lixarumque, & calonum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis quisque Ducibus, qui cogrent agmen, leviter armati. Contrâ, si quis aci Macedonum intueretur, dispar acies erat, equi virisque, non auro, non discolori veste, sed ferratisque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum & sequi nec turba, nec sarcinis prægrave, intentum ad Ducis non signum modò, sed etiam nutum: Et castris locus, & exercitui commetus suppeditabant. Ergo Alejandro in acie miles non defuit. Darius autem tantæ multitudinis Rex loci in quo pugnavit, angustiis redactus est ad patetatem, quam in hoste contemplerat. 69

NOTAS.

Sacrum, & æternum. Dicese sagrado, y eti por que estaba à cargo de los Magos sus Sacerdos conservarlo encendido siempre, y solo se apaga muerto el Rei.

Immortales. Así dichos, porque si morian unos, les sucedian otros, y así nunca se disminuian diez mil.

Cognatos regis. Honraban con este nombre à los señalados, y demás distincion. Ni era posible ni numero de Parientes.

Doryphori. Palabra Griega δόρυ γ Φέρω: en tin hastigeri, hastati: Alabarderos

Luxuria. Dejábase conoer por su ostentacion profanidad.

Albo intextum erat. Tenia flores, y bordadas blancas.

Ex gemma. De pedreria.

Cidarim. Especie de Tiara , de que usaban los Reies de Persia , y con alguna diferencia tambien los Persas.

Armamaxas. Genero de literæ , ò carroza , de que usaban las mugeres Persas , y gente mas delicada. Qui cogerent agmen. Quienes reuniesen las tropas: ò para que las reuniesen.

Non defuit. Porque tenian todos las partidas de buenos Soldados.

CAPITULO VII.

*DESTRUIE ARSANES A FUEGO, Y HIERRO
la Cilicia. Descripcion, y paso estrecho, por donde
se entra en ella.*

Intra Alexander , Abistamene Cappadociaz præposito , Ciliciam petens , cum omnibus copiis in regionem , quæ *castra Cyri* appellatur , pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus , cum adversus Croesum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu , quo Ciliciam intramus. *Pylas* incolæ dicunt arctissimas fauces , munimenta , quæ manu ponimus , naturali situ imitante. Igitur Arsanes , qui Ciliciæ præerat , reputans , quid initio belli Memnon suafisset , quondam salubre consilium serò exequi statuit. Igne , ferroque Ciliciam vastat , ut hosti soliditudinem faciat : quicquid usui esse potest , corruptit , sterile , ac nudum solum , quod tueri nequibat , ~~relicturus~~. Sed longè utilius fuit angustias aditus , qui Ciliciam aperit , valido occupare præsidio , jugumque

opportunè itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Nunc paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retrò ipse concessit; populato terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui reliqui erant, proditos se rati, aspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cù vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi, ac prærupta Cilicia includitur: quod cùm à mari surgat, velut sinu quodam, flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum littus excurrit. Per dorsum, quæ maximè introrsum mari cedit, asperi tres aditus, & perangusti sunt. Quodam uno Cilicia intranda est, campestris eadem, vergit ad mare, planitiem ejus cœbris distinguuntibus rivis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non spatio aquarum, sed liquore membra: quippe leni tractu è fontibus labens, pufo excipitur. Nec torrentes incurruunt, qui plenidè manantis alveum turbent. Itaque incorruptus idemque frigidissimus, quippe multa riparum amoenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exedera monstrabantur urbium sedes Lyrnessi, & Theba Typhonis quoque specus, & Corycium nemus ubi crocum dignitur, cæteraque, in quibus nihil præter famam duraverat.

NOTAS.

Mumenta. Cuiá situacion natural parece una sofisticacion hecha de mano.

Quid Memnon. Es à saber arrasar la Cilicia , y retirarse.

Quondam. En el tiempo en que quiso bacerlo Memnon ; pero ya era tarde.

Obtinere. Y apoderarse de la altura , y cordillera del monte .

Inultus. Sin peligro : sin que pudiese vengarse , y desquitarse el enemigo.

Locum obtinere. Defender el sitio.

Ruris altero. El cual teniendo su principio à orillas del mar , y haciendo como una media luna , se estiende , y llega à tocar con la otra punta otra playa bien distante.

Qua maxime. Por la parte que está mas tierra adentro.

Non spatio aquarum. No por lo capaz de la madre.

Ubique. Entra en el mar tan cristalino siempre , y tan tranquilo en su curso , como lo es al nacer.

CAPITULO VIII.

A PODERASE ALEJANDRO DESTOS PASSOS ESTRECHOS. Describense. Libra à Tarso del fuego , y entra en ella.

A Lexander fauces jugi , quæ Pylæ appellantur , intravit. Contemplatus locorum situm , non alias magis dicitur admiratus esse felicitatem suam. Obrui potuisse vel faxis confitebatur , si fuissent , qui in subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos

Dorsum montis imminebat viæ, non angusti
modò, sed plerunque præruptæ, crebris oberrau-
tibus rivis, qui ex radicibus montium manant
Thracas tamen leviter armatos præcedere jussi
scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntar
erumperet. Sagittariorum quoque manus occupari
verat jugum. Intentos arcus habebant, monit
non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmæ
peruenit ad urbem Tarson, cui tum maximus
Persæ subjiciebant ignem, ne opulentum oppidum
hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibet
dum incendium cum expedita manu præmisso, posse
re aquam Barbaros adventu suorum fugatos esse
cognovit, urbem à se conservatam intrat.

CAPITULO IX.

BANASE ALEJANDRO INTEMPESTIVAMENTE
en un río, de lo que le sibreviene una enfermedad.
Razonamiento que hizo á los suyos.

MEdiam Cydnus amnis, de quo paulò antea
tè dictum est, interfluit. Et tunc æstus
erat, cujus calor non aliam magis, quam
Ciliciæ oram vapore Solis accedit; & diei ferme
vidissimum tempus cœperat. Pulvere, ac sudore
simul perfusum Regem invitavit liquor fluminis
ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque vestimenta
deposita, in conspectu agminis decorum quoque
futurum ratus, si ostendisset suis, levi, ac parabilitera-
cul.

gustatu corporis se esse contentum , descendit in
 irrumen. Vixque ingressi subito horrore artus rigere
 nuncēperunt : pallor deinde suffusus est , & totum
 serropemodūm corpus vitalis calor reliquit. Expi-
 unteanti similem , ministri manu excipiunt , nec satis
 cuprompotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens
 ntolicitudo , & penè jam luctus in castris erat. Flen-
 gmae querebantur , in tanto impetu , cursuque re-
 ximum , omnis ætatis , ac memorie clarissimum
 Regem , non in acie saltem , non ab hoste de-
 blectum , sed abluentem aqua corpus , ereptum
 posse , & extinctum. Instare Darium , victorem ,
 cstantequām vidisset hostem. Sibi easdem terras , quas
 victores peragressent , repetendas , omnia aut iplos ,
 aut hostes populatos , per vastas solitudines etiam si
 nemo insequi velit , eentes , fame , atque inopia
 debellari posse. Quem signum daturum fugientibus ?
 juem ausurum Alexandro succedere ? Jam ut ad
 Hellespontum fuga penetrarent , classem , qua tran-
 stant , quem præparatorum ? Rursus in ipsum Re-
 gem misericordia versa , illum florem juventæ , illam
 im animi , eumdem Regem , & commilitonem
 livelli à se , & abripi , immemores sui quere-
 antur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat ;
 elevabat Rex oculos , & paulatim redeunte animo ,
 circunstantes amicos agnoverat. Laxataque vis
 torbi ob hoc solum videbatur , quia magnitu-
 orinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo
 corporis urgebat , quippe Darium quinto die in
 illiciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo se tradi-
 tantam victoriam eripi sibi è manibus , obs-
 traque , & ignobili morte in tabernaculo extingui
 ses

se querebatur. Admissisque amicis pariter & medicis. In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortissimum deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mibi videor, & qui ultro intuli bellum, juxta provocor: Darius ergo cum tam superbas literas scripsit, fortanam meam in consilio habuit: sed ne quisquis si mibi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia, segnes medicos non expetunt tempora mea. Veli strenue, quam tardè convalescere, mibi melius ed Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis per sciane, me non tam mortis, quam belli remedium querere. Ingentem omnibus incusserat curam quia præceps temeritas ejus. Ergo pro se quisque per cari coepere, ne festinatione periculum augere, sed esset in potestate medentium. Inexperta rem dia haud injuria ipsis esse suspecta, cum ad niciem ejus etiam a latere ipsius pecunia sollicitus hostis. Quippe Darius mille talenta interfecit, Alexandri daturum se pronuntiari iussicerat. Itaque aulurum quidem quemquam arbitrabantur exerciri remedium, quod propter novitatem posse suspectum.

NOTAS.

Levi, ac parabili. Que cuidaba poco de su cuerpo: y
In tanto impetu. Quando iban tan viento en sed
sus cosas.

Dejectum. Muerto.

Victorem antequam. Ya vencedor aun antes de haber presentado la batalla, y avistado al enemigo. Jam, ut. Y en caso que: y dado que. Liberius. Iba cobrando espíritus, alientos.

ixataque. Y solo parecia , que habia aflojado la
fuerza del mal , y solo daba muestras , de que el
mal aflojaba ya , en que .

1 quo me. Bien veis el aprieto , en que me ha
puesto mi mala fortuna.

un consilio habuit. Parece que adivinaba Dario , y
que le estaba diciendo mi mala fortuna lo que ha-
bia de escribirme , cuando .

ed nequicquam : Pero no es del caso quanto digo , si-
pero no será así , si .

tempora mea. El estado en que me ballo.
itiam à. Aun de sus familiares , y mas allegados.

CAPITULO X.

*ROMETE FILIPO , MEDICO , SANAR A ALE-
jandro. Cartas de Parmenion à Alejandro contra
Filipo. Perplegidad de Alejandro.*

ERat inter Nobiles medicus è Macedonia Re-
gem sequutus, Philippus, natione Acarnan ,
fidus admodum Regi , puerो comes , &
fustos salutis datus , qui non ut Regem modò ,
sed etiam ut alumnum eximia charitate diligebat.
Non præcepse , sed strenuum remedium afferre,
antamque vim morbi potionē medicata levaturum ,
dissē promisit. Nulli promissum ejus placebat , præ-
mer ipsum , cuius periculo pollicebatur. Omnia
quippe facilius , quām moram perpeti poterat.
arma , & acies in oculis erant , & victoriam in

eo positam esse arbitrabatur , si tantum antequa
na stare potuisset : id ipsum , quod post diem re
tium medicamentum sumpturus esset (ita et tui
medicus prædixerat) ægrè ferens . Inter haec ad di
menione fidissimo Purpuratorum literas acci
quibus ei denuntiabat , ne salutem suam Philippi
committeret : mille talentis à Dario , & spe nup
rum sororis ejus esse corruptum . Ingentem an
solicitudinem literæ incusserant , & quicquid
utramque partem aut metus , aut spes subjecebat
secreta æstimatione pensabat . Bibere perseveren
ut , si venenum datum fuerit , ne immerito quide
quicquid acciderit , evenisse videatur ? Damnum
medici fidem ? in tabernaculo ergo me opprimit
patiar ? At satius est , alieno me mori scilicet
quam metu nostro . Diu animo in diversa ver
nulli , quid scriptum esset , enuotiat ; epistola insi
sigillo annuli sui impresso , pulvino , cui incubat
subjicit .

NOTAS.

Custos salutis. Por Medico suio.

Strenuum. Eficacísimo, y ejecutivo.

Præter ipsum. Sino à Alejandro.

Arma, &c acies. La gente armada y Ejercito
los enemigos.

Id ipsum. Y solo llevaba a mal, haber de esperar
tres días, para tomar la bebida.

Ne committeret. Que no fiase su vida.

Corruptum. Sobornado.

Perseverem. Aun abora me resolvéré a beberla ?

que si se me diere veneno, juzgen todos, que bien me-
recido tengo lo que sucediere?
tius est. Mas quiero se atribuia mi muerte à mal-
dad agena, que à cobardia propia.

CAPITULO XI.

ACE EL REI PRUEBA DE LA FIDELIDAD
de su Medico con la carta de Parmenion;
y toma la bevida.

Inter has cogitationes biduo absympto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo iso Alexander, levato corpore in cubitum, episplam à Parmenione missam sinistra manu tenens, ccepit poculum, & haurit interritus. Tum epistolam philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit culos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso re se posse deprehendere. Ille epistola perfecta, lus indignationis, quām pavoris ostendit. Proectisque amiculo, & literis ante lectum, Rex, iquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit: d nunc, vere arbitror, sacro, & venerabili ore rabitur. Crimen parricidii, quod mibi objectum est, sp̄salus salus diluet. Servatus à me vitam mibi dederis. ro, quesoque omisso metu, patere medicamentum incipi venis. Laxa paulisper animum, quem solitudine intempestiva amici sanè fideles, sed molesti dali, turbant. Non securum modò hæc vox, sed etiam

etiam lætum Regem, ac plenum bonæ spei
Itaque, Si dii, inquit, Philippe, tibi permis-
quo maximè modo animum velles experiri meum
prefecto voluisses, sed certiore, quād expertus F.
ostasses quidem. Hac epistola accepta, tamen,
dilueras, bibi. Et nunc credo, te non minus p-
fide, quād pro mea salute esse solicitum. Hac loqu-
dexteram Philippo offert. 27

NOTAS.

Levato corpore. Incorporandose en la cama. **Ratus.** Creiendo, que podria notar, y concibiendo
semblante, si le remordia en algo la conciencia que ocultaba el corazon.

Sed nunc. Mas abora si, que me persuado, admi-
riendo que respiras, me da à mi aliento, difundiendo
Esto es: mi vida depende de la tuya.

Servatus. Dandote yo la vida, y la salud tu me deiras à mi.

Laxa. Divierte un poco la imaginacion. **Alio profecto.** Ciertamente que hubieras querido
que fuera de otro modo; y no por un medio tueste puesto, y peligroso.

Sed certiore. Pero no podrás buscar de mi para mas seguro. Por lo mismo que sé de ti mi gen-

CAPITULO XII.

*EFFECTO EGECUTIVO DE LA BEBIDA. SALUD
restablecida del Rey. Aclamaciones del Ejercito à
Alejandro, y Filipo.*

CÆterum tanta vis medicaminis fuit, ut, quæ sequuta sunt, criminacionem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus arctè meabat. Nec Philippus quidquam inexpertum omisit. Ille somenta corpori admovit, ille torpentem nunc percibi, nunc vini odore excitavit. Atque, ut primum mentis compotem esse sensit, modò matris, sororumque, modò tantæ victoriæ appropinquantis, admonere non destitit. Ut verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit; primò animus vigorem suum, indeinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quām Philippum instebatur exercitus. Pro se quisque dexteram ejus amplexi grates habebant, velut præsenti Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga Reges suos venerationem, quantum hujus utique Regis vel admirationi dediti fuerint, vel charitate flagraverint. Jam primum nihil nisi Divina ope, aggredi videbatur. Nam cùm esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriam cessebat. Ætas quoque vix tantis matura rebus, sed abundè sufficiens, omnia etiam ejus opera honestabat.

bat. Et quæ leviora haberí solent, plerumque militari gratiora vulgo sunt, exercitatio poris inter ipsos, cultus, habitusque paulum à privato abhorrens, militaris vigor; queis vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut per charus, ac venerandus esset, efficerat.

NOTAS.

- Interclusus. Casi le faltaba la respiracion.
 Torpem. A Alejandro, que estaba entorpecido.
 Expectatione. Antes de lo que esperaba.
 Pro se quisque. Cada uno por si, y en particular.
 Vix matura. Apenas en sazon para tantas cosas.
-

CAPITULO. XIII.

ACELERA DARIO SU MARCHA. CONTI
Alejandro la suya. Celebra juegos en cumplimiento de sus votos. Se hace dueño de varias Ciudades.

AT Darius, nuntio de adversa valetudine accepto, celeritate, quanta poterat, grave agmen ad Euphratem contendit. Iusto toque eo pontibus, quinque tamen diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Nam Alexander, viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat, cuius potitus, ducentis talentis nomine multæ, exactis, arci praesidium milii

posuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum, atque otium reddens, ostendit, quanta fiducia Barbaros sperneret. Quippe Æsculapio, & Minervæ ludos celebravit. Spectanti nuntius latus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Myndios quoque, & Cauniros, & pleraque tractus ejus, suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo, castrisque motis, & Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad oppidum Castaballum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine, penetrandum erat. Atque ille, angustiis ejus occupatis, & præsidio modico relieto, Isson quoque desertam à Barbaris ceperat. Inde progressus turbatis, qui interiora montium obsidebant, præsidii cuncta firmavit. Occupatoque itinere, sicut paulò antè dictum est, idem & auctor, & nuntius venit. Isson deinde Rex copias admovit. Ubi consilio habito, utrum ne ultrà progredendum foret, an ibi opperiendi essent novi milites, quos ex Macedonia adventare constabat, Parmenio non aliud locum prælio aptiorem esse censebat; quippe illic utriusque Regis copias numero futuras pares, cum angustiæ multitudinem non caperent. Planitem ipsi, camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur, Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilii accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit. 40

NOTAS.

Juncto que eo. Y baciendo en él puentes.

Vota deinde. Cumpliendo como por diversion , y m
estar ocioso , los votos hechos , para recobrar sus
lud.

Tractus ejus. De aquella Region.

Alteris castris. El dia siguiente: à la primera marcha

Idem & : El mismo Parmenion , à quien todo el
se debia , fue el que vino à dárle la noticia.

Ancipiti acie. Por todas partes. Por los costados , un
guardia , y retaguardia.

Successuros. Que à cada instante entrarian de n.
fresco Persas en la batalla.

Laxius. En campo raso.

CAPITULO XIV.

MUERTE DE SISINES PERSA

ERAT IN EXERCITU REGIS SISINES PERSES , QUONDA
à Prætore Ægypti missus ad Philippum
donisque , & omni honore cultus , ex
lium patria sede mutaverat. Sequutus deinde i
Asiam Alexandrum , inter fideles socios habeb
tur. Huic epistolam Cretensis miles obsignata
anulo , cuius signum haud sanè notum erat , tri
didit. Nabarzanes Prætor Darii miserat eam , hot
tabaturque Sisinem , ut dignum aliquid nobiliu
te , ac moribus suis ederet : magno id ei apud R

gem honori fore. Has literas Sisines, ut potè innoxius, ad Alexandrum sæpe deferre tentavit. Sed, cum tot curis, apparatuque belli Regem videret urgeri, aptius subindè tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam, ignoti anuli sigillo impresso, Sisini dari jussérat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui, quia per complutes dies non adierat Regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in agmine à Cretensibus haud dubiè iussu Regis occisus est. 22

NOTAS.

Donisque. Y à quien había hecho grandes mercedes, y muchas bonras.

Exilium. Quiso mas desferrarse de su tierra en Macedonia, que vivir en su propria patria.

Dignum aliquid. El que matase à Alejandro.

Suspicionem. Dió que sospechar, en que era complicitce en el delito.

Ad æstimandam. Para probar, y hacer juicio de la fidelidad, que le guardaba este extrangero.

CAPITULO XV.

CONSEJO DE GUERRA DE DARIO.

Parecer de los Griegos. Dictamen contrario de los Capitanes Persas. Determinacion del Rei.

JAmque Græci milites, quos Thymondas à Phara-

nabazo acceperat, præcipua spes, & propemodum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retrò abiret, spatiofusque Mesopotamiax campos repeteret. Si id consilium damneret, at ille divideret saltem copias innumerabiles, neu sub unum fortunæ ictum totas vires Regni cadere pateretur. Minus hoc consilium Regi, quam Purpuratis ejus displicebat. Ancipitem fidem, & mercede venalem prodictionem imminere, & divid non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius fore, quam circundatos eos exercitu toto obrui telis; documentum non invictæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus & mitis, se verò tantum facinus negat esse factum, ut suam sequitos fidem suos milites jubeat incedari. Quem deinde amplius nationum exterarum fulutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguinem imbuisset manus? Neminem solidum consilium capte luere debere. Defuturos eos, qui suaderent, si suffisse periculum esset. Denique ipsos quotidie ad se cari in consilium, variasque sententias dicere; niamen melioris fidei haberí, qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiae illorum gratias agere, ceterum, si retrò in pergat, haud dubiè Regnum hostibus traditurum. Tamen bella stare, & cum, qui recedat, fugere credi. Trabendi verò belli vix ullam esse rationem. Tantum enim multitudini, utique cum jam hyems instaret, in regione vasta, & invicem à suis, atque hoste vexata, non sufficiunt alimenta. Nec dividi quidem copias posse, servato more majorum, qu

universas vires semper discrimini bellorum obtulerant.
 Et bercule terribilem antea Regem, & absentia sua
 ad vanam fiduciam elatum, posteaquam adventare
 se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse
 inter angustias saleus, ritu ignobilium ferarum, quæ
 strepitu prætereuntium auditu, sylvarum latebris se
 occuluerunt. Nam etiam valetudinis simulatione frus-
 trari suos milites. Sed non amplius se esse passurum
 ipsum detrectare certamen. In illo specu, in quem pa-
 vidi recessisse, oppressurum esse cunctantes. Hæc mag-
 nificentius jactata, quam verius. 44

NOTAS.

Neu sub. Que no quisiese esponer, y aventurar to-
 das las fuerzas de su Reino, y todo su Egercito à
 un rebes de la fortuna, y de una sola batalla.

Ancipitem. Que la fé dudosa, y venal de los Grie-
 gos amenazaba traicion.

Documentum. Que serviria de escarmiento à los de-
 más el castigo de su infidelidad.

Sanctus. Bueno, recto, justiciero.

Si quid. Si algo se diese à su custodia, y estubiese
 à su cargo.

Defuturos. No habria, quienes quisiesen dárle con-
 sejo, si el dárlo fuera cosa de peligro, y espuesta.

Trahendi. Para dár largas, y dilatar la guerra.

Invicem. A un mismo tiempo.

Jam etiam. Y aun con pretesto de una enfermedad
 fingida engaña Alejandro à sus Soldados.

CAPITULO XVI.

*CRUELDADE DE LOS PERSAS CON
unos Macedonios. Acerca de Dario con su Ejerci-
cito al del Enemigo.*

Cæterum pecunia omni, rebusque pretiosissimi mis Damascum Syriæ cum modico praefidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, infrequentibus more patrio agmen conjugi, & matre. Virgines quoque cum parvo filio contabant patrem.

Fortè eadem nocte & Alexander ad fauces quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Persæ, quin, Isto relicta, quam ceperant Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam & invalidi, qui agmen non poterant perlequi excepti erant. Quos omnes, instinctu Purpuratorum barbara feritate sanguinentium, præcisissim, adutisque manibus, circunduci, ut copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis, nuntiare, qui vidissent, Regi suo iussit. Motis ergo castris, imperat Pyramum amnem, in tergis, ut credebat fugientium hæsus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedonum penetrant. Darium, quam maximo cursu posset, sequi nuntianres. Vix fides habebatur. Itaque speculatores in maritimas regiones præmissos Alexander explorare jubet, ipsene adesset, an Praefectorum aliquis speciem præbuisset universi venientis exercitus. Sed, cum

cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspicta est. Ignes deinde totis campis collocare coeperunt, omniaque velut continentis incendio ardere visa, cum incondita multitudo, maximè propter jumenta, laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jussérat, latus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse. 53

NOTAS.

Invalidi. Unos Macedonios invalidos, que no podian seguir al Ejercito.

In tergis. Para dar sobre la retaguardia, de los que tenia él por fugitivos. Tambien. Para derrotar, como tenia por cierto, la retaguardia de los que huian.

Maximo cursu. A largas jornadas; à marchas forzadas.

Continenti. Continuado.

Incondita. Desordenada.

Laxius tenderet. Ocupando mas terreno.

CAPITULO XVII.

PENSAMIENTOS VARIOS, Y SACRIFICIOS DE Alejandro. Consternacion de los Persas. Disposiciones prudentes de Dario, pero inutiles, y en vano.

Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in solicitudinem ver-

sa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspi-
rante res tam propterè gesserat, verebatur. Nec injuria ex his, quæ tribuisset sibi, quam mu-
tabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, ar-
quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursum
occurrebant majora periculis præmia: & sicut
dubium esset, an vinceret, ita illud utique certum
esse, honestè, & cum magnâ laude moritu-
rum. Itaque corpora milites curare jussit, ac dein
de tertia vigilia instructos, & armatos esse. Ipsi ali-
in jugum editi montis ascendit, multisque collu-
centibus facibus, patrio more sacrificium
præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præcep-
tum erat, signum tuba miles acceperat, itineri
mul paratus, & prælio. Strenuèque jussi procede-
re, oriente luce pervenerunt ad angustias, que
occupare decreverant. Darium triginta inde stadi-
men abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere ag-
men jubet, armisque sumptis aciem ordinat, qu-

Dario adventum hostium pavidi agrestes nun-
tiaverunt, vix credenti, occurrere etiam, quo
ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnia
nium animos formido incesserat: quippe itineri, nor-
quam prælio aptiores erant, raptimque arma ca-
piebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suolque
ad arma vocantium, majorem metum incus-
sunt. Alii in jugum montis evaserant, ut hostium re-
agmen inde prospicerent: equos plerique fræna-
bant. Discors exercitus, nec ad unum intentus im-
perium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius fi-
nitio montis jugum cum parte copiarum occu-
pare statuit, & à fronte, & à tergo circumitu-
rus

pi hostem: à mari quoque , quo dextrum ejus
tun nu tegebatur , alios objecturus , ut undique ur-
nu et. Præter hæc viginti millia præmissa cum fa-
miliariorum manu , Pinarum amnem , qui duo ag-
clusa intersuebat , transire , & objicere sese Ma-
culationum copiis , jusserat ; si id præstare non pos-
serit , retrocedere in montes , & occultè circum-
tu ultimos hostium. Cæterùm destinata salubri-
in omni ratione potentior fortuna discussit. Quip-
pli alii præ metu imperium exequi non audebant,
lui frustra exequabantur ; quia ubi partes labant,
mma turbatur. *A6*

NOTAS.

ec injuria. Y prudentemente inferia de lo mucho,
di que le habia favorecido la fortuna , cuan incon-
stante será, y voluble su rueda.

que corpora. Y así mandó à sus soldados toma-
un sen algun refresco , y descanso.

rtia vigilia. A media noche. Los antiguos dividian
mla noche en quatro partes iguales , mayores , ò me-
riores , segun eran mas , ò menos largas las noches.
ca La 1. y 2. vigilia eran antes de media noche , en
ol que empezaba la 3. , y proseguia la 4.

les fidibus. Creian los antiguos , que en cada lugar
um residia alguna Deidad.

credenti. Que apenas podia creer , tendrian va-
mor , para hacerle frente , los que perseguia él como
ius fugitivos.

iores. Mas como quien está de marcha , que pa-
ra dár batalla.

Ubi partes. Cuando flaquean las partes, el tubo falta todo.

CAPITULO XVIII.

*DISPOSICION, Y ORDEN DE
Ejercito de Dario.*

Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanestatu dextrum cornu tuebatur, additis ditorum, sagittariorumque viginti ferme libus. In eodem Thymodes erat, Græcisbus mercede conductis triginta millibus p[er]tus. Hoc erat haud dubium robur exercitus Macedoniæ phalangi acies. In lævo cornu medes Thessalus viginti millia Barbarorum tum habebat. In subsidiis pugnacissimas locatui gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimis, rum tria millia delectorum equitum, assu[m]ptis sui poris custodiæ, & pedestris acies quadraginta sequebantur. Hyrcani deinde, Medique His proximi cæterarum gentium equites dextraque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum cor structum, sex millia jaculatorum, funditores ac antecedebant. Quidquid in illis angustiis adiutis terat, impleverant copiæ: cornuaque hinc illinc à mari stabant. Uxorem, matremque & alium foeminarum gregem in medium acceperant.

NOTAS.

Hoc modo. Estaba puesto en este orden.

d dubium. Sin duda alguna la única, y segura
erza del Ejercito.

subsidiis. Habia puesto de reten, ó reserva las
opas mas guerreras.

eta. Guardias de Corps suios.

cedebant. Iban delante de todo éste esquadron.

nuaque. Y se estendian las dos alas de un lado
asta el monte; de otro hasta el mar.

CAPITULO XIX.

S P O S I C I O N , Y O R D E N D E L E G E R-
cito de Alejandro.

Lexander phalangem, qua nihil apud Mace-
donas validius erat, in fronte constituit.

Dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius
atur: huic proximi stabant Coenos, & Per-

as, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyn-
sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad

pertinebat, Craterus, & Parmenio erant, sed
Craterus Parmenioni parere jussus. Equites ab utro-

cornu locati, dextrum Macedones Thessalians
nctis, lævum Peloponnenses tuebantur. Ante

aciem posuerat funditorum manum, sagittariis
adixtis. Thraces quoque, & Cretones ante ag-

ibant, & ipsi leviter armati. At iis, qui
hissi a Dario jugum montis insederant, Agria-

pposuit, ex Græcia nuper advectos. Parme-

autem præceperat, ut, quantum posset, ag-

ad mare extenderet, quò longius abesset à
ibus, quos occupaverant Barbari. At illi
ne-

neque obstare venientibus, nec circumire emi
gressos ausi, funditorum maximè aspectu cum
profugerant. Eaque res tutum Alexandru
latus, quod ne supernè incesseretur timuerunt
stitit. Triginta, & duo armatorum ordines festi
Neque enim latius extendi aciem patiebantur. C
gustæ Paulatim deinde se laxare sinus mox uul
& majus spatum aperire cœperant, ita ut i
pedites solum plurius ordinibus incedere, legend
a lateribus circunfundi posset equitatus.

NOTAS.

In fronte. En la frente de su Ejercito; en m.
guardia.

Quoad. Que miraba al mar.

Illi. Los Barbaros.

Eaque res. Y esto mismo libró de todo peligro
tado, ó fianco del Ejercito de Alejandro. Pau
Triginta & duo. Iban treinta y dos Soldados ad
Se laxare. Iban ensanchandose los montes, niter
do mas campo.

CAPITULO XX.

ORACION DE ALEJANDRO ill
Soldados.

JAM in conspectu, sed extra teli iactu^o fo
que acies erat, cum priores Peræ incon^{rata}
& trucem sustulere clamorem. Reddi^{eor}
Macedonibus major, exercitus impar nume

; montium, vastisque saltibus repercursus. Quippe
emper circumiecta nemora , petræque , quan-
cumque accepere vocem , multiplicato sono,
runt. Alexander ante prima signa ibat ; iden-
ter manu suos inhibens , ne impensis ob nimi-
festinationem concitato spiritu capeſſerent præ-
bama. Cūmque agmini obequitaret, variā oratione,
mocujusque animis aptum erat , milites alloque-
tar : Macedones tot bellorum in Europa vītores, ad
legendam Asiam , atque ultima Orientis , non ip-
magis , quām suo ductu profectos , inveteratæ vir-
adīnonebat. Illos terrarum orbis liberatores, emen-
ne olim Herculis , & Liberi patris terminos , non
ſis modò , ſed etiam omnibus gentibus imposituros
Macedonum Bactra , & Indos fore. Minima
, quæ nunc intuerentur ; ſed omnia vītoriae pa-
ci. Non in prærupis petris Illyriorum , & Thra-
ſaxis ſterilem laborem fore ; ſpolia totius Orien-
tis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem
pavore fluctuantem umberibus poſſe propelli. Vic-
ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur.
nitæque nuper Bœotie , & urbis in ea nobilitissimæ
olum dirutæ, species repræsentabatur animis. Fam-
nicum amnem , jam tot urbes aut expugnatæ,
in fidem acceptas , omniaque , quæ poſt tergum
ſtrata , & pedibus ipsorum ſubjecta memorā-
Cūm adierat Græcos , admonebat , ab iis gen-
illata Græcia bella , Darii prius , deinde Xerxis
entia , aquam ipsam , terramque populantium , ut
fontium haustum , nec ſolitos cibos relinquerent.
Diis templa ruinis , & ignibus eſſe deleta,
eorum expugnatæ , fœdera humani , Divinique

furiis violatae, referebat. Illyrios vero, et rapto vivere assuetos, aciem hostium, auro raque fulgentem, intueri jubebat, predam, qui ma gestantem. Irent, et imbellibus feminis ex viri eriperent, aspera monium suorum jugo que colles, et perpetuo rigentes gelu, distractis campis, agrisque mutarent.

NOTAS.

Inconditum. Descompasado.

Repercussus. Haciendo eco.

Quantamcumque. Quantas voces reciben, i, à ellos, huelven à repetirlas con el eco, heci suspensi. Sofocados, y faltos de respiracion, sint Non ipsius. No mas por consejo suyo, que pio de ellos.

Emensos olim. Passando despues. Por razon nù: es lo mismo que emensuros.

Ut neque fontibus. Para agotar las fuentes. I sumir los alimentos mas comunes. Rapto vivere. A vivir del pillage, y la nid Irent, et. Fuesten en hora buena, y à aquellade nados.

CAPITULO XXI.

DASE LA BATALLA. PELEAN
E. lerosamente Persas, y Macedonios.

JAM ad teli jactum pervenerat, cum Pe equites ferociter in lœvum cornu hosti qu

ri sunt. Quippe Darius equestri prælio decer-
te optabat, phalangem Macedonici exercitus
hur esse conjectans. Jamque etiam dextrum
exandti cornu circuibatur. Quod ubi Ma-
gno confpexit, duabus alis equitum ad jugum
ntis iussis subfertere, cæteros in medium belli
crimen strenuè transfert. Subductis deinde ex
e Thessalis equitibus, Præfectum eorum occul-
circuire tergum fuorum jubet, Parmenionique
njungi, & quòd is imperasset, impigre exequi.
nque ipfi in medium Persarum undique circum-
i, egregiè se tuebantur. Sed conserti, & quasi
hærentes, tela vibrare non poterant. Simul ut
int emissa, in eosdem concurrentia implicaban-
, levique, & vano iectu pauca in hostem, plu-
in humum innoxia cadebant. Ergo co-
mùs pugnam coacti conserere, gladios impi-
stringunt. Tum verò multum sanguinis fusum
tu. Duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis
ma pulsarent, mucrones in ora dirigerent Non
nido, non ignavo cessare tum licuit. Collato
nde, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem
stigio stabant, donec vincendo locum sibi face-
at. Tum demum ergo promovebant gradum, cùm
stem prostraverant. At illos novus excipiebat ad-
sarius fatigatos; nec vulnerati (ut alias solent)
e poterant excedere, cùm hostis instaret à fron-
ta tergo sui urgerent. 70

NOTAS.

que ipfi. Y ya Alejandro, y los Macedonios.
Col-

Collato pede. A pie quieto , à pie firme.
At illos. Pero entraban de refresco en las
nuevas tropas contra los Macedonios cansados.

CAPITULO XXII.

VALOR DE ALEJANDRO , r
egempi de los Macedonios. Defiendese varon
Oxatres. Fuga de Dario. Victoria de
Alejandro.

Alexander , non Ducis magis , quam munera exequebatur , opimum de Rege expertens. Quippe Darius cum mis eminebat , & suis ad se tuendum , bus ad incessendum , ingens incitamentum frater ejus Oxatres , cum Alexandrum in cerneret , equites , quibus præterat , ann currum Regis objecit , armis , & robporis multum super cæteros eminens , verò , & pietate in paucissimis. Illo utique clarus , alios improvidè instantes prostrav in fugam avertit. At Macedones , ut circa erant , mutua adhortatione firmati , cum equitum agmen irrumpunt. Tum verò simili strages erat. Circa currum Darii jacebant simi Duces , ante oculos Regis egregia mœ functi , omnes in ora proni , sicut dimicant cubuerant , adverso corpore vulneribus a Inter hos Aticies , & Tiountes , & Saban

tor Egypti, magnorum exercituum Præfecti, noscitabantur. Circa eos cumulata erat peditum, equitumque obscurior turba. Macedonum quoque, non quidem multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone perstrictum est. Jamque, qui Darium vehebant equi confossi hastis, & dolore efferrati, jugum quatere, & Regem curru excutere cœperant: cùm ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, imponitur, insignibus quoque Imperii, ne fugam proderent, indecorè abjectis. Tum verò cæteri dissipantur metu, & qua cuique patebat ad fugam via erumpunt, armajacentes, quæ paulò ante ad tutelam corporum sumpserant. Adeò pavore etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, & forte in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer urgabant. Jamque una ala ipso impetu proculata erat, cùm Thessali strenuè circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, & sparlos, in-compositosque victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter, equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maximè constat, ægrè moliebantur. Quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant.⁴⁷

NOTAS.

Opimum decus. Teniendo por mucha honra el mästar à Dario, Deseando con la muerte del Rey un

despojo de mucha substancia, y de mucho honor
Adverso corpore. Recibidas las heridas cara d' con
Este es argumento, de que no bolvieron ignominia-
samente las espaldas.

Adeo pavor. Su pavor, y terror panico les hiz-
o temer de sus mismas armas, que podian ser de
defensa.

Abstulerat. Huiendo habian venido à dar, y ju-
nior se en el ala izquierda.

Serie laminarum. Por las cotas de malla. En
se llaman cataphracti los Soldados, y tan
así armados.

Circumactis equis. Bolviendo la rienda. Bol-
ida grupa.

Ægrè moliebantur. Apenas podian formarse.

CAPITULO XXIII.

SIGUE ALEJANDRO LA VICTORIA. DES-
del Enemigo en poder del Vencedor.

HAC tam prospera pugna nuntiata, Al-
der non ante ausus persequi Barbaros,
que jam victor instare fugientibus.
Haud amplius Regem, quam mille equites
bantur, cum ingens multitudo hostium ca-
merat? Agabantur ergo à tam paucis pe-
modo: & idem metus, qui cogebat fugen-
tientes morabatur. At Græci, qui in Dan-

tibus steterant, Amynta duce (Prætor hic Alexandri fuit, nunc transtuga) abrupti a cæteris, haud sanè fugientibus similes evalerant. Barbari longè diversam fugam intenderunt, alii, quæ, rectum iter in Persidem ducebant, quidam circuitu rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castella Darii. Sed jam illa quoque hostis viator intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri, argenteique pondus, non belli, sed luxurie apparatum, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vitoribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contemplerat. 22

NOTAS.

- Utrumque.** En las dos alas; en una, y otra parte.
Idem metus. El miedo mismo, que les hacia huir, les embargaba los pasos, no les dejaba andar.
Abrupti. Apartados, separados.
Haud sane. Se retiraron en orden, sin bolver las espaldas.
Quas in. Las cuales dejaba su avaricia, por co-
ger, y llevar otras mejores.

CAPITULO XXIV.

QUEDAN CAUTIVAS LA MADRE, MUGER, B
hijo de Dario. Mortandad de ambos Ejercitos.

JAmque ad foeminas perventum erat, quibus, quæ chariora ornamenta sunt, violentius detra-

liebantur. Nec corporibus quidem vis, ac bido parcebat. Omnia plānctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant. Nella facies mali deerat, cūm per omnes ordines, ætatesque viatoris crudelitas, ac licentia vagretur. Tunc verò impotentis fortunæ species conspici potuit, cūm ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu, & opulentia structum, eadem illa Alexandro, quasi veteri de mino, reservabant. Namque id solum intactum serant milites; ita tradito more, ut victorem Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculi animosque in semet converterant captiva conjuxque Darii, illa non majestate solum, etiam ætate venerabilis, hæc formæ pulchritudine, ne illa quidem sorte corrupta. Accepens cum filium, nondum sextum ætatis annum pater ejus amiserat, genitum. At in gremio avix jacebant adulteræ duæ virgines, non suum, sed illius moerore etiam confessæ. In circa eam nobilium fœminarum turba constituta laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini coris immemores; Reginas, Dominalque, quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius set, quæ fortuna diuinoris suisset, requirebant. Negabant, se captas, si viveret Rex. Sed equos subinde mutantem, longius fuga abi iat. In acie autem cæta sunt Persarum pede centum millia, decem verò millia interfecta rum. At ex parte Alexandri quatuor, & quippe

ti saucii fuere , triginta omnino , & duo ex pe-
ditibus desiderati sunt , equitum centum quinqua-
ginta interfecti . Tantulo impendio ingens victoria
stetit . Rex , qui diu Darium persequendo fatiga-
tus erat , posteaquam & nox appetebat , & eum
assequendi spes non erat , in castra paulo ante à
suis capta pervenit . 41

NOTAS.

Ornamenta . Sus joyas , y demas adornos mugeriles .
Prout cuique . A medida de su desgracia , o su dicha .
Nec ulla facies . Todo era un triste espectaculo .
Impotentis . Inconstante , voluble , insolente .
Tantæ fortunæ . De un Reino tan rico , y dilatado
como el de Dario .

Ilha sorte . Sin perderla en medio de tanto susto , y de
tan grande pesadumbre .

Utro Cornu . Acia que parte ; en que ala .

Quæ fortuna . En que habia parado la batalla ; que
fin habia tenido .

Tantulo impendio . Tan poco costó una victoria tan
señalada .

CAPITULO XXV.

BUELVE ALEJANDRO A LOS SUIOS ,
y entra en los Reales de Dario . Alaridos de la
Madre , y Muger de Dario . Atencion , de que i
uso con ellas Alejandro .

Nvitari deinde amicos , quibus maximè assue-
verat , jussit . Quippe summa duntaxat cutis in
femore perstricta non prohibebat interesse convi-

vio. Tum repente è proximo tabernaculo lug
 bris clamor , barbaro ululatu , plantuque perm
 tus , epulantes conterruit. Cohors quoque , q
 excubabat ad tabernaculum Regis , verita , ne m
 joris motus principium esset , armare se coepen
 Causa subiti pavoris fuit , quod mater , uxori
 Darii , cum captivis mulieribus nobilibus Regen
 quem imperfectum esse credebant , ingenti gemm
 ejulatuque deslebant. Unus namque è captivis spa
 donibus , qui forte ante ipsarum tabernaculum
 steterat , amiculam , quod Darius (sicut paulo ant
 dictum est) ne cultu proderetur , abjecerat ,
 manibus ejus , qui repertum ferebat , agnoscit
 tusque , imperfecto detractum esse , falsum nunti
 moitis ejus attulerat. Hoc mulierum errore co
 perto , Alexander fortunæ Darii , & pietati ear
 illacrymasse fertur. Ac primò Mithrenem , quis
 des prodiderat , peritum Persicæ linguæ , ire
 consolandas eas jussicerat. Veritus deinde , nep
 ditor captivarum iram , doloremque gravau
 Leonnatum ex Purpuratis suis misit , jussum
 care , falso lamentari eas Darium vivum .
 cum paucis armigeris in tabernaculum , in
 captivæ erant , pervenit , missumque se à Re
 nuntiare jubet. At ii , qui in vestibulo erant
 armatos conspexere , rati actum esse de domi
 in tabernaculum currunt , vociferantes , ad
 supiemam horam , missisque , qui occiderent
 tas. Itaque , ut quæ nec prohibere possent , nec
 mittere auderent , nullo responso dato , tacite
 periebantur victoris arbitrium. Leonnatus , en
 tacto diu , qui se introduceret , posteaquam ne

procedere audebat, relictis in vestibulo satelliti-
bus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turba-
verat foeminas, quod irrupisse non admissus vi-
debatur. Itaque mater, & conjux provolutæ ad
pedes orare cœperunt, ut, prius quam interfici-
erentur, Darii corpus ipsis patrio more sepeli-
re permetteret, functas supremo in Regem offi-
cio se impigre morituras. Leonnatus & vivere
Darium, & ipsas non incolumes modò, sed etiam
apparatu pristinæ fortunæ Reginas fore. Tum de-
mum mater Darii allevari se passa est. 46

José

NOTAS.

Sánchez

*Quibus maximè. Con quienes mas familiarmente tra-
taba.*

*Ne cultu proderetur. Para no ser conocido por las
insignias reales.*

Infecto. A Dario muerto.

Fortunæ Darii. De la desgracia de Dario.

Darium vivum. A Dario, que aún vivía.

*Actum esse. Que se había fallado ya contra sus Se-
ñoras la ultima sentencia.*

*Functas supremo. Que, despues de hecha esta ultima
honra al Rei.*

CAPITULO XXVI.

HACE ALEJANDRO LOS FUNERES
les à los Soldados muertos. Visita à la Madre,
y Muger de Dario.

Alexander postero die, cùm curam sepelirem
dis militibus impenderet, quorum corpe de
ra invenerat, Persarum quoque nobilissimis
eundem honorem haberi jubet. Matrique Dario
permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Hibi
paucos arcta propinquitate conjunctos pro habitu
tu præsentis fortunæ humari iussit, apparatum hab
erum, quo Persæ suprema officia celebrare hab
invicinos fore existimans, cùm victores h̄b ec
pretiosè cremarentur. Jamque justis defunctionis
corporibus solutis, præmittit ad captivas, hab
nuntiarent, ipsum venire. Inhibitaque comi
tium turba, tabernaculum cum Hephaestione —
erat. Is longè omnium amicorum charissimus / 01
erat Regi; cum ipso pariter educatus; secr
rum omnium arbiter. Libertatis quoque in ad
nendo eo non aliis jus habebat. Quod tamen GR
ufurpabat, ut magis à Rege permisum, qui de
vindicatum ab eo videretur. Et sicut ætate à
erat Regi, ita corporis habitu præstabat. En
Reginæ illum Regem esse ratæ, suo more ver
ratæ sunt. Inde ex spadonibus captivis, quis A
xander esset, monstrantibus, Sysigambis advo
cavit pedibus ejus, ignorationem nunquam anatri
visi Regis excusans. Quād manu allevans Re
ad

m errasti, inquit, mater, nam O' hic Alexan-
• est. 26

NOTAS.

Ro habitu. Con la moderacion, que pedia el esta-
ndo, en que se hallaba, de cautiva; segun lo per-
mitian las circunstancias, y estado de cautiva-
vidiosum. Odioso.

el remarentur. Antiguamente quemaban los cuerpos
de los Difuntos.

isistis defunctorum. Acabadas las exequias, las
Duchoras.

hibitaque. Y dejando à fuera la comitiva.
habiter. Confidente.

liberatisque. Y ninguno tenía autoridad, para
arehablarle con la libertad, que Hefestion.

ib eo. Hefestion.

tomorationem. Dando por escusa, el que como no
, habia visto antes al Rei, no le conocia.

nit

re

sim *Janho*

cri

dm

CAPITULO XXVII.

GRESSION ELEGANTE DE CURCIO. MODERA-
qua de Alejandro con las Cautivas. Hace sacrificios
à los Dioses. Embia à Parmenion à Damasco,
y él ba à la Siria.

Quidem, si hac continentia animi ad ultimum
vita perseverare potuisset, feliciorem fuisse
crederem, quam visus est esse, cum Libe-
ratris imitaretur triumphum, ab Hellesponto
ad Oceanum omnes gentes victoria emen-
sus

sus: si vicisset profectò superbiam, atque
 mala invicta; si abstinuisset inter epulas
 amicorum, egregiolque bello viros, & to-
 rum secum domitores, indicta causa, veritu-
 occidere. Sed nondum fortuna se animo
 perfuderat. Itaque orientem eam moderat-
 prudenter tulit; ad ultimum magnitudinem
 non cepit. Tum quidem ita se gessit, ut
 ante eam Reges & continentia, & clementia
 cerentur. Virgines Regias excellentis formis
 sanctè habuit, quam si eodem, quo ipse,
 genitæ forent. Conjugem ejusdem, quam nu-
 tis suæ pulchritudine corporis vicit, adeo
 violavit, ut summam adhibuerit curam,
 captivo corpori illuderet. Omnem cultum
 fœminis jussit, nec quicquam ex pristina
 magnificientia captivis, præter fiduciam,
 Itaque Sysigambis, Rex, inquit, mererit
 precemur tibi, quæ Dario nostro quondam pre-
 mus: Θ (ut video) dignus es, qui tantum
 non felicitate solum, sed etiam æquitate sapie-
 Tu quidem matrem me, Θ Regnam vocas,
 me tuam famulam esse confiteor. Et preteri-
 ne fastigium capio, Θ præsentis jugum pati
 Tua interest, quantum in nos licuerit, si
 clementia, quam sevitia, vis esse testatum.
 num animum habere eas jussit. Darii deinde
 collo suo admovit. Atque nihil ille consper-
 primùm à se visi conterritus, cervicem
 nibus amplectitur. Motus ergo Rex consta-
 ri, Hephaestionem intuens, Quam vellem,
 Darius aliquid ex hac indeole hausisset! Tuus,

culo egressus, tribus aris in ripa Pyrami amnis,
i, atque Herculi, Minervæque sacratis, Sy-
n petit, Damascum (ubi Regis gaza erat) Par-
nione præmisso.

N T A S.

la invicta. Vicios, que jamas venció.
perfuderat. Le había cegado, y dementado.
lentem. El principio de su fortuna.

ultimum. No supo usar della con moderacion
hasta el cabo.

eter fiduciam. Porque no sabian, cuanto duraria
la atencion, y clemencia de Alejandro.

a interest. A ti te importa, dar mas à conoceer
con la clemencia, que con el rigor, lo que podias
hacer de nosotras.

za. El Erario Real.

Juliana Lancho

CAPITULO XXVIII.

AICION DEL GOBERNADOR DE DAMASCO.
Hacese dueño Parmenion del Erario Real, y de
otros muchos tesoros, y alajas.

Tque is, cum præcessisse Darii Satrapam
comperisset, veritus, ne paucitas suorum
sperneretur, accersere majorem manum sta-
Sed forte in exploratores ab eo præmissos in-
nomine Mardus, qui ad Parmenionem per-
us, literas ad Alexandrum à Praefecto Damas-

ei missas tradit ei : nec dubitare eum, quin olo
 Regiam supellecilem cum pecunia traderet mil
 jecit. Parmenio, affervari eo iusso , literas i
 in queis erat scriptum , ut mature Alexandri i
 quem ex Ducibus suis mitteret cum manu em
 Itaque , re cognita , Mardum datis comiti
 proditorem remittit. Ille è manibus custode o
 lapsus , Damascum ante lucem intrat. Tu sun
 rat ea res Parmenionis animum insidias tineba
 & ignotum iter sine duce non audebat di
 Felicitati tamen Regis sui confiis , agrebat & i
 duces itineris essent , excipi iussit. Quibus ceb
 ter repertis , quarto die ad urbem perva
 metuente Præfesto , ne sibi fides habita
 Igitur quasi parùm munimentis oppidi fide
 te Solis ortum pecuniam Regiam (quam ific
 Persæ vocant) cum pretiosissimis rerum
 bet , fugam simulans , re vera ut præd
 offerret. Multa millia virorum , fœminarum ^{IP}
 cedentem oppido sequebantur , omnibus n
 lis turba præter eum , cujas fidei commissi
 Quippe quò major proditionis merces for
 jicere hosti parabat gratiorem omni pecun
 dam , nobilium virorum , Prætorum Dani
 juges , liberosque , præter hos urbium
 rum Legatos , quos Darius , velut in ^{P.}
 tissima , in proditoris reliquerat manibus ^{dit}
 gabas Persæ vocant humeris onera poe d
 Hi , cùm frigus tolerare non possent , (qzis
 procella subito nivem effunderat , & hui
 gebat gelu tum astricta vestes , quas c
 eunia portabant , auro & purpura insignes ^m

in olo prohibere auso , cùm fortuna Regis etiam
 eret nullimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere
 raso Parmenioni non spernendi agminis speciem.
 tandem intentiore cura suos , quasi ad justum præ-
 nouem paucis adhortatus , equis calcaria subdere ju-
 miti , & acri impetu in hostem invehi. At illi , qui
 totidē oneribus erant , omissis illis , per metum ca-
 T. sunt fugam. Armati quoque , qui eos profe-
 ebantur , eodem metu arma jactare , ac no-
 dat i diverticula petere cœperunt. Præfectus qua-
 rellæ & ipse conterritus , cuncta pavore compleverat.
 cebant totis campis opes Regiæ : illa pecunia
 pendio ingenti militum præparata , ille cultus
 nobilium virorum , tot illustrium foeminarum ,
 rea vasa , aurei fræni , tabernacula Regali ma-
 ifificentia ornata , vehicula quoque à suis desti-
 ca ingentis opulentia plena , facies etiam præ-
 antibus tristis , si qua res avaritiam moraretur.
 lippe tot annorum incredibili , & fidem exce-
 nte fortunâ cumulata , tunc alia stirpibus dilata-
 tata , alia in cœnum demersa eruebantur. Non
 fondebant prædantium manus prædæ. 65

NOTAS.

Parmenion,

editorem. Al Gobernador de Damasco,
e duce. Sin guia.

(que)zis sui. De Alejandro.

hunc pi: Coger.

ter eum. Menos al Gobernador.

major. Para que fuese mayor el premio que es-

Saneho

peraba por su traicion ; para que fuese de mayor
portancia su traicion , puso à los ojos , y mu-
Enemigo una presa mas de su agrado , que
tesoros ; es à saber , las mugeres de los hom-
distinguidos .

Cum fortuna . Siendo causa la infelicidad de
de que aun los hombres mas bajos no tubi-
peto à su persona .

Quasi ad justum . Como si fuera para una au-
que no se reconoce ventaja de una parte , ni
en que son iguales las fuerzas de ambas par-
Facies tristis . Espectaculo triste : vista lastimi-

CAPITULO XXIX.

QUEDA CAUTIVA MUCHA DE LA Niam
de los Persas , y Estranzeros . Suma del
y plata cogida . Muerte alevosa to-
del traidor .

JAMQUE etiam ad eos , qui primi-
ventum erat . Foeminae plerisque pavim-
hentes liberos ibant , inter quas tres fu-
gines , Ochi (qui ante Darium regnava-
lia , olim quidem ex fastigio paterno renun-
cione detracte , sed cum sortem earumisti
aggravante fortuna . In eodem grege uxoris
ejusdem Ochi fuit , Oxathrisque (frater
Darii) filia , & conjux Artabazi Principi-
ratorum , & filius , cui Ilioneo fuit nomi-
nado .

bazi quoque , cui summum Imperium maritimæ
Rex dederat , uxor cum filio excepta est ; Men-
is filiæ tres , ac nobilissimi Ducis Memnonis con-
& filius. Vixque ulla domus purpurati fuit
atæ cladis expers. Lacedæmonii quoque , & Athe-
lenses , societatis fide violata , Persas sequenti,
ristogiton , Dropides , & Eleuterius , inter Athe-
enses genere , famaque longè clarissimi : Lace-
monii , Perissippus , & Onomastorides , cum Oma-
, & acci-
ni , & Callicratide , ii quoque domi nobiles. Sum-
partia pecuniae signatæ fuit , talentorum duo millia ,
fimis sexaginta : facti argenti pondus quingenta
quabat. Præterea triginta millia hominum , cum
ptem millibus jumentorum , dorso onera por-
ntium , capta sunt. Cæterum Dii tantæ fortunæ
reditorem eekeriter debita poena persequuti sunt.
amque unus è consciis ejus , credo , Regis vicem
Niam in illa sorte reveritus , imperfecti proditoris
deli put ad Darium tulit , opportunum solatum pro-
to : quippe & ultus inimicum erat , & nondum
omnium animis memoriam majestatis suæ exole-
sse cernebat. 52

NOTAS.

partim quidem. Que habian caido mucho antes del su Trono Real de su Padre por la mudanza, è insuperabilidad de las cosas humanas.

renunciæ signatæ. De moneda acuñada.

umetti argenti. De placa labrada.

ixongis vicem. Respetando al Rei auí en el estado, ter en que se hallaba.

cipiendo etiam Que aun no se habian olvidado
omitedos de la Magestad Real.

LIBER QUARTU

CAPITULO I.

FUGA DE DARIO. PARMENION PREFinta
la Syria. Carta de Dario à Alejana ac
aq



ARIUS tanti modò exercitcor
qui triumphantis magis, ^{co} micantis more, curru sub*lue*
ierat prælium, per loca, Pe
pè immensis agminibus co
rat, jam inania, & inge*cic*
dine vasta, fugiebat. Pauci Regem seq*i*
Nam nec eodem omnes fugam intende*ei*
deficientibus equis, cursum eorum, quos ^{erh}
inde mutabat, a quare non poterant. Undula
de pervenit: ubi excepere eum Græcorum ^{pe}
millia, cum quibus ad Euphratrem ^o
id demùm credens fore ipsius, quod ⁿⁱ
præripere potuisset. At Alexander Parm*on*
per quem apud Damascum recepta era*ble*
jussum eam ipsam, & captivos dilig*re*
re custodia, Syriæ, quam Cœlen voc*It.*

t. Novum Imperium Syri , nondum belli clas-
us satis domiti , asperoabantur : sed celeriter
acti , obedienter imperata fecerunt. Aradus quo-
insula deditur Regi. Maritimam tum oram,
pleraque longius etiam à mari recedentia , Rex
; insulæ Strato possidebat: quo in fidem ac-
to , castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi
rae à Dario redduntur ; quibus , ut superbè
ptis , vehementer offensus est. Præcipue eum
vit , quod Darius sibi Regis titulum , nec eum
Alexandri nomini adscripserat. Postulabat
magis , quam petebat , ut accepta pecunia ,
REFINTAMCUMQUE tota Macedonia caperet , matrem
lejana conjugem , liberosque restitueret. De Reg-
æquo , si vellet , Marte contuleret. Si sanio-
xercit consilia tandem pati potuisset , contentus pa-
gis , cederet alieni Imperii finibus ; socius ami-
tu subue esset ; in ea se fidem & dare paratum &
oca , pere. **35**

NOTAS.

cientibus. *Canfados.*

ingens ipsius. Que seria suyo , de Dario.

seqꝫ eumdem. El que Dario se llamaba Rei , sin
tenderle este titulo à Alejandro.

Undulabat autem . Y venia mas à mandarle , que
corum pedirle , el que.

em lo Marte. En justa guerra.

quod niora. Y que si queria oir consejos mas salu-
bles , y probechosos para él , contento con la Ma-
Pamonia , saliese de los terminos , adonde no llegaba
ca era Imperio.

Higem. Para esto.

CAPITULO II.

*legi
enda
le de*

RESPUESTA DE ALEJANDRO

Carta de Dario. Ba à la Fenicia. En mille

gafele Biblon.

Jt a

Contra Alexander in hunc maximè au
rescripsit. REX ALEXANDER Diolic
Ille, cuius nomen sumpsisti, Darius, me
qui oram Helleponiti tenent, coloniasque Grecis
fondas, omni clade vastavit. Cum magnissim
exercitu mare trajecit, illato Macedonie & Dabi
bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad
nandos nos cum immanium Barbarorum cop
qui navaliter prælio victus, Mardonium tam
quit in Græcia, ut absens quoque populariter
agros ureret. Philippum verò parentem ma
gnorat ab his interfectum esse, quos ingen
nia spe solicitaverant vestri? Impia enim DEI
cipiuis, & cùm habeatis arma, licitamini
capita: sicut tu proximè talentis mille, ta
citus Rex, percussorem in me emere voluiſſim
igitur bellum, non infero. Et Diis quoquā
liorestantibus causa, magnam partem Asia
nem redigi meam: te ipsum acie vici. Quā
bil à me impetrare oportebat, quod petierat
te qui ne belli quidem in me jura servaver
fi veneris supplex, & matrem, & conjugem
beros sine pretio recepturum te esse promitto.
cere, & consulere vixis scio. Quod si te re
mittere times, dabimus fidem imbutū
De cætero, cùm mihi scribes, memento.

legi te, sed etiam tuo, scribere. Ad hanc perfec-
tendam Thersippus missus. Ipse in Phoenicen dein-
le descendit, & oppidum Biblon traditum recepit. 29

R O

NOTAS.

Entalle cujus. Aquel Dario, de quien tomaste el nombre:

Jt absens. Para que aun estando ausente; aun en
nē ausencia suia.

Dollicitaverant. Habian sobornado los vuestros, pro-
us, metiendoles mucho dinero.

Glicitamini. Vendeis las vidas de los Enemigos,
ignotantibus. Favoreciendo à la mejor parte.

Dabimus fidem. Te daremos salvoconducto,

, ad

copi

tam

arell

me

ngem

DEPONE A ESTRATON DEL REINO, y eleva al Trono à Abdalomino.

Indè ad Sidona ventum est, urbem vetustate,
famaque conditorum inclytam. Regnabat in
ea Strato Darii opibus adjutus: sed quia de-
litionem, magis popularium, quam sua sponte
ecerat, Regno visus indignus: Hephaestionique
permisum, ut quem eo fastigio è Sidoniis dignis-
mum arbitraretur, constitueret Regem. Erant
Iephæstionи hospites, clari inter suos juveness-
ui, facta ipsis potestate regnandi, negaverunt
nemquam patro more in id fastigium recipi, ni-
regia stirpe oitum. Admiratus Hephaestion imag-

nitudinem animi spernentis , quod alii
 ignes ferrumque peterent , *Vos* quidem *pus*
 virtute , inquit , *note* , qui primi intellectissi , *quæ*
 tò majus esset Regnum fastidire , quàm accipere .
 terum date aliquem Regiæ stirpis , qui *nili*
 nerit à vobis acceptum habere se Regnum . At
 cùm multos imminere tantæ spei cernerent ,
 gulis amicorum Alexandri ob nimiam Regnūs .
 piditatem adulantes , statuunt , neminem
 potiorem , quàm Abdalominum quemdam , *luit*
 quidem cognatione stirpi Regiæ annexum ,
 ob inopiam suburbanum hortum exigua cole
 stipe . Causa ei paupertatis , sicut plerisque ,
 bitas erat : intentusque operi diurno , strep
 armorum , qui totam Asiam concusserat , non
 diebat . Subito deinde , de quibus ante dictum
 cùm Regiæ vestis insignibus hortum intrant ,
 forte steriles herbas eligens Abdalominus rep
 gabat . Tunc Rege eo salutato , alter ex his ,
 bitus , inquit , hic quem cernis in meis manibus ,
 isto squalore permundans tibi est : ablue corpus ,
 vie aternisque sordibus squalidum : cape Regi
 num , & in eam fortunam , qua dignus es ,
 continentiam profer : & cùm in Regali solio resi
 vitæ , necisque omnium civium dominus , cave ob
 caris hujus status , in quo accipis Regnum :
 herculè , propter quem | Somnio similis res Ab
 mino videbatur . Interdum , satis ne fani es
 qui tam protervè sibi illuderent , percontabu
 Sed ut cunctanti squalor ablutus est , & in
 vestis purpura auroque distincta , & fides à
 rantibus facta ; serio jam Rex iisdem comi
 ppe

pus in Regiam pervenit. Fama (ut solet) stre-
uè totâ urbe discurrit. Aliorum studium, alio-
um indignatio eminebat. Ditissimus quisque hu-
nilitatem inopiamque ejus apud amicos Alexan-
tri criminabatur. Admitti eum Rex protinus jus-
it, diuque contemplatus, *Corporis*, inquit, habi-
bis famæ generis non repugnat: Sed libet scire, ino-
lam qua patientia tuleris. Tum ille, Utinam, in-
quit, eodem animo Regnum pati possim. Hæ mo-
nas suffecere desiderio meo: nihil habenti, nihil de-
uit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Ab-
lalomini cepit. Itaque non Stratonis modò re-
giam suppellectilem attribui ei jussit, sed plera-
que etiam ex Persica præda: regionem quoque
irbi appositam, ditioni ejus adjecit. **58**

NOT A S.

Magis popularium. Mas per voluntad del Pueblo,
que por la suia.

Dum multos, Viendo, que la ambicion de muchos
tenia puesta la mira.

longa quidem. Descendiente, aunque mui remoto; que
descendia de la Familia Real, por una larga serie de
abuelos.

steriles. Arrancando la mala hierba; escardando.
Eternis. Continuas.

Exigua stipe. Con poco fruto, y ganancia.
mo hercule. Y mucho mas por quien, ò quienes
son la causa, de que tu seas Rei.

atis ne. Si estaban en su juicio.

orporis habitus. El talle, y buena disposicion de
tu cuerpo.

ppositam. Inmediata, junta.

CAPITULO IV.

DERROTA DE LA TROPA DE AMINTAS

muerte de este Traidor.

Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alethropuldro transfugisse diximus, cum quatuor missis Græcorum ipsum ex acie persecutis, antiuga Tripolim pervenit. Inde, in naves milicibus cpositis, Cyprum transmisit: & cum in illos utrum id quemque, quod occupasset, habitus arbitraretur, velut certo jure possessum; Ägrium petere decrevit, utrique Regi hostis, & per ex antiqui mutatione temporum pendens: tatusque milites ad spem tantæ regi, docet, velut cem Prætorem Ägypti cecidisse in acie: Prætorum præsidium & sine duce esse, & invalidus Ägyptios semper Prætoribus eorum insensos, tere sociis ipsos, non pro hostibus estimaturos. Invalidia experiri necessitas cogebat: quippe cum ipsos, mas spes fortuna destituit, futura præsentibus tendatur esse potiora. Igitur conclamant, dum yd qui videretur. Atque ille utendum animis, velut spe calerent, ratus, ad Pelusi ostium penetrans à Dario se esse præmissum. Potitus mnego Pelusi, Memphis copias promovit: ad vidius famam Ägyptii vanam gens, & novandis quies gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad dele præsidia Persorum: qui territi tamen spernendi Ägyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas

LIBER IV.

elio superatos in urbem compellit, castrisque
sitis, victores ad populandos agros eduxit, ac
luit in medio positis omaibus, hostium cuncta
rebantur. Itaque Mazeces quamquam infelici præ-
> suorum animos territos esse cognoverat; rāmen
lantes, & victoriæ fiducia incautos, ostentans,
Merpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res-
rmissas recuperare. Id consilium non ratione pru-
is, tantius, quām eventu felicius fuit. Ad unum om-
bus cum ipso Duce occisi sunt. Has poenas Amyn-
nus utriusque Regi dedit, nihilò magis ei, ad quem
ansfugerat, fidus, quām illi, quem deseruerat. 38

NOTAS.

1. *Velut certo. Como por derecho inconcuso; justo titulo;*
Patria Regi. A Alejandro, y Dario.

2. *Endens. Y que se acomodaba al tiempo para sus inva-
siones.*

3. *Invalidum. Y con pocas fuerzas.*

4. *A Amintas, y sus soldados.*

5. *Tendum animis: Que debia aprovecharse del ardor,
y disposicion de su gente.*

6. *Velut in medio. Como si solamente faltase la rapiña, y
el pillage.*

7. *Mnes ad unum. Todos todos. Ni uno solo salvó la
vida.*

8. *i. Dario.*

9. *ii. Alejandro.*



CAPITULO V.

SATRAPAS DE DARIO VENCIDA
por Antigono. Refriegas entre los Capitanos
de ambos Reies.

Darii Prætores, qui prælio apud Issoniam a fuerant, cum omni manu, quæ fugitiva secuta erat, assumpta etiam Cappadocia. Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare liebabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydia; a erat: qui quanquam plerosque militum ex artus fidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris — tis, in aciem suos eduxit. Eadem illic fortuna partium fuit. Tribus præliis alia, alia regione commissis, Persæ funduntur. Eo tempore classis Macedonum ex Græcia ad Eas Aristomenem, qui ad Hellesponti oram reculans tam à Dario erat missus, captis ejus, amersis navibus, superat. A Milesiis deinde Nabazus Præfactus Persicæ classis pecunia ex Am & præsidio in urbem Chium introducto, cum tantis navibus Andrum, & inde Syphnum petit. Isq; castaque insulas præsidiis occupat, pecunia nullum Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Etante pœsi Asiaque Regibus in spem totius orbis ollis pandi gerebatur, Græciæ quoque, & Cretæ ubaci commoverat. Agis Lacedæmoniorum Rex, in L millibus Græcorum, qui ex Cilicia profligie & mos repetierant, contractis, bellum Antipa, Macedonizæ Præfecto moliebatur. Cretenses h[ab]itos

illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc
Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leviora
er illos fuere discrimina, unum certamen, ex
cetera pendebant, intuente fortuna.

NOTAS.

un*l*, atque alia. *En diversas partes.*
fug*unia exacta. Echandoles una contribucion de dñe*
doc*ero.*
rare*liebatur. Intentaba hacer.*
dia*, aut illas. Haciendose ya dese, ya del otro*
ex*artido.*

CAPITULO VI.

ESENTES DE LOS TIRIOS
Alejandro: no le dan entrada: descripcion
de la Ciudad.

Am tota Syria, jam Phœnices quoque, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque Rex Isq castra in continenti, à quo urbem angustum nullum dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine. Et ante omnes urbes Syriæ Phœnicesque memoriis, facilis societatem Alexandri accepturam habatur, quam Imperium. Coronam igitur a Legati donum afferebant, commeatusque & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille tpa, ut ab amicis, accipi jussit, benignèque shtos allocutus, Herculi (quem præcipue Ty-

trii colerent) sacrificare velle se dixit: t, i
 num Reges credere, ab illo Deo ipsos ḡterā
 zere: se verò ut id faceret, etiam Oracu
 tum. Legati respondent, esse templum
 extra urbem, in ea sede quam Palætyron ip̄. P̄
 ibi Regem Deo sacrum ritè factarum. No
 iram Alexander, cuius alioquin potens insu
 itaque, Vos quidem, inquit, fiducia loci rum.
 suam incolitis, pedestrem hunc exercitum, ma
 sed brevi ostendam, in continenti vos effici
 sciatis licet, aut intraturum me urbem, mira
 turum. Cum hoc responso dimisso moni
 ti cœperunt, ut Regem, quem Syria, que
 ice receperisset, ipsi quoque intrare patet exus
 illi loco satis fisi, obsidionem ferre decimo
 Namque urbem à continenti quatuor maria
 fretum dividit, Africo maximè objecta horae
 uros ex alto fluctus in littus evolvens:
 cipiendo operi, quo Macedones continua
 lam jungente parabant, quidquam magis
 ille ventus, obstabat. Quippe vix leni
 quillo mari moles agi possunt: Afri
 co prima quæque congesta pulsu illis am
 ruit: nec ulla tam firma moles est, quos T
 exedant undæ per nexus operum manantes
 acrior flatus extitit, summi operis fasti
 perfusæ. Præter hanc difficultatem, haud qu
 alia erat: muros turreisque urbis præaltum
 ambiebat. Non tormenta, nisi è navibus bran
 excussa, emitti; non scalæ mœnibus applica
 terant. Præceps in salutem murus, pedestrem,
 seperat iter. Naves nec habebat Rex, Poeni

G. M. Anthonio
 2

xit: t, pendentes & instabiles missilibus ar-
os 8 terant. 45

NOTAS

Por la parte, que.

Ntron Palabra griega Παλαιότυπος: la antigua Tyro-
ens insulam. Porque estais asistados.
rum. Cada estado tenia 125. passos ; 625. pies.
um, maximè. Mui expuesto al viento africo.
ecciando. Ni para emprender la obra, y pro-
, airiz.

moment. Consuman ; coman poco à poco destravan-
, quez.

terexus. Por las junturas, ó trabazon de la obra.
decidmovissent. Y aunque arrimassen las naves, los
or sacrian á que las retiraren, no pudiendo echar,
estumboras, ni mantenerse firmes contra las olas.

CAPITULO VII.

FIRMAN LOS CARTAGINESES
que los Trios en la resolucion de sufrir el sitio;
portentos, y presagios de su ruina.

hauer que haud parva dictu res Tyriorum fidu-
altum accedit. Carthaginem Legati ad ce-
ibus brandum anniversarium sacrum more patrio
pphivenerant. Quippe Carthaginem Tyrii con-
destinunt, semper parentum loco culti. Hortari
, Poeni cooperunt, ut obsidionem forti animo

paterentur; brevi Carthagine auxilia venturæ que ea tempestate magna ex parte Punicis bus maria obsidebantur. Igitur bello de muros turreisque tormenta disponunt, armis ^{TAN} ribus dividunt, opificesque, quorum copiores de abundabat, in officinas distribuant: omnibus apparatu strepunt. Ferreæ quoque manus ^{Lexand} gonas vocant) quas operibus hostium ⁱⁿ corvique, & alia tuendis urbibus, excogita longata parabantur. Sed cum fornacibus ferrum, impediti excudi oportebat, impositum esset, admodum pace follibus ignem flatu accenderent, sanguinis ^{contra} ipsiis flammis extitisse dicuntur: idque ^{n.} Atque Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud, urbcedonas quoque, cum forte panem qui noles elatum frangeret, manantis sanguinis gura. Ingrediuntur: territoque Rege, Aristander persicet, certum respondebit, si extrinsecus crux ^{na} ope Macedonibus id triste futurum: contraria, tam per interiore parte manaverit, urbi, quam ^desse Regi destinassent, exitium portendere.

NOTAS.

Haud parva dictu. Digna de contarse. lle haue Culti. A los cuales Tirios respetaron, y ^{los}, ^{sp} siempre como a Padres, y Fundadores. untiat, Ferreæ. Dichas así, porque tenian la figura, in una mano comba.

Corvique. Tomaron el nombre de Cuervos, ^{que} esse un de los cuales se parecen en la figura. Esto ^{est.} Distrumentos sirven para agarrar con sus garras, ^{que} est, naves, y apresarlas.

Quod excudi. Del cual babian de forjar las

CAPITULO VIII.

TAN LOS TIRIOS A LOS EMBASADORES de Alejandro : anima este à los suyos para la conquista.

Lexander cùm & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore ; caduceatores, ad pacem eos compellerent, misit : quos Tyrrheni contra jus gentium occisos præcipitaverunt in m. Atque ille suorum tam indigna nece comus, urbem obsidere statuit. Sed antè jacientia moles erat, quæ urbem continentis commit- tatas. Ingens ergo animos militum desperatio- ssit, cernentium profundum mare, quod vix finia ope posset impleri : Quæ saxa tam vasta, tam proceras arbores posse reperiri ? exaurientur esse Regiones, ut illud spatium aggeraretur : æxes- e semper fretum, quoque arctius voluntetur insulam & continentem, hoc acrius furere. ille haudquamquam rudis tractandi militares nos, speciem sibi Herculis in somno oblitam esse nuntiat, dexteram porrigentis : illo Duce, illo ape- te, in urbem intrare se visum. Inter hæc cadu- ores imperfectos, gentium jura violata referebat, esse urbem, quæ cursum victoris morari au- set. Ducibus deinde negotium datur, ut suos que castiget : satisque omnibus stimulatis, opus est. 23

NOTAS.

Contra jus. *Contra el derecho de las gentes de la guerra.*

Moles quæ : *El muelle, que uniese la tierra firme.*

Ut aggeraretur. *Para llenar de fagina.*
Quòque arctius. *Y cuanto mas se estrechase*
Hoc acrius. *Tanto mas alborotado estaban ob-
taba mas.*

CAPITULO IX.

EMPRENDE ALEJANDRO con
con un Muelle el mar ; resistencia de los ter-
marcha del Rey à los Arabes.

MAGNA vis saxonum ad manum erat, ne
tere præbente ; materies ex Libetit.
te ratibus & turribus faciendissimo
Jamque à fundo maris in altitudinem mo-
la excreverat, nondum tamen aquæ fastigio
bat : & quò longius moles agebatur à littore
magis quidquid ingerebatur, præaltum os-
bat mare : cum Tyrii parvis navigiis ad-
ludibrium exprobrabant, illos animis indignis,
sicut jumenta, onera gestare : inter-
etiam : *Num major Neptuno esset Alexander?*
ipsa insectatio alacritatem militum accendit
que paululum moles aquam eminebat, la-
ggeris latitudo crescebat, urbique admoto-

Tyrii magnitudine molis , cuius incrementum
 eos antè fefellerat , conspecta , levibus na-
 gatis nondum commissum opus circumire cœpe-
 rit : missilibus eos quoque qui pro opere sta-
 vant , incessere . Multis ergo impunè vulneratis ,
 n & removere , & appellere scaphas in expe-
 zio effet , ad curam semetipso tuendi ab opere
 reverterant . Igitur ex jumentis coria velaque jus-
 tissim obtendi , ut extra teli jactum essent : duasque
 res ex capite molis erexit , è quibus in subeun-
 scaphas tela ingeri possent . Contra Tyrii na-
 gia procul à conspectu hostium littori appellunt ,
 positisque militibus , eos , qui saxa gestabant ,
 truncant . In Libano quoque Arabum agrestes ,
 compositos Macedonas aggressi , triginta ferè
 luctarunt , paucioribus captis . Ea res Alexan-
 dum dividere copias coegit . Et ne segniter asside-
 uni urbi videretur , operi Perdiccam , Craterum
 it , i.e præfecit , ipse cum expedita manu Arabiam
 libetit .

NOTAS.

lis yro vetere . Dando mucha piedra las ruinas de
 mor la antigua Tiro .

iguò longius ... à littore . Quanto mas mar à dentro .
 Neptune . Dios del mar .

mos ante . No habian conocido basta entonces .

ondum commissum . Que aun no habia hecho asien-
 dito , ni trabadose bien .

o opere . Que estaban trabajando .

et . Acermando , y retirando los Tirios sus esqui-
 endos sin dificultad alguna , dejaron los Macedonios
 la obra , para defenderse .

tendi . Cubrir , y poner delante de los obreros .

CAPITULO X.

*ESTRATAGEMA DE LOS Tropicales
llevase el mar la obra : buelve à levius
Alejandro : varias industrias de los Tropicales*

Intra hæc Tyrii navem magnitudine esse, latus arenaque à puppi oneratam, ita velut tum prora emineret, bitumine aquæ a illitam, remis concitaverunt: et cum magis venti vela quoque concepissent, celeriter gentem successit. Tunc, prora ejus accensa, nera desilicre in scaphas, quæ ad hoc ipsum injici tæ sequebantur. Navis autem, igne concitata fundere incendium cœpit, quod, prius posset occurri, turres & cætera opera nisi, molis posita comprehendit. At qui desiliunt, parva navigia, faces, & quidquid alienum aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iquar non modò Macedonum turres, sed etiam tantum tabulata conceperant ignem: cum ii, quæ trahibus erant, partim haurirentur incendio, tim armis omissis, in mare semetipsi immites. At Tyrii, qui capere eos quam interfici deinceps, natantium manus stipitibus faxisque, trabant, donec debilitati impunè navigi possent. Nec incendio solum opera consumptæ fortè eodem die vehementior ventus motus profundo mare illisit in molem, crebrisque compages operis verberatae se laxavere, si cur interfluens unda medium opus rupit. Promissa

et lapidum cumulis, quibus injecta terra iustis-
ebatur, præceps in profundum ruit, tantæque
iolis vix ulla vestigia invenit ab Arabia rediens
Alexander. Hic (quod in adversis rebus solet fieri)
levius in alium culpam referebat, cùm omnes ve-
niens de fævitia maris queri possent. Rex novi ope-
is molem ortus, in advernum vent m non late-
re, sed recta fronte direxit, quod cætera opera
it, velut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quo-
aque aggeri adjecit, ut turres in medio erectæ pro-
tagul teli jactu abessent. Totas autem arbores cum
tangentibus ramis in altum jaciebant: deinde saxis
fa, pererabant, rursusque cumulo eorum alias arbores
injiciebant. Tum humus aggerabatur; super qæ
onclia strue saxorum arborumque cumulata, velut
quodam nexu continens opus junxerant. Nec Ty-
pi, quidquid ad impediendam molem excogitari
poterat, legniter exequabantur. Præcipuum auxi-
lrium erat, qui procul hostium conspectu subibant
quam, occultoque lapsu ad molem usque penetra-
bant, falcibus palmites arborum eminentium ad
quæ trahentes: quæ ubi secutæ erant, pluraque se-
cundum in profundum dabant: tum levatos onere sti-
mantes truncosque arborum haud ægrè moliebantur.
Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat inni-
sque, fundamento lapso sequebatur.

NOTAS.

que humine. Carenada de betun, y azufre.

, si cum: E hinchadas las velas.

romma tabulata. Se habia pegado, è comunicado

el fuego al techo, à lo mas alto de las
Motum ex. Estrelló contra el muelle el mar
to de arriba à bajo.

Saxaque. Y penetrando el agua por entre la
rompío por medio de la obra.

Velut quodam. Venian como à unir la obra,
nuandola, sin division de las partes.

Occultoque. Y por debajo de tierra.

Haud xgrè moliebantur. Facilmente mo
traian ácia si.

Fundamento. Faltandole cimientes venia à am

CAPITULO XI.

ARMADA DE ALEJANDRO Patur,
la conquista de Tiro: padece tormenta. spiss
inte

Agro animi Alexandro, & utrūm persin hic
ret, an abiret, satis incerto, classis bri vi
advenit: eodemque tempore Cleandri vigi
Græcis militibus in Asiam nuper adiectus, quib
cum & nonaginta navium classem in duobula
cornua; lœvum Pythagoras Rex Cypriorum cum
Cratero tuebatur: Alexandrum in dextero gia
queremis Regia vehebat. Nec Tyrii, quampli
classem habebant, ausi navale inire certamebant:
remes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt ignari
bus Rex invectus, ipsas demersit. Postera die are
se ad mœnia admotâ, undique tormentis, & land

mē arietum pulsu muros quatit. Quos Tyrīi
optim obstrūctis saxis , refecerunt: interiorem
uoque murum , ut si prior fefellisset , illo se tue-
rentur , undique orsi. Sed undique vis mali urge-
at: moles intra teli jactum erat; classis mōenia
circubat: terrestri simul , navalique clade obrue-
antur: quippe binas quadriremes Macedones in-
er se ita junxerant , ut proræ cohārerent , pup-
pes intervallo , quantum capere poterant , dista-
ent. Hoc puppium intervallum antennis , asse-
ibusque validis deligatis , superque eos pontibus
latis , qui militem iustinerent , impleverant. Sic
instructas quadriremes ad urbem agebant. Indē
missilia in propugnantes ingerebantur tutò , quia
proris miles tegebatur. Media nox erat, cum clas-
sem (sicuti dictum est) paratam circuire urbem
jubet: jamque naves urbi undique admoveban-
Patur , & Tyrīi desperatione torpebant , cùm subitò
spissæ nubes intendere se cœlo , & quidquid lucis
internitebat , effusa caligine extinctum est. Tum
inhorrescens mare paulatim levati , deindè acrio-
sori vēto concitatum fluctus ciere , & inter se na-
viglia collidere. Jamque scindi cooperant vincula,
quibus connexæ quadriremes erant , ruereque ta-
bulata , & cum ingenti fragore in profundum se-
cum milites trahere. Neque enim conferta navi-
gia ulla ope in turbido regi poterant. Miles mi-
nipisteria nautarum , remiges militis officia turba-
uerant; & quod in hujusmodi casu accidit , periti
ignaris parebant: quippe gubernatores aliàs impe-
iare soliti , tum metu mortis , iussa exequebantur.
Elandem remis pertinaciūs everberatum mare , ve-

Iuti eripientibus navigia clasicis cessit, ap
que sunt littori lacerata pleraque. 46

NOTAS.

Ægro animi. *Afligido Alejandro, y bastante Arietum.* Era el Ariete una biga con un bitem punta en figura de cabeza de carnero, de qu mò el nombre.

Si prior. Si faltase el primero, ó viniese à tierra. *Intervallo.* Distaban, quanto podian.

Prioris tegebantur. Servianles las proas de pa In turbido. En tormenta tan furiosa.

Gobernatores. Los Pilotos.

Clasicis. A los Marineros, y Soldados de la ar

CAPITULO XII.

EMBAJADA DE LOS CARTAGINENSIS prodigo de Apolo descubierto : parecer de Embajadores.

Ilsdem diebus forte Carthaginem Legatio ginta supervenient, magis obsessis solam quām auxilium: quippe domestico bello cesser nos impediri, nec de Imperio, sed praedicti dimicare nuntiabant. Syracusani tunc Africam vigilabant, & haud procul Carthaginis muris locos rant castra. Non tamen defecere animis Tyri, quam ab ingenti spe destituti erant: sed confidib

app. **h**erosque devehendos Carthaginem tradiderunt,
 ortius, quidquid accideret, laturi, si charitatem
 ai partem extra communis periculi sortem ha-
 buerint. Cumque unus e civibus in concione in-
 dicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem
 Apollinis, quem eximia religione colerent, ur-
 bem deferentis; molemque a Macedonibus in sa-
 o jactam, in sylvestrem saltum esse mutatam: quan-
 quam auctor levis erat, tamen ad deteriora cre-
 denda proni metu, aurea catena devinxere si-
 mulacrum, aræque Herculis, cuius numini urbem
 dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo Deo
 Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum de-
 vixerant Poeni, & in majore locaverant patrias;
 multisque aliis spoliis urbium a semet captarum
 non Carthaginem magis, quam Tyrum ornave-
 rant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minimè
 cordi esse crediderim, multis sæculis intermissum
 repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer
 Saturno immolaretur: quod sacrilegium verius,
 quam sacrum, Carthaginenses a conditoribus tra-
 ditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicun-
 tor: ac, nisi seniores obstitissent, quorum consi-
 lio cuncta agebantur, humanitatem dira supersti-
 tio viciisset.

folia. Cæterum efficacior omni arte imminens ne-
 cessitas, non usitata modò præsidia, sed quedam
 etiam nova admovit. Namque ad implicanda na-
 vigia, quæ muros subibant, validis asseribus cor-
 locos & ferreas manus cum uncis, ac falcibus illi-
 gaverant, ut cum tormento asseres promovissent,
 complubitò laxatis funibus, injicerent. Unci quoque

& falces ex iisdem asseribus dependentes, a
pugnatores, aut ipsa navigia lacerabant. Ch
verò æneos multo igne torrebant, quos re
fervida arena, cœnoque decocto, è muri
tò devolvebant: nec ulla pestis magis timeb
quippe ubi loricam corpusque fervens are
netraverat, nec ulla vi excuti poterat, &
quid attigerat, perurebat: jacientesque arm
ceratis omnibus, queis protegi poterant,
ribus inulti patebant. Corvi verò & ferrea
tormentis emissæ, plerosque rapiebant.

NOTAS.

- Africam urebant. Llebaban, ó pasaban à** f
Africa. si
- Charissimam. Sus mugeres, è hijos.** Ig
- Levis erat. No era hombre, que hiciese fe.** ve
- Quasi illo. Como si hubiesen de detener con la** pe
da del Dios Hercules. M
- Ad implicanda. Para apresar los Navios.** ve
- Admonuit. Les sugirió.** co
- Ut cùm. Para que, puestos ya en la maquina,** to
la punteria, los disparasen, dandoles cuerdo na
tamente. ha
- Nec ulla pestis. Ningun mal; ningun genero de** lax
los. do



CAPITULO XIII.

NUUEVA PERPLEGIDAD DEL REI:
 dejase ver en la mar una disforme bestia : tienenlo
 unos , y otros por aguero feliz.

HIC Rex fatigatus , statuerat , soluta obsidio-
 ne , Ægyptum petere : quippe , cùm Asiam
 ingenti celeritate percurrisset , circa muros
 unius urbis hærebat , tot maximarum rerum op-
 portunitate dimissa. Cæterùm tam discedere irri-
 tum , quām morari pudebat : famam quoque , qua
 plura quām armis everterat , ratus leviorem fore,
 si Tyrum , quasi testem se posse vinci , reliquislet.
 Igitur ne quid inexpertum omitteret , plures na-
 ves admoveri jubet , delectosque militum imponi.

Et fortè bellua inusitatæ magnitudinis su-
 per ipsos fluctus dorso eminens ad molem , quam
 Macedones jecerant , ingens corpus applicuit , di-
 verberatisque fluctibus allevans semet , utrinque
 conspecta est. Deindè à capite molis rursus al-
 to se immersit , ac modò super undas eminens mag-
 na sui parte , modò superfusis fluctibus condita ,
 haud procul munimentis urbis emersit. Ut risque
 latus fuit belluae aspectus. Macedones iter jaciend-
 do operi monstrasse eam augurabantur : Tyrii ,
 Neptunum occupati maris vindicem , abripuisse
 belluam , ac molem brevi profectò ruituram : læ-
 tique omne eo , ad epulas dilapsi , oneravere se
 vino : quo graves , orto Sole navigia condescidunt
 redimita coronis floribusque : adeò victoriæ non

omen modò, sed etiam gratulationem præcederent
divi

NOTAS.

- Dimissa. Malogrando, perdiendo. 1,
- Irritum Sin salir con su intento; sin ganar à Timo
Leviórem. Que perderia de su reputacion. 1 ii
- Bellua. Nombre generico, è indiferente para linta
tierra, y mar; aunque à éstas ultimas suare
llamarselas con el nombre de ballenas. onui
- A capite. Deste la extremidad, ó ultimo del muezat,
que aun no habian acabado. aven
- Alto. Se zabullò en el mar. avig
- Jaciendo. Para, y por donde habia de continuum
la obri. auris
- Præceperant. Habian anticipado. f

CAPITULO. XIV.

BATALLA NAVAL : ACCIONE la
bericas, y victoria de Alejandro. tien
nhibe

FORTÈ Rex classem in diversam partem agit disu
serat, triginta minoribus navigiis relinquit
littore: è quibus Tyrii duobus captis, cæteri
genti terruerant metu, donec suorum clamo
audito, Alexander classem littori, à quo frem
tus acciderat, admovit. Prima è Macedonum
vibus quinqueremis velocitate inter cæteras en
dens occurrit; quam ut conspexere Tyrii, d

per diverso in latera ejus inventar sunt, in quarum
eram quinqueremis eadem concitata & ipsa
stro ista est, & illam invicem tenuit. Jam-
ea ea quæ non cohærebat, libero impetu eve-
ta, in aliud quinqueremis latus invehebatur,
tum opportunitate mira triremis è classe Alexan-
dri in eam ipsam, quæ quinqueremi imminebat,
lenta vi impulsa est, ut Tyrius gubernator in-
sulari excuteretur è puppi. Plures deinde Mace-
donum naves superveniunt, & Rex quoque ad-
miserat, cum Tyrii inhibentes remis ægrè evellerunt
avem, quæ hærebat, portumque omnia simul
avigia repetunt. Confestim Rex infecutus, por-
rum quidem intrare non potuit, cùm procùl è
auris mitsilibus submoveretur: naves autem om-
nes ferè aut demersit, aut cepit. 24

NOTAS.

A quo fremitus. *De donde venía la gritería.*

Et ipsa. *En la de Alejandro dio con su espolon, o proa*
la galera de los Tirios, aunque ésta aun mismo
tiempo quedó apresada.

Inhibentes. *Bolviendo los remos à la otra parte, con*
dificultad desprendieron la nave, que estaba presa
de los garfios.



CAPITULO XV.

*TIRO COGIDA: PERDONASE
pecos: muchos escapan: destrucción
de Tiro.*

BIduo deinde ad quietem dato militibus
sique & classem & machinas pariter
vere, utrinque territis instare, ipse in his
simam turrim ascendit ingenti animo, periculante
jore: quippe regio insigni & armis fulgida
conspicuus, unus præcipue telis petebatur: bra
na prorsus spectaculo edidit. Multos è monden
pugnantes hasta transfixit, quosdam etiam litti
nus gladio, clypeoque impulsos præcipitavit: gati
pe turris, ex qua dimicabat, muris hostium præ
pemodum cohærebat. Jamque crebris ar
fazorum compage laxata munimenta defen
& classis intraverat portum, & quidam
donum in turres hostium desertas evaserant: Oci
Tyrii tot simul malis victi, alii supplices in Ha
pla confugiunt, alii foribus ædium obseruantur:
cupant liberum mortis arbitrium, nonnulli q
ia hostem, haud inulti tamen perituri. Qui
pars summa tectorum obtinebat, saxa, & d
quid manibus fors dederat, ingerentes sub In
bus. Alexander, exceptis qui in templo co*su*
rant, omnes interfici, iugemque tectis iniici: Con
His per præcones pronuntiatis, nemo tam
matus opem à Diis petere sustinuit. Pueri vic
que templo compleverant: viri in vestibulo

m quisque ædium stabant, parata sævientibus
rba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui in-
a Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem
SE ter victores intraverant, sed cognationis cum
on yriis memores (quippe utramque urbem Ageno-
em condidisse credebant) multos Tyriorum etiam
rotegentes ad sua perduxere navigia, quibus oc-
bus ultatis, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc
er aucto subducta sævitiæ sunt: quantumque sanguini
: in his fusum sit, vel ex hoc æstimari potest, quòd
icultra munita urbis sex millia armatorum tru-
lguidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus
tura præbuit Regis: duo millia, in quibus occi-
nendis defecerat rabies, crucibus affixa per ingens
am litoris spatum pependerunt. Carthaginem Le-
gitatis pepertit, addita denuntiatione belli, quod
imp̄r̄ientium rerum necessitas moraretur. 42

NOTAS.

Occupant. Se dieron voluntariamente la muerte.

Haud inulti. Vendiendo por lo menos caras sus vidas.

Nemo tamen. Ninguno de los que estaban armados
quiso refugiarse en el templo.

Qui intra. Que estaban en el Ejercito de los Mace-
& donios.

In quibus. En quienes no se habia ensangrentado
con su furor, y rabia, basta ya de sangre humana.

Commeantes. Corriendo los mares sin embarazo alguno.

Denuntiatione: Declarandoles desde luego la guerra,
que diera por los negocios ocurentes.

CAPITULO XVI.

ELOGIO DE TIRO. R

T'Yrus septimo mense , quām oppugna
ta erat , capta est. Urbs & vetus an
ginis , & crebra fortunæ varietate ad sua
posteritatis insignis , condita ab Agenore ,^{ng}
re non vicinum modò , sed quodcumq^{um}
ejus adierunt , ditionis suæ fecit : & , si si ibi
credere , hæc gens literas prima aut doct^o
didicit. Colonizæ certè ejus pene toto orbi
sunt. Carthago in Africa , in Bœotia Thes^{ui}
des in Oceano. Credo , libero commeante^{re}
sapientiusque adeundo cæteris incognitas ter^{as}
gisse sedes juventuti , qua tunc abundabat effe
quia crebris motibus terræ (nam hoc quan^{an}
ditur) cultores ejus fatigati , nova & exire
micilia armis sibimet querere cogebantur. N^{du}
go casibus defuncta , & post excidium renan^{xer}
tamen longa pace cuncta reforente ,
Romanæ mansuetudinis acquiescit.

NOTAS.

Quām. En lugar de Postquām. Despues ^{um}
Hæc gens. Los Tirios.
Commeantes. Corriendo los mares sin embarca^u
Multis ergo. Despues de muchos altos , y ba^u
fortuna. ^{de}

CAPITULO XVII.

D. RTA DE DARIO A ALEJANDRO.

pugnare dem fermè diebus Darii literæ allatæ sunt,
 tandem ut Regi scriptæ. Petebat , uti si iam
 d suam (Statyræ erat nomen) nuptiis Alexander sibi
 ostengere. Dotem fore omnem regionem inter Helles-
 um & Halyn amnem sitam ; inde Orientem spe-
 si tibus terris contentum se fore. Si foriè dubitaret,
 doceretur , accipere , nunquam diu eodem ves-
 stare fortunam , semperque homines , quantam-
 que felicitatem habeant , invidiam tamen sentire
 tem. Veneri , ne se avium modo , quas naturalis
 tenias ageret ad sidera , inani ac puerili mentis affe-
 citabili efferret. Nihil difficultius esse , quam in illa etat-
 quo antam capere fortunam : multas se abduc reliquias
 extire , nec semper in angustiis posse deprehendi. Tran-
 dum esse Alejandro Euphratem , Tigrimque &
 Hydaspen , magna munitamenta Regni sui.
 endum in campos , ubi paucitate suorum erubef-
 sum sit. Medium , Hyrcaniam , Bactra , & Indos
 mi accolas , quando aditurum ? Vel Sogdianos , &
 chios nomine tantum notos , ceteraque gentes ad
 casum & Tanaim pertinentes ? Senescendum fore
 um terrarum vel sine pælio obeunti. Se vero ad
 vocare desineret : namque illius exitio se esse
 urum. 23

NOTAS.

dem ut. En que ya venia à tratarle de Rei.

In-

Inde Orientem. Con las tierras, que de allí
al Oriente.

Eodem vestigio. En el mismo ser, y estaban
Multas se. Que poseia aún gran parte de la
do Imperio.

Rediturum? Quando habia de tener tiempo
dria ir?

Se ad ipsum. Y que dejase de llamarle.

Ad ipsum. Alejandro.

R

rie.

CAPITULO XVIII.

RESPUESTA DE ALEJANDRO A D F

Alexander his illis, qui literas attulerant
dit: Darium sibi aliena promittere, tum amiserat, velle partiri. Doti sibi dari ar-
Joniam, Æolidem, Helleponi oram, videlicet
præmia: leges autem à victoribus dici, accipit
In utroque ambo essent, si solus ignorante
primùm Marte decerneret: se quoque cùm iis
mare, non Ciliciam, aut Lydiam (quippe ut
exiguam banc esse mercedem) sed Persepolim ce-
ni ejus, Baetra deinde, Ebaetana, ultimop-
tis oram Imperio suo destinasse. Quocumque int
gere potuisset, ipsum sequi posse. Desineret hac
minibus, quem sciret maria transisse.

NOTAS.

Leges autem. Y que las condiciones daban los vencedores.

e alltro. En que estado se hallaban los dos ; cual era
estado de cada uno.

m primùm. Lo decidiese cuanto antes en una
d'atalla.

inasse. Habia puesto la mira en hacerse dueño,
señor.

CAPITULO XIX.

—RCA A GAZA: CORONA DE LOS
riegos à Alejandro como à vencedor : nobles
II. acciones de sus Capitanes.

A D Eges quidem invicem hæc scripserant. Sed
Rhodii urbem suam , portusque dedebant
eram Alejandro. Ille Ciliciam Socrati tradide-
ere,, Philota regioni circa Tyrum jusso præsidere.
dari am , quæ Cœle appellatur , Andromacho Par-
vilio tradiderat , bello , quod supererat , inter-
accipitrus. Rex , Hephaestione Phœnicis oram classie
orantervehi jusso , ad urbem Gazam cum omnibus
cūniis venit. Iisdem ferè diebus solemne erat lu-
nippum Isthmiorum , quod conventu totius Græ-
cum celebratur. In eo concilio , ut sunt Gracorum
timporaria ingenia , decernunt , ut duodecim le-
magentur ad Regem , qui ob res pro salute Græ-
ret hac libertate gestas , coronam auream donum vi-
viae ferrent. Idem paulò ante incertæ famæ capta-
ant auram , ut quocumque pendentes ani-
de lib tulisset fortuna , sequerentur. Cæterum
ipse modò Rex obibat urbes Imperii ju-
gum

gum adhuc recusantes ; sed Prætempo
 que ipsius egregii duces pleraque invaseri-
 las Paphlagoniam , Antigonus Lycaonitav-
 lacrus , Idarne Prætore Darii superato
 cepit : Amphoterus , & Hegilochus cum re-
 ginta navium classe insulas inter Achago &
 Asiam in ditionem Alexandri redegerunt in a
 quoque recepta , incolis ultrò vocantibus os.
 & Chium occupare : sed Pharnabazus si-
 tor, comprehensis qui res ad Macedonastbi.
 rursus Apollonidi , & Athenagoræ suarum P
 viris , urbem cum modico præsidio militu-
 Præfecti Alexandri in obsidione urbis p
 bant ; non tam suis viribus , quām id
 obsidebantur voluntate. Nec se felliit opinio
 que inter Apollonidem , & duces militu-
 ditio , irrumpendi in urbem occasione P
 Cūmque porta effracta cohors Macedonu-
 set ; oppidani , olim consilio proditiō
 aggregant se Amphoteru & Hegilochu; Or
 que præsidio cæso , Pharnabazus cum A
 & Athenagora vi eti traduntur : duodecim
 mes cum suo milite ac remige , præter la-
 ginta naves & piratici lembi , Græcorum q
 millia à Persis mercede conducta. His refi-
 mentum copiarum suarum distributis , p
 suppicio affectis , captivos remiges adju- at
 suæ. 45

NOTAS.

Ludicum Isthmiorum. Juegos , que infin
 co en honra del Joven Melicerta. NC

ratemporaria. Inconstantes, que se mudan à cualquier
valore, y se acomodan al tiempo.
aonitaverant. Habian dado oídos à un viago rumor;
ato, à saber, à que.

cen res. A los que procuraban bacer à otros del par-
tido de los Macedonios; tambien, à los que se in-
vuntinaban à la faccion, y partido de los Macedo-
nios.

zus di suo milite. Con sus soldados, y remeros.

nastbi. Vasos de Corsarios; navichuelos velocissima-
arum Piratas.

CAPITULO XX.

PRESO ARISTONICO TIRANO con todos los suyos.

Orte Aristonicus Methymnæorum Tyrannus
cum piraticis navibus, ignatus omnium, qua-
uode ad Chium acta erant, prima vigilia ad por-
tae laustra successit; interrogatusque à custodi-
equis esset? Aristonicum ad Pharnabazum ve-
His respondit. Illi Pharnabazum quidem jam quies-
is, & non posse tum adiri; cæterum patere
adjevi atque hospiti portum, & postero die Phar-
ni copiam fore affirmant. Nec dubitavit Aris-
tonicus primus intrare; secuti sunt Ducem pirati-
nbi. Ac dum applicant navigia crepidini por-
objicitur à vigilibus claustrum; & qui pro-
scubabant, ab iisdem excitantur nulloque

ex his aucto repugnare , omnibus catena genti sunt. Amphoteri deinde Hegilochoque traditis Hinc Macedones transiere Mitylenem, quaeque res Atheniensis nuper occupatam , duorum gemm Periarum praesidio tenebat : sed , cum obsiditio tolerare non posset ; urbe tradita , pactus in lumi abire licet , Imbrum petit. Deditis dones pepercerunt. 27

NOTAS.

Pro
Ho
Rap
Err
In

Prima vigilia. Entre las seis, y las nueve de la Copiam fore. Que podria estar con Farnabæ Applicant. Arriman los navibuelos à tierra, orilla.

CAPITULO XXI.

REPARA DARIO SUS FUER
y la guerras llama à los Bactros , y à un hombre sospechoso.

s I

Darius desperata pace, quam per literas gatosque impetrari posse crediderat, parandas vires , bellumque impigre vandum intendit animum. Duces ergo copiam Babyloniam convenire; Bessum quoque liberum ducem , perquam maximo posset ei coacto , descendere ad te jubet. Sunt autem etriani inter illas gentes promptissimi , ingeniosis , multumque à Periarum luxu abhabetibus , siti haud procul Scytharum bellicos.

arc
no
rus
xe
br

na gente, & rapto vivere assueta, semperque in armis errant. Sed Bessus suspecta perfidia, haud tanquam quo animo in secundo se continens gradu, Rem gem terrebat. Nam cum Regnum affectaret; probatio, qua sola id assequi poterat, timebatur.

is ut
itis)

NOTAS.

Promptissimi. Los mas valientes, y osados.

Horridis ingeniis. De genios ferores, barbaros.

Rapto vivere. Hechos à vivir de rapiña.

Errant. Y siempre están en armas de una para otra

parte.

In secundo. Daba que temer al Rey, por no estar contento Beso con ser su primer Ministro, ó la primera persona despues del Rey Dario.

CAPITULO XXII.

SITIO DE GAZA; MAL ÁGUERO DE
un cuervo; retira Alejandro sus tropas.

Cæterum Alexander, quam Regionem Darius petiisset omni cura vestigans, tamen explorare non poterat; more quodam Persarum arcana Regum mira celantium fide. Non metus, non spes elicit vocem qua prodantur occulta. Veteris disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur quam ullum probrum: nec magnam rem sustineri posse credunt

ab eo cui tacere grave sit; quod homini ^{que}
 inum voluerit esse natuta. Ob hanc causam ^{qui}
 xander omnium, quæ apud hostem gerentur
 ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præterat ^{et} Vat
 tis eximiæ in Règem suæ fidei; modicoque
 fidio muros ingentis operis tuebatur. Alexa
 ximato locorum suu, agi cuniculos jussit. ^{Vit}
 li ac levi humo acceptante occultum opus. ^{Nec}
 pè multam arenam vicinum mare evomit:
 faxa cotesque, quæ interpellent specus, obstat. ^{Cui}
 Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere
 possent, opus orsus; ut à sensu ejus ave ^{Qua}
 turres muris admoveri jubet. Sed eadem h ^{ut}
 admovendis inutilis turribus, desidente ^{ut}
 agilitatem rotarum morabatur, & tabulata ^p
 rium perfringebat; multique vulnerabantur. ^{De}
 nè, cum idem recipiendis, qui admovendisti
 bus labor eos fatigaret. Ergo receptui signo
 postero die muros corona circundari jussit. ^{Re}
 que Sole, priusquam admoveret exercitum, ^{An}
 Deum exposcens, sacrum patrio more fa
 Fortè prætervolans corvus glebam, quam
 bus cerebat, subito amisit; quæ cum Regis
 ti incidisset, resoluta defluxit: ipsa autem
 in proxima turre consedit. Illita erat turris
 mine ac sulphure in qua alis hærentibus frustis ^{SA}
 allevare conatus, à circumstantibus capituri.
 na res visa, de qua Vates consulenterunt. E
 Rex non intactus ea superstitione mentis.
 Aristander, cui maxima fides habebatur,
 quidem excidium augurio illo portendi, cat
 periculum esse, inquit, ne Rex vulnus acciperet, sed

que monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quam-
quam unam urbem sibi, quominus securus Ægyp-
tum intraret, obstare ægrè ferebat; tamen parui-
t evati, signumque receptui dedit. **44**

NOTAS.

Vitæ periculo. Con pena de la vida.

Nec magnam. Ni juzgan, que se puede star negocia-
de importancia del que.

Cuniculos. Hizo minas; abrir camino por debajo de
tierra.

Quæ interpellent. Que impidan, y corten el secre-
to conducho de la mina.

Ut à sensu. Para que no diesen en lo que se hacia;
para que no caiesen en la cuenta.

Desidente sabulo. Cediendo la arena, y sin resisten-
cia para mantener tanto peso, se encallaban en
ella las ruedas, y no podian andar.

Receptui. Tocando à retirarse.

Amisit. Dejo caer.

CAPITULO XXIII.

SALIDA DE LOS SITIADOS: TRAICION DE
un Arabe: Alejandro herido, y retirado.

Hinc animus crevit obfessis: egressique por-
ta, recedentibus inferunt signa; cunctatio-
nem hostium fore suam occasionem rati-
sed acrius, quam constantius prælum inierunt:

quippe , ut Macedonum signa circumagi
 repente sistunt gradum. Jamque ad Regem pri
 tum clamor pervenerat ; cùm denuntiati pe
 haud sanè memor , loricam tamen , quām aferi
 duebat , amicis orantibus sumpsit ; & ad
 signa pervenit. Quo conspecto Arabs quidam
 miles , majus fortuna sua facinus ausus ; circu
 gladium tegens , quasi transfuga genibus Regi
 volvitur. Ille assurgere supplicem , recipique orti
 suos jussit. At gladio Barbarus strenuè in de
 translato cervicem appetit Regis : qui exigua
 poris declinatione evitato ictu , in vanum el
 Barbari lapsam amputat gladio , denuntia
 dūlū diem periculo , ut arbitrabatur ipse pre
 funditus. Sed ut opinor , inevitabile est fatum.
 pe cùm inter primores promptius dimicat ,
 ictus est : quām per loricam adactam , stans
 humero , medicus ejus Philippus evellit. Plu
 deinde sanguis manare cœpit ; omnibus te
 quā nunquam tam altè penetrasse telum ,
 obstante , cognoverant. Ipse ne oris quide
 rōe mutato , supprimi sanguinem , &
 obligari jussit. Diu ante ipsa signa vel dissim
 vel victo dolore persliterat ; cùm suppressus
 ante sanguis medicamento , manare latius
 & vulnus quod recens adhuc dolorem non
 rat , frigente sanguine intumuit. Linqui deinde
 mo , & iubniti genu cœpit : quem proxime
 tum in castra receperunt. Et Betis inter
 ratus , urbem ovans victoria repetit.

A

ov
le
ue
ulti
us
pse

NOTAS.

maferunt signa. Acometen en orden, para cargar al enemigo por las espaldas; porque cuando iban en orden, solian llevar delante las vanderas. circumagi. Que se bolvian à ellos, que les hacian cara.

ortuna sua. Que lo que llevaba, ò correspondia à su estado, y baja condicion.

vanum manum. La mano del Barbaro, que dio el golpe al aire.

enuntiato. Saliendo libre del peligro, que le habian pron sticado.

CAPITULO XXIV.

ONQUISTA A GAZA: ES HERIDO otra vez; crujidad, de que usó con Betis.

AT Alexander nondum percurato vulnere, agerem quo moenium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrui jussit. Oppidani ad pristinum fastigium moenium ovum extruxere munimentum: sed ne id quicquidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit cuniculo subrutus mus, per cuius ruinas hostis intravit. Ducebat pse Rex antesignanos; & dum incautiùs su-

bit, saxe crus ejus affligitur. Innixus tam
lo, nondum prioris vulneris obducta cic
inter primores dimicat; ira quoque accensu
terio duo in obsidione urbis ejus acceperat vuln
eribus li
tim egregia edita pugna, multisque vuln
eribus cù
confectum deseruerant sui: nec tamen segn
ium capessebat, lubricis armis suo pariter elis p
hostium sanguine. Sed, cùm undique... insolentia
dio juvenis elatus, alias virtutis etiam ille. E
mirator, Non, ut voluisti, inquit, morieris. Et si
quidquid tormentorum in captivum inveniri mod
passurum esse te cogita. Ille non interrito mod
contumaci quoque vultu intuens Regem, tam t
ad minas ejus reddidit vocem. Tum Alex xan
Videtisne obstinatum ad tacendum? inquit: nō:
nu posuit? num supplicem vocem misit? Vincit mo
men silentium; Et si nihil aliud, certe gemini chili
pollabo. Iram deinde vertit in rabiem: jam tu ad ii
regrinos ritus nova subeunte fortuna. Per
enim spirantis lora trajecta sunt; religatus
ad currum traxere circa urbem equi: glo
Rege, Achillem, à quo genus ipse duceret,
tatum se esse poena in hostem capienda. CEN
tre Persarum Arabumque circa decem millia M
Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio
fē non tam claritate urbis nobilitata est, q
geminato periculo Regis. Qui Ægyptum
festinans, Amyntam cum decem triremibus in
cedoniam ad inquisitionem novorum militum tant
sit. Namque præliis etiam secundis attere fuga
copix, devictarumque gentium militi minor, q
recep
domestico fides habebatur.

A

intr

NOTAS.

anteriora. Aun lo mas interior de la Ciudad no està
cicq; libre de las flechas enemigas.

vulnèr cum undique ... Las palabras, que faltan aqui de
goñ Curcio, suple así Freisemio. Cum undique unus omnium
ter elis peteretur ad postremum exhaustis viribus, vivus in
de potestatem hostium venit. Quo ad Regem adducto, &c.
ile. Betis.

Bat si nihil. Y ya que no pueda otra cosa, ni de otra
modo, haré à lo menos, que interrumpa su silen-
cio con sus suspiros, y gemidos.

Jam tum. Debe regirse así : Jam tum novâ (Alex-
ander xandri) fortunâ subeunte peregrinos mores: ó si-
no: jam tum subeunte (Alejandro) peregrinos
mores novâ fortunâ.

chillem. El cual hizo lo mismo en Troia con Hector,
inquisitionem. A recluta.

CAPITULO XXV.

CENTRA EN EGIPTO: ENTREGASE LE
llia: Menfis : piensa en ir al templo de Jupiter
idio: Hamon : dificultades del camino.

Agyptii olim Persarum opibus infensi (quip-
m pè avarè & superbè imperitatum sibi esse
in credebant) ad spem adventus ejus erex-
erunt animos : utpotè qui Amyntam quoque trans-
fugam, & cum precario Imperio venientem lèti-
re, q; recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, quæ
intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille
sep-

septimo die, postquam à Gaza copias in regionem Ægypti, quam nunc ^{ad pr} Caſtri vocant, pervenit. Deinde pedestribus Pelusium petere iuſsis, ipſe cum expeditis manu Nilo amne vextus est. Nec su adventum ejus Persæ, defectione quoque riti. Jamque haud procul Memphi erat, præſidio Mazeces Prætor Darii relictus, amne ſuperato, oſtingenta talenta Ale ^{MB.} omnemque Regiam ſupelleſtilem tradidit. A phi eodem flumine vextus ad interiora Eg netrat: compositisque rebus, ita ut nihil ^{TA} Ægyptiorum more mutaret; adire Jovis H niſ Oraculum statuit. Iter expeditis quoque cis vix tolerabile ingrediendum erat: terra que aquarum penuria eſt: ſteriles arenæ quas ubi vapor ſolis accendit, fervido ſol rente vestigia, intolerabilis æxtus exiſtit. L dumque eſt non tantum cum ardore, & te regionis; ſed etiam cum tenacissimo quod præaltum, & vestigio cedens, ægrèm ergit. ^{inten} ^{edi} ^{terat} ^{em.} ^{m,} ^{egre} ^{ilis} ^{olitu}

NOTAS.

- Olim Persarum. Enfadados tiempo habia del poder de la tirania de los Persas.
- Ejus. De Alejandro.
- Precario imperio. Con un poder dependiente.
- Defectione. Por la rebelion, y levantamiento de los Egipcios.
- Hannonis. Que Oraculo fueſe eſte, conſta balerant de lo que luego dirá Curcio.

as
stra
ribus
lita
c su
que
at, n
tus,
Ala
it. A
Eg
il ex
is H
que
erra
na
so
t. L
&
io
re m
I po
e
nto
ba
Q

od præaltum. De la cual , siendo tanta , y me-
tendose al andar los pies en ella , con dificultad
é facan.

CAPITULO XXVI.

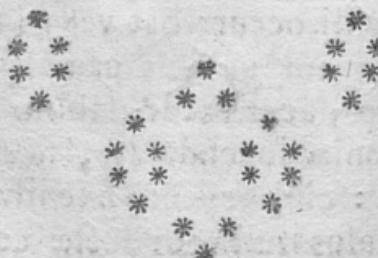
MBAJADA DE LOS CIRENENSES:
descripción , y trabajos del caníno.

HÆC Ægyptii vero majora jactabant. Sed
ingens cupidus animum stimulabat adeundi
Jovem , quem generis sui auctorem , haud
intensus mortali fastigio , aut credebat esse , aut
edi volebat. Ergo cum iis , quos ducere secum sta-
lerat , secundo amne descendit ad Mareotim palu-
dem. Eò Legati Cyrenensium dona attulere ; pa-
& m. & ut adiret urbes suas , petentes. Ille donis ac-
ceptis , amicitiaque conjuncta , destinata exequi-
mergit. Ac primo quidem , & sequenti die tolera-
bilis labor viuis : nondum tam vastis , nudisque
solitudinibus aditis ; jam tamen sterili , & emo-
iente terra. Sed , ut aperuere se campi alto ob-
uti fabulo , haud secus quam profundum æquor
ngressi , terram oculis requirebant. Nulla arbor,
nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam
defecerat , quam utribus camelii devexerant ; &
in arido solo , ac servido fabulo nulla erat. Ad
hæc Sol omnia incenderat , sicque & adusta
erant omnia : cùm repente sive illud Deorum mu-
nus , sive casus fuit , obductæ cœlo nubes con-
di-

didere Solem , ingens æstu fatigatis , etiam
desiceret , auxilium. Enim verò ut largum
imbrem excusserunt procellæ ; pro se quic
cipere eum , quidam ob sitim impotentes
quoque hianti captare coeperunt. Quatridi
vastas solitudines absumptum est. Jamq[ue]
procul Oraculi sede aberant , cùm complor
vi agmini occurrunt , modico volatu prim
anecedentes : et modò humi residuebam
lentiùs agmen incederet ; modò se pen
hant , antecedentium , iterque monstrantium den
altique int s
tem

NOTAS.

Vero majora. Las avultaban , y ponderari sal
de lo que eran en realidad. iente
Auctorem. El tronco de su linage , y Padre s p
Secundo amne. Rio abajo , siguiendo la corriente
Sterili. Por tierra esteril , y yerma. ad
Etiam si. Aunque no llabiese : porque las nubes en
fendian de los ardientes rayos del Sol. ins S
Ore quoque. Abierta la boca , recibian ene ob
agua , que caia. si v
Antecedentium... ritu. Como quienes iban dionis
m. aus
ellie
t : u
ie se
me
cis



CAPITULO XXVII.

E GA ALEJANDRO AL TEMPLO;
 descripcion d^el , y del lugar , y de una
 fuente especial.

¶ Andem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu , inter vastas solitudines sita, undique ambientibus ramis , vix densam umbram cadente Sole , coniecta est: altique fontes dulcibus aquis passim manantibus int sylvas. Cœli quoque mira temperies , ver tempori maxime similis , omnes anni partes teret salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt abiente proximi Æthiopum : meridiem versus Aradres spectat ; *Troglodytis* cognomen est , quorum congio usque ad rubrum mare excurrit. At quâ ver ad Occidentem , alii Æthiopes colunt , quos nubenitas vocant : à Septentrione Nasamones sunt , ins Syrtica , navigiorum spoliis quæstus. Quippe obdident littora , & æstu destituta navigia noctis si vadis occupant. Incolæ nemoris quos Hammonios vocant , dispersis tuguriis habitant : medium nimus pro arce habent , triplici muro circundam. Prima munitio Tyrannorum veterem Regiam ausit : in proxima conjuges eorum cum liberis & ellibus habitant ; hic quoque Dei Oraculum t : ultima munimenta satellitum , armigerorum ie sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus: medio habet fontem ; aquam Solis vocant. Sub cis ortum tepida manat , medio die , cùm vehe mea-

mentissimus est calor, frigida eadem fluitato in vesperam, calescit; media nocte exæstuat, quóque proprius nox vergit ad multum ex nocturno calore decrescit; ipsum diei ortum assueto tempore languet, quod pro Deo colitur, non eandem effigie, quam vulgo Diis artifices accommodantur. Umbriculo maximè similis est habitus, & gemmis coagmentatus. Hunc cùm repetitur, navigio aurato gestant Sacerdotes, argenteis pateris ab utroque navigii lateribus. Sequuntur matronæ virginesque patre inconditum quoddam carmen canentes, propitiari Jovem credunt, ut certum ediculum. *B 9*

NOTAS.

Sita. Suprase: sedes Hammonia.

Vix cadente. Sin que apenas pueda penetrar. differente, a
Percurrit. Hace igualmente saludables. te pc
Quæstuosa. Que hace su ganancia de los naves ex presa. ores
apresa. ona 8

Destituta æstu. Faltos de agua en la bajamar. imqui
Dei oraculum. Un templo del dios Hamon. em.
Umbriculo. Especie de carnero de la Libia, set si
Habitus. La figura. loc c
t ipsi

'erè
rofed
uos
os gl
ur fili

CAPITULO XXVIII.

EGUNTAS DE ALEJANDRO AL
Oraculo, y sus respuestas : consultan tambien los
mas Principales : justo resentimiento de los
Macedonios.

AT tum quidem Regem proprius adeuntem ma-
ximus natu è Sacerdotibus filium appellat;
hoc nomen illi parentem Jovem reddere af-
mans. Ille verò & accipere se ait, & agnos-
rehumanæ sortis oblitus. Consuluit deinde, an to-
is orbis Imperium fatis sibi destinaret Pater. Vates
nè in adulationem compositus, terrarum om-
im rectorem fore ostendit. Post hæc institit quæ-
e, an omnes parentis sui interfectores pœnas
dissent? Sacerdos parentem ejus negat ullius sce-
re posse violari: Philippi autem omnes interfe-
ctores luisse supplicia: adjecit; invictum fore, do-
ce excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto,
ona & Sacerdotibns, & Deo data sunt, permis-
imque amicis, ut ipsi quoque consularent Jo-
vem. Nihil amplius quæsiverunt, quàm an auctor
set sibi Divinis honoribus colendi suum Regem?
Ioc quoque acceptuni fore Jovi Vates respondit;
t ipsi victorem Regem Divino honore colerent.
erè & salubriter æstimanti fidem Oraculi, vana
rofectò respona videri potuissent: sed fortuna,
uos uni sibi credere coegit, magna ex parte avi-
os gloriæ magis, quàm capaces facit. Jovis igi-
ur filium se non solum appellari passus est; sed
etiam

etiam iussit: rerumque gestarum famam dum
vult tali appellatione corrumpt. Et Macedo-
nus quidem Regio Imperio, sed majore li-
umbra, quam cæteræ gentes, immortalia,
fectantem contumaciis, quam aut ipsis e-
bat, aut Regi, aversati sunt. Sed hæc suo
tempori reserventur: nunc cætera exequi per-, qu-

NOTAS.

Maximus. El mas anciano de los Sacerdotes him p
bijo de Jupiter asegurandole, que este n^o, sed
daba Jupiter su Padre. ioniqu

Compositus. Adulandole de industria, y avidum
Parentem ejus. Que su Padre Jupiter. nmine
Verè, & salubriter. Por frivolas, y de nimis, ot
dito tendrá estas respuestas, el que sabia, ue A.
duramente piense la fe, y asenso, que deceust
al Oraculo. Pero la felicidad, y fortuna him in
munitamente mas deseosos de gloria, que m^u flumi
en ella, à los que se fian della sola, y ireme
credito.

Umbra. Apariencia.

CAPITULO XXIX.

EDIFICA A ALEJANDRIA: PREFECTOS acceptu
Egipto, y de la Africa: muerte de Hector d'avena

A Lexander ab Hammone rediens, ut ale def
rectim paludem, haud procul insulam, c
stam, venit, contemplatus loci naturam, P

dum in ipsa insula statuerat urbem novam con-
 cedo re. Inde ut apparuit magnæ sedis insulam haud
 pacem; elegit urbi locum ubi nunc est Alexan-
 dia, appellationem trahens ex nomine auctoris.
 complexus quidquid loci est inter paludem & ma-
 uo ;, octoginta stadiorum muris ambitum destinat;
 i per , qui ædificandæ urbi præcessent, relictis , Mem-
 him petit. Cupido haud injasta quidem , ceterunt
 tempestiva incesserat, non interiora modò. Ægypt-
 , sed etiam Æthiopiam invisere. Memnonis Ti-
 ionique celebrata Regia cognoscendæ vetustatis
 vidum trahebat penè extra terminos Solis. Sed
 nminens bellum, cuius multò major supererat mo-
 ntes , otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Ita-
 que Ægypto præfecit Æschylum Rhodium , &
 eusestem , Macedonem , quatuor milibus mili-
 bus in præsidium regionis ejus datis. Claustra Ni-
 flaminis Polemonem tueri jubet : triginta ad hoc
 iremes datæ. Africæ deindè, quæ Ægypto juxta-
 st, præpositus Apollonius ; vestigalibus ejusdem
 Africæ , Ægyptique Cleomenes. Ex finitimis ur-
 ibus commigrare Alexandriam jussis , novam ur-
 bem magna multitudine implevit. Fama est ; cùm
 rex urbis futuræ muris polentam, ut Macedonum mos
 est, destinasset, avium greges advolasse , & polenta
 se pastas : cùmque id omen pro tristi & plenisque esse
 acceptum ; respondisse Vates , magnam illam urbem
 invenarum frequentiam culturam , multisq[ue] eam ter-
 is alimenta præbituram. Regem cùm secundo am-
 ate deflueret assequi cupiens Hector Parmenionis
 llius , eximio ætatis flore in paucis Alexandro cha-
 us , parvum navigium concendit , pluribus quam

capere posset, impositis. Itaque mersa naves
destituta. Hector diu flumini obductatus,
madens vestis, & adducti crepidis pedes
prohiberent, in ripam tamen semianimis
& ut primùm fatigatus spiritum laxavit, quem
tus & periculum intenderant, nullo adjun
(quippe in diversum evalerant alii) exan
est. Rex amissi ejus desiderio vehementer aff
est; repertumque corpus magnifico extuli
re.

MUER
Sam
fo

NOTAS.

Auctoris. *De su Fundador.*

Ostoginta. Tenian en circuito casi tres leguas
dia. Cada estadio tenia 125. pasos; y asi 80.
dios son diez mil pasos, y tres mil pasos bac
legua.

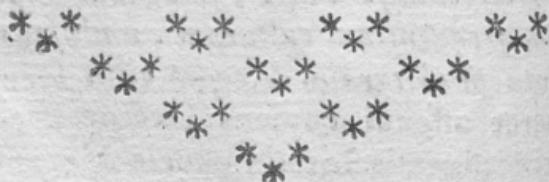
Anxum. A Alejandro deseoso de ver monumento
ia antiguedad.

Pene extra. Aun casi mas allá de donde el
pon: aun à aquellas partes, que el Sol no alum

Claustra. Las entradas del Nilo: aquellas bocas
donde se entra en el Egipto.

Spiritus laxavit. Dio lugar al aliento, y respira
que el miedo, y el peligro le habian embarg

candun
tendit,
auctore
tuit; a
rant. T
tonicui
quos i
Atheni
Legate
tur, 8
orabai
tur. (1
runt.
suas fi
derant
finibus
bus, c
pugnai
nos hal
etus,
Persart



CAPITULO XXX.

MUERTE DE ANDROMACO : CASTIGO DE LOS SAMARITANOS : Embajadores à Alejandro : Amfoterio embiado contra los Persas , y piratas : marcha de Alejandro al Eufrates.

ONeravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. Vivum Samaritanorum cremaverant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxima celeritate potuit, contendit, advenientique sunt traditi tanti sceleris autores. Andromacho deinde Memnona substituit; affectis supplicio, qui Prætorem interemerant. Tyrannos, inter eos Methymnæorum Aristonicum, & Chrysolaum popularibus suis tradidit: quos illi è muris ob injurias tortos necaverunt. Atheniensum deinde, Rhodiorumque & Chiorum Legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur, & ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant: Rhodii & Chii de præsidio querebantur. Omnes æqua desiderare visi, impetraverrunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes suas fidem & pecuniam, quam in bellum impenderant; obsides reddidit; & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque Regibus, qui & à Dario defecerant ad ipsum; & opugnanti Tyrum miserant classem, pro merito hominis habitus est. Amphoterus deinde classis Praefectus, ad liberandam Cretam missus (namque & Persarum, & Spartanorum armis pleraque eius

insulæ obsidebantur) ante omnia mare à piratæ
clavisbus vindicare jussus: quippe obnoxium p[ro]aucto
donibus erat; in bellum utroque Rege conveni bellum
His compositis, Herculi Tyrio ex auro craten molie
cum triginta pateris dicavit: imminensque D[omi]n[u]s vit, i
ter ad Euphratēm pronuntiari jussit. 30 que
narus
quaru
fir. I

NOTAS.

Oneravit. Agravó; aumentó.

Substituit. Fuso, è bizo prefecto á Memnon en
gar de Andromaco.

In partes suas. Para con los Macedonios, y sup
eridarios.

Pro merito. Honrólos segun sus meritos.

Mare ... vindicare. Librar el mar.

Utroque Rege. Alejandro, y Dario.

Imminensque Dario. Y dandose priesa en persig
à Dario; en ir en busca de Dario.

CAPITULO XXXI.

EGERCITO DE DARIO EN MARCHA: TAL, abraza Maceo el pais, por donde habia de
pasar Alejandro.

AT Darius, cùm ab Ægypto divertisse in Asia
cana hostem comperisset, dubitaverat, utrum
ne circa Mesopotamiam subsisteret, an in
teriora Regni sui peteret, haud dubiè potentio
ra era phratae
Tigri abesse mille

in p̄auctor pr̄esens fatus ultimis gentibus impigrē
in bellum capessendi, quas ægrē per Pr̄fectos suos
aten moliebatur. Sed ut idoneis auctōribus fama vulga-
vit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcum-
que ipse adiisset regionem, petiturum, haud igno-
narus, quām cum strenuo res esset, omnia longin-
quarum gentium auxilia Babylonem contrahi juf-
fit. Bactriani, Scythæque, & Indi convenerant.
Nām & cæterarum gentium copiæ partibus simul
adfuerunt. Cæterū, cùm dimidio fermè major
esset exercitus, quām in Cilicia fuerat, multis ar-
ma deerant, quæ summa cura comparabantur.
Equitibus, equisque tegumenta erant ex ferreis
laminis, serie inter se connexis. Quæs antea præ-
ter jacula nihil dederat, scuta, gladiique adjicie-
bantur. Equorum domandi greges peditibus distri-
buti sunt, ut major pristino esset equitatus. Ingens-
que (ut crediderat) terror hostium, ducentæ fal-
catæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium,
sequutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ fer-
ro eminebant. Utrinque à jugo ternos direxerant
gladios; & inter radios rotarum plura spicula emi-
nebant in adversum. Aliæ deinde falces summis ro-
tarum orbibus hærebant, & aliæ in terram de-
missæ, quidquid obviom concitatis equis fuisset,
amputaturæ. Hoc modo instruēto exercitu, ac per-
armato, Babylone copias movit. A parte dexte-
ra erat Tigris, nobilis fluvius, lāvam tegebat Eu-
phrates. Agmen Mesopotamiæ campos impleverat.
Tigri deinde superato, cùm audisset haud procul
abesse hostem, Satropacem Equitum Pr̄fectum cum
mille delectis præmisit. Mazæo Pr̄atori sex millia

data, quibus hostem transitu amnis arceret: ei transi mandatum, ut regionem, quam Alexander Nihil adiutorus, popularetur, atque ureret. Quippe non debat, inopia debellari posse, nihil habentem, Liber si quod rapiendo occupasset, ipsi autem commissari, aliis terra, alii Tigri amne subvehebantur. Totius pervenerat ad Arbellam vicum, nobilem suam de facturus. Hic commeatum, sarcinarum majore parte deposita, Lycum amnem ponsit, & per dies quinque, sicut ante Euphrat, trajecit exercitum. Inde octoginta ferè stadia progressus, ad alterum amnem (*Bumello* nomen MARCA castra posuit. Opportuna explicandis copiis erat, equitabilis, & vasta planities. Ne sin quidem, & brevia virgulta operiunt soli berque prospectus oculorum, etiam quæ præcessere, permetitur. Itaque si qua campi emabant, jussit æquari, totumque fastigium extenderes colligi, & misericordia junctæ Mazilibus sui reparare hostem ni suos soliti penetenti fuere que primi

NOTAS.

Potentior. Porque su presencia seria medio mas oportuna idoneis auctoribus. Se supo de hombres fidedignos. **Quam cum strenuo.** Con que hombre tan pronto valeroso.

Partibus. Se juntaren à aquellos trozos ó partes ejercito, que salvò en la primera batalla.

Falcatae quadrigæ. Carros armados de boces, y dañas.

Ex summo. De la punta del timon, ó lanza salen unas lanzas de fierro en punta; y en el yugo, cruza la lanza, ó timon tres espadas de punta en la parte anterior.

Transitu. Les embarazase pasar el Rio.
 der Nihil habentem. A Alejandro , que nada tenia , si-
 ippe no lo que podia haber à las manos.
 tem, Liberque. Y la vista , no habiendo de por medio co-
 omm sa , que lo estorve , se estiende , y alcanza.
 ur. Totumque fastigium. Igualar , y allanar todas las
 sua cueſſas.

CAPITULO XXXII.

*MARCHA DE ALEJANDRO AL EUFRATES:
 pasa el Tigris : muerte de Satropaces.*

A Lexandro, qui numerum copiarum ejus, quan-
 tum procul conjectari poterat , æstimabant,
 vix fecerunt fidem , tot millibus cæsis majo-
 res copias esse reparatas. Cæterum omnis pericu-
 li , & maximè multitudinis contemptor , undeci-
 mis castris pervenit ad Euphratem. Quo pontibus
 juncto, equites primos ire , phalangem sequi jubet,
 Mazæo , qui ad inhibendum transitum cum sex mil-
 libus equitum occurrerat , non aucto periculum
 sui facere. Paucis deinde non ad quietem , sed ad
 reparandos animos , diebus datis militi , strenue
 hostem insequi coepit , metuens , ne interiora Regi-
 ni sui peteret , sequendisque esset per loca omni
 solitudine , atque inopia vasta. Igitur quarto die
 penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recen-
 ti sumabat incendio. Quippe Mazæus , quæcum-
 que adierat , haud secus , quām hostis urebat. Ac
 primò caligine , quam sumus effuderat , obscuran-

te lucem, infidiarum metu substitit. Deinde fortui speculatores præmissi tuta omnia nuntiaverunt, tot paucos equitum ad tentandum vadum fluminis prestatam misit. Cujus altitudo primò summa eorum iaz calitora, mox, ut in medium alveum ventum est, cix quibus quoque æquabat. Nec sanè alias ad ostendit, tis plagam tam violentus invehitur, multo rere torrentium non aquas solum, sed etiam lauperem cum trahens. Itaque a celeritate, qua defluit, fitos gris nomen est inditum, quia Persica lingua Tuitare sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisi, quo corpus, circumdato equitatu, levatis supera conteta armis, haud agre ad ipsum alveum penuna lax Primus inter pedites Rex egressus in ripam magna et dum militibus manu, quando vox exaudiri sum poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterunt guttū cùm modò laxa lubrica fastigium fallerent, us hosti dò rapidior unda subduceret. Præcipiens erat hanc ceterum, qui humeris onera portabant. Quim lau cùm semetiplos regere non possent, in rapa gurgites incommodo onere auferebantur. Et, sua quiske spolia consequi studet, major in iplos, quam cum amne orta luctatio est. Cumlexandriique sarcinarum passim fluitantes, plerosque ipsa los culerant. Rex monere, ut satis haberent armis pro loquinere, cetera se redditurum. Sed neque consiliariicula neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hic tentaculus, prater hunc, invicem vocantium mutuus orie clamor. Tandem, quæ leniore tractu amnis apdes Lrix vadum, emersere. Nec quidquam prater palatias sarcinas desideratum est. Deleri potuit extrema. cucus, si quis aussus esset vincere. Sed perpe

inde fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granat, tot millibus equitum, peditumque in ulte-
riore stantibus ripa, superavit: sic angustis in Ci-
rum, i.e. callibus tantam multitudinem hostium. Au-
t est cix quoque, qua maximè viguit, ratio minui-
ad ostium, quia nunquam in discrimen venit, an te-
nuntueret fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen
lauperyenisset, haud dubiè oppressurus fuit incom-
plicatus in ripa. Demum etiam per armatos ad-
a Taurum cœpit. Mille admodum equites præmisse-
lavit, quorum paucitate Alexander explorata, dein
pera contempta, Præfectum Pœonum equitum Aris-
tonam laxatis habenis inveni jussit. Insignis eo die
imagna equitum, & præcipue Aristonis fuit. Præ-
fatum equitatus Persarum Satropacem, directa
eten gutture hasta, transfixit, fugientemque per me-
ritas hostes consecutus ex equo præcipitavit, & oblu-
at lanti caput gladio dempsit: quod relatum magna
Quoniam laude ante Regis pedes posuit. 69

N O T A S.

Con Alejandro, qui. Alejandro apenas pudo dár credito
jue para los que hacian el computo de las tropas de Darío
y mas por lo que podian congeturár.

isiliculum sui facere. Probar sus fuerzas.

at hic tentandum. Para vér si había vado.

mut orientis. Acia el Oriente; ni en el Oriente,

is aptes. La Infanteria.

er palatis haberent. Que se contentasen, que les bas-
t exenta.

perpe discrimen, Como todo le salia bien, no dio lugar,

à que se pensase , si obrava temerariamente
Quod relatum. Llebando la cual cabera.

CAPITULO XXXIII.

ECLIPSE DE LA LUNA : TERROR, Y SED
que causa en el ejercito.

BIduo ibi Rex stativa habuit; in proxim
inde iter pronuntiari jussit. Sed pri
vigilia , Luna deficiens primum nitore
ris sui condidit, deinde sanguinis colore
lemen omne foedavit. Solicitusque sub ipsius
ti dilectionis catum ingens religio , & ex
mido quædam incusa est. Diis invitatis in
terras trahi se querebantur. Jam nec flumina
iri , nec sidera pristinum præstare fulgorem.
terras , deserta omnia occurrere. In unius homini
etationem tot millium sanguinem impendi.
esse patriam , abdicari Philippum patrem ;
vanis cogitationibus peti. Jam pro seditione
cùm ad omnia interritus , Duces , princ
militum frequentes adesse Prætorio , Egyp
Vates , quos cœli ac siderum peritissimos
debat , quid sentirent , expromere jubet.
qui satis scirent , temporum orbes implere d
tas vices , Lunamque deficere , cùm aut
subiret , aut Sole premeretur , rationem , q
ipso perceptam non edocent vulgus , caten
firmant , Solem Græcorum , Lunam esse Pe

ties illa deficiat, ruinam, stragemque illis genti-
portendi. Veteraque exempla recensent Persidis
gum, quos adversis Diis pugnasse Lunæ osten-
et defectio. Nulla res efficaciùs multitudinem
it, quam supersticio. Alioqui impotens, sœva,
stabilis, ubi vana religione capta est, melius
tibus, quam Ducibus suis paret. Igitur edita in
S E D Igus Ægyptiorum responsa, rursus ad spem, &
uciam elexere torpentes. 3 }

NOTAS.

eficiens. *Eclipsando se.*

nguinis. Como teñida en sangre deslustró con man-
ebas su luz.

licitilque. Se dejaron preocupar solicitos ya, y temerosos por la batalla, que presto habian de dár,
de un vivo sentimiento de religion, que paró en
pavor, y miedo.

unius. Que por saciar la ambicion de un hom-
bre, de Alejandro.

Istidio. Se desdeñaba de ser Macedonia, de tener
por padre a Filipo, y lisongeandose vanamente
queria ser tenido por Dios.

emporum orbes. Que la serie de los tiempos, y de
los astros van dando su vuelta, y curso ordena-
damente, y que la Luna se eclipsa, cuando entre
ella, y el Sol media la tierra, o cuando está la
Luna debajo del Sol.



CAPITULO XXXIV.

*MARCHA DE ALEJANDRO : BATIDORES
dos, y muertos: gran copia de vivos*

REX impetu animorum utendum ratus, da vigilia castra movit. Dextrâ Tigris bebat, à lœva montes, quos Gordiū cant. Hoc ingresso iter, speculatores, missi erant, sub lucis ortum, Darium argendi nuntiaverunt. Instructo igitur milite, & agmine, antecedebat. Sed Persarum tores erant mille fermè, qui speciem magnis fecerant. Quippe, ubi explorare vera erant, falsa per metum augurantur. His cōfatis, Rex cum paucis suorum asscutus agmen suum ad suos, alios cæcidit, alios cepit. Eque præmisit simul speculatum, simul ut quo Barbari crenauerant vicos, extinguit. Quippe fugientes raptim testis, acervisque in tū injecerant flammas: quæ cūm in summō sent, ad inferiora nondum penetraverant. Ita igitur igne, plurimum frumenti repente copia aliarum quoque rerum abundare coepit. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem incendit: quippe urente, & populatam terram festinandum erat, ne incendio cuncti riperet. In rationem ergo necessitas versa, pè Mazæus, qui antea per otium vicos intrat, jam fugere contentus, pleraque inviolati reliquit. Alexander haud longius centum

ginta stadiis Darium abesse compererat. Itaque
satietatem quoque copia commeatum instru-
3, quatriduo in eodem loco subsistit. 29

NOTAS.

gurantur. Hace el miedo tener por cierto lo falso.

. El enemigo.

rationem. El sentido segun unos es: necessitas prohibendi hostem versa est in rationem proprius urgendi. Segun otros: necessitas urgens hostium veria est in rationem sibi consulendi.

CAPITULO XXXV.

ERTAS TRAIDORAS DE DARIO: MUERTE DE su muger: sentimiento de Alejandro.

Interceptæ deinde Darii literæ sunt, quibus Graci milites solicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent. Dubitavitque an eas concione recitaret, satis confisus Græcorum que erga se benevolentiae, ac fidei. Sed Paro deterruit, non esse talibus promissis inbusn- aures militum: patere vel unius insidiis Regem: nefas esse avaricie. Secutus consilii auctorem, ra movit. Iter facienti, Spado unus ex capti- qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam initiat, & vix spiritum ducere. Itineris continua- ore, animique ægritudine fatigata, inter socrus

&c

& virginum filiarum manus, collapsa erat suo de & extincta. Id ipsum nuntians alius glori nit. Et Rex haud secus, quām si parentis suū nuntiata esset, crebros edidit gemitus. La que obortis, quales Darius profudisset, in naculum, in quo mater erat Darii, defundens corpori, venit. Hic verò renovatus ror, ut prostratam humi vidiit. Recentim ABE D. rum quoque admonita, receperat in gremio de suū tas virgines magna quidem mutui doloris sed quibus ipsa deberet esse solatio. In erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis Spa nondum sentiebat calamitatem, maxima ad ipsum redundantem. Crederes, Alexandri sus, ter suas necessitudines flere, & solatia non resa era re, sed quererere. Cibo certè abstinuit; a pueri que honorem funeri patrio Persarum monculum vit, dignus herclè, qui nunc quoque tantum. Quæ suetudinis, & continentiae ferat fructum, is exp omnino eam viderat, quo die capta est, neret, ipsam, sed ut Darii matrem videret: exigens mi pulchritudinem formæ ejus, non libidinis partit incitamentum, sed gloriae. 35 itatis fo aximè)

NOTAS.

- Patere. Que estaba espuesto, à que cualquie tristion dado pusiese asechanzas à su vida. ocul ab
Nihil nefas. Que no bai maldad, à quem r ab ill
ha la avaricia. vatus e
Auñtorem. A Parmenion. um ver
Recenti. Renovandole el presente el dolor de tis cast
les pasados. lin inte

a eranter suos. Entre sus paientes mas cercanos.
ius la gloriæ. Por su continencia.

CAPITULO XXXVI.

*ti malABE DARIO POR UN EUNUCO LA MUERTE
de su muger : sentimiento suo : pide à los
Dioses por Alejandro.*

E Spadonibus, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ, quia ab hoste non resa erat, levius custodiebatur, ad Darii castellum pervenit: exceptusque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veste laceam. Quem ut conspexit Darius, multiplici dominis expectatione commotas, & quid potissimum esset, incertus, *Vultus tuus*, inquit, *nescio quod* exigens malum præfert: sed *cave*, miseri hominis auxilium parcas. Didici enim esse infelix. Et sèpè calaritatis solatum est, nosse sortem suam. Num, quod aximè suspicor, loqui timeo, ludibria meorum iniaturus es mibi, & (ut credo) ipsi quoque omnes tristiora supplicio? Ad hæc Tyriotes, Istud quidem ocul abest, inquit: Quantuscumque enim Reginis honor ab iis, qui parent, baberi potest, tuis à victore vatus est. Sed uxor tua paulò antè excessit è vita. Am verò non gemitus modò, sed etiam ejulatus tis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, in imperfecta esset, quia nequisset contumeliam

pati. Exclamatque amens dolore, Quid y simile
 tum nefas commisi, Alexander? Quem tun affici
 pinorum necavi, ut hanc vicem sevili
 das? Odissti me, non quidem provocatus? idici e
 justum intulisse te bellum: cum fœminis
 debueras? Tyriotes affirmare per Deos patri
 in eam gravius esse consultum: ingenuisse er De
 xandrum morti, & non parcere flevisse, q
 lacrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus
 citudinem, suspicionemque revolutus est,
 rium captivæ profectò à consuetudine sup
 tum esse, conjectans. Submotis igitur arbitri
 duntaxat Tyriote retento, jam non flens, UEGA
 pirans, Videsne in te, Tyriote, locum mendo
 esse? Tormenta jam hic erunt. Sed ne exp
 per Deos, si quid rui tibi Regis reverentia
 quod & scire expto, & querere pudet, Taqui
 & dominus, & juvenis? Ille questioni comp
 ferre, Deos testes invocare, castè, sa
 habitam esse Reginam. Tandem, ut fide
 est, vera esse, quæ affirmaret Spado, inti
 velato diu flevit. Manantibusque adhuc lac
 um, veste ab ore rejecta, ad cœlum manus subi
 Dii patrii, inquit, primum mibi stabilitate. Mai
 deinde, si de me jam transallatum est, precors o sunt
 Asiae. Rex sit, quam iste tam justus hostis, persuni
 sericors vitor. Ag ginas

NOTAS.

Ab hoste. Estaba por la parte, que no minitores
 enemigo: por la parte contraria à la que res. Fa
 Dario
 Sed cave. Pero guardate bien, y mira que

Quod si simules, y ocultes cosa alguna, por verme en la
aficion, en que me hallo.
idici enim. Porque ya esto hecho à semejantes golpes.
mantis. De Dario.

esiderium. Que el sentimiento de Alejandro por la
muerte de la cautiva.

er Deos. Pidote por los Dioses; ó por estos te mando.
Dominus, & juvenis. Alejandro.

CAPITULO XXXVII.

UEVA EMBAJADA DE DARIO, PIDIENDOLE
la paz à Alejandro.

Taque, quamquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia converterat, vietus tamen continentia hostis, ad novas pacis condituras ferendas, decem Legatos cognatorum principes misit. Quos Alexander, concilio advocato, introduci iussit. E quibus maximus natu, Dacum, inquit, ut pacem à te jam tertio peteret, nulla subegit, sed justitia, & continentia tua expedita. Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quid sine sunt, captos esse non sensit. Pudicitiae earum, quae persunt, curam, baud secus, quam parens, agens, ginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pa-
is. Vultum tuum video, qualis Darii fuit, cùm nitteremur ab eo. Et ille tamen uxorem, tu hostem que es. Jam in acie stares, nisi cura te sepulturæ ejus varetur. Et quid mirum est, si tam ab amico ani-

mo pacem petit? Quid opus est armis; inter
odia sublata sunt? Antea Imperio tuo finem de-
bat Halyn amnem, qui Lydiam terminat:
quidquid inter Hellespontum, Et Eufratem
dotem filiae offert, quam tibi tradit. Ocum
quem habes, pacis, Et fidei obsidem retine,
Et duas virginis filias redde. Pro tribus con-
triginta millia talentum auri, precatur, accipi
si moderationem animi tui notam haberem,
cerem, hoc esse tempus, quo pacem non dat
sed etiam occupare deberes. Respice, quantum
reliqueris, intuere, quantum petas. Periculis
prægrave imperium: difficile est continere, q[uo]d
re non possis. Vide ne, ut navigia, que
cedunt, regi nequeant? Nescio, an Darii
multa amiserit, quia nimia opes magnæ jactu[m]
faciunt. Facilius est quadam vincere, quam Regnum
Quanto hercule expeditius manus nostræ rapient, quam
concent! Ipsa mors uxoris Darii te adno[n] erras,
test, minus jam misericordiae tuae licere, Non iam
cu[m]. 36

NOTAS.

Nulla vis. Ni la fuerza le obliga, ni la paupertad
sino que le mueve tu justificacion, y modico nini e
Supersunt. Que viven aun: su madre disgan sed for
sus dos hijas. placet

Occupare. Prevenirte, y adelantarte para alzarem mister
Vincere. Ganar por armas.



Quid p
Qui m
ocupa

CAPITULO XXXVIII.

CONSEJO DE GUERRA DE ALEJANDRO:

dictamen de Parmenion: desapruebalo

Alejandro.

Alexander, Legatis excedere tabernaculo ius-
sis, quid placeret, ad consilium refert. Dia-
nemo, quid sentiret, ausus est dicere, in-
certa Regis voluntate. Tandem Parmenio, Ante
suassem, ait, ut captivos apud Damascum redimen-
tibus redderes, ingentem pecuniam potuisse redigi ex-
quis, qui multi vinciti virorum fortium occupaverant
manus. Et nunc magnoperè censem, ut unam anum,
duas pueras, itinerum, agminumque impedimen-
ta, triginta millibus talentis auri permutes. Optimum
Regnum occupari posse conditione, non bello. Nec quem-
quam alium inter Istrum, Euphratrem possedisse
terra, ingenti spatio, intervalloque discretas. Mace-
tioniam potius respiceres, quam Bactra, Indos in-
tueris. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque, ut finem
dicendi facit, Et ego, inquit, pecuniam, quam glorianam
mallem, si Parmenio esset. Nunc Alexander, de
paupertate securus sum, me non mercatorem me-
mini esse, sed Regem. Nibil quidem habeo venale:
sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si
placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio
alaremitemus.

22

NOTAS.

Quid placeret. Cual era su parecer.

Qui multi. Los cuales muchos, y prisioneros tenian
ocupados en su guarda a muchos soldados valerosos.

Conditionē. Por medio de los tratados , y
ciones , que ponian los Embajadores.
Si Parmenio. Si fuera un Parmenion. Pero com
Alejandro.

CAPITULO XXXIX.

RESPUESTA DE ALEJANDRO A LOS LEGATI
dan estos parte de ella à Dario ; y este toma
sus providencias.

Introductis deinde Legatis , ad hunc modum
pondit. Nuntiate Dario , gratiarum actionem
hostem supervacaneam esse , & me , quæ fecerim
menter , & liberaliter , non amicitiæ ejus tribuimus
naturæ meæ , nec adversus calamitates , sed
sus hostium vires contendere. Bellum cum
& feminis gerere non soleo ; armatus sit ,
quem oderim. Quod si saltet pacem bona fide
deliberarem forsitan , an darem. Veram enim
cum modò milites meos literis ad proditionem ,
amicos ad perniciem meam pecunia solicitet ; si
ternectionem mibi persequendus est , non ut justus
sed ut percussor veneficus. Conditiones verò pati
confertis , si accepero , victorem eum faciunt. Quia
Euphratēm sunt , liberaliter donat. Ubi igitur mihi
nempe ultra Euphratēm sum. Summum sus
dotis , quam promittit , terminum castra mea Ubi i
seunt. Hinc me depellite , ut sciam vestrum esse mig
ceditis. Eadem liberalitate dat mibi filiam suam Multu
pe quam scio alicui servorum ejus nupturam. favo
rum verò mihi præstat , si me Mazæo generis Hoc i
term

bonit. Itē, nuntiate Regi vestro, & quæ amisit, &
 que adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente utriusque
 terminos Regni, id quemque babiturum, quod
 proxime lucis assignatura fortuna est. Et me in Asiam
 non venisse, ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem.
 Si secundus, & non par mibi vellet haberi, facerem
 forsitan, quæ petit. Cæterum nec mundus duobus So-
 libus potest regi, nec duo summa Regna salvo statu
 terrarum potest habere. Proinde aut deditioñem hodie,
 aut in crastinum bellum paret. Nec aliam sibi, quam
 expertus est, polliceatur fortunam. Legati respon-
 dent, cum bellum in animo sit, facere eum sim-
 pliciter, quod spe pacis non frustraretur: ipsos
 petere, quam primùm dimittantur ad Regem, eum
 quoque bellum garare debere. Dimissi nuntiant,
 adesse certamen. Ille quidem confessim Mazæum
 cum tribus millibus equitum, ad itinera, quæ
 hostis petiturus erat, occupanda præmisit. 30

NOTAS.

Armatus esse. De mano armada ha de estar aque
 contra quien yo baia.

Veneficus. Significa à veces cosa de ponzoña, la que
 quiso Dario mezclar en la bebida de Alejandro
 sus medicos.

Ubi igitur. Pues qué lugar es este, en que hablais con-
 migos? Qué tierra es esta, en que estamos?

Multum verò. Pues es cierto, que me hace mucho
 favor.

Hoc regente. Señalando esta ultima batalla los
 terminos de una, y otra corona.

Non ... ut. No para recibir dadiwas, y mercedes, era
para hacerlas à otros.

Facere eum. Que obraba sinceramente, y di-
fíe, no enreteniendo à Dario, y engañando pers-
singidas esperanzas de paz.

CAPITULO XXXX.

*MARCHA EN ORDEN EL EGERCITO DE rum
Macedonios ácia los Persas: revista de las
de Dario.*

Alexander, corpori uxoris ejus justis petitis
citis, omnique graviore comitatu intra sitem
munita cum modico præsidio reliquias vocat
hostem contendit. In duo cornua diviserat & q-
tem, in utrumque latus equite circumdato tur.
pedimenta sequebantur agmen. Præmissum aboic:
concitis equitibus Menidam jubet explorare, nerei
Darius esset. At ille, cum Mazæus hand Phry-
concedisset, non ausus ultra procedere, nibil colei
quam fremitum hominum, hinnitumque equi facti
exaudiisse puntiat. Mazæus quoque, coniuncta
procul exploratoribus, in castra se recepit, meni-
ventus hostium nuntius. Igitur Darius, & Med.
patentibus campis decernere optabat, armigera
litem jubet, aciemque disponit. In laevi coniuncta
Etriani ibant equites, mille admodum. Dac centa-
dem, & Arachosii, Susiique quatuor millia expl. stadia
Hos centum falcati currus sequebantur. Promtem e
quadrigis erat Bessus, cum octo millibus equi-

ercedes, em Bactrianis. Massagetæ duobus millibus agmen
jus cladebant: pedites his plurium gentium non
y dicitur nitas, sed suæ quisque nationis junxerant copias.
et andante Persas deinde cum Mardis, Sogdianisque Ario-
barzanes, & Orobates ducebant. Illis partibus
copiarum Oriones prærerat, à septem Persis orien-
tibus, ad Cyrum quoque nobilissimum Regem ori-
ginem sui referens. Hos aliæ gentes, ne sociis
quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quin-
quaginta quadrigas Phradates magno Caspiano-
rum agmine antecedebat. Indi, cæterique Rubri
maris accolæ, nomina verius, quam auxilia, post
curtus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falca-
tis petitis curribus quinquaginta: queis peregrinum mi-
ntra sitem adjunxerat. Hunc Armenii, quos Minores
reliquie vocant, Armenios Babylonii, utrosque Belitæ,
serati & qui montes Cossæorum incolebant, sequeban-
dato tur. Post hos ibant Gortæ, gentes quidem Eu-
pœoicæ, Medos quondam sequuti, sed jam dege-
orantes, & patrii moris ignari. Applicuerat his
aud. Phtygas, & Cataonas. Parthorum deinde gens, in-
colentium terras, quas nunc Parthi Schytia pro-
equi festi tenent, cladebant agmen. Hæc sinistri cor-
confina acies fuit. Dextrum tenebat natio majoris Ar-
menie, Cadusique, & Capadoces, & Syri, &
Medi. His quoque falcati currus erant quinqua-
ginta. Summa totius exercitus, equites centum
quadraginta quinque millia, pedestris acies sex-
daca centa millia expleverat. Hoc modo instructi decem
stadia procedunt, jussique subsistere, armati hos-
tem expectabant. 50

NOTAS.

In utrumque. Cubiertos los dos costados à la caballeria.

Concitis. Espoleados los caballos, picandolos Decernere. Dár la batalla.

A septem. Los siete celebres Persas, que conjue se, y matando à un Mago, que se habia rado del Reino, hicieron Rei à Dario II. Cuju que era uno de los siete.

Minores. De la menor Armenia.

CAPITULO XXXXI.

TERROR PANICO DE LOS MACEDONI^E Ex p^o, buelven à cobrar animo, y toman que las Armas.

Alexandri exercitum pavor, cuius causa suberat, invasit. Quippe lymphati tumore cœperunt, omnium pectora occuliti percurrente. Cœli fulgor tempore astivo ^{OCULI} ri similis internitens, ignis præbuit speciem. I masque ex Darii castris splendere, velut temerè præsidiis, credebant. Quod si perculsis ^{PC} zœus, qui præsidebat itineri, supervenisset, clades accipi potuit. Ille segnis in eo, quem cupaverat, tumulo sedet, contentus non lau, si Alexander, cognito pavore exercitus, signum i consisterent, dari, ipsos arma deponere, ac deseru-

e corpora jubet, admonens, nullam subiti cau-
am esse timoris, hostem procul stare. Tandem
ompotes sui, pariter arma, & animos receperet.
Tec quidquam ex præsentibus tutius visum est,
quàm eodem loco castra munire. 17

NOTAS.

- Cujus causa. Sin saber de que, ò porque:
- Lymphati. Atonitos, como fuera de si.
 - Coeli fulgor. Unos como meteoros, ò exhalaciones.
 - Velut illati. Como si temeraria, è incautamente se hubieran metido en el cuerpo de guardia del enemigo.
 - Tumulo. Altura.
 - Deponere. Dejar las armas, y tomar algun descanso, y refresco.
 - Ex præsentibus. Por entonces: segun el estado, en nan que se hallaban.

CAPITULO XXXII.

Ocupa ALEJANDRO UNA ALTURA: ENCON-
TRADOS pensamientos del Rei.

Postero die Mazæus, qui cum delectis equi-
set, tum in edito colle, ex quo Macedonum
quer prospiciebantur castra, confederat, sive me-
on lau, sive quia speculari modò jussus erat, ad Da-
signium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem
ad deferuerat, occupaverunt. Nam & tutior planicie
erat

erat, & inde acies hostium, quæ in camp
plicabatur, conspici poterat. Sed caligo,
circa humidi effuderant montes, universan
dem rei faciem non abstulit, cæterum ^{ca.}
discrimina, atque ordinem prohibuit perspic
titudo inundaverat campos; fremitusque ^{iver}
gium, etiam procul stantium aures impedi
Fluctuare animo Rex, & modò suum rictu
Parmenionis consilium sera aestimatione, arsu
dere. Quippe eò ventum erat, unde reci
citus, nisi vîctor, aut sine clade non pos
vebat etiam eum multitudo hostium, ^{paucitatis} sur
gentis. Sed interdum reputa
tas res cum hac gente gessisset, quantolu
pulos fudisset. Itaque, cùm spes metu ^{INTA}
ret, periculosius bellum differre ratus, ^{ratio}
suis cresceret, dissimulato eo, mercen
equitem ex Pœonia præcedere juber. Ip
langem, sicut antea dictum est, in di
extenderat. Utrumque cornu equites tegebant
que nitidior lux, discussa caligine, acie
ostenderat: & Macedones siye alacritati, ^{rapar}
dio expectationis, ingentem, pugnantum ^{quitam}
edidere clamorem. Reditus & à Peris, ^{emiti}
ra vallesque circumjectas terribili sono im
rat. Nec jam contineri Macedones poterant, ^{m tu}
cursu quoque ad hostem contendentes. Melius suos
huc ratus Alexander in eodem tumulo calvum
nire, vallum jaci iulſit, strenuèque opere us in
cto, in tabernaculum, ex quo tota acies ^{hunc esse}
conspiciebatur, successit. 37

NOTAS.

m aguca. Por el contorno.

er espia diversam. No habian quitado del todo la vista del que tr ejercito enemigo ; pero no dejaba distinguir su or- imple den, y disposicion.

um rícolosius. Que era de mas peligro , y mas espuestos ne, farsu. Apresurada , y aceleradamente.

CAPITULO XXXXIII.

INTA ALEJANDRO CONSEJO DE GUERRA:
parecer de sus Capitanes : pone el suyo
en ejecucion.

FUM verò universa futuri discriminis facies in oculis erat. Armis insignibus equi , viri- que splendebant. Et omnia intentiore cura reparari , solicitudo Prætorum agmina sua inter- quitantium ostendebat. Ac pleraque inania , sicut remitus hominum , equorum hinnitus , armorum internitentium fulgor , solicitam expectatione men- m turbaverant. Igitur , sive dubius animi , sive suos experiretur , consilium adhibet , quid op- calatum factu esse , exquirens. Parmenio peritissi- erus inter Duces artium belli , furto , non prælio es huius esse , censebat. Intempesta nocte opprimi posse hos- i. Discordes moribus , linguis , ad hæc somiso , & nproviso periculo territos , quando in nocturna tre-

pidatione coituros? At interdiu primum terram ad cursuras facies Scytharum, Bactrianorumque. Hanc ora, & intonsas comas esse, præterea eximis etorū magnitudinem corporum. Vanis, & agil militem magis, quam justis formidinis causat fisi. Deinde tantam multitudinem circunsundribus posse. Non in Ciliciæ angustiis, & inibus, sed in aperta, & lata planicie dimicant. Omnes ferme Parmenioni assentiebantur. Non con haud dubiè in eo consilio positam arbitrabatur. Quem intuens Rex (namque TID. nionem nuper acriùs, quam vellet, incurrus castigare non sustinebat) Latrunculus quit, & furum ista solertia est, quam præmibi. Quippe illorum votum unicum est, fallitur gloriæ semper aut absentiam Darii, aut locorum, aut furtum noctis obstatre non patiis etiam luce aggredi certum est. Malo, me forsan miteat, quare victoriae pudeat. Ad hæc illæse accedit: vigilias agere Barbaros, & in armis ut ne decipi quidem possint, compertum habrum que ad prælium vos parate. Sic incitatos ad signa curanda dimisit. 37

NOTAS.

Ac pleraque. Y otras muchas cosas de ningun secuencia, como &c.

Furto. De una irruption nocturna, è impronta à cara descubierta; de un estratagema, mlos batalla campal.

Multitudinem. Que podia su pequeño ejercito rodando por todas partes de la multitud de los enemigos.

runculorum. Así llamaban á los que sin autoridad publica , y por su capricho tomaban las armas.
 e. Nam præcipitis. Que me aconsejais. Que quereis figura y os
 ximisentiam. Como en la batalla junto al rio Granico
 & Augustias. Como en la batalla Isica.
 caniat furtum. Como en la batalla presente.

CAPITULO XXXXIV.

que JIDADO SOLICITO DE AMBOS REIES LA
 noche antes de la batalla.

Darius illud , quod Parmenio suaserat , hostem facturum esse conjectans , frenatos equos
 stare , magnumque exercitus partem in ar-
 amis esse , ac vigilias intentiore cura servari jus-
 forrat. Ergo igitibus tota ejus castra fulgebant.
 illis cum Ducibus , propinquisque agmina in ar-
 amis stantium circumibat , Solem Mitbrem , sa-
 baturunque , & aeternum invocans ignem , ut illis
 signam vetere gloria , majorumque monumentis for-
 tudinem inspirarent. Et profecto si qua Divinæ opis
 uguria humana mente concipi possent , Deos stare
 ingucum , illos nuper Macedonum animis subitam incus-
 se formidinens , adhuc lymphatos ferri , agique , ar-
 rovia jacentes. Expetere præfides Persarum Imperit
 mtoos debitas à recordibus poenas. Nec ipsum Duxem
 miorem esse. Quippe ritu ferarum prædam modò , quam
 impeteret , intuentem , in perniciem , quæ ante præ-
 dictam posita esset , incurrire. Similis apud Macedones
 quo-

quoque solicitude erat. Noctemque, veloci certamine edicto, metu egerunt. Alexander alias magis territus, ad vota, & preces adrum vocari jubet. Ille in candida vella ^{ESI} nas manu præferens, capite velato, praefces Regis, Jovem, Minervam, Victoria propitiantis. Tunc quidem sacrificio ritus trato, reliquum noctis acquieturus intulit A lum rediit. Sed nec somnum capere, nece pati poterat. Modò è jugo montis aciem rum Persarum cornu demittere agitabat, & irrecta fronte concurre hosti, interdum hinc n potius in lævum torqueret agmen. Tandem ral vatum animi anxietate corpus altior somno presit. ^{B2}

NOTAS.

Mithrem. Así llamaban los Persas al Sol, ^{arm}
adoraban por Dios. ^{anti}

Et profectò. Y ciertamente, que si se pudiera humano, esudriñar, y llegar à concebir ^{la h} posiciones secretas del Cielo.

Ducem. Alejandro. ^{vit:}

In perniciem ... incurrere. Venia à caer ^{Ubi}
Noctemque. Y pasaron la noche no sin temor, ^{soles}
como si en ella hubiera de dárse la batallam
Candida. Esta, y las siguientes eran ceremonicatu ^{que usaban}, cuando sacrificaban, y consultau ^{re}
los Dioses. ^{nione}

Præbat. Decia oraciones, y preces, que iban ^{mim}
do el Rei.

Altior somnus. Un profundo sueño, y muypalime

CAPITULO XXXXV.

ESPIERTA PARMENION A ALEJANDRO:
manda este , ordenen las tropas sus
Capitanes.

J Amque luce orta Duces ad accipienda impe-
ria convenerant , insolito circa Prætorium si-
lentio attoniti. Quippe alias accersere ipsos ,
interdum morantes castigare assueverat : tunc
ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse
andarabantur. Et non somno quiescere , sed pavo-
lome marcere credebant. Non tamen quisquam è
ustodibus corporis intrare tabernaculum audebat.
Et jam tempus iostabat ; nec miles in iustu Ducis
ut arma capere poterat , aut in ordines ire. Dia-
Sol , parmenio cunctatus cibum ut caperent , ipse pro-
untiat. Jamque exire necesse erat. Tunc demum
pulerat tabernaculum , sèpnsque nomine compella-
tum , cum voce non posset , tactu excitavit. Mul-
ta lux , inquit , est. Instructam aciem hostis admovi-
vit : tuus miles adhuc inermis expectat imperium.
enibi est vigor ille animi tui ? nempe excitare vigiles
solitudo. Ad hæc Alexander , Credisne , me prius som-
nium capere potuisse , quād exonerarem animum so-
mnicitudine , quæ quietem morabatur ? Signumque pug-
nandi tuba dari jussit. Et , cum in eâdem admira-
ione Parmenio perseveraret , quòd securus som-
nium cepisset : Minimè , inquit , mirum est. Ego
nim , cum Darius terras ureret , vicos excindiret ,
ippsimenta corrumperet , potens mei non eram. Nunc
ve-

verò quid metuam, cum acie decernere parent
culé votum meum implevit. Sed hujus quoque rae
filii ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, et
quisque præest. Ego jam adero, & quid fui. Ita
exponam. Rarò admodùm admonitu amio atu
cum metus discriminis aderat, uti solebantur
mento corporis. Tunc quoque sumpto, pñan
ad milites. 32

NOTAS.

Silentio. Pasmados, y atonitos del silencio.
*Marcere. Que en fuerza del temor y susto esti-
dido, y sin fuerzas.*

*Multa lux est. Ya es mui de dia, mui entra-
do. Exonerarem. Me sosegase, y viese libre.
Rarò. Rara vez, y à muchas infancias d-
familiares, è intimos.*

CAPITULO XXXXVI.

*DA NUEVO ALIENTO A SU TROPA ALEJAN-
DO con su presencia : disposicion de su
Ejercito.*

HAUD aliás tam alacrem viderant Reges
vultu ejus interrito, certam spem vid-
augurabantur. Atque ille prorupto
exire copias jubet, aciemque disponit. In da-
cornu locati sunt equites, quos agema appelle-
tum, i-

quod rærat his Clytus, cui junxit Philotæ turmas; pia, & terosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. d fici Ultima Meleagri ala stabat, quam phalanx seque- amatur. Post phalangem Argyrapides erant. His Ni- lebit anor Parmenionis filius præerat. In subsidiis cum o, panu sua Cœnos. Post eum Orestes, Lyncestesque.

Post illum Polypercon, dux peregrini militis: hu- us agminis Amyntas princeps erat. Philagus Ba- acros regebat, in societatem nuper adscitos. Hæc extri cornu facies erat. In lævo Craterus Pelopon- i, ensim equites habebat, Achœorumque, & Lo- eftior rensum, & Maleon turmis sibi adjunctis. Hos Thessali equites claudebant, Philippo duce. Pedi- acies equitatu tegebatur. Frons lævi cornu ec erat. Sed, ne circuiri posset à multitudine, d: ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte, sed latere positis, ut si hostis circumvenire aciem ntasset, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, uibus Attalus præerat, adjunctis sagittariis Cre- enibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut to- am aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, ad- uncto milite mercede conducto. Thracas quoque mūl objecerat leviter armatos. Adeoque aciem ersatilem posuit, ut, qui ultimi stabant, ne cir- uirentur, verti tamen, & in frontem circumagi offent. Itaque non principia, quām latera, non tera munitiora fuere, quām terga. His ita or- natis præcipit, ut si falcatos currus cum fremi- Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus im- etuti occurrentium silentio exciperent, haud du- nus, sine noxa transcursuros, si nemo se oppone-

ret: sin autem sine fremitu immisissent, et
clamore ternerent, pavidosque equos telis
que suffoderent. Qui cornibus praeerant, en-
tre ea jussit, ita ut ne circumvenirentur, si
starent, nec tamen medium aciem exi-
stebant. Impedimenta cum captivis, inter quos ma-
berique Darii custodiebantur, haud pro-
acie in edito colle constituit, modico pri-
lusto. Lævum cornu, sicut alijs, Pan-
tuendum datum: ipse in dextro stabat.

NOTAS.

- Agema.** Esquadron formado de lo mas
la tropa de à pie, y à cavallo.
- Argyraaspides.** Los que llevaban escudos de
Peregrini. De la tropa estrangera de los E-
tos de Naciones.
- Malieon.** Es genitivo griego; y lo mismo fren-
liensium.
- A latere.** De lado, de flanco. Malieon: tan-
nitivo griego.
- Avertir.** Puso la retaguardia de espaldas i dis-
guardia.
- Orbe.** En circulo perfecto.
- Aciem versatilem.** Esquadron volante.
- Principia.** La vanguardia.
- Nec tamen.** Ni dejases por eso flaco, ó si ratos
el centro.
- Laxatis ordinibus.** Ensanchandose, y baci-
gas filas.

CAPITULO XXXVII.

SABE ALEJANDRO POR UN DESERTOR UNA
trampa de Dario : anima à caballo
à los suios.

Nondum ad teli jaëtum pervenerant, cùm Bion
quidam transfuga, quanto maximo cursu
potuerat, ad Regem pervenit, nuntians,
murices ferreos in terram defodisse Darium, qua
hostem equites emissurum esse credebat, notatum-
que certo signo locum, ut fraus evitari à suis
posset. Asservari transfuga jusso, Duces convo-
cat; expositoque, quod nuntiatum erat, moner,
ut regionem monstratam declinent, equitemque
periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus
exaudire non poterat, usum aurium intercipiente
fremitu duorum agminum: sed in conspectu om-
nium, Duces, & proximum quemque interequi-
tans alloquebatur. Emenis tot terras *in spem vibio-*
riae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse
discrimen. Granicum hic agmen, Ciliciæque montes,
Syriam, Ægyptumque prætereuntibus raptas, in-
gentia spei, gloriæque incitamenta referebat reprehens-
os. Ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non pos-
sent, tertium diem jam metu exangues, armis suis one-
stiratos, in eodem vestigio hærere. Nullum desperationis
illorum majus indicium esse, quam quod urbes, quod
magros suos urerent; quidquid non corrupissent, hostium
esse confessi. Nomina modò vana gentium ignorantium
ne extimescerent. Neque enim ad belli discrimen perti-

nere, qui ab his Scythæ, qui ve Cadusii appellati
Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse. Qui
quam ignorari viros fortes: at imbellies ex
suis erutos, nihil præter nomina afferre. Ma-
virtute asecutos, ne quis toto orbe locus esse
tales viros ignoraret. Intuerentur Barbarorum Unu
ditum agmen, alium nihil præter jaculum pa-
alium funda saxa librare, paucis justa armis.
Itaque illinc plures stare, hinc plures dimicatur. Siquam
postulare se, ut fortiter caperent prælium, Mai-
ceteris fortitudinis fuisset exemplum. Se ante
signa dimicaturum. Spondere pro se, quot cun-
totidem corporis decora. Scire ipsos unum penes
de communis exortem: in illis colendis, ora-
que usurpare victoriae præmia. Hec se fortibus
dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa sub ORA
cturum, pervenisse eò, unde fugere non possent
terrarum spatia emensis, tot amnibus, montibus
post tergum objectis, iter in patriam, et Penates
nu esse faciendum. Sic duces, sic proximi
instructi sunt.

NOTAS.

Murices. Abrojos de hierro.

Equitemque. Y que avisasen à la caballería binc
ligro.

Prætereuntibus. Que se habian apoderado dellos niñis
mo de passo: tan prontamente, y tan suarriun-
cion, que pasaron adelante.

Reprehensos ex fuga. Que los Persas desertu
traidos por fuerza.

- Tertium diem Que habia ya tres dias que.
 Qui ab his. Quienes de estos : quienes son de estos
 los que.
 Justa arma. Armas competentes , y que debe tener un
 soldado.
 Unum penè. Que él era el unico , que no tomaba
 parte en el botin , ó despojo del enemigo.
 Siqui. Porque en caso de haber otros , que no se les
 pareciesen en el valor , y animo , solo les diria , que
 Manu. Espada en mano : à punta de espada.
-

CAPITULO XXXXVIII.

ORACION DE DARIO A LOS SUIOS , EN QUE
 despacia el corto numero del enemigo.

Darius in lævo cornu erat , magno suorum
 agmine , deleatis equitum , peditumque sti-
 patus. Contempleratque paucitatem hostis ,
 vanam aciem esse extensis cornibus ratus. Cate-
 rūm , sicut curru eminebat , dextera , lævaque ad
 circumstantium agmina oculos , manusque circum-
 ferens: Terrarum , inquit , quas Oceanus hinc alluit ,
 hinc claudit Hellespontus , paulò ante dominis , jam
 non de gloria , sed de salute , & quod saluti præpon-
 ditur , de libertate pugnandum est. Hic dies Impe-
 riū , quo nullum amplius vidit ætas , aut constituet ,
 aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum
 hoste certavimus. In Cilicia victos Syria poterat ex-
 cipere. Magna munimenta Regni Tigris , atque Eu-

phrætes erant. Ventum est eò, undè pulsis nefugis, sed
 dem locus est. Omnia tam diutino bello exhibit
 tergum sunt. Non incolas suos urbes, non quiete
 habent terræ. Conjuges queque, & liberi sequuntur aciem,
 parata hostibus præda, nisi pro cibarissimis temie
 viribus corpora opponimus. Quod mearum fuisse
 tium, exercitum, quem pene immensa planiter i-
 caperet, comparavi, equos, arma distribui, cum P-
 eus, ne tantæ multitudini deessent, providi,
 in quo acies expiicari posset, elegi. Cætera in conc-
 posestute sunt. Audete modò vincere, famam na-
 strissimum adversus fortis viros telum, combus
 Temeritas est, quam adhuc pro virtute tu mis-
 Quæ ubi pridulum imperium effudit, velut i-
 animalia amissio aculeo desperat. Hi vero et rium
 prehendere paucitatem, quam Cilicia nomen. Cæti-
 derant. Videris ordines raros, cornua extensæ sim-
 diam aciem vanam, & exhaustam. Nam ultimæ meæ
 locavit aversos, terga jam præbent. Obterrito nitore
 equorum ungulis possunt, etiam si nihil præ-
 totus currus emiserit. Et bello vicerimus, si in
 prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est.
 Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos. Et, quæ
 sea pro illic erant, in contrarium conversa sum-
 strum mobile, & expeditum agmen est, illud
 grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidati
 eademque res & causa victoriae erit, & fructu-
 si quem è vobis nomen gentis mouet, cogitum
 donum illic arma esse, non corpora. Multum
 sanguinis invicem hauiimus, & semper gra-
 paucitate jactura est. Nam Alexander quantum
 ignoravimus, & timidis videri potest, unum anima-

nefugit, si quid mihi creditis, temerarium, & vecors, ad-
 xbas, ut nostro pavore, quam sua virtute felicius. Nihil
 non avilem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Li-
 giumque felicitas aspirare videatur, tamen ad ultimum
 irrisum temeritati non sufficit. Præterea breves, & mutabi-
 les vices rerum sunt, & fortuna nunquam simplici-
 ter indulget. Forfitan ita Deorum fata ordinaverunt,
 i, cum Persarum Imperium, quod secundo cursu per CCXXX.
 di, annos ad summum fastigium evexerant, magno motu
 a cuncterent magis, quam affigerent, admonerentque
 namque fragilitatis humanae, ejus nimia in prosperis re-
 combus oblivio est. Modo Græcis ultrò bellum infereba-
 e in mis; nunc in sedibus nostris propulsamus illatum.
 ut q. fatigam invicem varietate fortunæ. Videlicet Impe-
 rium, quia mutuo affectamus, una gens non capit.
 Hoc Ceterum etiamq. spes non subesset, necessitas tamen
 tem simulare deberet. Ad extrema peruenitum est. Matrem
 ultimam, duas filias, Octum in spem hujus Imperii ge-
 i m. nitum, illos Principes, illam sobolem Regiæ stirpis
 atque vestras Regum instar, vincitos haber: nisi, quod
 si in vobis est, ipse ego majore parte captivus sum. Eripi-
 us est, viscera mea ex vinculis, restituite mihi pignora,
 pro quibus ipse mori non recuso. Parentem, liberos
 sum, (nam conjugem in illo carcere amisi) credite nunc
 omnes tendere ad vos manus, implorare patrios Deos,
 opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, ut ser-
 vitute, ut compedibus, ut precario vielu ipsos libere-
 tis. An creditis æquo animo iis servire, quorum Re-
 ges esse fastidiunt? Video adinoveri hostium aciem:
 sed quia propius discrimen accedo, hoc minus his, quæ
 dixi, possum esse contentus. Precor vos per Deos patrios,
 eternumque Ignem, qui præfertur altaribus, fulgo-

reinque Solis intra fines Regni mei orientis, p[er]ba
nam memoriam Cyri, qui ademptum Medi, Ma
que Imperium primus in Persidem intulit, v[n]c
ab ultimo dedecore nomen, gentemque Persarum Gri
ataceres, T[em]p[or]e pleni, ut, quam gloriam ac[u]oc
majoribus vestris, posteris relinquatis. In dext[er]is
tris jam libertatem, opem, spem futuri temp[or]is
vitis. Effugit mortem, quisquis contempserit,
dissimilum quemque consequitur. Ipse non pati
solim, sed etiam, ut conspici possim, cura
nec recuso, quominus imitemini me, sive fortius CER
exemplum, sive ignoria fuero. 90 ocaſi

NOTAS.

Famamque. La de los Macedonios, Nter
Velut quædam animalia. Como las abejas, fug.
Non corpora. Porque gran parte del ejercito
Alejandro era extranjero. Habian muerto adem
Macedonios, cuyas armas servian para luchas
mientos de Naciones. liberei

Multum enim. Porque han muerto muchos enemigos
partes: ha costado mucha sangre. xatis

Unum animal est. Es un hombre como los demás pro
Licit felicitas. Aunque sea feliz, no es felicis multum
meridad hasta el fin. ue la

Quam affligerent. Que para destruirlo, y arruinácedi
Nisi quod. Y à excepcion de la parte, que envidias
tros tengo, yo mismo estoí cautivo en la restauración
mayor. El amor de Rei le hacia ser una mala
cosa con sus Vasallos; y con su madre, è hija, ci
amor de hijo, y Padre. Libres sus vasallos, la gloria, ci

ba el Rei en esta parte; y cautivo, por estarlo sa
lediu, Madre, è hijos.

en creditis. Crees acaso, que sirven con gusto los
ersarau Griegos à aquelllos, que se desdeñan de ser sus Reies?
n acuso minus. Tanto menos.

CAPITULO XLIX.

CERCANSE LOS DOS EGERCITOS : DAÑO
ocasionado de los carros armados de haces , y
guadañas: prudencia de Sisigambis.

Nterim Alexander , ut & demonstratum à trans-
fuga insidiarum locum circumiret , & Da-
rio , qui lævum cornu tuebatur , occurreret,
men obliquum incedere jubet . Darius quoque
to adem suum obvertit , Besso admonito , ut Massa-
litas equites in lævum Alexandri cornu invehi
beret . Ipse ante se falcatos currus habebat , quos
deusno dato universos in hostem effudit . Ruebant
ixatis habenis aurigæ , quò plures , nondum sa-
dens proviso impetu , obtererent . Alios ergo hastæ
hæc multum ultra temonem eminentes , alios ab utro-
ue latere demissæ falces laceravere . Nec sensim
macedones cedebant , sed estusa fuga turbaverant
enclines . Mazæus quoque perculsis metum incussit ,
equitibus ad diripienda hostis impedi-
menta circumvehi jussis , ratus , captivos quo-
bique , qui simul asservabantur , rupturos vin-
culo , cum suos appropinquantes vidissent . Non
fe-

sefellerat Parmenionem, qui in lævo committare
Properè igitur Polydamanta mittit ad Regem allet.
& periculum ostenderet, &, quid fieri
consuleret. Ille, audito Polydamante: Abi,
inquit, Parmenioni, si acie vicerimus, non
solum nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostium
occupaturos. Proinde non est, quod quidquam
subducatur ex acie; sed ut me, & Philippo pri-
num est, contempto sarcinarum damno, for-
miter. Interim Barbari impedimenta turbam mie-
Cæsisque plerisque custodum, captivi, rup-
tis, quidquid obvium erat, quo armari-
fent, rapiunt, & aggregati suorum equitibus
cedonas ancipiti circumventos malo invadu-
rique circa Sisigambim, vicisse Darium, dri-
cede postratos hostes, ad ultimum etiam tur-
dimentis exutos nuntiant. Quippe eamdem Re-
nam ubique esse credebant, & victores psychai
prædam discurrisse. Sisigambis, hortantib[us] mine-
tivis, ut animum à mœrore allevaret, inrum
quo antea fuit, perseveravit. Non vox illa lexan-
dit ei, non oris color, vultusve mutatusa mil-
ledit immobilis, credo præcoce gaudio venibatur
tunam irritare, adeò ut, quid mallet, insopbor-
bus eam fuerit incertum. A.3

NOTAS.

Obliquum. De lado.

Ancipiti. De ambas partes: por la vanguardia, roque ant. C

Exutos. Que les habian quitado los bagajes, recipi garun

cor
ritare. Bolver contra si.
Rego
allet. Que era lo que mas queria; que venciese Da-
eri
rio, ó Alejandro.

CAPITULO L.

*CHOQUE DE CONSIDERACION EN LOS ALOJA-
mientos de Alejandro: obligan los Escitas à Me-
nidas, à que se retire: socor-
rele Aretes.*

Nter hæc Menidas, Præfetus equitum Alexan-
rei, cum paucis turmis opem impedimentis la-
turus advenerat, incertum, suo ne confilio,
Regis imperio. Sed non sustinuit Cadusiorum,
Pactycharumque impetum. Quippe vix tentato cer-
mine, effugit ad Regem, amissorum impedimen-
rum testis magis, quam vindex. Jam consilium
alexandri vicerat dolor; & ne cura recuperandi
militem à prælio averteret, non immerito ve-
nibatur. Itaque Aretem, ducem hastatorum (*Sa-
, in sapphoros vocabant*) adversus Scythas mittit. In-
hæc currus, qui circa prima figoa turbaverant
iem, in phalangem inventi erant. Macedones
confirmatis animis in medium agmen accipiunt.
allo similis acies erat. Junxerant hastas, & ab
troque latere temerè incurrentium ilia suffodie-
ant. Circuire deinde currus, & propugnatores
ræcipitare coeperunt. Iugens ruina equorum, an-
garumque aciem compleverat. Hi territos rege-
re

re non poterant. Equi crebra jactatione ceteri
non jugum modò excusserant, sed etiam
everterant: vulnerati interfertos trahebant
consistere territi, nec progrederi debiles posse
Paucæ tamen evalere quadrigæ in ultimam
iis, quibus inciderunt, milerabili morte
sumptis. Quippe amputata virorum membrorum
jacebant; & quia calidis adhuc vulneribus
dolor, trunci quoque, & debiles arma non
rebant, donec multo sanguine effusso ex
procumberent. Interim Aretes, Scytarum ostensorum
impedimenta diripiebant, Duce occiso, Persarum
territis instabat. Supervenere deinde missi pribus
Bactriani, pugnæque vertere fortunam. Nos o
go Macedonum primo impetu obtutti sumus
res ad Alexandrum refugerunt. Tum Persarum eum
re sublato, qualem victores solent edere, pponer
citer in hostem quasi ubique profligatum fuisse
runt. 37

NOTAS.

Jam consilium. Segun unos es: ya en fueros s mi
lor, y sentimiento se hallaba Alejandro fatto s ho
sejos segun otros: ya pesarofo Alejandro, re no
pentia de su primera resolucion. mina
icaba

Hijos territos. Los cocheros á los caballos esparr
Vulnerati. Los caballos heridos arrastraban los co
muertos.

Pugnæque. E hicieron mudase de semblante
bate, y se inclinase ácia ellos la victoria, tue
nec

CAPITULO. LI.

NIMA ALEJANDRO A LOS SUIOS, Y REHA-
ce el combate: pelean unos, y otros
valerosamente.

Alexander territos castigare, adhortari, præ-
natum, quod jam elanguerat, solus accen-
dere; confirmatisque tandem animis ire in
hostem jubet. Rarior acies erat in dextro cornu
Persarum. Namque inde Bactriani decesserant ad
pprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxa-
mos ordines invadit, & multa cede hostium inve-
sum tur. At qui in laeo cornu erant Persæ, spe pos-
sum eum includi, agmen suum à tergo dimicantis
ponunt. Ingensque periculum in medio hærens
lisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis
cumfusos Regi Barbaros adorti essent, averso-
le cædendo in se obverti coegissent. Turbata erat
raue acies. Alexander & à fronte, & à tergo
ostem habebat: qui averso ei instabant, ab Agri-
militibus premebantur. Bactriani, impedimen-
tum hostium direptis, reversi ordines suos recupe-
re non poterant. Plura simul abrupta à cæteris
mina, ubicumque alium alii sors miscuerat, di-
cabant. Duo Reges junctis propè agminibus
alium accendebant. Plures Persæ cadebant: par-
rime utrinque numerus vulnerabatur. Curru Da-
nis, Alexander equo vehebatur. Utrumque dele-
tuebant, sui immemores: quippe amissio Re-
nec volebant salvi esse, nec poterant. Nam

ante oculos sui quisque Regis mortem occum,
re ducebat egregium. Maximum tamen pericula
adibat, qui maximè tuebatur: quippe sibi volat
cæsi Regis expetebat decus. 29

NOTAS.

- Rarior acies erat. *Habia* mui pocos.
Spe posse. *Con esperanza de cogerle en medio,*
caron sus tropas por la espalda.
Aversosque. *Y picandoles por la espalda,*
sen precisado, à que les biciesen cara. Rex
Abrupta à cæteris. Separada de los demas
tada.
Averso ei. *A Alejandro por la retaguardia,* Darii
taba de espaldas à ellos.
Alium alii. *Donde quiera que el acaso juntase*
unos à los otros.
Sui immemores. *No mirando por su vida,* pecus
la del Rei.

CAPITULO LII.

AGUILA SOBRE LA CABEZA DE ALEJANDRO cùm
engañó, y confernacion de los Persas: Hære
Dario, y de la maior parte de su oculo
egercito.

Cæterum, sive ludibrium oculorum, in
species fuit, qui circa Alexandrum erant
disse se crediderunt paululum super caput
gis placidè volantem aquilam, non sonit
rabam euntib[us] quibus bantur

occum, non gemitu morientium territam. Diuque
pendirca equum Alexandri, pendenti magis, quam
ibi solanti similis apparuit. Certè vates Aristander
alba ueste indutus, & dextrâ præferens lauream,
nilitibus in pugnam intentis avem monstravit, haud
lubium victoriz auspiciu. Ingens ergo alacritas,
ac fiducia paulò ante territos accedit ad pugnam,
atque posteaquam auriga Darii, qui ante ipsum
edens equos regebat, hasta transfixus est. Nec
aut Persæ, aut Macedones dubitavere, quin ipse
Rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu, &
condito clamore, gemituque totam ferè aciem ad-
iuc æquò Marte pugnantium turbavere. Cognati
Darii, & armigeri, lævumque tuentes cornu, in
ugam effusi destituerant currum. Quem à dextra
parte stipati in medium agmen receperunt. Dic-
ur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ de-
secus honesta morte vitaret. Sed eminens curru,
ondum omnem suorum aciem prælio excedentem
estituere erubescerat. Dumque inter spem, & despe-
rationem hæsitat, sensim Persæ cedeabant, & la-
kaverant ordines. Alexander, mutato equo (quip-
pe plures fatigaverat) resistentium ora fodiebat,
fugientium terga. Jamque non pugna, sed cædes erat,
cum Darius quoque currum suum in fugam vertit.
Hærebat in tergis fugientium viator, sed prospectum
oculorum nubes pulveris, quæ ad coelum fereba-
tur, abstulerat. Ergo haud secus, quam in tenebris er-
rabant, ad sonum notæ vocis ut signum subinde co-
euntes. Exaudiens tamen strepitus habenarum,
quibus equi currum vehentes identidem verbera-
bantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt. 36

NOTAS.

Sive ludibrium. Ya fuese engaño de la vñartí
fuese realidad; los que. nenii
Æquo Marte. Sin ventaja de parte algremi
inclinarse a parte alguna la victoria. Thes
A dextra parte. Los de la ala derecha de luit
Hærebat. Cargaban los Macedonios vencidem
las espaldas à los fugitivos.

CAPITULO LIII.

*ESTRECHA FUERTEMENTE MACEO APLGA 1
nion: pide este socorro à Alejandro: b
en su defensa.*

AT in lævo Macedonum cornu, quorūcuit
menio, sicut ante dictum est, tuebātūis c
gè aliâ fortunâ utriusque partis reso
tur. Mazœus cum omni suorum equitatu vas
ter inventus, urgebat Macedonum alas. Ju
abundans multitudine aciem circumvehi Qui v
cùm Parmenio equites nuntiare jubet Ale
xandrus. in quo discrimine ipsi essent: nisi matu
niretur, non posse sisti fugam. Jam multa fortun
processerat Rex, imminens fugientium tem
à Parmenione tristis nuntius venit. Refrenat
jussi, qui vehebantur, agmenque confundit
dente Alejandro, eripi sibi victoriam è m
para

Darium felicius fugere, quam sequi se. Intem ad Mazenum superati Regis fama pervenerat. taque quamquam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parthenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnare premisse, sed occasione vincendi strenue est ulus.

Thessalos equites ad se vocari jubet. Ecquid, in le liquit, videtis istos, qui ferociter modo instabant, perindeam referre subito pavore perterritos? Niminem quoque Regis nostri fortuna vicit: omnia Persarum aede strata sunt. Quid cessatis? an ne fugientibus quem pares estis? Vera dicere videbatur, & spes lamente quoque exerentur. Subditis calcaribus protere in hostem. Et illi jam non sensim, sed cito gradu recedebant: nec quidquam fugebat, nisi quod erga nondum verterant, deerat. Parthenio tamen parus, quemam in dextro cornu fortuna Regis fecit, repressit suos. Mazenus, dato fugae spatio, in recto itinere, sed majore, & ob id tuiore quod recuitu Tigrim superat, & Babylonem cum reliquis devicti exercitus intrat. 34

NOTAS.

Qui vehebantur. Los ginetes, y caballeros.
Regis fama. La noticia, de que habia sido vencido
Dario.

Fortuna partium. Por la desgracia de la otra parte
Persa: la ala izquierda.

obis quoque. Para bien y probecho nuestro.

Dato fugae. Con el lugar, y tiempo, que le dieron,
para retirarse, y huir.

CAPITULO LIV.

PASA DARIO EL RIO LICO, Y DE
Arbela: confusion, y mortandad de
fugitivos.

Darius paucis fugæ comitibus ad Lymin
 nem contenderat. Quo trajecto diadh
 an solveret pontem. Quippe ho
 ãffore nuntiabatur. Sed tot millia suorum
 nondum ad amnem pervenerant, pons Anin
 prædam hostis fore videbat. Abeuntem, & cœcul
 tactum sineret pontem, dixisse constat, *cum*
sequentibus iter dare, quam auferre fugientemque
ingens spatium fuga emensus, mediâ *can-*
Arbellam pervenit. Quis tot ludibria for
 tum, agminumque cœdem multiplicem, *resol-*
rum fugam, clades nunc singulorum, ut ex
versorum, aut animo assequi queat, aut *lizæ*
complecti? Propemodùm faculi res in un- *en.*
diem fortuna cumulavit. Alii quâ brevili
tebat iter, alii diversos saltus, & igno-
tibus calles petebant. Eques, pedeque co
ne duce, armatis inermes, integris debili
abantur. Deinde misericordia in metum *BUEL*
sequi non poterant, inter mutuos gem *mi*
rebantur. Sitis præcipue fatigatos, & *rebant.* Passimque omnibus rivis postra
 pora, præterfluentem aquam hianti or
Quam cum diu avidè turbidam hauiſſe *A*
bantur extemplo præcordia premente *U*

utisque, & torpentibus membris, cum superver-
asset hostis novis vulneribus excitabantur. Qui-
dam, occupatis proximis rivis, diverterant lon-
DE agiis, ut, quicquid occulti humoris usquam ma-
naret, exciperent. Nec ulla adeo avia, & sicca
lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E-
proximis verò itineri vicis senum ululates, fœ-
Luminarumque exaudiebantur, barbaro ritu Darium
to adhuc Regem clamantium. **34**

NOTAS.

Animo assequi. Comprehender.

*peculi res. Lo que pudiera suceder en un siglo, era
at, cien años.*

*quentibus. A los Macedonios, que iban en su ab-
cance.*

endebanse las entrañas.

esolutisque. E impedidos, y embargados.

exciperent. Para beber.

*vestigantium. Que pudiesen ocultarse a los que
en fuerza de la sed con tanta diligencia la buscaban.*

CAPITULO LV.

BUELVE ALEJANDRO EN SOCORRO DE PAR-
menion: peligro en que se vio a la buelta.

Alexander, ut suprà dictum est, inhibito
suorum cursu, ad Lycum amnem pervene-
at. Ubi ingens multitudo fugientium oneraverat

pontem , & plerique , cum hostis urgeret , i
men se præcipitaverant , gravesque armis , &
lio , ac fuga defatigati , gurgitibus haui
ce Jamque non pons modò fugientes , sed per
quidem capiebat , agmina sua improvidè
tumulantes . Quippe , ubi intravit anim
vor , id solum metuunt , quod primùm Quip
dare cœperunt . Alexander , instantibus suis ,
abeuntem hostem sequi permitteret , hebetia
se , & manus fatigatas , tantoque cursu copi
ne i
hausta , & præceps in noctem diei tempus
tus est . Reverà de lævo cornu , quod ad me
acie stare credebat , sollicitus , reverti ad sen
tum
opem suis statuit . Jamque signa convertere
equites à Parmenione missi , illius quoque
victoriam nuntiant . Sed nullum eo diem extra
riculum adiit , quām dum copias reducunt
Pauci eum , & incompositi sequebantur
victoria . Quippe omnes hostes , aut in fug
fusos , aut in acie cecidisse credebant ; cū
te ex adverso apparuit agmen equitum , q
mò inhibuere cursum , deinde , Macedon
citate conspecta , turmas in obvios con
runt . Ante signa Rex ibat , dissimulato
rico , quām spreto . Nec defuit ei per
dubiis rebus felicitas . Namque Prefectum
tus , avidum certaminis , & ob id ipsum in
in seruentem , hasta transfixit . Quo ex eum h
so , proximum , ac deinde plures eodem
fodit . Invasere turbatos amici quoque . Noco
se inulti cadebant , quippe non universi
quam hę tumultuarę manus , vehementer durar
amplic

certamen. Tandem Barbari, cum obscura lu-
fuga tunc videretur esse, quam pugna, di-
versis agminibus abierte. Rex extraordinario peri-
ulo defunctus, incolumes suos reduxit in castra.

NOTAS.

Quippe ubi. Porque en dejándose apoderar del mie-
do, ninguna cosa se teme mas, que la que fue
causa del temor, y suyo.

Ne impune ... causatus est. Dio por escusa de no
permitir seguir el alcance al enemigo, que libre-
mente huia.

dfern dibus rebus. En los mayores peligros.

Cum multuari manus. Tropas sin orden, y forma mi-
litare, y que juntó el acaso.

xtraordinario. Libre de tan grande peligro.

CAPITULO LVI.

MUERTOS DE AMBAS PARTES : ELOGIO DA
Alejandro, y otros Capitanes suios.

Cecidere Persarum, quorum numerum victo-
res inire potuerunt millia XL. Macedonum
minus, quam CCC. desiderati sunt. Cete-
quam hanc victoriam Rex majore ex parte virtuti,
fortunæ suæ debuit. Animo, non (ut antea)
Noco vicit. Nam & aciem peritissimè instruxit, &
romptissimè ipse pugnavit, & magno consilio
acturam sarcinarum, impedimentorumque con-
cepit, cum in ipsa acie summum rei videret esse

discrimen. Dubioque adhuc pugnē eventu
victore se gessit. Percusso deinde hostes
fugientes, quod in illo ardore animi vix credi
prudentius, quam avidius persecutus est.
si parte exercitus adhuc in acie stante, in
dentibus perseverasset, aut sua culpa victus
aut aliena virtute vicisset. Jam si multis
equitum occurrentium extimisset, victor
sedè fugientium, aut miserabilitè caderet.
Ne Duces quidem copiarum sua laude fra-
sunt. Quippe vulnera, quæ quisque excepta
dicia virtutis sunt. Hephestionis brachium ENI
ictum est: Perdiccas, ac Cenos, & Meno-
gitis propè occisi. Et, si verè estimare Min-
nas, qui tunc erant, volumus, fatebimur &
gem calibus ministris, & illos tanto Rege
dignissimos. 26

NOTAS.

Quorum numerum. Segun el computo, que
ron hacer los vencedores.

Desiderati sunt. Faltaron, ó murieron.

Animo. Diole la victoria su valor, y animo
mo en la batalla antecedente, el lugar, y he-
del terreno.

Pro victore. Hizo del que había alcanzado ya la
ria para animar a los suyos, y desanimar al
Parte exercitus. La ala izquierda, que mandaba
m-nion, y estaba aun en Batalla con Mar-
Aliena virtute. No por valor suyo, sino por el de Pa-
Et si verè. Y si hemos de hacer el concepto, que se

Q

re

utiq

con

ope

test.

sunt

belli

rum

Quil

quin

pia

mam

Id su

LIBER QUINTUS.

CAPITULO I.

*ENTRA DARIO EN ARBELA CON PARTE DE
sus Capitanes, y Soldados, à los quales
propone su resolucion en este lance
apretado.*

QUÆ interim ductu , imperioque Alexandri vel in Gracia, vel Illyriis, ac Thracia ges- ta sunt , si quæque suis temporibus redde- re voluero, interrumpendæ sunt res Asiae , quas utique ad fugam , mortemque Darii universas in conspectum dari , & sicut inter se coherent , ita opere ipso conjungi, haud paulò aptius videri po- test. Igitur , quæ prælio apud Arbëllam conjuncta sunt , ordinar dicere. Darius media ferè nocte Ar- bellam pervenit , eodemque magnæ partis amico- rum ejus , ac militum fugam fortuna compulerat. Quibus convocatis , exponit : Haud dabitare se , quin Alexander celeberrimas urbes , agrosque omni co- pia rerum abundantes petiturus esset : prædam opi- mam , parataisque ipsuin , & milites ejus spectare. Id suis rebus tali statu saluti fore ; quippe se deserta

cum expedita manu petiturum. Ultima Regni
intacta esse: inde bello vires haud aegrè reparari
Occuparet sane gazam avidissima gens, &
fame satiaret se auro, mox futura prædicta EN
eisse usū, pretiosam suppellectilem, pellicesque
donum agmina, nihil aliud fuisse, quām
impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum,
antea viciisset, inferiorem fore. Plena omnibus P
tionis videbatur oratio: quippe Babylonem
opulentissimam dedi cernentibus, jam Sufi
et cetera ornamenta Regni, causamque belli, vide
occupaturum. At ille docere pergit, non opib
dicitu, sed usū necessaria in rebus adversis esse m
esse. Ferro geri bella, non auro, viris nostrum
rectis: omnia sequi armatos. Sic majores suos puniti
fos in principio rerum, celeriter pristinam militi
fortunam. Igitur sive confirmatis eorum migrin
sive imperium magis, quām consilium sequenti se
Mediæ fines ingressus est. 35

NOTAS.

Sicut inter se. Por el orden de tiempo, ^{en} porti
cedieron. ^{uing}

Intacta esse. Aun estaban por conquistar, ^{erva}
Omnia sequi. No hai cosa, que al cabo no ^{um}
ser de los que están en armas. ^{unt,}

In principio. Al principio del Reino de los ^{Mana}
cuando se estableció. ^{inqui}



CAPITULO II.

*ENDICION DE ARBELA : DESPOJOS DESTA
conquista : descripcion del Tigris , y
el Eusfrates.*

Paulo post Alexandro Arbella traditur, Regia suppellectili, ditique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere: præterea pretiosi, vestes, totius (ut suprà dictum est) exercitus non sibi in illam sedem congestis. Ingruentibus deinceps morbis, quos odor cadaverum totis jacentibus campis vulgaverat, maturius castra movit. suopuntibus aperit se à parte Iæva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est. Inter magnum, & Euphratem jacentia tam uberi, & pingue solo, ut à pastu repellit pecora dicantur, netas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui utroque amne manat, toto ferè solo propter vas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ aontibus proflunnt, ac magno deinde aquarum diuersiorio iter, quod cœpere, percurrunt. Duo millia, & quingenta stadia emensi sunt, quæ amplissimum intervallum circa Armeniq; montes notaverunt. Idem cum Mediae, & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: &c., quò longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt in his campis, quos ncolæ Mesopotamiam appellant; medium namque ibi utroque latere concludunt. Idem per Babylo-niorum fines in Rubrum mare irrumunt. Alexander

der quartis castris ad Mennin urbem per:
 Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vi-
 minis effundit, adeò, ut satis constet, Babyloni-
 muros ingentis operis hujus fontis bitumina-
 litos fuisse.

30

NOTAS.

Quos odor. Que iban cudiendo por el olor
 cial de los cadáveres.

Per venas aquarum. Rezumandose por los ma-
 gno divertio. Apartandose mucho el uno del
 otro. Estos mismos ríos.

Secare. Entrar, o correr. Dicese, que corta
 de las tierras, porque el río ba por el medio
 Vicini maximè. Acercañse mucho uno á otro
 campos.

Mediam ab. Dexan en medio, cerrando de
 lados la Mesopotamia.

Ingentis operis. Una de las marabillas del
 mundo. Una obra grande.

CAPITULO III.

ENTREGASELE BABILONIA: ENTRA EN
 y es recibido con aclamaciones.

Ceterum Babylonem procedenti Alexan-
 der Mazeus, qui ex acie in urbem eam
 gerat, cum adultis liberis supplex oc-
 urbem, seque dedens. Gratus adventus ejus Quadi-

em per quippe magni operis futura erat obsidio tam
em vim anitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promp-
, Bab s, famaque etiam proximo prælio celebris, &
tum ad deditonem sui incitaturus exemplo
zteros idebatur. Igitur hunc quidem benignè cum libe-
s excepit. Ceterum quadrato agmine, quod ipse
ucebat, velut iuaciem irent, ingredi suos jubet.
Magna pars Babyloniorum constiterat in muris,
vida cognoscendi novum Regem. Plures obviam
gressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis, & Re-
lunus iæ pecuniæ custos, ne studio à Mazeo vince-
corta ecce curta at, totum iter floribus, coronisque constrave-
edio at, argenteis altaribus utroque latere dispositis,
do de ux non chore modò, sed omnibus odoribus cu-
del ulaverat. Eum dona sequebantur, greges peco-
niorumque leones quoque, & pardales
m, equorumque leonis quoque, & pardales
dei tiveis preferebantur. Magi deinde suo more pa-
cum carmen canentes, post hos Chaldei, Baby-
niorumque non vates modò, sed etiam artifices,
am fidibus sui generis ibant. Laudes ii Regum ca-
tere soliti Chaldei siderum motus, & statas tempo-
rum vices ostendere. Equites deinde Babylonii, suo,
ltque eorum cultu, ad luxuriam magis, quam
id magnificientiam exacto, ultimi ibant. Rex ar-
matis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos
pedites ire jussit. Ipse cum curru urbem, ac dein-
de Regiam intravit. Posterò die supellecilem Da-
ni, & omnem pecuniam recognovit. 32

NOTAS.

Quadrato. En forma de cuadro.

Pardales. Y Onzas hembras en jaulas. Son feroz : el macho en latin es Pardus. Magi. Los Sacerdotes de los Persas. Chaldei. Los Sabios de Babilonia , diestrarium car , y descifrar sueños , y en la astrologia Cultu ad. Con trajes , y aderezos mas de lacion , y profanidad , que de la magnitudin

CAPITULO IV.

DESCRIPCION DE BABILONIA

Cæterum ipsius Urbis pulchritudo , atque oculos in semet haud immerito compulsa , non Regis modò , sed etiam opere quibus Semiramis eam condiderat , vel (ut plerique illidit didere) Belus , cuius Regia ostenditur. Monstrumplexa tructus laterculo coetili , bitumine interlitus fundatum duorum & triginta pedum latitudinem munitum est. Quadrige inter se occurrentes sine percommeare dicuntur. Altitudo muri centum torum eminet spatio. Turres denis pedibus , mult murus , altiores sunt. Totius operis ambitus ni. s centa & sexaginta stadia complectitur. Simrum stadiorum structuram singulis diebus perfunditum esse , memoriæ proditum est. Aedificia non humo admota muris , sed ferè spatium unius jugularum sunt. Ac ne totam quidem urbem testis os verunt : per nonaginta stadia habitatur. Nec dum nia continua sunt ; credo , quia tutius vilis

uribus locis spargi. Cetera serunt, coluntque,
si externa vis ingruat, obfessis alimenta ex
psius urbis solo subministrent. Euphrates interfluit,
nagneque molis crepidinibus coercetur. Sed om-
niū operum magnitudinem circumveniunt caver-
logiae ingentes, in altitudinem pressę ad accipien-
de adūm impetum fluminis: quod ubi apposite cre-
ripidinis fastigium excessit, uibis tecta corriperet,
nisi essent specus, lacusque, qui exciperent.
—Cōstili laterculo strūcti sunt; totum opus bitumi-
ne astringitur. Pons lapideus flumini impositus,
jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Ori-
entis opera numeratus est. Quippe Euphrates altum
vehit, quo penitus ad fundamenta jacien-
da egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt
ac solūm. Arenę autem subinde cumulatæ, & saxis,
i oīibus pons sustinetur, annexę, morantur amnem,
con qui retentus acrius, quām si libero cursu mearet,
rigiditur. Arcem quoque ābitu viginti stadia com-
plexam habent: triginta pedes in terram turrium
fundamenta demissa sunt: ad octoginta summum
munimenti fastigium pervenit. Super arce, vulga-
tum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti
sunt, summam murorum altitudinem æquantes,
multarumque arborum umbra, & proceritate amce-
ni. Saxeę pileę, que totum onus sustinent, instru-
ctæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stra-
tum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, &
humoris, quo rigant. Adeoque validas arborum
sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum
spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pe-
dum altitudinem emineant, & frugiferę sint,
æquę

æquè , ac si terra sua alerentur. Et
tuſtas non opera ſolū manu facta , la
ipsam naturam paulatim exedendo perim
moles , quę tot arborum radicibus premis
que nemoris pondere onerata eſt , inviolata
Quippe viginti lati parietes ſuſtincent ; unde
dum intervallo diſtantes , ut procul videntur
vę montibus ſuis imminere videantur. Si
gem Babylone regnantem hoc opus eſſe
memorię proditum eſt , amore conjugis vi-
bus desiderio nemorum , ſylvarumque in campis
locis virum compulit naturę genium ſuſtum
hujus operis imitari. 63

NOTAS.

Unius jugeri. De una yugada. Es medida que in
que conſtaba de ciento y veinte pies de ancho en f
doble de largo. uido

Crepidinibus. Con diques , y murallores. le) i

In altitudinem preſſe. Mai ondas. etric

Ad excipiendum. Para cortar la furia del ſramo
cargando , o desaguandose por las boias por

Egeſto. Sacado a fuera. mito

Pile. Las columnas. sequ

Paulatim exedendo. Consumiendo poco a poco

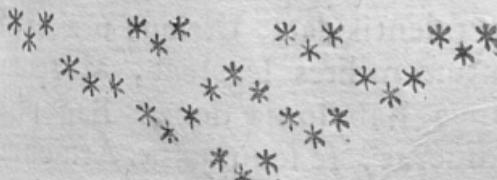
curva



CAPITULO V.

*ESTUMBRES VICIOSAS, Y ESTRAGADAS DE
los Moradores de Babilonia.*

Dutius in hac urbe , quām usquam constitit
Rex. Nec ullus locus discipline militari ma-
gis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius mo-
ribus , nec ad irritandas , illicendasque immo-
campicas voluptates instruxit. Liberos , conjugesque
ambum hospitibus stupro coire , modò pretium flagi-
tii detur , parentes , maritique patiuntur. Convi-
tales ludi tota Perside Regibus , Purpuratisque cordi-
unt : Babylonii maximè in vinum , & quę ebrie-
atem sequuntur , effusi sunt. Fœminarum convi-
da aīa ineuntium in principio modestus est habitus ,
and summa quęque amicula exauunt , paulatimque
udorem profanant. Adultimum (honos auribus
le) ima corporum velamenta projiciunt . Nec me-
tetricum hoc dedecus est , sed matronarum , viro-
l grumque , apud quos comitas habetur vulgati cor-
poris vilitas. Inter hęc flagitia exercitus ille do-
mitor Asie per xxxiv. dies saginatus , ad ea que
sequebantur discrimina , haud dubiè debilior fu-
turus fuit , si hostem habuisset. 20



CAPITULO VI.

ENGRUESA ALEJANDRO SU EGERCITO.
*Gobernadores en Babilonia, y en las Provincias
 iacentes : reforma la disciplina
 militar.*

Cæterum, quominus damnum sentire
 tidem incremento novabatur. Namque
 Andromenis ab Antipatro Mac-
 peditum sex millia adduxit, quingentos
 ejusdem generis equites, cum his sexcentos
 cas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus
 & quingentis. Et ex Peloponneso mercenari-
 les ad quatuor millia advenerat, cum trece-
 octoginta equitibus. Idem Amyntas adduxerat
 quaginta Principum Macedoniæ liberos ad
 custodiam corporis. Quippe inter epulas hi
 Regis ministri. Idemque equos ineunti per
 admovent, venantemque comitantur, &
 rum vices ante cubiculi fores servant. Magis
 que Praefectorum, & Ducum hæc incrementum
 & rudimenta. Igitur arcii Babylonie Rex Ag-
 ne præsidere jussò, cum septingentis Macedo-
 trecentisque mercede conductis, Prætores,
 gioni Babylonie, & civitati præfessent, Me-
 & Apollodorum reliquit. His duo millia
 cum mille talentis dat. Utrique præceptum
 supplementum milites legerent, Mazæum
 gam Satrapæa Babylonie donarunt. Bagophane
 arcem tradiderat, se sequi iussit. Armenia Ma-

Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde
babyloniae Macedonibus equitibus sexcenti dena-
rii tributi : peregrinus eques quingenos accepit:
ducenis pedestrium stipendum mensum est. His
ita compositis, in regionem, quæ Satrapene vo-
catur, pervenit. Fertilis terra, copia rerum,
& omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi
sabstituit; ac, ne dehinc otio demitterent animos,
judices dedit, præmiaque proposuit de virtute mi-
litari certantibus. Octo, qui fortissimi judicati
essent, singulis militum milibus præfuturi erant:
Cibiliarchas vocabant, tum primùm in hunc nume-
rum copiis distributis. Namque antea quinquage-
narie cohortes erant, nec fortitudinis præmo ces-
serant. Ingens militum turba convenerat, egregio
interfutura certamini, testis eadem cujusque fa-
torum, & de iudicibus latura sententiam. Quip-
pe verò ne, an falsò honos cuique haberetur, ig-
norari non poterat. Primus omnium virtutis cau-
a donatus est Adarchias senior, qui omissum apud
Halicarnassion à junioribus prælium, unus maxi-
mè accenderat: proximus ei Antigenes visus est: ter-
tium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus
Amyntæ datus: post hos Antigonus: & ab eo Lyn-
cestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus:
ultimum obtinuit Hellanicus. In disciplina quo-
que militaris rei pleraque à majoribus tradita, uti-
liter mutavit. Nam, cùm ante equites in suam
quisque gentem describerentur, seorsum à cæteris,
exempto nationum discrimine, Præfectos non uti-
que suarum gentium, sed delectos attribuit Tu-
ba, cùm castra movere vellet, signum dabat;

eujs sonus plerumque, tumultuantum fremit
tiente, haud satis exaudiebatur. Ergo per
quæ undique conspicere posset, supra Pre
statuit, ex qua signum eminebat pariter om
conspicuum. Observabatur ignis noctu, fu
terdiu. 63

NOTAS.

Incremento. Reforzaba sus tropas con recl
Magnorumque. Y estos son los principios, y
meros grados, por donde suben à los mayoras
Chiliarchas. El que manda à mil soldados.
Nec fortitudinis. Ni se habian dado por m
à los mas valientes.

Proximus ei. El segundo.

Et ab eo. Y despues deste.

Seorlum. Separados de los demás, quitada e
cion, que habia de naciones.

Ex qua. De la cual pertiga, ó vara larga q
estandarte, ó vandera.

CAPITULO VII.

ENTREGASE A ALEJANDRO LA CIVI
de Susa. Drom

JAmque Susa adituro, Abulites region
Præfetus, sive Darii jussu, ut AlexAccit
præda retineret, sive sponte, filium Non si
misit, traditurum se urbem promittens. Excell
juvenem exceptit Rex, & eo duce ad Chafas,
annem pervenit, delicatam (ut fama est) Hospit
tem aquam Hic Abulites cum donis regal
lentiç occurrit. Dromades camelii inter domos Sed o

elocitatis eximię, duodecim elephanti à Dario
India acciti, non jam terror, ut speraverant,
Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victo-
rem transferente fortuna. Ut verò urbem intra-
vit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ ges-
sit, quinquaginta millia talentū argenti, non
signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tan-
tas opes longa etate cumulaverunt liberis, poste-
risque, ut arbitrabantur, quas una hora in exter-
ni Regis manus intulit. Consedit deinde in Regia
ella, multò excelsiore, quam pro habitu corporis.
Itaque pedes cum imum gradum non contingerent,
inus ex Regis pueris mensam subdidit pedibus.
It, cùm spadonem, qui Darii fuerat, ingemis-
tentem conspexisset Rex, causam mœstis & re-
uisivit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum,
que sacram ejus mensam ad ludibrium reciden-
tis sine lacrymis conspicere non posse. Subiit er-
o Regem verecundia violandi hospitales Deos.
amque subduci jubebat, cùm Philotas: Minime
verò hac feceris, Rex, sed omen quoque accipe, men-
am, ex qua libavit hostii epulas, tuis pedibus esse
subjectam.

30 NOTAS.

Dromades Cameli. Dromedarios: camellos de poco
cuerpo; así llamados en griego por su mucha ligereza.
Ex acciti. Trabidos.

Non signati... sed rudi. No acuñada, sino en barras.
Excelsiore. Mas alta de lo que pedía su estatura, y
así no llegando sus pies al suelo.

Hospitales. Convidaban a los Dioses a sus combites, y
en las mesas ponían sus estatuas.

Sed omen. Antes bien ten por feliz pronóstico, el que

CAPITULO VIII.

DEJA CON GUARNICION EN SUSA A SISIGAMBIS
hacela un presente, y la consuela.

REX, Persidis fines aditurus, Susa ubi chelao, & præsidium trium millium Et si Xenophilo arcis cura mandata est Uc si Mecedonum etate gravibus præsidere arcis tia diæ jussis. Thesaurorum Callicrati tutela Dece pa fa. Satrapia regionis Susianæ restitura don Matrem quoque Darii, & liberos in eadem co. deponit. Ac fortè Macedonicae vestes, ave que purpuram dono ex Macedonia sibi por cum iis, qui eam confecerant, tradi Sysigamb Digna Omni namque honore eam, & filii quoq. tate prosequebatur. Admonerique iulsit, cordi quoque vestis esset, confiscere eam tes suas assuefaceret, donoque doceret. Ad hanc vocem lacrymæ abortæ prodidere aspernantis id munus. Quippe non aliud DES contumeliam Persarum fœminæ accipiunt, l admoveare lanæ manus. Nuntiant, qui doc rant, tristem esse Sysigambim. Dignaque n cusatione, & solatio visa. Ipse ergo per eam: Et, Mater, inquit, hanc vestem, Oriti zus sum, sororum non solum donum, sed etiæ stadia vides Nostri decepere me mores. Cave, obstatur. A contumeliam accipias ignorationem meam. & alveo moris esse cognovi, ut spero, abunde seruam dia su Ecio apud vos filium in conspectu matri nefarum P

dere; nisi cum illa permisit. Quotiescumque ad
veni, donec, ut considerem, annueres, restitu.
procumbens venerari me sepe voluisti, inhibui. Dul-
issima matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo. 30

NOTAS.

Et filii amore. Amabala como hijo à Madre.

Uc si cordi. Para que si tambien gustase de aquel vesti-
tido, y gala: si fuera de su gusto.

Decepere. Hanme engañado las costumbres de mi
patria. Hizolo Alejandro, porque se usaba en Mace-
donia, sin advertir, que los Persas lo tenian por
cosa vil.

Cave in. Mira que no tengas por desaire, ni te des-
por ofendida.

Digna. De que debia escusarse, y dar la satisfacion.

CAPITULO IX.

DESCRIPCION DEL PASITIGRIS : SUGETA A
los Ufios: perdona al Gouvernador à petition
de Sisigambis.

MItigato ejus animo, Rex quartis castris peri-
venit ad fluvium. Pasitigrim incole vocant.
Oritur in montibus Uxiorum, & per quinquaginta
stadia sylvestribus ripis præceps inter saxa devolvi-
tur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore
alveo præterit, jam navium patiens. Sexcenta sta-
dia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aqua-
rum Persico mari se insinuat. Alexander, amne sui

perato , cum novem millibus peditum , & ^{series}
 nis , atque Græcorum mercenariis millibus ^{a pa-}
 cim , additis millibus Thracum , in regione ^{ibus}
 rum pervenit . Finitima Susis est , & in prima Regi
 fidem excurrit , arctum inter se , & Susano ^{plici}
 tum relinquens . Madathes erat hujus regio matr
 fectus , haud sanè temporum homo . Quippe mitti
 ma pro fide experiri decreverat . Sed per haad
 rum Alexandrum docent , occultum iter Et 1
 calles , & aversum ab urbe , si paucos milles ^{xera}
 viter armatos , super capita hostium evasuros . Diu
 consilium placuisse , iidem itinerum fuerunt nuer
 Mille , & quingenti mercede conducti , & qua
 ni ferè mille Tauroni Præfecto dati , ac polgenti.
 lis occasum iter ingredi jussi . Ipse tenuisse ,
 castris motis , circa lucis ortum superaverat Alexan
 gustias . Celaque materia cratibus , & pluteis quid e
 dis , ut , qui turres admoverent , extra tellib[us] i
 essent , urbem obsidere cœpit . Prærupta et non b
 nia saxis , & cotibus impedita . Multo derat
 vulneribus depulsi , ut quibus non cum hosti vel u
 sed etiam cum loco dimicandum esset , sed ip
 tamen ; quia Rex inter primos constiterat ,
 rogans tot urbium victores : An erubescerent
 in obsidione castelli exigui , & ignobilis simulacrum
 ter h[ec] eminus petebatur , cum testudine
 milites , quem ut inde discederet , pellere ne
 rant , tuebantur . Tandem Tauron super ante
 his se cum suo agmine ostendit . Ad cuius o
 ctum , & animi hostium labare , & Macedones
 prælium inire coeperunt . Anceps oppidanos
 urgebat . Nec sisti vis hostium poterat . Pauci

erendum, pluribus ad fugam animus fuit. Mag-
 ibus a pars in arcem concessit. Inde triginta Orato-
 rem ibus missis ad deprecandum, triste retpontum -
 Rege redditur, non esse veniae locum. Itaque supè
 pliorum metu perculsi, ad Syfigambim Darij
 matrem, occulto itinere, ignotoque hostibus
 mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret,
 haud ignari, parentis eam loco diligí, colique,
 Et Madathes sororis filiam secum matrimonio jun-
 xerat, Darium propinqua cognatione contingens.
 Diu Syfigambis supplicum precibus repugnavit, ab-
 nuens depreciationem pro illis convenire fortunæ, in
 qua esset: adjecitque, metuere se, ne victoris indul-
 gentiam fatigaret, sepiusque cogitare, captivam es-
 tia se, quam Reginam fuisse. Adultimum victa, literis
 Alexandrum ita deprecata est; ut ipsam excusaret,
 ei quid deprecaretur: petere se, ut, illis quoque si minus,
 sibi ignosceret: pro necessario, ac propinquo suo, jam
 et non hoste, sed supplice, tantum vitam precari. Mo-
 derationem, clementiamque Regis, quæ tunc fuit,
 vel una hæc res possit ostendere: non Madathi mo-
 dò ignovit, sed omnes & deditos, & captivos li-
 bertate, atque immunitate donavit, urbem reliquit
 intactam, agros sine tributo colere permisit. A vi-
 store Dario plura mater non impetrasset. 66

NOTAS.

Ejus. De Syfigambis.

Quos clementiore Por donde corre mansamente, sien-
 do desde alli navegable.

Haud sanè. Hombre constante, y siempre fiel: que no
 se acomodaba al tiempo.

Per calles. Por sendas , y atajos.

Cotibus. Lo mismo que cautibus: peñasco, ó penitus exti

Cratibus. Eran à manera de un enrejado hecho en
mas flexibles, con que se defendian de las armadas fau
jadizas de los enemigos.

Pluteis. Maquina de ramas entretigadas cubiertas d'ini
ros, de que usaban para batir seguros las murallas.
Testudine obiecta. Puestos los escudos sobre la bânt
à manera de concha de tortuga.

Quem ut. A Alejandro , al cual no habian pere

reducir , à que.

Abnuens. Asegurando, que no era conveniente la sou
en que se hallaba, el interceder por ellos, siem

Ut illis. Y que , ya que de los otros no , á hem p
se compadeciese de ella.

Atque immunitate. Y los eximios de tributaria ,

CAPITULO X.

MARCHA DE ALEJANDRO A PERSIA: RETR

se con pérdida de su gente.

UXiorum deinde gentem subactam, Susianiam a
Satrapæ contribuit. Divisiisque cum Pasas. I
nione copiis , illum campestri itinere ener
cedere jubet , ipse cum expedito agmine p
montium cœpit, quorum perpetuum dorsum in vade
sidem excurrit. Omni hac regione vastata, nia ,
die Persidem , quinto angustias (qua illi Sus
Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum q
decim milibus peditum occupaverat rupes, abler m

& undique præruptas. In quarum cacumini-
natis extra teli jaëtum Barbari stabant, de industria
electri, & paventibus similes, donec in arctissi-
mas fauces penetraret agmen. Quod ubi contem-
nu si pergere vident, tum verò ingentis magni-
tudinis saxa per montium prona devolvunt: quæ
vix illa sepiùs subjacentibus petris, majore vi inci-
labant, nec singulos modò, sed agmina protere-
ant. Fundis quoque excusi lapides, & sagitte
fanagerebant undique. Nec id miserrimum fortibus
iris erat, sed quòd inulti, ferarum ritu, velut
fovea deprehensi, cedarentur. Ira igitur in ra-
giem versa, eminentia saxa complexi, ut ad hos
pervenirent, alias alium levantes conabantur
scendere. Ea ipsa multorum simul manibus cor-
upta, & convulsa, in eos, qui commoverant,
cidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudi-
quidem protegi poterant, cùm tantæ molis
nera propellerent Barbari. Regem non dolor mo-
dò, sed etiam pudor temerè in illas angustias con-
cessi exercitus angebat. Invictus ante eam diem
RETUERAT, nihil frustrà ausus. Impunè Ciliciæ fauces
intraverat: mari quoque novum iter in Pamphy-
liam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felici-
tas. Nec aliud remedium erat, quàm reverti, quàm
generat. Itaque signo receptui dato, densatis ag-
ninibus, scutisque super capita consertis, retrò
vadere Rex ex angustiis jubet. Triginta fuere sta-
, que remensi sunt. 38

NOTAS.

Sus contribuit. Agregó, redujo à estar debajo de gobierno de
ab montium prona. Por el monte abajo.

Alius

Alius alium. Aiudandose unos à otros
Ea ipsa. Estas mismas piedras, de las que se mi-
asian, desgajandose, caian sobre los mis-
tas movian.

Deprehensa. Que parece habia tenido à su

CAPITULO XI.

LLAMA ALEJANDRO A LOS PRACTICOS,
aquellos lugares, y oie sus parecimientos

Tum castris undique aperto loco positi
consultare modò quid agendum esset
Vates quoque adhibere coepit à super Af-
ne animi. Sed quid tunc prædicere Aristarchum pe-
tum plurimū credebatur ex Vatibus, pustus
Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, per se-
corum convocari jubet. Per Mediam iter ostendit
tutum, apertumque. Sed Rex dimittere militi
pultos erubescet, ita tradito more, ut vi
militi tam solemne esset munus, quam humili
os. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocat
bet. Inter quos erat quidam græc, perficere
guer peritus, qui frustra eum in Persidem
dorso exercitum ducere, affirmat, sylvestres esse. Evolvi
vix singulis pervios, omnia contegi frondibus. Quod
xosque arborum ramos sylvas committere. Na
Persis ab altero latere perpetuis montium jugi
ditur, quod in longitudinem MDC. stade
latitudinem CLXX. procurrit. Hoc dorsum

lo monte ad Rubrum mare pertinet. Quaque de-
as que it mons , aliud munimentum , fretum objectum
s misit. Planities deinde sub radicibus montium spatio-
a procumbit , fertilis terra , multisque vicos , at-
que urribus frequens. Araxes amnis per hos cam-
pos multorum aquas torrentium evolvit in Medium.

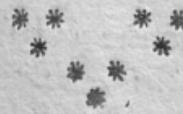
Medus à mari , & ad meridiem versus , minor am-
nis eo , quem recipit , evehitur : gignendęque her-
ex non aliis est aptior , quicquid alluit , floribus
vestiens. Platani quoque , & populi contingunt ri-
ACTIO pas , ita ut procul visentibus continuata videan-
ecen tur montibus nemora riparum. Quippe obumbra-
tus amnis , presso in solum dilabitur alveo , immi-
positus teneatque colles , ipsi quoque frondibus lenti , ra-
mū ellētices eorum humore subeunte. Regio non alia to-
super Asia salubrior habetur : temperatum cœlum ,
istanduc perpetuum jugum opacum , & umbrorum , quod
pultus levat , illinc mare adjunctum , quod modico
per se tempore terras foyet. 38

NOTAS.

humana superstitione animi. Por su mucha supersticion.
it,yo Implicitos. Y que las ramas enredadas entre si vienen
rficqu como à juntar los arboles.

Pertinet. Se estiende : llega.

Evolvit. Desemboca en el rio Medo.
Quod astus. Que mitiga los calores.



CAPITULO XII.

*DEJA LA MAIOR PARTE DE SU EGUM a
con Cratero, y ba Alejandro con poco a halcum
por otro camino.*

Sánchez

J. J. Sánchez

J. J. Sánchez

HIS expositis, captivus interrogatus ingredit
auditu ne, an oculis comperta habebat
diceret, pastorem se fuisse, & omnes
percurrisse respondit, bis capium, semel à
Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memori
gis Oraculo editæ sortis. Quippe consulens Ab ip
ponsum erat, ducem in Persidem ferentem
cium civem fore. Igitur promissis, quanta
sens necessitas exigebat, & ipsius fortuna
bat, oneratum, armari jubet Macedonum mo
quid bene verteret, monstraret iter, quamvis ar
etinam
& præcepit, evasurum se esse cum parcit: n
crederet, quò ipse pecoris causa issit, Alexan
pro gloria, & perpetua laude ire non posse. E
aque etiam docere captivus, quam difficult
esset, maximè armatis. Tum Rex, Prædem
quit, accipe, neminem eorum, qui sequuntur, recus
ire, qui duces. Cratero igitur ad custodiam
rum relisto, cum peditibus, queis assidue *ASPER*
iis copiis, quas Meleager ducebat, & sag
ducentis, & equitibus mille præcepit, ut
rum specie manente, plures de industria
fieri imperaret, quò magis Barbari crederet
sum Regem in castris esse. Cæterum, si ter ca
rioobarzanes cognovisset, per callum anfiterat

am intrare , & ad occupandum iter suum partem
opiarum tentasset opponere ; Craterus eum illato
errore retineret , ad proprius periculum conversu-
EGum agmen : sin autem ipse hostem fefellisset , &
alatum occupasset , cum trepidantium Barbarorum
rumultum exaudisset persequentium Regem , id ip-
sum iter , quo pridie pulsi fuerant , ne dubitaret
tus ingredi , quippe vacuum fore , hostibus in semet
abendaveris . *33*

NOTAS.

Ab ipso. Por Alejandro.

**Quod bene verteret. Así fuera en buen hora , que
saliese bien.**

**Prudem me accipe. Yo salgo por fiador : por mi
cuenta , cuando.**

Retineret. Le divirtiese

ridie. Dias artes : poco antes.

semet. Contra Alejandro.

CAPITULO XIII.

**ASPEREZA DEL CAMINO , Y DIFICULTADES ,
por las que rompió Alejandro.**

Ipsa tertia vigilia , silenti agmine , ac ne tuba
quidem dato signo , pergit ad demonstratum
callitum . Tridui alimenta portare militem jus-
serat leviter armatum . Sed preter invias rupes , ac
præ

prærupta saxe, vestigium subinde fallentis simulata vento ingredientes fatigabat. Quin ventil in foveas delati hauriebantur; &, cùm addebatonibus levarentur, trahebant magis ad quām assequebantur. Nox quoque, & ignac dux, incertum, an satis fidus, multimetum: Si custodes fecellissent, quasi feras ipse. A fos posse deprehendi. Ex unius captivi vel haurie anima, pendere & Regis salutem, & suadim dem venere in jugum. A dextera iteri cust Ariobarzanem erat. Hic Philotam, & Cœtum guia Amynta, & Polyperconte, expeditam habent fidnum, reliquits monitos, ut, quia eques per permistus, & quām pinguissimum esset solum terrapbuli fertile, sensim procederent. Duces erant tentine ris de captivis dati. Ipse cum armigeris, jaban quam Agemæ appellant, ardua semita, sed à stationibus hostium remota, multa cum tione processit. Medius erat dies, & fatigcessaria quies. Quippe tantundem itineris sup quantum emensi erant, sed minus præcipitus ardui. Itaque refectis cibo, somnoque mil secunda vigilia surgit. Et cetera quidem hanc præteriit: ceterum, quā se jugum montium latim ad planiora demittit, ingens vorago su cavata torrentium, iter ruperat. Ad hērum rami aliis alio implicati, & coeunt, petuam objecerant sepem. Desperatio igitur adeò, ut vix lacrymis abstinerent, incessanter cipue obscuritas terrori erat. Nam etiam fides, cēdera internitebant, continentī fronde teste rimati à res conspicere prohibebant. Ne aurium quā

supererat , sylvas quatiente vento , quæ con-
trentibus ramis majorem , quām pro flatu , sonum
ddebant . 39

NOTAS.

se. Alejandro ,
vel auriebantur. Se hundian en la nieve .

sum levarentur. Aiudandoles à salir .

custodes. Si hubiera engañado , y escapadose el
guia de las guardias , y centinelas .

el fide , vel anima . O de la fidelidad , ò de la vida .

perpetuam . Un vallado como continuo , y sin in-
terrupcion .

continenti . Cubiertos de mucha boja , y que no de-
jaban claro alguno .

CAPITULO XIV.

ESE CERCADO EL ENEMIGO POR TODAS
partes : pelean valerosamente : rompe Ariobarza-
nes por medio del enemigo , y despues
es muerto .

FAndem expectata lux omnia , quæ terribilio-
ra nox fecerat , minuit . Circumiri brevi spa-
tio poterat eluvies ; & sibi quisque dux iti-
m si coperat fieri . Eavadunt ergo in editum verti-
em , ex quo hostium statione conspecta , strenue
nq rimati à tergo se offendunt nihil tale metuentibus:
quo-

quorum pauci, qui congregari ausi erant, casum
 Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos
 currentium miserabilis facies, integros quo
 antequam discriminem experirentur, in fugam a
 tit. Fremitu deinde in castra, queis Craterus p
 erat, illato, ad occupandas angustias, in quibus
 pridie hesitarat, miles educitur. Simul & Philo
 cum Polyperconte, Amyntaque, & Coeno dire
 sum iter ingredi iussus, alium terrorem indu
 Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulg
 tibus, ancipi malo oppressi, memorabile tam
 prelium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque
 celsitas acuit, & scepè desperatio spei causa
 Nudi complectebantur armatos, & inge
 corporum mole secum ad terram detrahentes
 ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzoi
 tamen quadriginta fermè equitibus, & quin
 millibus peditum stipatus per mediam aciem Ma
 cedonum cum multo suorum, atque hostium sa
 guine erupit, Persepolim urbem caput regionis o
 cupare festinans. Sed à custodibus urbis exclusi
 consecutis strenue hostibus, cum omnibus fugaz
 mitibus, renovato prelio cecidit. Craterus q
 ue raptim agmine acto supervenit.

NOTAS.

*Pluvies. Lo mismo que vorago: unos como fosos, otros
 tanos, que abren las aguas.*

*Et sibi quisque. Y cada cual iba por donde le
 recia mejor.*

*Integros. A los que aun no habian llegado a las manos.
 Hesitarat. No habia podido pasar adelante.*

Ancipi. Apretados por todas partes.

Nudi. Desarmados.

Consecutis. Dando prontamente alcance à los enemigos.

CAPITULO XV.

PASA PRONTAMENTE ALEJANDRO A
Persepolis.

REX eodem in loco, quo hostium copias funderat, castra communit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant, tamen prealtę, precipitesque fossę, pluribus locis objectę, abruperant iter. Sensimque, & cautè progrediendum erat, jam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei litterę redduntur à Tyridate custode Regię pecunię, indicantes, eos, qui in urbe essent, auditō ejus adventu, diripere velle thesauros: properaret occupare; expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quam celeritatem laudaverim. Relictis enim pedestribus cōpiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vicerant in propinquo, quibus direptis, ac dirutis pontem ex materia eorum, subditis saxis, strenue induxit.

NOTAS.

Pluribus. Que se hallaban à cada passo.

Sed locorum. Sino por lo mucho, que engañaba el ca-

mino, y peligro de pisar en vago, o resbalar.

Ei. A Alejandro.

CAPITULO XVI.

EXPECTACULO TRISTE DE CASI CUATRO MIL

*Griegos inhumanamente tratados por
los Persas.*

JAmque haud procul urbe erant, cùm miseri-
bile agmen, inter pauca fortunæ exempla-
morandum, regi occurrit. Captivi erant Græ-
ci ad quatuor millia ferè, quos Persæ vario supple-
ciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam
manibus, auribusque amputatis, inustisque barbaræ
rum litterarum notis, in longum sui ludibrium rela-
vaverant; & cùm se quoque alienæ ditionis esse cer-
nerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant.
Inusitata simulacra, non homines videbantur; nec
quidquam in illis præter vocem poterat agnosciri.
Plures igitur lacrymas commovere, quam profu-
derant ipsi. Quippe in tam multiplici, variaque fo-
tuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed
tamen dispares poenæ, quis maximè miserabilis es-
set, liquere non poterat: omnes pari suppicio af-
fecti sibi videbantur. Ut verò Jovem illi tandem
Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamaverunt.
Rex abstersis, quas profuderat, lacrymis, bonum
habere animum jubet, visuros urbes suas, conju-
gesque. Et castra inde duo ab urbe stadia communau-

NOTAS.

Inustisque. E impresos en sus rostros algunos char-
ters barbaros con hierro ardiendo, è rufiente.

Sé quoqué. Los Persas, que estaban sujetos ya al imperio extraño de los Macedonios.

Ut verò. Pero luego que los Griegos dijeron à una, que ya al cabo Júpiter, vengador de la Grecia, había abierto los ojos, y buelto por ellos, todos los Macedonios.

CAPITULO XVII.

DELIBERAN ENTRE SI LOS GRIEGOS SÓBRE
bolverse à la Grecia, ó quedarse en la Asia: parecer
de Euthymon Cymeo.

Grci excesserant vallo, deliberaturi, quid
potissimum à Rege peterent. Cùmque aliis
sedes in Asia rogare, aliis reverti domos pla-
ceret; Euthymon Cymeus ita locutus ad eos fer-
tur: *Nos qui modò ad opem petendam ex tenebris, &*
*carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia
nostra (quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incer-
tum est) ostentare Græciæ velut lœtum spectaculum ce-
dimus? At ii optimè miseras ferunt, qui abscondunt.
Nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam
solitudo, & status prioris oblivio. Nam, qui multum
in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam ce-
leriter lacrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem
fastidit. Nam & calamitas querula est, & superba fe-
licitas. Ita suam quisque fortunam in constio habet,
cum de aliena deliberat. Et nisi mutuo essemus mise-
ri, olim alius alii potuissimus esse fastidio. Quid mi-
tuna est, fortunatos semper parem querere? Obsecro*

vos, olim vita defuncti, quæramus locum, in quo
semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices
exilium. Ingrati prorsus conjugibus, quas juvenes dan-
vnus, revertemur. Liberi in flore & ætatis, & rerum, si
grees agnoscens ergastuli detrimenta? Et quota pars nra
tor obire terras potest? Procul Europâ, in ultima Ori-
nis relegati senes, debiles, majore membrorum pa-
mutilati, tolerabimus scilicet, quæ armatos, &
etores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captijs
& necessitas unicum solatum applicuit, parvos que-
beros, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum
venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo ex tes-
plò præsentia pignora, cùm incertum sit, an visuri
mus ea, quæ petimus? Inter hos latendum est, qui
miseros nosse cœperunt. Hæc Euthymon.

NOTAS.

Vallo. De los reales, ó vallado, en que estaba Alejandro. Multum ponunt. Se prometen, y fian mucho. Suam quisque. Todos tienen presente su felicidad, cuando juzgan de la agena: gobiernan se por la suya, para hacer concepto de la de los otros. Alius alii. Unos á otros.

Olim vita defuncti. Tenidos ya há tiempo por muertos en quanto á los miembros, y partes del cuerpo, que les faltaban.

Liberi. Nuestros hijos, y hermanos nuestros, que en la flor de su edad, y con conveniencias, recerán por Padres, y hermanos suyos á nosotros mismos, peados, y consumidos con tan dura prisón, y castigo. **Pignora.** Mugeres, è hijos.

CAPITULO XVIII.

PARECER CONTRARIO DE THEETETO : PIDEN,
y alcanzan quedarse en el Asia.

CONTRA Theætetus Atheniensis orsus est dicere:
Neminem pium habitu corporis suos æstimatum-
rum, utique sævitia hostis non natura calamiti-
fatos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortui-
ta. Tristem enim de mortalitate ferre sententiam, Θ
desperare misericordiam, quia ipse alteri denegaturus
est. Deos (quod ipsi nunquam ausi optare forent) offer-
re patriam, conjuges, liberos, Θ quidquid homines
vel vita æstimant, vel morte redimunt. Quin illi ex
hoc carcere erumperent. Alium domi esse cœli haustum,
alium lucis aspectum. Mores, sacra, lingue commer-
cium etiam à Barbaris expeti, quæ ingenita ipsi omis-
suri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam
quod illis carere coacti essent. Se certè redditurum ad
Penates, Θ in patriam, tantoque beneficio Regis usua-
tum. Si quos contubernii, liberorumque, quos servi-
tus cogisset agnoscere, amor detineret, relinquenter,
quibus nil patria charius est. Pauci hujus sententiae
fuere: cæteros consuetudo naturâ potentior, vicit.
Consenserunt: Petendum esse à Rege, ut aliquam
ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt.
Quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogi-
tabat, petituros: Jumenta, inquit, assignari, quæ
poti veherent, Θ singulis uestrum mille denariūm da-
ri jussi. Cum redieritis in Græciam, præstabo, ne
quis statum suum, si hæc calamitas absit, uestro cre-
deret esse meliorem. Illi, obortis lacrymis, terrara-

intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui a
debant. Tandem Rege tristitiae causam exigent
Euthymon similia iis, quæ in consilio dixerat, re
pondit. Atque ille, non fortunæ solùm eorum
sed etiam pœnitentia misertus, terna milia den
riuum singulis dari jussit. Denæ vestes adjectæ sum
ptuæ armenta cum pecoribus, ac frumento data,
coli, serique attributus iis ager posset.

NOTAS.

Dignum esse. No hay plaga, que no merezca el que
averguenza de las desgracias de la fortuna.

Tristem enim. Quiere decir: que los que son duros
perdonar á otros, y en compadecerse de ellos, se perfa
den á que todos barán lo mismo, y serán inexorables.
Et quid. Y la libertad, la cual estiman los hombr
es como á su vida, y se esponen á la muerte por co
seguirla, y alcanzarla.

Cœli haustum. El clima, aires naturales, vivir
la patria.

Relinquerent. No estorvasen el viage á los que nad
amaban mas que su patria.

Si hæc calamitas. Fuera de la calamidad, que
deceis: á excepcion del estado, en que os han pu
to los Persas.

CAPITULO XIX.

ES COGIDA PERSEPOLIS: SUS MUCHAS RIQU
ZAS: mortandad en los enemigos.

Posterio die convocatos Duces copiarum docen
tium nullam infestiorem urbem Græcis esse, quam R

giam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hic Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse majoritus. Jamque Barbari, deserito oppido, quæ quemque metus agebat, disfugant; cum Rex phalangem, nil cunctatus, induit. Multas urbes refertas opulentia Regia partim expugnaverat, partim in fidem acceperat: sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. In hanc totius Persidis opes congererant Barbari. Aurum, argentumque cumulatum erat, vestis ingens modus: supplex non ad usum modò, sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos viatores ferro dimicabatur. Pro hoste erat, qui pretiosiorem occupaverat prædam. Et, cum omnia, quæ reperiabantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimantur) lacerabant Regias vestes, ad se quisque partem trahentes, dolabris pretiosa artis vasa cædebant. Nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacra membra, ut quisque avellerat, trahebat. Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est. Auro, argentoque onusti vilia captivorum corpora trucidabant. Passimque obvii cædebantur, quos anteà pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti, è muris semetiplos cum conjugibus, ac liberis in præceps jactantes. Quidam ignes, quod paulò post facturus hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis Rex, corporibus, & cultu foeminarum abstinere, iufsit. In-

gens pecunię captivę modus traditur , prop̄ serva
fidem excedat. Ceterū aut de aliis quoque dubius Mag
mus ; aut credimus in hujus urbis gazā fuisse ce-
līsticū & viginti millia talenta. Ad quæ vehenda(nam cum
que ad usus belli secum portare decreverat) iuncter
menta , & camelos à Sufis , & Babylone contrarium
hi iuisit. Accessere ad hanc pecuniæ sumam co-toler
tis Pasargadis sex millia talentorum. Cyrus Pām quò
gadum urbem considerat , quam Alexandro Pro-
tectus ejus Globares tradidit.

NOTAS.

Excidio illius. Arruinando , y echando por tierra
Persepolis.

Res non. No cogian lo primero , que encontraban
sino lo mejor , y mas selecto.

Ad se quisque. Tirando cada cual por su lado.

Quos pretium. A los que su rescate , ó el precio, q desq
esperaban de su rescate , habia hecho antes digno
de que con ellos se usase de misericordia.

Suis. A sus Soldados con el verbo jubeo es mas frequente el acusativo , que no el dativo.

Pecuniæ captivæ. Del dinero cogido al enemigo.

CAPITULO XX.

TENETRA CON POC A GENTE HASTA LU
Mardos : buelve à Persepolis , y juntase con
la demas tropa.

REX arcem Persepolis , tribus millibus Mac-
donum præsidio relictis , Nicarthiden tue-
ri jubet. Tyridati quoque , qui gazam tradiderat

pēr servatus est honos , quem apud Darium habuerat
 ubi Magnaque exercitus parte , & impedimentis ibi re-
 ceptis , Parmenionem , Craterumque præfecit. Ipse
 cum mille equitibus , peditumque expedita manu,
 ju interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergilia-
 rum fidus petit ; multisque imbris , & prope in-
 tolerabili tempestate vexatus , procedere tamen ,
 quō intenderat , perseveravit. Ventum erat ad iter
 perpetuis obsitum nivibus , quas frigoris vis gelu-
 astrinxerat. Locorum squalor , & solitudines in-
 viæ fatigatum militem terrebant , humanarum re-
 sum terminos se videre credentem. Omnia vasta ,
 atque sine ullo humani cultus vestigio , attoniti
 intuebantur : & , antequam lux quoque , & coelum
 iplos deficerent , reverti jubebant. Rex castigare
 territos supersedit. Cæterū ipse equo desiliit , pe-
 desque per nivem , & concretam glaciem ingredi-
 cœpit. Erubuerunt non sequi primū amici , dein-
 de copiarum Duces , ad ultimum milites. Primusque
 equus Rex dolabrā glaciem perfringens , iter sibi fecit.
 Exemplum Regis cæteri imitati sunt. Tandem pro-
 pmodū invias sylvas emensi , humani cultus rara
 vestigia , & passim errantes pecorum greges repe-
 rere , & incolæ , qui sparsis tuguriis habitabant , cùm
 se callibus inviis septos esse credidissent , ut conspe-
 xere hostium agmen , imperfectis , qui fugientes se-
 qui non poterant , devios montes , & obsitos nivi-
 bus petiverunt. Inde per colloquia captivorum
 paulatim feritate mitigata , tradidere se Regi. Nec
 in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris
 Persidis , vicisque compluribus redactis in potesta-
 tem , ventum est in Mardorum gentem bellicofissi-
 mam

mam, & multum à cæteris Persis cultu vitem abh
rentem. Specus in montibus fodiunt, in quos
ac conjuges, & liberos condunt: pecorum,
ferarum carne vescuntur. Ne foeminis quidem
naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ
minent hirtæ, vestis super genua est, funda
ciunt frontem: hoc & ornamentum capit is, &
lum est. Sed hanc quoque gentem idem fortu
impetus domuit. Itaque trigesimo die, posteaqu
à Persepoli profectus erat, eodem rediit. Do
deinde amicis, cæterisque pro cuiusque merito
dit. Propemodum omnia, quæ in ea urbe cooper
distributa.

48

NOTAS.

Sub ipsum. Al ponerse las Pleiades: al entrar el
bierno.

Humani cultus. De agricultura, y poblaciones.
Abhorrentem. Mui diferente de los demás Persas
el modo de vivir.

Pro naturæ habitu. Como de suyo lo lleva el
Et telum. Sirveles de adorno, y tambien de armas
para su defensa.

Pro cuiusque. Segun los meritos de cada uno.

CAPITULO XXI

PRIVADO EL REI POR EL VINO PONE FUEGO
à Persepolis: ya tarde se arrepiente
de lo hecho.

Cæterum ingentia animi bona, illam indolem
qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis quo
dis periculis constantiam, in rebus moliendis, et sem

ab*hi* fciendisque velocitatem, in deditos fidem, in Cap-
10*tos* tivos clementiam, in voluptatibus permisssis quo-
1*que*, & usitatis temperantiam, haud tolerabili vi-
em*n*ni cupiditate foedavit. Hoste, & æmulo Regni re-
e*p*arante tum cum maximè bellum, nuper subactis,
la*v* quos vicerat, novumque Imperium aspernantibus,
&*t* de die inibat convivia. Quibus foeminæ intererant,
Orto*n* non quidem, quas violare nefas esset. Quippe pel-
a*qu* lices licentiūs, quām decebat, cum armato vive-
Do*re* re assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulenta:
ito*e* Maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affir-
e*mat*, si Regiam Persarum jussisset incendi, expectare
hoc eos, quorum urbes Barbæ delessent. Ebrio scor-
to de tanta re ferente sententiam unus, & alter, &
el*i* ipsi mero onerati, assentiuntur. Rex quoque fuit avi-
dior, quām patientior: *Quoniam igitur ulciscimur Græ-*
1*s* *iam, & urbi faces subdimus?* Omnes incaluerant
mero. Itaque surgunt temulenti ad incendendam
urbem, cui armati pepercérant. Primus Rex ignem
el*/* Regiæ injecit: tum convivæ, & ministri, pellices-
AT*que*. Multa cedro ædificata erat Regia, quæ cele-
titer igne concepto latè fudit incendium. Quod
ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat,
conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam
concurrit. Sed ut ad vestibulum Regiæ ventum est,
vident Regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omis-
fa*sa* igitur, quam portaverant, aqua, aridam ma-
teriam in incendium jacere cœperunt. Hunc exi-
tum habuit Regia totius Orientis, unde tot gentes
ole*m* antè jura petebant, patria tot Regum, unicus
re*u* quondam Græciæ terror, molita mille navium clas-
s*s*, & exercitus, quibus Europa inundata est,

contabulato mari molibus, perfossisque montibus
in quorum specus fretum in amissum est. Ac ne lo-
ga quidem ætate, quæ excidium ejus secuta est
resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum Rege
quas nunc habent Parthi: hujus vestigium non in-
veniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud pro-
cul moenibus fluxerat. Inde urbem fuisse XX. mil-
liæ distantem, credunt magis, quam sciunt acce-
pta. Pudebat Macedones tam præclaram urbem
comessabundo Rege deletam. Itaque res in seru-
versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent, in
potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut pa-
rùm gravatam ebrietate mentem quies reddide-
re poenituisse constat, & dixisse: *Majores pœnas Pa-
cas Græcis datus fuisse, si ipsum in folio, Regis
Xerxis conspicere coacti essent.* Postero die Lycio, in
neris, quo Persidem intraverat, duci, tringitatu-
lenta dono dedit.

NOTAS.

Tum cum maximè. Entonces mas que nunca.
Multæ cedro. Con mucho, o gran porcion de Cedro
Aggerentem faces. Que encendia el fuego, y echaba
mas, y mas teas.

Jura petebant. Recibian leies.

Mille navium. Que pudo poner una armada de mil na-
ves: las de Jerges contra los Griegos pasaron de 1200
y eran otras tantas las de transporte.

Contabulato mari. Hecho en el mar un puente
maderas, y naves,

Perfossis. El mismo Jerges abrio camino al mar por
el monte Atho de la Macedonia basta 1500 pasos.

Resurrexit. Se restauró: reparó su ruina.

Imp
ter
Duc

ENT

H

mille
copi
Ecba
dunc
est.

ne c

iterc

MD

tate

mag

pedi

qua

vict

nus

mil

etri

nis

dec

pe

Imperaverunt. Quisieron persuadirse à si mismos, y tener por cierto.

Duci. Guia.

CAPITULO XXII.

*ENTRA ALEJANDRO EN LA MEDIA : APA-
rejae Dario à la batalla : diseño de
sus tropas.*

Hinc in Regionem Mediæ transit, ubi supple-
mentum novorum militum è Cilicia occur-
rit. Peditum erant quinque millia, equites
mille. Utrisque Plato Atheniensis præerat. His
copiis auctus, Darium persequi statuit. Ille jam
Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc
nunc tenet Parthi: eaque æstiva Regibus sedes
est. Adire deinde Bactra decreverat. Sed veritus,
ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium,
iterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia
MD. Sed jam nullum intervallum adversus celeri-
tatem ejus satis longum videbatur. Itaque prælio
magis, quam fugæ se præparabat. Triginta millia
peditum sequebantur, in quibus Græcorum erant
quatuor millia, fide erga Regem ad ultimum in-
victa. Funditorum quoque, & Sagittariorum ma-
nus quatuor millia expleverat. Præter hos tria
millia, & trecentos equites erant, maximè Ba-
ctrianorum. His Bessus præerat, Bactrianæ regio-
nis Præfactus. Cum hoc agmine Darius paulùm
declinavit via militari, iussis præcedere lixis im-
pedimentorum custodibus.

NO

NOTAS.

Supplementum. Reclutas.

Eaque Y era el lugar adonde iban los Reies, para
pasar el verano.

Via militari. Del camino Real.

CAPITULO XXIII.

**ORACION DE DARIO PARA ANIMAR A SUS
Capitanes, y Soldados.**

Concilio deinde advocato: Si me cum ignava
inquit: O pluris qualemcumque vitam hono-
morte estimantibus fortuna junxit; tamen
potius, quam frustra verba consumerem. Sed magis
quam vellem, documento O virtutem vestram, O filii
expertus, magis etiam connisi debeo, ut dignus talium
amicis sim, quam dubitare, an vestri similes abbo-
sistis. Ex tot millibus, que sub Imperio fuerunt
bis me vittum, bis fugientem persecuti estis. Fides
tra, O constantia, ut Regem me esse credam, facti
Proditores, O transfugae in turbibus meis regnant,
herculè, quia tanto honore digni habentur, sed
præmiis eorum vestri solicitentur animi. Meam tam
fortunam, quam victoris, maluistis sequi; dignissima
quibus, si ego non possim, Dii pro me gratiam refe-
rant: O me hercule referent. Nulla erit tam surda
posteritas, nulla tam ingrata fama, que non in Cal-
lum vos debitum laudibus ferat. Itaque, etiam si ca-
filium fugæ, à qua multum abhorret animus, agita-
sem; vestra tamen virtute fretus, obviam issem beatis
Quoniam
fugias
expertus
bonista
fectores
marci
callit
vint
quam
initian
ibic
imo è
perba
m to
rabil
eritò
illa D
elle me
tentis
oi vi
uit, p
trop
stra,
estra,
ustan
ini,
pum,
fortunam
Nestri
eretur
te
adven
nedi
Quoniam

Quoniamque enim in Regio exulabo, et per fines Imperii fugiam externum, et advenam Regem, cum liceat experio belli fortunam aut reparare, quae amisi, aut honesta morte defungi? Nisi forte satius est expectare iustorum arbitrium, et Mazaei, et Mechrenis exemplo, vicarium accipere Regnum nationis unius, ut jam nullit ille gloriae suae, quam irae obsequi. Nec Dii sicut sint, ut hoc decus mei capitis aut demere mibi quisquam, aut condonare possit. Nec hoc Imperium vivus emitiam: idemque erit Regni mei, qui et spiritus finis.

A S sic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vulnus ignorans, verbum ferre cogetur. Sua cuique dextra, aut ultiori tot malorum pariet, aut finem. Evidem, quam rurabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immajorum mitiores vices ejus expecto. Sed, si justa, ac piæ fidei Dii aversantur; fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora majorum, qui totius regni Regna cum memorabili laude tenuerunt, per viros, quibus stipendium Macedonia quondam per tot navium classes in Græciam missas, per tropæa Regum, oro, et obtestor, ut nobilitate extra, gentisque dignos spiritus capiatis, ut eadem instantia animorum qua præterita tolerastis, experiamini, quidquid deinde fors tulerit. Me certè in perpetuum aut Victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

NOTAS.

in Cœlesti similes. Tan fieles, y constantes como antes. G. en triecuri estis. Me acompañasteis. advenam Regem. A Alejandro Rei estrano, y advenedizo.

Cum liceat. Cuando aun puedo, experimentados
cesos, y acasos de la guerra.

Hoc decus. La corona real.

Aut condonare. O bacerme gracia en darmela.

Si hic animus. Si todos teneis este animo, si
esta resolucion, daos todos por libres de la tiran
ia de los Macedonios.

Documentum. De mi podeis aprender quan vari
es la fortuna.

CAPITULO XXIV.

CAEN DE ANIMO CON LAS PALABRAS

Dario sus Capitanes: fidelidad de Artabazus
conjuracion de Nabarzanes, y Besso.

HÆC dicente Dario præsentis periculi spe
cum omnium simul corda, animo que homi
perstrinxerat. Nec aut consilium suppetet
aut vox, cum Artabazus vetustissimus amico
quem hospitem fuisse Philippi sæpè diximus,
verò, inquit, pretiosissimam vestem induit, am
que, quanto maximo cultu possumus adornari,
gem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut
riam speremus, mortem non recusemus. Assentiu
pere ceteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui
eodem consilio erat cum Besso, inauditi ante
cinoris societate inita, Regem suum per mil
quibus ambo prærerant, comprehendere, &
cire decreverant, ea mente, ut, si Alexander
los infecetus foret, tradito Rege vivo inirent
tiam victoris, magni profectò coepisse Datiu

Ea p

maturi: sin autem eum effugere potuissent, interficto Dariò, Regnum sibi occuparent, bellumque renovarent. Hoc parricidium cùm diu volutassent, Nabarzanes aditum nefarię spei præparans: Scio me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie baudquam auribus tuis gratam. Sed Medici quoque graviores morbos asperis remediis curant: Gubernator, ubi naufragium timet, jacturā, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te, ac Regnum tuum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum iniunximus; & pertinax fortuna Persas urgere non definit. Novis initijs, & omnibus opus est. Auspicium, & Imperium alii trade interim, qui tandem Rex appellatur, donec Asiam decedat hostis, victor deinde Regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum, ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi, & Sagae in tua potestate. Tot populi, tot exercitus, tot equitum, peditumque millia ad renovandum bellum vires paratos habent, ut major belli molles superstis, quam exhausta. Quid ruinus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem conseruare, quam odisse vitam. Sæpè tædio laboris ad uitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde, si Bactra, quod tuisimum receptaculum est, perimus; Præfectum regonis ejus Bessum, Regem temporis gratiâ statuamus. Compositis rebus, justo Regi tibi fiduciarium restitueret Imperium. 46

NOTAS.

Ea mente. Con este animo, con esta intencion.

Novis initiiis. *Hai por abora necessidad de un nre nitus
Rei. Alude à las ceremonias, de que usaban lo le
la consagracion de sus Reies.*

Ad vilitatem sui. *A despreciar su vida.*

Temporis gratia. *Por tiempo determinado, señala corui
Justo Regi. A ti Dario Rei verdadero, y legitim*

parat

secess

Persa

lentia

CAPITULO XXV.

*PROCURAN LOS CONJURADOS GANAR
sí a los Persas : providencias de Artabazo, y Pa-
tron : fidelidad de los Persas,
y Griegos.*

HAUD mirum est, Darium non temperasse amari, tamquam, tam impie voci quantu-
mo: quamquam, nefas subesset, latebat. Itaque, Pessimum peret
inquit, mancipium reperiisti optatum tibi tempus, parricidium aperires? Strictoque acinace interfec-
rus videbatur, ni properè Bessus, Bactrianus Quan-
tristium specie, ceterum si perseveraret vindicta, Tristi-
circunstetissent. Nabatzenes, interim elapsus, na- Tem-
& Bessus consecutus, copias, quibus praeerant, Grav-
cætero exercitu sededere jubent, secretum in Perse-
confilium. Artabazus convenientem præsentifori Nec
næ sententiam orsus, mitigare Darium, tempore Addi-
rum, identidem admonens, coepit. Ferretur leé-
animo qualiumcumque, suorum tamen, vel stultitia-
vel errorem. Instare Alexandrum gravem, etiam DET
omnes præstò essent. Quid futurum, si persecuti fog-
ipsius, alienentur à Rege? Ægrè paruit Artabazo, E-
quamquam movere castra statuerat, turbatis tam
omnium animis, eodem in loco substitit. Sed artu-

nitus mœstitia simul , & desperatione , tabernacula
 lo se inclusit. Ergo in castris , quæ nullius reges-
 bantur imperio , varii animorum motus erant. Nec
 in commune , ut anteà , consulebatur. Dux Græ-
 corum militum Patron arma capere suos jubet ,
 paratosque esse ad exequendum imperium. Persæ-
 lecesserant Bessus cum Bætrianis erat , tentabatque
 Persas adducere ; Bætra , & intactæ regonis opu-
 lentiā , simulque , quæ manentibus instarent , pe-
 ricula ostentans. Persarum omnium eadem fe-
 rere fuit vox : *Nefas esse d'seri Regem.* Inter
 hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur
 officiis. Ille Persarum tabernacula circumire , hor-
 assestari , monere nunc singulos , nunc universos : non
 quantrante destitit , quām satis constaret imperata factu-
 ssimros. Idem ęgrè à Dario impetravit , ut cibum ca-
 peret , animumque Regis. 36

NOTAS.

ianique Quantum nefas. Quanta malicia tenia.

zindia Tristum specie. Tristes en la apariencia.

s , no Temporum. Del estado presente.

rant, Gravem. Poderoso , temible.

inini Perfecuti. Los que le acompañaron en su fuga.

tifom Nec in commune. Ni de comun acuerdo , en comun

tempo Adducere. Traer ácia sí : bacer de su partido. Otros

ret up leén abducere : apartar de Dario.

CAPITULO XXVI.

DETERMINACION DE LOS CONFURADOS:

figen arrepentirse : perdonales Dario:

AT Bessus , & Nabarzanes , olim agitatum scel-
 lus exequi statuunt , regni cupiditate accen-

si. Dario autem incolumi tantas opes sperare no
 poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximi
 majestas est. Ad nomen quoque Barbari conveniunt
 & pristinę veneratio fortunę sequitur adversum
 Inflabat impios animos regio , cui pręerant , armis
 virisque , & spatio locorum nulli earum gentium
 secunda. Tertiam partem Asiae tenet. Multitudo
 juniorum exercitus, quos amisserat Darius , equi
 bat. Itaque non illum modò , sed etiam Alexan
 drum spernebant , inde vires Imperii repetituri
 regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatur
 placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium
 destinatos, Regem comprehendere, mittique
 tum ad Alexandrum , qui indicaret vivum asse
 vari eum. Si id , quod timebant , proditionem
 pernatus esset , occisi Darii , & Bactra cum grandi
 suarum gentium manu petituri. Cæterum propalam perab
 comprehendendi Darius non poterat , tot Persarum
 millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque
 des timebatur. Itaque, quod non poterant vi,
 de assequi tentant. Pœnitentiam secessionis
 lare decreverant , & excusare apud Regem con
 ternationem suam. Interim, qui Persas solicitarentur
 mittuntur. Hinc spe , hinc metu militares animos
 versant : ruinæ rerum illos subdere capita , in perni
 ciem trabi , cum Bactra pateant , exceptura eos denique
 opulentia , quantam animis concipere non posint
 Hæc agitantibus Artabazus supervenit , sive Regi
 jussu , sive sua sponte , affirmans , mitigatione
 Darii , & eundem illis amicitiae gradum patens
 apud Regem. Illi lacrymantes , nunc purgare se
 nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur
 pro

precesque perferret. Sic peracta nocte, sub lucis exortum Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætorii aderat, titulum solemnis officiū occulto sceleri præferens. Darius, signo ad eundum dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes, ceterique parricidæ procumbentes humili, quem paulò post in vinculis habituri erant, sustinuerunt, eque venerari: lacrymas etiam poenitentiæ indices profuderunt. Adeo humanis ingenii parata similitudine est, preces deinde suppliciter admotæ. Darium natura simplicem, & mitem, non credere modo, quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris poenituit, cum inquerentur, qualem & Regem, & virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alestra cum xandri manus, quas solas timebat, effugere proopalam perabat. *50*

NOTAS.

Sequitur. Es la misma aun en la adversidad, ó mala fortuna.

Ad omne. Prontos à obedecerles en todo.

Ruine rerum. Que vivian bajo un imperio, que amanazaba ruina.

Titulo. Ocultando su tracion con el pretesto de cumplir con la obligacion de sus empleos.

Sustinuere. Tubieron corazon.



CAPITULO XXVII.

*DESCUBRE PATRON A DARIO LAS FICCIONES
de los conjurados, y sus asechanzas.*

Patron autem Græcorum Dux præcepit suis
arma, quæ in sarcinis anteâ ferebantur,
duerent, ad omne imperium suum parati,
intenti. Ipse currum Regis sequebatur, occasion
imminens alloquendi eum. Quippe Bessi facio
præsenterat. Sed Bessus id ipsum metuens, cuius
verius, quām comes, à curru non recedebat. Du
ergo Patron cunctatus, ac sèpiùs sermone revo
cato, inter fidem, timoremque hæsitans, Regen
intuebatur. Qui ut tandem aduersit oculos, Bubo
cem spadonem inter proximos currum sequentem
percontari jubet, num quid ipse velit dicere. Pa
tron, se verò, sed remotis arbitris, loqui velle cu
eo, respondit. Jussusque propriùs accedere sine
terprete (nam haud rudis Græcę lingue Darius era)
Rex, inquit, ex quinquaginta milibus Græcorum
persumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, Θ in ho
tuo statu iidem, qui, florente te, fuimus, quascum
que sedes elegeris, pro patria, Θ domesticis rebus pe
turi. Secundæ, aduersæque res tuæ copulavere nos
cum. Per hanc fidem invictam oro, Θ obtestor, in no
tris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis
custodes esse patiaris. Amisimus Græciam, nulla Ba
æra sunt nobis. Spes omnis in te. Utinam Θ in cae
ris esset. Plura dici non attinet. Custodiæm corpor
tui externus, Θ alienigena non depositarem, si credo

em alium posse præstare. Bessus quamquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profectò Patronem detulisse credebat. Et interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu consipi poterat, haud sanè territus, percontari Patro-
 suis, in
ur, in
arati, in
ccasion
facino
cultu
at. Di
revo
Regen
Bodo
uentu
re. Pa
Ille cu
sine in
us era
ram
g in
nascim
nos se
, inn
oris n
lla Br
in cat
corpor
credi
118

suis, in
arati, in
ccasion
facino
cultu
at. Di
revo
Regen
Bodo
uentu
re. Pa
Ille cu
sine in
us era
ram
g in
nascim
nos se
, inn
oris n
lla Br
in cat
corpor
credi
118

causam consilii, quod afferret, cœpit. Ille non ultrà differendum ratus: *Bessus, inquit, & Nabar-zanes insidiantur tibi, in ultimo discrimine & fortunæ tuæ, & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi fatus ultimus.* Et Patron quidem egregiam conservati Regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus forte, ac temerè humana negotia volvi, agique persuasum est: equidem æternâ constitutione crediderim, nexusque causarum latentium, & multò ante destinatarum suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certè respondit: *Quamquam sibi Græcorum militum fides nota sit; nunquam tamen à popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse damnare, quam decepi. Quidquid sorti tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri. Serò se perire, si salvum esse sui milites nollent. Patron, desperata salute Regis, ad eos, quibus præterat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.* *Sa.*

NOTAS.

Occasioni imminens. *Buscando ocasión, esperando tiempo.*

Sermone revocato. *Conteniendo, y reprimiendo en lo que ya iba à decir.*

Pro Patria. *Como si fuera à su casa, y patria.*

Eludant. *Aunque se rian de lo que juzgan.*

E quidem. Porque tengo yo por cierto, que por una ^{opta}
na disposicion y serie de ocultas causas, que visto
de mui otras, basucediendo en todos el orden de
Providencia por inalterable lei, y disposicion de
hados.

CAPITULO XXVIII,

GRACIAS DE BESO A DARIO, POR NO HABER ^{Regis}
gobernado por Patron: purgase de las sospechas, Sine
que contra él habia. ^{pad}

AT Bessus occidendi protinus Regis imperium Deosque
conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexan- que
dri, ni vivum eum tradidisset, inire non posse op-
set, dilato in proximam noctem sceleris confilio, pa-
agere gratias incipit, quod perfidi hominis infidus dan-
jam Alexandri opes spectantis, prudenter, cautique
vitasset. Donum eum hosti laturum fuisse Regis caput.
Nec mirari, hominem mercede conductum onnia ha-
bere venalia. Sine pignore, sine lare, terrarum orbis
exulem, anticipitem hostem, ad nutum licentium in DESP.
cum ferri. Purganti deinde se, Deosque patrios te-
res fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur,
haud dubius, quin vera deferrentur à Græcis. Sed JAn
eo rerum ventum erat, ut tam periculoso effe- te
non credere suis, quam decipi. Triginta millia co-
erant, quorum inclinata in scelus levitas timeba- cum e-
tur. Quatuor millia Patron habebat, quibus si cre- hys /
didisset salutem suam, damnata popularium fidei Patro
parricidio excusationem videbat offerri. Itaque pre- transi-
op

optabat immerito, quām jure violari. Beso ^{ta-}
e vita men insidiarum consilium purganti respondit: ale-
den de xandri sibi non minus justitiam, quām virtutem esse
in de perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium
expectent. Violatae fidei neminem acriorem fore vindici-
am, ultoremque. ²⁵

NOTAS.

Perfidia hominis. *De Patrono.*

Hosti. *A Alejandro.*

ABER Regis. *De Dario.*

Sine pignore. Sin prenda alguna de hijos, mugeres, padres, y hacienda, sin casa, enemigo ya de unos, ya de otros, sigue al que le ofrece mas dinero.

Deosque patrios. Entre otros á Jupiter, y al Sol, al Alejandro que llamaban Mythren.

Proptebat. Quería mas se hiciese la traición sin cul-
onfilio, pa suia, y sin merecerlo, que con justa causa, ó
infidia dando algun motivo para ello.

CAPITULO XXIX.

DESPIDESE ARTABAZO DE DARIO, A QUIEN
pone en prisones Beso, y en un Carro cuberto
de pieles.

Jamque nox appetebat, cum Persæ more soli-
to armis positis, ad necessaria ex proximo vi-
co ferenda discurrunt. At Baetiani (ut impera-
mebasum erat à Beso) armati stabant. Inter hæc Da-
si crepus Artabazum acciri jubet. Expositisque, quæ
Patron detulerat, haud dubitate Artabazus, quin
transfendum esset in castra Græcorum, Persas quo-
que

que, periculō vulgatō, secuturos. Destinatus lo-
ti sux, & jam nullus salubris consilii patiens, tibus
cam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illu-
visurus, amplectitur; perfususque mutuis lacrym-
inhærentem sibi avelli jubet. Capite deinde velu-
ne inter gemitus digredientem velut à tergo intuen-
tur, in humum prouum corpus abjecit. Tum ven-
tus custodia: ejus assueti, quos Regis salutem vel pe-
culō vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armis
quos jam adventare credebant, haud rati se fu-
ros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo en-
paucis spadonibus (quia quò descenderent, non bi-
bebant) circumstantibus Regem. At ille, remo-
arbiteris, diu aliud, atque aliud consilium an-
volutabat. Jamque solitudinem, quam paulo ad Baetri
pro solatio petiverat, perosus, Bubacem voca-
mam non finiam: alieno scelere, quam meo, ignot
malo. Post hanc vocem spado gemitu non modu-
bernaculum, sed etiam castra complevit. Irru-
re deinde alii, laceratisque vestibus, lugubri, & Haud
baro ululatu Regem deplorare cœperunt. Per deb
ad illos clamore perlatu, attoniti metu, nec Destiu-
ma capere, ne in Baetrianos inciderent; geti
quiescere audebant, ne impiè deserere. Inhæ-
gem videtur. Varius, ac dissonus clam abr-
sine duce, ac sine imperio, totis castris Ne i-
ferebatur. Besso, & Nabarzani nuntiaverant do
Regem à semetipso interemptum esse. Plautus Ad u-
deceperat. Itaque citatis equis advolant, sequi Nulli
en-

tibus, quos ad ministerium sceleris delegerant. Et, cùm tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendēti, vincirique iusserunt. Rex curru paulò ante vectus, & Deorum suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undiqne coniectum imponitur. Pecunia Regis, & supellex, quasi jure belli, diripiatur. Onustique præda per Icelus ultimum partam fugam intendont. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Græcisque militibus Parthienem petent, omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Iersa promissis Besi operati, maximè, quia nemmo aliis erat, quem sequerentur, conjunxere se Bactrianis, agmen eorum tertio assedit die. Né tamen honos Regi non haberetur, aureis compeditibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde exigitante fortunā. Et, ne fortè cultu Regio posset agnoscī, sordis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti jumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari possent, custodes procul sequebantur.

NOTAS.

Haud dubitare. Respondio Artabazo, que no dudaba, debia asegurar Dario su persona entre los Griegos. Destinatus sorti suæ. Abandonado à su destino, sugeto à su hado.

A Artabazo, que estaba estrechamente abrazado con Dario.

Ne inter. Para no mirar al que se despedía gemiendo, y como si viese ya muerto à Dario.

Ad ultimum. Hasta aquí, hasta lo ultimo de mi vida.

Nulla externa. No por fuerza, ó violencia de algun enemigo extraño.

Ultimum. La maior, y mas execrable.
Deorum à suis. Honrado, y venerado de los
como si fuera Dios.

Parricidarum contuitu. Que estar à la vista de
los traidores al Rei, y parridas suios.

CAPITULO XXX.

BA ALEJANDRO A LOS ALCANCES DE DA

Alexander, auditô, Darium movisse ab Euxum
tanis, omissô itinere, quod patebat in Mredit
diam, fugientem insequi pergit strenue. Ibi ju
bas oppidum est in Paretacene ultimâ. Ibi transiit r
gæ nuntiant, præcipitem fugâ Bactra petere Drecen
rium. Certiora deinde cognoscit ex Bagystheus:
Babylonio, non equidem vincitum Regem, quoqu
in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rerum
Ducibus convocatis: Maximum, inquit, opus, nihil
labor brevissimus supereft, Darius haud procul invoca
tus à suis, aut vincitus, aut oppressus est. In mare
corpore posita est victoria nostra. Et tanta res celeri
tatis est præmium. Omnes pariter conclamant, nequend
ratos ipsum sequi, nec labori, nec periculo redditis,
ceret. Igitur raptim agmen cursus magis, quater ii
itinoris modô dicit, ne nocturnâ quidem quinq[ue]adme
diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta lucisur
dia processit. Perventumque erat in vicum, in q[ui]
Darium Bessus comprehenderat: ibi Melon Da No illo
interpres excipitur. Corpore æger non poterat Dima
agnen sequi: & deprehensus celeritate Regis, tran
fugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Se Vie

fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equi-
 tum sex millibus, trecentos, quos *Dimachas* ap-
 pellarunt, adjungit. Dorso hi graviora arma por-
 tabant. Ceterum equis vehebantur: cum res, locu-
 que posceret, pedestris acies erat. Haec agentem
 alexandrum adeunt Orsillos, & Mythracenes, qui
 Belsi parricidium exosi transfugerant. Nuntiabant-
 que, stadia quingenta abesse Persas: ipsos brevius
 Darii monstraturos. Gratus Regi adventus transfuga-
 um fuit. Itaque primâ vesperâ, ducibus iisdem
 b. Eorum expedita equitum manu monstratam viam in-
 t. in Mreditur, phalange, quantum festinare posset, se-
 què. Ibi jussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cur-
 trandum regebat, ut primi conjungi ultimis possent.
 ere Drecinta stadia processerant, cum occurrit Brocu-
 gythelus, Mazai filius, Syriæ quondam Prætor. Is
 em, quoque transfuga nuntiabat, Bessum haud amplius,
 m. Ruum ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui
 opus, nihil præcaveret, incompositum, inordinatumque
 ul. procedere. Hyrcaniam videri petituros. Si festi-
 . Inuitet sequi, palantibus superventurum. Darium
 s. celestidhuc vivere. Strenuo alioquin cupiditatem conse-
 ant, quendi transfuga injecerat. Itaque, calcaribus sub-
 ulo pulvis, effuso cursu eunt. Jamque fremitus hostium
 , quinter ingredientium exaudiebatur: sed prospectum
 i quia demerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit
 enca la carfum, donec consideret pulvis. 40

NOTA S.

n Dario illo corpore. En sola su persona, en solo coger à Darios
 potuer Dimachas. Soldados, que hacian à todo, peleando ya
 , tran à pie, ya à caballo, como lo hacen ahora los Dragones.
 cit. Se Viene de la palabra griega *disparagi*. INGR. RICHARD
 Stre-

Strenuo alioquin. A Alejandro , que estaba ya dencil
sí mismo pronto , y resuelto .
Parricidium Bessi . Que detestaban , y abomian
de la traicion de Besso à su Rei .

CAPITULO. XXXI.

FUGA DE BESSO , Y DE LOS BARBAROS : Dado
herido de los suyos .

JAmque conspecti à Barbaris erant , & abenem
tium agmen conspexerant , nequaquam fuisse
pares , si Besso tantum animi fuisset ad probant
lium , quantum ad parricidium fuerat . Namque in
numero Barbari præstabant , & robore . Ad hanc
refecti cum fatigatis certamen inituri erant . Scusser
nomen Alexandri , & fama , maximum in bellum
utique momentum , pavidos in fugam conuocaverat .
Bessus , & coeteri facinoris ejus participes , vici
culum Darii assecuti , cœperunt hortari eum , tam
conscenderet equum , & se hosti fugâ eriperet .
Deos ultores adesse testatur , & Alexandri fiducia
implorans , negat se parricidas velle comitari . Tu
verò ira quoque accensi , tela injiciunt in Regem
multisque confossum vulneribus relinquunt . Junto . Ad ho
ta quoque , ne longius prosequi possent , convenerant , duobus servis , qui Regem comitabantur
occisis . Hoc edito facinore , ut vestigia fugeantur . Ut qu
gerent , Nabarzanes Hyrcaniam , Bessus Bactriam . Adeo
paucis equitum comitantibus , petebant . Bactriam .

ducibus destituti, quā quemque aut spes ducebat, at pavor, dissipabantur. Quingenti tantum equites omnia congregaverant se, incerti adhuc, resisterēt melius esset, an fugere. Alexander hostium trepidationem comperta, Nicanorem cum equitum parte adhibendam fugam præmittit: cum cæteris sequitur. Tria fermè millia resistentium occisa sunt: reliquum gmen more pecudum intactum agebatur, jubente Rege, ut cædibus abstineretur. Nemo captivorum: Dilectat, qui monstrare Darii vehiculum possit. Singuli, ut quæque prehenderant, scrutabantur: nec namen ullum vestigium fugæ Regis stabat. Festinans ab eum Alexandrum vix tria millia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentiū sequebantur, incidunt universa fugientium agmina. Vix credibile dimicatu; plures captivi, quām qui caperent, erant. Ad hanc omnem sensum territis fortuna penitus exiit. Scufferat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim jumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant milles, et via: & errore delata per quatuor stadia, in quamdam valle constiterant, æstu, simulque vulneribus et. fatigata. 42

NOTAS.

Junc. Ad hoc. *Además de esto.*

conv. Ut vestigiar. Para que se esparciese por muchas partes, ibant, que por allí habian huido.

ge sp. Ut quæque. Segun, y luego, que cogian los caños.

Bach. Adeo omnem. Tan enagenados, y fuera si,

CAPITULO XXXII.

*HALLA UN MACEDONIO A DARIO, EL QU
muere de las heridas.*

HAUD procul erat fons, ad quem monstrauitiam
à peritis Polystratus Macedo siti macerantiam
accessit. Ac, dum galea haustam aquam sorbet, tela jumentorum deficientium corporibus in
fixa conspexit. Miratusque confossa potius, quam
abacta esse, semivivi hominis **** gemitum per
cipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendus
quid rei vehiculo isto conderetur; dimotis pellibus
quibus obte*ctum* erat, Darium multis vulneribus co
fossum reperit: regius enim cultus, & aureo catena
queis à parricidis vinclitus fuerat, dubitationem ex
tremebant. Non erat expers grœci sermonis Darius, quod cu
riasque agebat diis, qui post tanta mala, tamque
via, hoc tamen indulsissent solatii, ne omnino in lo
rudine extremum spiritum effunderet. Itaque: Te, penetu
quit, quisquis es mortalium, per communem hominum be
sortem, à qua nec maximos regum exemptos esse pra
spectaculo moneris; rogo quæisque, ut bæc ad Alexander signi
mandata mea perferas: nihil eorum quæ longe tristitia
perpeccus sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitas derelici
zis exitum, ita gravem mihi accidisse, ut hoc unum sit bene
post tanta in me meosque merita adversus clementem prestitum
enim victorem, inimico vivendum fuit, & nunc ingredioriendum est. Sed si qua postremis miserorum votis modo
& deo
Deos vis est, & cum ipso spiritu profusas preces
zius aliquod numen exaudit; ille quidem sospes & invictus pa
lumis, longèque supra contagium mee sortis & invictus fortunæ positus, in solio Cyri gloriosam ætatem exi

siveque virtutis memor, eum matri liberisque meis locum
 apud se esse patiatur, quem illi fide, & obsequio merue-
 int: at parricidas promptum exitium consequatur, quod
 Alexander irrogavit, si non misericordia infelicis hostis,
 saltem odio facinorum; & ne impunita in aliorum
 instruuntur regum, suumque ipsius, exitium erumpant. Post-
 iacerat uam for-
 recreatus: Ergo, ait, hanc etiam tantis calamitati-
 bus extremam accedere oportuit, ut bene merito gra-
 s, qui
 ham referre non possim! At referat Alexander; Ale-
 xandro vero dii. Dextram deinde protendit, eamque
 visenda
 pellibus
 ibus con-
 spiranti adhuc supervenerit, incertum est: illud
 & ceterum constat, miserabili regis opulentissimi exitu com-
 perto, copiosas lacrymas profudisse; statimque
 rius, Chamyde sibi detraetata, corpus operuisse, & mag-
 que cum honore ad suos deferri jussisse, ut regio-
 nes rerum more curatum monumentis majorum in-
 tentetur. Ingratitudinem hominum, à quaeis pro sum-
 mis beneficiis crudele exitium Darius pertulit, quam-
 quam suopte ingenio horrendam & execrabilem,
 insigniore ad posteritatem infamiam damnavit canis
 cuiusdam mira fides; qui ab omnibus familiaribus
 derelicto solus adfuit, & quam in vivum præ se tu-
 quisque benevolentiam, morienti quoque constanter
 prestitit. Hunc vitæ finem sortitus est ille, quem
 modo contumeliâ affici putabant, nisi regem regum,
 & deorum consanguineum salutarent: magnóque ite-
 um experimento approbatum est, NEMINEM ma-
 gis patere fortunę, quam qui pluribus ejusdem blan-
 titiis irretitus, jugum illius tota cervice receperit. 60



bec :
cadet
possei
onne
armoi
magni
Undiq

LIBER SEXTUS.

CAPITULO I.

*TOMAN LAS ARMAS LOS GRIEGOS, Y LACE
demonios contra Antipatro Prefecto de la Macedonia
presentales Antipatro la batalla, y los vence:
en ella Agis Rei de los Lacedemonios, los cuales
embian sus embajadores a Alejandro: pru-
dente moderacion de Antipatro.*

S U P L E M E N T O.

Just. lib. 12. cap. 1.

DUM ea per Asiam geruntur, ne in Gracia exercit
dem, Macedoniaque tranquillae res fuere. Gra-
cia ferme omnis in occasionem recuperanda
tatis ad arma concurrerat, auctoritatem Laceda-
niorum secuta, qui Philippi, Alexandriique pacem
spreverant, et leges respuerant. Dux hujus belli triusq
Rex Lacedemoniorum fuit, quem motum Antipatris
contractis militibus in ipso ortu oppressit. Magna tam
utrinque cædes fuit. Agis Rex cum suos terga redderet
videret, dimissis satellitibus, ut Alejandro felicitate
virtute inferior videretur, se in medium. *** Panili ja-
næ discrimen immisit; obtruncatisque so plani
promptius resistebant, magnam partem hæc arra-
tium propulit. Cœperant fugere victores; & cœ-

Nec avidius sequentes in planum deduxere, multi
cadabant. Sed, ut primū locus, in quo stare
possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter
omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non
armorum modò, & corporis specie, sed etiam
magnitudine animi, quo uno vinci non potuit.
Undique nunc cominùs, nunc eminùs petebatur:
duque arma circumferens, alia tela clypeo exci-
perebat, corpore alia vitabat, donec hastâ femora
perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pug-
antem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri rap-
am in castra referebant, jactationem vulnerum
ad facile tolerantem. Nec tamen omisere Lace-
dæmonii pugnam; &, ut primū sibi, quām hosti
uiorem locum capere potuerunt, densatis ordi-
bus, effusè fluentem in se aciem excepere. Non
sud discriminem vehementius fuisse, memorię pro-
stum est. Duarum nobilissimarum bello gentium
excia Pueritus pari Marte pugnabant. Lacedæmoni veter-
ere. Gra Macedoniae præsentia decora intuebantur. Illi pro
ide. libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmo-
nii Dux. Macedonibus locus deerat. Diei quoque
racem vii tam multiplex casus modò spem, modò metum
belli, antiusque partis augebat, velut de industria inter-
Antip fortissimos viros certamen e quante fortuna. Cæte-
na tam angustiæ loci, in quo hæserat pugna, non
redderat patiebantur totis congredi viribus. Spectabant er-
itate. go plures, quām inierant prælium. Et qui extra
** Patelli jactum erant, clamore invicem suos accende-
e. Tant. Tandem Laconum acies languescere, lubri-
m ha. arma sudore vix sustinens; pedem deinde refer-
&, coepit, urgente hoste, ac aperte fugere. Inse-
quest

quebatur dissipatos victor, & emensus cusu
 ne spatiū, quod acies Laconum obtinuerat,
 sum Agim persequebatur. Ille, ut fugam suon
 & proximos hostium conspexit, deponit se ius
 Expertusque, membra an impetum animi
 qui possent, postquam deficere sensit, popl
 bus semet excepit, galeaque strenue
 clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrat
 ultro vocans hostem, si quis jacenti spolia dem
 re auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret
 minus congredi. Procul missilibus appetebatur,
 ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo p
 etori infixa est. Qua ex vulnere evulsā, inclinati
 ac deficiens caput clypeo paulisper excepta:
 de, linquente spiritu pariter, ac sanguine, me
 bundus in arma procubuit. Cecidere Lacede
 niorum quinque millia, & CCCLX. ex Macedoni
 haud amplius M. Ceterū vix quisquam,
 saucius revertit in castra. Hæc victoria non Sp
 tam modò, sociosque ejus, sed etiam omnes,
 fortunam bellii spectaverant, fregit. Nec fallit
 Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium
 tus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi
 quamquam fortuna rerum placebat, invidiam
 men, quia majores res erant, quām quas Praef
 modus caperet, metuebat. Quippe Alexander h
 tes vinci voluerat, Antipatrum viciisse, ne tam
 quidem, indignabatur, suæ demptum gloria e
 timans, quidquid cessisset alienè. Itaque Ant
 ter, qui probè nosset spiritum ejus, non est ali
 ipse agere arbitria victoriae, sed consilium Gra
 rum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lac
 que

monii nihil aliud, quām ut Oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravatē veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt. Megapolitani, quorum urbs obsessa erat, ad defectionis ejus multam Achæis, & Ætolis cxx. talenta dare jussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repentinum, priùs tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbellam superaret. *S 6*

NOTAS.

Immisit. Agis.

Victores. Los Macedonios.

Languescere. A aflojar.

Deponi se. Que le pusiesen en tierra.

Vocans. Provocando, desafiando.

Gratulantium. De los Espartanos, y de los otros, que esperaban el dia desta guerra para rendirse, ó no.

Decipi. Dejarse engañar.

Praefecti modus El que no era mas, que Prefecto, ó General.

Probè nosset. Conocia bien el genio de Alejandro.

CAPITULO II.

VICIOS, DE QUE SE DEJA LLEBAR ALEJANDRO:
admitte à su amistad à un Hermano de Dario:

*da à Osidates el gobierno de
la Media.*

SED, utprimū instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quām quietis, otiumque patientior, exceperat eum voluptates. Et quem

arma Persarum non fregerant , vicia vicerunt .
 tempestiva convivia , & perpotandi , perva
 que insana dulcedo , ludique , & greges pellic
 omnia in externum lapsa sunt morem . Quem en
 latus quasi potiorem suo , ita popularium animo
 oculosque pariter offendit , ut à plerisque amic
 rum pro hoste haberetur . Tenaces quippe dis
 plinæ suæ , solitosque parco , ac parabili viciu
 implenda naturæ desideria defungi , in peregrina
 & victarum gentium mala impulerat : hinc sap
 comparatæ in caput ejus insidiæ , secessio militum
 & liberior inter mutuas querelas dolor ; ipsius de
 de nunc ira , nunc suspiciones , quas excitabat
 consultus pavor , ceteraque his similia , quæ de
 dicentur . Igitur , cum intempestivis conviviis di
 pariter , noctesque consumeret , satietatem epu
 rum ludis interpolabat , non contentus artificiis
 quos è Græcia exciverat , turba . Quippe capti
 fœminarum jubebantur suo ritu canere inconditam
 & abhorrens peregrinis auribus carmen . Interquæ
 unam Rex ipse conspexit mœstiorem , quām q[uod] Patiu
 ras , & producentibus eam verecundè reluctante ja
 Excellens erat forma , & formam pudor honorebat . Exte
 bat , ore velatō , suspicionem præbuit Regi , la
 biliorem esse , quām ut inter convivales ludorū d
 beret ostendi . Ergo interrogata , quānam ell[er] Incep
 Neptem se Ochi , qui nuper regnasset in Persis , filio Arti
 genitam esse , respondit , uxorem Hifaspis fuisse . Secu
 pinquis hic Darii fuerat , magni & ipse exercitu
 Prætor . Adhuc in animo Regis tenues reliquæ p[ro]v
 tini moris hærebant . Itaque fortunam regiā summa In

genitè , & tam celebre nomen reveritus , non dimit-
 ii modò captivam , sed etiam restitui ei suas opes
 jussit ; virum quoque requiri , ut reperto conjugem
 redderet. Postero autem die præcepit Hephestioni ut
 omnes captivos in Regiam juberet adduci. Ubi sin-
 golorum nobilitate spectatâ , secrevit à vulgo , quo-
 cum , eminebat genus. Mille hi fuerunt , inter quos
 repertus est Oxatres Darii frater , non illius for-
 tuna , quàm indole animi sui clarior. Oxydates erat
 nobilis Perses , qui à Dario capitali supplicio des-
 tinatus , cohíebatur in vinculis. Huic liberato
 Satrapęam Medię attribuit. Fratremque Darii re-
 cepit in cohortem amicorum , omni vetustæ cla-
 ritatis honore servato. xxvi. millia talentum pro-
 xima præda redacta erant : è queis xii. millia in
 congarium militum absunta sunt. Par huic pe-
 cunie summa custodum fraude subtracta est. 33

N O T A S.

Patientior. *Mas à propósito , gobernándose mejor Ale-
 jandro.*

Externum. *De los Persas.*

Quasi potiorem suo. *Como si fueran mejores , que
 las costumbres , y estilos de su Patria la Mace-
 donia.*

Inconsultus. *Imprudente : mal fundado.*

Artificum. *Músicos , representantes , &c.*

Secrevit. *Apartó , è hizo distincion entre los cautí-
 vos mas vulgares , y bajos , y los que eran de ma-
 ior distincion , y nobleza.*

In cohortem amicorum. *Entre los guardias de Corps.*

CAPITULO III.

ENTRA ALEJANDRO EN PARTIENE : ALBOR toniu
de sus Soldados : convoca à sus Capitanes. glori
is fo

Hinc in Parthienem perventum est , tunc iguo ue / ham
 bilem gentem , nunc caput omnium , qui pam
 Euphratēm , & Tigrim amnes siti , Ru admo
 mari terminantur. Scythæ regionem campescentes , fa
 ac fertilem occupaverunt , graves adhuc accolam i
 Sedes habent & in Europa , & in Asia. Qui supericeri
 Bosphorum colunt , ascribuntur Asiæ : at qui in , &
 Europa sunt , à Iesso Thracię latere ad Boryllus infat
 nem , atque inde ad Thanaim alium amnem redditam
 plaga pertinent. Tanais Europam , & Asiam mœse fa
 dius interfluit. Nec dubitatur , quin Scythes , quænt
 Parthos condidere , non à Bosphoro , sed ex regi tur
 ne Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempore jusit
 te clara Hecatompylos , condita à Græcis. Ibi sta
 tiva Rex habuit , commeatibus undique advectis.
 Itaque rumor otiosi militis , viritim sine auctore
 percrebuit , Regem contentum rebus , quas gesili Heca
 ser , in Macedoniam protinus redire statuile pi
 Discurrunt lymphatis similes in tabernacula , Sine
 itineri sarcinas aptant. Signum datum crederes , Ut v
 vasa colligerent. Totis castris tumultus hinc con
 tubinales suos requirentium , hinc onerantium Tem
 plastra , perfertur ad Regem. Fecerant fidem Infra
 mori temerè vulgato Græci milites , redire jus de
 domos , quorum equitibus singulis denariorum se Vulg
 na millia dono dederat. Ipsi quoque finem militis ad

adesse credebant. Haud secus, quām par erat, ter-
ritus Alexander, qui Indos, atque ultima Orien-
tis peragrare statuisset, Prefectos copiarum in Pre-
BORI torium contrahit. Obortisque lacrymis: Ex medio
ren gloriæ spatio revocari se, victi magis, quām victo-
ri fortunam in patriam relaturum, conquestus est;
incognitum sibi ignaviam militum obstare, sed Deorum invi-
qui p̄ h̄am, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium
Rubor admovissent, paulò post in eamdem cum majorem lau-
pestrē, famaque reddituris. Tum verò pro se quisque ope-
accollam suam offerre, difficillima quæque poscere, pol-
ui suplici militum quoque obsequium, si animos eorum le-
qui mi, apta oratione permulcere voluisset. Nunquam
oryllofractos, abjectos recessisse, quoties ipsius alacri-
tatem, tanti animi spiritus baurire potuissent. Ita
iam mense facturum esse respondit: Illi vulgi aures præpa-
rare, quænt sibi. Satilque omnibus, quæ in rem videban-
x regotur, compositis, vocari ad concionem exercitum
impellūsset, apud quem talem orationem habuit.
Ibi-
dveūs
autore
s gesil Hecatompylos. Palabra griega, de ἑκατὸν ciento,
tatuisse πύλη puerta. De cien puertas.
ila, & Sine auctore. Sin saber de donde habia salido.
eres, Ut vasa colligerent. Para que se dispusiesen à la mar-
c con cha. Frase comun de la cual trata Varron de R.R. I. I.
antium Temerè. Sin fundamento.
em n. Infractos. Lo misma que valde fractos: mui caídos.
e juss) de animo.
um se Vulgi. De los Soldados rafos,

NOTAS.

43

miliu

CAPITULO IV.

ORACION DE ALEJANDRO A SUS SOLDADOS

Magnitudinem rerum, quas gessimus, militetur
 intuentibus vobis, minimè mirum est, & abse-
 siderium quietis, & satietatem gloria occu-
 re. Ut omittam Illirios, Triballos, Boeotiam, Thraciam long.
 Spartam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia nia-
 glu meo, alia imperio, auspicioque perdomui: ecce Hir-
 bellum ad Hellespontum, Jonas, AEolidem servitio posse
 bariæ impotentis, exemimus; Cariam, Lydiam, Cappi,
 padociam, Phrygiam, Paplagonium, Pamphyliam Omni
 Pisidiam, Ciliciam, Syriam, Phoenicem, Armenia Ille
 Persidem, Medos, Partienem habemus in potestu exten-
 Plures Provincias complexus sum, quam alii qui pi-
 ceperunt. Et nescio, an enumeranti mibi quadam pini-
 sarum rerum multitudo subduxerit. Itaque, si cum pena-
 rem satis certam esse possessionem terrarum, qualia vocu-
 ta velocitate domuimus, ego vero, milites, ad patres
 tes meos, ad parentem, sororesque, & ceteros in tan-
 vel renitentibus vobis, erumperem, ut ibi potissimum desp.
 parta vobiscum laude, & gloria fruerer, ubi nos non faci-
 rima victoriae prenia expectant, liberorum, conjugi
 parentumque lætitia, pax, quies, rerum per virtutem
 rem partarum secura possessio. Sed in novo, & (si
 rum fateri volumus) precario Imperio, adhuc jugum
 ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, mihi
 lites, opus est, dum mitioribus ingeniiis imbuuntur
 & effratos mollior consuetudo permulceret. Frugē nos
 que maturitatem statuto tempore expectant. Adeò tuis hab

illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mitescunt.
 Quid? creditis, tot gentes alterius Imperio, ac no-
 mini assuetas, non sacris, non moribus, non commer-
 cio lingue nobiscum coharentes, eodem prælio
 domitas esse, quo viæ sunt? Vestris armis continen-
 tur, non suis moribus. Et qui præsentes metuunt, in
 absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas cap-
 tas, & inclusas, quia ipsarum natura non potest,
 longior dies mitigat. Et adhuc sse ago, tamquam om-
 nia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darii.
 : ecce Hircaniam Nabazanes occupavit, Bactra non solum
 virtus possidet parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdia-
 m, Cappi, Dahæ, Massagetæ, Sagæ, Indi sui juris sunt.
 Omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequentur.
 Armenia Ille enim ejusdem nationis sunt; nos alienigenæ, &
 potestus externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum
 illi non præesi, qui magis timeri potest. Proinde aut quæ ce-
 edam sumus, omittenda sunt, aut quæ non habemus, occu-
 si suspenda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil, quod
 qualiter vocitetur est, medici relinquunt: sic nos quidquid ob-
 ad Pausat Imperio, recidamus. Parva sæpè scintilla contemp-
 pos ita magnum excitavit incendium. Nihil tutò in hoste
 tisimis despicitur. Quem spreveris, valentiorem negligentia
 nos sub facies. Ne Darius quidem bæreditarium Persarum ac-
 cepit Imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ cas-
 trati hominis admissus. Ne vos magno labore credatis
 Bessum vacuum Regnum occupatum. Nos verò pecca-
 vimus, milites, si Darium ob hoc vicimus, ut seruo-
 ejus traderemus Imperium, qui ultimum ausus scelus,
 Regem suum etiam externæ opis egentem, certè cuī
 nos viatores pepercissimus, quasi captivum in vinculis
 habuit, ad ultimum, ne à nobis conservari posset, oco-
 dit.

dit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem
 affixum videre festino; omnibus Regibus, gentibus
 fidei, quam violavit, meritas poenas solventem.
 hercule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Helle-
 pontum vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore
 ficiemini, Bessum præmia vestrae occupasse vitoria.
 Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capi-
 tis. Quantò autem præstat, territum adhuc,
 mentis suæ compotem opprimere? Quatridui nobis
 supereft, qui tot proculcavimus nives, tot amnes
 peravimus, tot montium juga transcurrimus. Non ma-
 re illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat,
 ces nos moratur, non Cilicæ fauces, & angustie
 cludunt: planæ omnia, & prona sunt. In ipso lim-
 ne vitoriæ stamus. Pauci nobis fugitivi, & domi-
 sui interfectores supersunt. Egregium mehercule opus,
 inter præmia gloriæ vestrae numerandum, posteri-
 ti famæque tradetis, Darii quoque hostis, finito pe-
 mortem ejus odio, parricidas esse vos ultos, nemini
 insipium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quo-
 to creditis Persas obsequentiores fore, cum intelle-
 rint, vos piæ bella suscipere, & Bessi sceleri, non
 mini suo irasci?

NOTAS.

Alia ductu. Unas por mi mismo, otras por mis
pitanes.

Multitudo subduxerit. Si por ser tantas me he
dado de algunas.

Satis certam esse. Que estaba ya bastante mente as-
gurada.

Rigida cervice. De mala gana, y con deseo de sacudirla

Sua lege mitescunt. Maduran con el tiempo, y buen temporal.

Héreditarium. Por derecho sucesivo, por herencia.

Mare illud. El Helesponto.

Suo. De la nacion de los Persas.

CAPITULO V.

MUEVE ALEJANDRO SUS TROPAS ACIA

Hircania: descripcion del rio Zioberis.

Summa militum alacritate, jubentium, quo-
cumque vellet, duceret, oratio excepta est.
Nec Rex moratus impetum. Tertioque per
Parthienem diem ad fines Hyrcanię penetrat, Cra-
tero relieto cum iis copiis, quibus praeerat, & ex
manu, quam Amyntas ducebat, additis sexcentis
equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incursione
Barbarorum Parthienem tueretur. Eriguum impe-
dimenta, modico praesidio dato, campestri itinere
ducere jubet. Ipse cum phalange; & equitatu CL.
stadia emensus, castra in valle, quā Hyrcaniam
adeunt, communit. Nemus praecultus, densisque ar-
boribus umbrosum est, pingue vallis solūm rigan-
tibus aquis, quę ex petris imminentibus manant.
Ex ipsis radicibus montium Zioberis amnis effun-
ditur, qui ferè tria stadia in longitudinem univer-
sus fluit: deinde saxo, quod alveolum interpolat,
repercussus, duo itinera velut dispensatis aquis ape-
rit: inde torrens, & saxonum, per quę incurrit,
asperitate violentior, terram preceps subiicit: per

ccc. stadia conditus labitur: rursusque velut sum
alio fronte conceptus editur, & novum albeum sente
tendit, priore sui parte spatiösior, quippe in la
tudine xiii. stadiorum diffunditur: rursusque adfale
gustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem iugitaff
alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est. In que
cole affirmabant, quæcumque dimissa essent in cide,
vernam, quæ proprio est fonti, rursus, ubi aliq
os amnis aperit, existere. Itaque Alexander dico se
tauros, quæ subeunt aquæ terram, præcipitari Darij
bet: quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsi fec
sa videre, qui missi erant, ut exciperent.

NOTAS.

- Nec Rex. Ni dió lugar el Rei, à que se pasase aqu
primer ardor, y prontitud de sus soldados.
- Universus. Todo junto, sin division de sus aguas.
- Duo itinera. Se divide, y corre repartiendo sus agu
en dos brazos iguales.
- Saxo ... repercussus. Estrellandose en una peña.
- Rursusque velut. Y Despues buelve à brotar com
de nuevo.
- Iter cogit. Tiene menor madre, ó mas estrecha.
Existere. Salen, aparecen.

CAPITULO VI.

DA ALEJANDRO SALVO CONDUCTO A NABAR
zanes complice con Basso en el parricidio
de Dario.

Quartum jam diem eodem loco quietem mil
ti dederat, cum literas Nabarzanis, qui De
Amo ja
rian

rium cum Besso interceperat, accipit, quarum
sententia hęc erat: Se Dario non fuisse iniicium:
in lacrimis etiam, quę credidisset utilia esse, suafisse: Et quia
que amīde consilium Regi dedisset, propè occisum ab eo.
idem ilgitasse Darium, custodiam corporis sui contra ius,
est. Inisque peregrino militi tradere, damnata popularium
it in cōsilio, quam per ducentos, Et triginta annos inviolatum
bi alii sibis suis præstitissent Persæ. Se in præcipiti, Et lu-
er dico stantem, consilium à præsenti necessitate reperisse.
Parum quoque, cùm occidisset Bagoam, hac excusatione
, expulsi fuisse popularibus, quo insidiantem interemisset. Ni-
t. 3. 3. Fuisse miseris mortalibus spiritu charius. Amore ejus ad
stima esse propulsum: sed ea magis esse sectum, quę
a se aquagisset necessitas, quām quę optasset. In communi ca-
mitate suam quinque habere fortunam. Si venire se-
guas, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem
us agam tartus Rex violaret, Deos à Deo falli non so-
m. Cæterum si, cui fidem daret, videretur indig-
ia, multa exilia patere fugienti. Patriam esse, ubi-
ir comunque vir fortis sedem elegerit. Nec dubitabit Ale-
xander fidem, quo Persę modo accipiebant, da-
rebat, inviolatum, si venissem, fore.

NOTAS.

Interceperat. Habia aprisionado , y muerto.

Agitasse. Habia pensado: premeditado.

ABAR. Damnata. Teniendo poca satisfacion en los suios, y en su fidelidad.

charius spiritu. Que amasen mas, que à la vida;
Amore ejus. Que por amor à su vida se habia arro-
jado al maior atentado.

Deos

Deos. Los Dioses, por quienes juraba Alejandro
baria mal.

A Deo. Alejandro, à quien llamaba Dios Nabón
nes por adulacion.

Quo modo. Segun uso, y estilo de los Persas,
era dárse las manos.

CAPITULO VII.

ENTRA ALEJANDRO EN HIRCANIA: descripcion, y la del Mar Caspio.

QUADRATO tamen agmine, & composito speculatores subinde præmittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmina phalanx eam sequebatur. Post pedites erant dimenta. Et gens bellicosa, & natura situs diffunduntur aditu, curam Regis intenderat. Namque per tua vallis jacet, usque ad mare Caspium patet. Duo terreni ejus velut brachia excurrunt; medius fluxu modico sinum faciunt, Lunę maximè similes cum eminent cornua, nondum totum orbem Media re implente. Cercetę, Mossyni, & Chalybes longe sunt: ab altera parte Leucosyri, & Amazonum Relab campi: & illos, quā vergit ad Septentrionem, Natur ad occasum conversa prospectat. Mare Caspium Submersum dulcius ceteris, ingentis magnitudinis serpentes aliis & pisces longe diversi ab aliis coloris. Quidam sequi Caspium, quidam Hyrcanum appellant. Alii sun qui Maeotim paludem in id cadere putent; & arguuntur.

mentum afferunt, aquam, quo dulcior sit, quam
 cetera maria, infuso paludis humore mitescere. A
 Septentrione ingens in littus mare incumbit, lon-
 gèque agit fluctus, & magnâ parte exestuans stag-
 nat. Idem alio celi statu recipit in se fretum, eodem
 que impetu, quo effusum est, relabens, terram
 nature suæ reddit. Et quidam credidere, non Cas-
 pium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cade-
 re: cuius fastigium (ut supra dictum est) perpe-
 uâ valle submittitur. Hinc Rex viginti stadia pro-
 cessit, semitâ propemodùm inviâ, cui sylva im-
 via: sinebat; torrentesque, & eluvies iter moraban-
 t. Nullo tamen hoste obvio penetravit, tandem
 ne ad ulteriora perventum est. Præter alios com-
 ito ibat, quorum tum copiâ regio abundabat, po-
 ii explorum quoque ingens modus nascitur; & uberri-
 lit agendum gigantidis ubi solum est. Frequens arbor fa-
 nt impium quercus habet, cuius folia multo melle tin-
 is diffunduntur. Sed, nisi Solis ortum incole occupaverint,
 ie perpe modico teapore succus extinguitur. 38

NOTAS.

Media. Las partes, que están en el medio, ó el medio.
 es à Longèque. Y estiende sus olas mui tierra adentro.
 iazon Relabens. Retrocediendo, como cuando baxa la marea.
 sem, h Nature suæ. Deja la tierra en su antiguo ser.
 Caspian Submittitur. Ba en declive, se estanca, y forma un
 ites al gran lago.

Quidam requens. Habia mucha abundancia de un arbol pa-
 lii sun recido à la encina.

CAPITULO VIII.

*ADMITE EN SU GRACIA A LOS GOBERNADORES
de los Persas, y à Artabazo: Perdona à
los Griegos.*

TRIGINTA hinc stadia processerat, cùm Pharnaces ei occurrit, seque, & eos, qui Darii mortem profugerant, dedens. Quibus benignè exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus, & Erigys occurrunt. Præfectum Tapyrorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experientia clementiam Regis. Satrapem deinde Hyrcanię de Menapim. Exul hic, regnante Ocho, ad Philippopolim pervenerat. Tapyrorum quoque gentem Phrygię reddit. Jamque Rex ultima Hyrcanię intravit cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse satis diximus, cum propinquis Darii, ac suis liberis, dicaque Gr̄ecorum militum manu, occurrit. De tram venienti obtulit Rex: quippe & hospes Philippo fuerat, cùm, Ocho regnante, exularet, hospitiū pignora in Regem suum ad ultimum conservata vincebat. Comiter igitur exceptus quidem, inquit, Rex, perpetua felicitate floreat cæteris latus hoc uno torqueor, quod præcipiti sensi diu frui tua bonitate non possum. Nonagesimum quintum annum agebat. Novem juvenes eadem tre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus, ut tandem virarent, donec utiles Alexandro essent. Rex pede-

iter plerumque faciebat. Tunc *ad moveri sibi*, & Artabazo equos jussit, ne, ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde, ut castra sunt posita, Gr̄cos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmoniis quoque fides daretur, respondent, se, quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmonionum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Gr̄cis mercede apud Persas militantibus. Rex, omisso sponsionum, fideique pignoribus, venire eos jussit, fortunam, quam ip' e dedisset, habitu-
ros. Diu cunctantes, plerisque consilia varianti-
bus, tandem venturos se pollicentur. At Demo-
rates Atheniensis, qui maximè Macedonum op-
eris semper obstiterat, veniâ desperatâ, gladio se
transfigit. Ceteri, sicut constituerant, ditioni Ale-
xandri seipso permittunt. Quingenti & mille mi-
litaires erant; pr̄ter hos Legati ad Darium missi xc.
In supplementum distributus miles. Ceteri remissi
domum, pr̄ter Lacedæmonios, quos tradi in custo-
diam jussit. *¶ 6*

NOTAS.

Et hospitii. Y la fidelidad, que guardó à su Rei Da-
rio hasta la muerte preponderaba en la estimacion
de Alejandro al bospedage, con que le recibio Filipo.
In supplementum. Sirvio para completar las Tropas.



CAPITULO IX.

SUGETA ALEJANDRO A LOS MARDOS, GENTI do la
feroz.

MArorum erat gens confinis Hyrcanię, cū teret
tu vitæ aspera, & latrociniis assueta. Hoc berr
sola nec Legatos miserat, nec videbū Regis
ā imperata factura. Itaque Rex indignatus, si natione
gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis
tis cum præsidio relictis, invictā manu comitanteur ad
procedit. Noctu iter fecerat: & primā luce hodie sua
in conspectu erat. Tumultus magis quam prælimine
fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverantceceb
Barbari, profugiunt: proximique vici ab incolis
deserti capiuntur. Interiora Regionis ejus haud seddici
nè adire sine magnā vexatione exercitus poterant
Juga montium, pīcaltę sylvę, rupesque invias
piunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genit
re impedierant Barbari. Arbores densæ sunt ex multis
dustriā consitæ, quarum teneros adhuc ramos
nu flectunt, quos intortos rursus inserunt centagine
inde velut ex alia radice latiores virent trunci: hoc est
quà natura fert, adolescere non finunt, quippe dati
alium alii quasi nexu conserunt: qui, ubi multo fronte
vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulti nō quē
ramorum, velut laquei, perpetuā sepe iter claudunt
Una ratio erat, cedendo aperire saltum. Sed hī
quoque magni operis. Crebri namque nodi dū
verant stipites; & in se implicati arborum ramū
suspensis circulis similes, lento vimine frustraban
tur iectus. Incole autem ritu ferarum virgulta sub Susp

re soliti, tum quoque intraverant saltum, occul-
tisque telis hostem lacerabant. Ille venantium mo-
GENI do latibula scrutatus, plerosque confedit. Adul-
timū circuire saltum milites jubet, ut, si quā pa-
cie, cūteret iter, erumperent. Sed ignotis locis plerique
eta. Hoc errabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus
idebatur Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander
, si non eodem, quo ceteras pecudes, animo aestima-
vadimur. Namque ille nec in dorso insidere suo patieba-
mitatur alium: & Regem, cūm vellet ascendere, spon-
ice hodierna sua genua submittens, excipiebat; credebatur
præsumpe sentire, quem veheret. Majore ergo, quam
pavenscebat, irā simul, ac dolore stimulatus, equum
b incertigari jubet, & per interpretē pronuntiari, ni
hand reddidissent, neminem esse victurum. Hac denun-
potentia territi, cum ceteris donis, equum addu-
in via sentit. Sed ne sic quidem mitigatus, cædi sylvas ju-
nti geret, aggestaque humo è montibus, planitiem ra-
nt enim impeditam exaggerari. Jam aliquantum altitu-
moscendis opus creverat, cūm Barbari, desperatō, re-
it tensionem, quam occupaverant, posse retineri, gen-
ici hominem suam dedidere. Rex, obsidibus acceptis, Phra-
, qui duci tradere eos jussit. Inde quinto die in stativa
ca fronte revertitur. Artabazum deinde, geminato honore,
lī nō quē Darius habuerat ei, remittit domum. 52

NOTAS.

in rama. Quā natura fert. Segun su naturaleza: por donde
Straban habian de saber naturalmente.
ca sub suspensi. Encorvados, y à manera de arcos, doble-
zandose, hacian que los golpes diesen en vago.

Excepti sunt. *Faltaron*: fueron cogidos de los baros.

Planitiem ... *exaggerari*. Allanar el camino.

Desperato. *Desesperando*. Ablativo absoluto: lo más que cùm desperasset.

CAPITULO X.

ADMITE EN SU GRACIA A NABARZANE
visita à la Reina de las Amazonas; buel
à los suios.

JAm ad urbem Hyrcaniæ, in qua Regia Drii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes, ceptâ fide, occurrit, dona ingentia ferebantur. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, ac in ipso flore pueritiae, cui & Darius fuerat affinitus, & mox Alexander assuevit. Ejusdem maxime precibus motus, Nabarzani ignoravit. Erat supra dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem, Themis incolentium campos. Reginam habebant Thalassim, omnibus inter Caucasum montem, & Primam amnem imperitatem. Hec cupidine vires Regis accensâ, finibus Regni sui excessit. Et haud procul abesset, præmisit indicantes, venientem Reginam, adeundi ejus, cognoscendique avidus. Protinus, factâ potestate veniendi, ceteris jumentis subsistere, CCC. foeminarum comitatu processerunt. Atque, ut primum Rex in conspectu fuit, ipsa desiliit, duas lanceas dextrâ preferens. Vero non toto Amazonum corpore obducitur. Nam

va pars ad pectus est nuda ; cætera inde velantur.
 Nec tamen sinus vestis , quem nodō colligunt, in-
 fra genua descendit. Altera papilla intacta serva-
 tur, quā muliebris sexus liberos alant : aduritur
 dextera, ut arcus faciliūs intendant, & tela vibrent.
 Interritò vultu Regem Thalestris intuebatur, ha-
 bitum ejus haudquaquam rerum famę parem ocu-
 ls perlustrans. Quippe omnibus Barbaris in corpo-
 rum majestate veneratio est : magnorumque operum
 non alios capaces putant, quām quos eximiā specie
 donare natura dignata est. Cæterūm interrogata,
 num aliquid petere vellet, haud dubitavit fateri:
Ad communicandos cum Rege liberos se venisse, dignam
ex qua ipse Regni generaret hæredes, fœminei sexus se
retenturam, marem reddituram patri. Alexander,
an cum ipso militare vellet, interrogat. Et illa, cau-
sata sine custode Regnum reliquisse, petere perse-
verabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior
ad Venerem fœminæ cupido quām Regis, ut pau-
cos dies subsisteret, per pulit. Tredecim dies in ob-
sequium desiderii ejus absumpti sunt. Tum illa Reg-
num suum, Rex Parthienem petiverunt 42

NOTAS.

Sinus habitus. *Los pliegues del vestido.*

Habitum ejus. *Que no correspondia la disposicion de*
su cuerpo à lo que de sus hechos decia la fama.



CAPITULO XI.

*DEGENERACIONES ALEJANDRO DEL QUE HABIA SIDO
hasta aqui : dejase llevar de sus pasiones,
y vicios.*

HIC verò palam cupiditates suas solvit; co-
tinentiamque, & moderationem, in altis habet
mā quāque fortunā eminentia bona in luxu
perbiam, ac lasciviam vertit. Patrios mores, dicitur
ciplinamque Macedonum Regum salubriter tempore
ratam, & civilem habitum, velut leviora magisterial
tudine sua ducens, Persicæ Regiæ par Deorum populi
tentiae fastigium æmulabatur. Jacere humi venerior,
bundos pati cœpit; paullatimque servilibus ministris
terris tot victores gentium imbuere, & captivis pa-
bundos facere expetebat. Itaque purpureum diadematum
distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti cir-
cumdedit; vestemque Persicam sumpsit, ne omena rei
quidem veritus, quòd à victoris insignibus in de- ca
victi transiret habitum. Et ille se quidem Persa el-
rum spolia gestare dicebat. Sed cum illis quoquidem
mores induerat, superbiamque habitus animi in
solentia sequebatur. Literas quoque, quas in Euro-
pam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat: iis in
quas in Asiam scriberet, Darii anulus imprimeba- ra
tur, ut appareret, unum animum duorum non ca- tan
pere fortunam. Amicos verò, & equites, unáqu
principes militum, adsperrantes quidem, sed re- si
cusare non ausos, Persicis ornaverat vestibus. Pel- sat
liches ccc. & lx. totidem, quot Darii fuerant, Regian
im

imperibant, quas spadonum greges, & ipsi mulierib[us] pati assueti, sequebantur. Hęc luxu, & p[re]stigio infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam aversabantur. To-
 quisque castris unus omnium sensus, ac sermo erat:
Plus amissum victoriā, quam bellō quaestum esse. Tum
 maximē vinci ipsoſ, dedique alienis moribus, & ex-
 tenuis: tantæ moræ pretium, domos quasi in captivo
 alibi reversuros: pudere jam sui Regem, vicitis, quam
 in iustis similiorem, ex Macedoniæ Imperatore Darii
 es, dicitrapem factum. Ille non ignarus & principes ami-
 emporum, & exercitum graviter offendit, gratiam li-
 nagi eritate, donisque recuperare tentabat. Sed ut
 in postipor, liberis pretium servitudinis ingratum est. Igi-
 enior, ne in seditionem res verteretur, otium inter-
 miniplandum erat bello, cuius materia opportunè
 is parabatur. 42

NOTAS.

además civilen. Y el vestido vulgar, que apenas se dife-
 rentienciaaba del de un particular.

omeu. Sin tener à lo menos por mal aguero el tro-
 car el trage, de que usaba, cuando vencedor por
 Persia el de los Persas, que eran los vencidos.

uoquedemma. Antiguamente tenian los Reies en el mismo
 anillo, ó Sortija el sello real.

Euro Unum animumque. No bastaba uno solo para dos
 imperios tan dilatados: no bastaba una cabeza pa-
 rra dos coronas tan poderosas, y estendidas.

Tantæ more. Y que el pago ó fruto de tanta deten-
 cion en Persia seria volver entrage de cautivos à
 su Patria.

Pel. Satrapem. Siervo: Esclavo de Dario.
 ian Ille. Alejandro.

CAPITULO XII.

*BA ALEJANDRO EN BUSCA DE BESO , PERDON
à Saribarzanes : rebelase este , y le persigue,*

Namque Bessus , veste regiâ sumptâ , Antaxa
xem appellari se jussérat; Scythasque , & co-
teros Tanais accolas contrahebat. Hęsa
tibarzanes nuntiabat. Quem receptum in fidem
gioni , quam anteā obtinuerat , præfecit. Et cū
grave spoliis , apparatuque luxuriæ agmen vix
veretur , suas primūm , deinde totius exercitus
cinas , exceptis admodūm necessariis , conferti-
fit in medium. Planities spatiofa erat , in quam
hicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis
quid deinde esset imperatorus , jumenta jussit
duci , suisque primūm sarcinis face subditā , ce-
ras incendi præcipit. Flagrabant exortentibus
minis , quæ ut intacta ex urbibus hostium raperen-
tè flamas restinxerant , nullo sanguinis pre-
adeunte deflere , cùm regias opes idem ignis ex-
rerer. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem. E-
bilesque militiæ , & ad omnia parati , latahan
sarcinarum potiūs , quām disciplinæ fecisse jactura-
Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Ni-
nor Parmenionis filius , subita morte corre-
mago desiderio sui affecerat cunctos. Rex a
omnes mestus cupiebat quidem subsistere funeri
futurus ; sed penuria commeatum festinare co-
bat. Itaque Philotas cum duobus millibus , & I
relictus , ut justa fratri persolveret , ipse conter-
ad
mis
boſſi
barz
defec
tamo
timu
pias
imp
enin
fugit
Con
Song
sa
imp
n
PE
ne
C
In

ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finiti-
mis Satraparum. E quibus cognoscit, *Bessum* quidem
bōili animo occurrere cum exercitu, cæterūm Sati-
barzanem, quem *Satrapem* *Ariorum* ipse præfecisset,
defecisse ab eo. Itaque quamquam Besso imminebat,
tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti op-
timum ratus, levem armaturam, & equestris co-
rias educit: totaque nocte strenue facto itinere,
improvisus hosti supervenit. Cujus cognito adven-
tu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec
enim plures subito contrahi poterant) Bacstra per-
fugit: cæteri proximos montes occupaverunt. *38*

NOTAS.

Conferri in medium. Amontonarlas.

Sanguinis pretium. Las que habian costado tanta sangre.

Improvisus. Sorprendió al enemigo, cuando este menos lo pensaba.

CAPITULO XIII.

*PEÑA ALTA, Y DISFORME, Y QUE PARECIA
inaccesible: disposiciones de Alejandro, pone fuego
à un bosque: rindense los cercados.*

*P*rrærupta rupes erat, quæ spectat Occidentem.
Eadem, quæ vergit ad Orientem, legniore sub-
missa fastigio, multis arboribus obsita, peren-
nem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant.
Circuitus ejus duo & triginta stadia comprehendit.
In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem
Im-

imbellem considere jubent. Ipsi, quà rupes et
arborum truncos, & saxa obmoliuntur. XIII. milia
armata erant. In horum obsidionem Cratero re Qui
cto, ipse Satibarzanem sequi festinat : & quia loqui Adin
giùs eum abesse cognoverat, ad expugnando eos. Si q
ui edita montium occupaverant, redit. Ac pri
mò repurgari jubet, quidquid ingredi possit. Dein
de, ut occurrebant inviè cautes, præruptu
rupes, irritus labor videbatur, obstante natu
lile, ut erat animi semper oblucentis difficultad
bus, cùm & progredi arduum, & reverti peric
ulosum esset, versabat se ad omnes cogitationes. UE
aliud, atque aliud (ut solet, ubi prima quoq[ue] ra
damnamus) subjiciente animo. Hesitant, quo
ratio non potuit, fortuna consilium subministra
vit. Vehemens Favonius erat, & multam materia
cèciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc va
pore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbo
res jubet, & igni dari alimenta. Celeriterque filii
pitibus cumulatis, fastigium montis æquatum effec
Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit. Flammam in ora hostium ventus ferebat: funeris
ingens velut quadam nube absconderat cœlum. Se
sonabant incendio sylvæ, atque ea quoque, quæ
non incenderat miles, concepto igne, proxima quæ
que adurebant, Barbari suppliciorum ultimum, sup
quà intermoreretur ignis, effugere tentabant. Se qui
quà flamma dederat locum, hostis obstabat. Vi ex
riâ igitur cæde consumpti sunt. Alii in medios regio
nes, alii in petras præcipitavere se, quidam in sex
nibus hostium se obtulerunt, pauci semiusti venat
venere in potestatem.

NOTAS.

ro re Quidquid. Hasta donde pudiesen penetrar.
 iia lo Aditum. Abriendo camino.
 ose o Si quà. Si por alguna parte ò no habia prendido con
 Ac pi fuerza el fuego, ò estabaya para acabarse.

Dein

pue

natu

cultad

peric

tiones **ELVE A JUNTARSE CON CRATERO: APODE-**
 quiza **rse de Artacana: configuen perdon los Ciudadan-**
 , que **nos: nuevas reclutas: llega á los**
 insti **Drangas.**

Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille, omnibus preparatis, Regis expectabat adventum, capte urbis titule (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turim ad moveri jubet. Ipsoque aspectu territi Barhendari, è muris supinas manus tendentes, orare coe-funerunt: Iram in Satibarzanem defectionis auctorem celum reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex, quodatà veniâ, non obsidionem modò solvit, sed omnia quæ sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso, supplementum novorum militum occurrit. Zoilus quingentos equites ex Grecia adduxerat, tria millia. Valer ex Illirico Antipater miserat, Thessali equites flos triginta & centum cum Philippo erant. Ex Lydia mmo sexcenti & duo millia, peregrinus miles advenerat: tercenti equites gentis ejusdem sequerantur.

Hac

Hac manu adjectâ , Drangas pervenit. Bella
natio est. Satrapes erat Barzaentes , sceleris in
gem suum particeps Besso. Is suppliciorum,
meruerat , metu , profugit in Indiam. 20

NOTAS.

Captæ urbis. Cediendo , y reservando para *Aljudo*
dro la gloria de haber conquistado la Ciudad
Supinas manus. Levantando las manos al Cielo

CAPITULO XV.

*DESCUBRESE LA CONFURACION CONTRA AL
jandro por Nicomaco , y Cebalino. Dymno se mató
à sí mismo con una espada.*

JAm nonum diem stativa erant , cum externa
non tutus modò Rex , sed invictus intelli-
facinore petebatur. Dymnus modicę apud Regem
auctoritatis , & gratiæ , exoleti , cui Nicomaco
erat nomen , amore flagrabat , obsequio uni-
dedit corporis victus. Is , quod ex vultu quoque Dy-
perspici poterat , similis attonito , remotis arbitriis
cum juvne secessit in templum , arcana se , &
lenda afferre præfatus. Suspensumque expectatione
per mutuam charitatem , & pignora utriusque amico
rogat , ut affirmet jurejurando , quæ commissi-
silentiō esse tecturum. Et ille ratus , nihil , que
etiam cum perjurio detegendum foret , indicatim
per præsentes Deos jurat. Tum Dymnus aperit ,
tertium diem infidias Regi comparatas , seque

confilii fortibus viris, & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se verò fidem in particípio dedisse constanter annuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus, & amore, & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans orare primum : *Ut particeps confilii, operisque fieret. Si id sustinere non possit, attamen ne voderet se, cuius erga ipsum benevolentiae præter alias quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adbuc inexperte.* Adultimum versari scelus perseverantem, metu mortis terret, ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus inchoatuos. Alias deinde effeminatum, & mulierbiter timidum, aliás proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque Regnum quoque, versabat animum tantō facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modò illius, modo suo admovens jugulo, supplex idem, & infestus expressit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abunde constantis animi, & dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed se, captum Dymni amore, simulabat nihil recusare. Sciscitari deinde pergit: *Cum quibus tantæ rei societatem iniisset?* Plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore, & scelere male sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his Aphoebetum, Loceum, Dioxenum, Archepo- lim, & Amyntam. 46

Intestino facinore. Con asechanzas domesticas; de susios.

Arcana. Diciendole antes, que tenia, que comunican cosas secretas, y de secreto.

Et pignora. Y por las prendas, que reciprocamente habian rebido de su estrecha correspondencia.

Commisiffet. Le fiasse, le comunicase.

Etiam cum perjurio. Aun despues de haberlo jurado.

Cujus erga. A quien entre otras habia dado la proba mas segura de su amor en haber fijado su vita (descubriendole la conjuracion) de un hombre, cuya fidelidad no habia experimentado, y probado aun.

Versabat animum. Procuraba por todos modos realcir su animo mui ageno de maldad tan enorme.

Expressit. Le saco palabra.

Namque abunde. Porque mui firme en su primera resolucion.

CAPITULO XVI.

DA PARTE NICOMACO A SU HERMANO DE LA conjuracion, y este à Filotas, para que se la comuniquen al Rei, quien la sabe por Metron, y hace dictar la sentencia.

AB hoc sermoni dimissus Nicomachus fratrem (Ceballino erat nomen) quæ adcepérat, defert. Placet ipsum subsistere tabernaculo, ne si Regiam intrasset, non afflueret adire Regem, conjurati proditos se esse relapse ferrent. Ipse Ceballinus ante vestibulum Regiam (ne cuiusque enim proprius aditus ei patebat) consistit, op-

periens aliquem ex primâ cohortे amicorum , ut
introduceretur ad Regem. Fortè , cæteris dimissis ,
unus Philotas Parmenionis filius , incertum quam
ob causam , substiterat in Regia. Huic Ceballinus
ore confuso magnæ perturbationis notas præ se fe-
rens , aperit , quæ ex fratre compererat ; & sine
cunctatione nuntiari Regi jubet. Philotas , lauda-
to eo , protinus intrat ad Alexandrum : multoque
invicem de aliis rebus consumpto sermone , nihil
eorum , quæ ex Ceballino cognoverat , nuntiat.
Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo Regiæ
excipit juvenis , an mandatum executus foret , re-
quires. Ille non vacasse sermoni suo Regem cau-
tatus , discessit. Postero die Cebalinus venienti in
Regiam prestò est. Intran temque admonet pridie
communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse res-
pondit: ac ne tum quidem Regi , quæ audierat ,
aperit. Cæperat Ceballino esse suspectus. Itaque
non ultrà interpellandum ratus , nobili juveni
(Metron erat ei nomen) super armamentarium po-
sco , quod scelus pararetur , indicat. Ille , Ceballi-
no in armamentario abscondito , protinus Regi
corpus forte curanti , quid ei index detulisset , osten-
dit. Rex , ad comprehendendum Dymnum missis
satellitibus , armamentarium intrat. Ibi Ceballinus
gaudio elatus : *Habeo te , inquit , incolumem ex im-*
piorum manibus eruptum. Percontatus deinde Ale-
xander , quæ noscenda erant , ordine cuncta cog-
noscit. Rursusque institit quætere , quotus dies es-
set , ex quo Nicomachus ad eum detulisset indi-
(ne-
ciuum. Atque illo fatente , jam tertium esse ; existi-
t , op-
mans haud incorruptâ fide tantò post deferre , quæ

audierat, vinciri eum jussit. Ille clamitare co-
pit, eodem temporis momento, quo audisset, a
Philotam decurrisse: ab eo percontaretur. Rex ita
quærens, an Philotam adisset, an institisset ei, o
perveniret ad se, perseverante eo affirmare, quæ
dixerat, manus ad cœlum tendens, manantibus
lacrymis, hanc sibi à charissimo quondam ami-
corum relatam gratiam querebatur. 47

NOTAS.

Placet ipsum. *Cebalino tuvo por conveniente, que lo
comacbo.*

Excipit. *Le sale al encuentro.*

Corpus curanti. *Que se estaba bañando.*

Haud incorrupta: *Que habia bebido algun dolo: que
no habia sido sincera su fidelidad en deferir por tanto
tiempo.*

Ab eo percontaretur. *Preguntaranselo á Filotas.*
Institisset ei. *Si habia persistido, y buelto á de su
á Filotas.*

Tendens. *Levantando Alejandro.*

CAPITULO XVII.

*HIERESE DE MUERTE DIMNO, Y ESPÍARAN-
delante de Alejandro: descargos de Filotas á los
que le acusaban: dase por satisfecho, ó di-
simula Alejandro.*

Inter hæc Dymnus, haud ignarus, quam ob ci-
fam accerteretur á Rege, gladio, quo for-
erat cinctus, graviter se vulnerat: occurso qui
satellitum inhibitus, perfertur in Regiam. Quæ
intuens Rex: *Quod, inquit, in te, Dymne,*

egitavi nefas, ut tibi Macedonum Regno dignior Philotas me quoque ipso videretur? Illum jam defecrat vox. Itaque edito gemitu, vultuque à conspectu Regini averso, subinde collapius extinguitur. Rex, Philota venire in Regiam iusso: Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus esset, si in caput meum preparatas insidias biduo texisset, bujus criminis rerum Philotam substituit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo proprio gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimulationis tuae facinus. Ego Ceballino magis, quam Philotae id convenire fateor. Faventem babes judicem, si, quod admitti non oportuit, saltē negari potest. Ad hęc Philotas, haud solle: scānē trepidus, si animus vultu estimaretur, Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse, respon-
tahit; veritum, ne jurgium inter amatorem, & exo-
diendum non sine risu aliorum detulisset: cū Dym-
bus interemerit seipsum, qualiacumque erant, non
volle recitanda. Complexusque Regem, orare coe-
re, ut præteritam vitam potius, quam culpam,
slientii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud
volle dixerim, crediderit ne ei Rex, an altius
ESPILAM suppresserit. Dexteram reconciliatę gratię pig-
i, a hunc obtulit, & contemptum magis, quam ce-
diatum indicium esse, videri sibi dixit. 38

NOTAS.

obci Hujus criminis. Echa la culpa à Filotas, à quien, 10 son afirma, dio parte immediatamente.

Quo propiore. Tanto mayor es tu culpa, en haberme cal-
. Que lado la traicion, quanto mas amigo, y confidente mio eres.
, tanto animus. Si se ha de colegir lo que pasaba per su in-

terior, por su semblante nada mudado.

Cum Dymnus. Pero que habiendose quitado la
Dymno, no eran para calladas aquellas cosas, sa-
sen las que fuesen.

CAPITULO. XVIII.

LLAMA ALEJANDRO A CONSEJO A SUS
confidentes: condenan estos de comun acuerdo
á Filotas.

ADvocato tamen consilio amicorum, cui ^{sup} tu
Philotas adhibitus non est, Nicomachum in ^Q
troduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ^{dō}
Regem, ordine exposuit. Erat Craterus Regi ^{ta}
rus in paucis, & eò Philotæ ob æmulationem di- ^{Ne}
nitatis adversus. Neque ignorabat, saepe Alexan- ^{ta}
tri auribus nimiâ jactatione virtutis, atque op- ^{ta}
gravem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, ^{lett}
contumaciæ tamen suspectum. Non aliam prema- ⁱⁿ
di inimici occasionem aptiorem futuram ratus, ⁱⁿ D
suo pietatis præferens speciem: Utinam, inquit, ^{pe}
principio quoque bujus rei nobiscum liberassei. Suspi- ^{pe}
mus, si Philotæ velles ignoscere, patere potius ^R
norare eum, quantum deberet tibi, quād usque ⁱⁿ
mortis metum adductum congeres potius de periculo ^{ti}
quād de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insid- ⁱⁱ
ri tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignos- ⁱ
fus est, quod existimes, eam, qui tantum facinus ⁱ
consumserant, amplius sperare non posse. At ego, eti- ⁱ
si ipse vel pœnitentia, vel beneficio tuo vicitu quicq

volet, patrem ejus Parmenionem, tanti Ducem exercitus, & inveteratam apud milites tuos auctoritatem, haud multum infra magnitudinis tuae fastigium possum, scio non aquo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem, confiteri putet. Supereft, ut malit videri injuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus a domesticis hostibus muni. His si submoves, nihil metu ab externo. Hęc Craterus. Nec cæteri dubitabant, Quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor, aut particeps. Quem enim pius, & bone mentis, non amicum moderat, sed ex ultimā plebe, auditis, quæ ad eum delegita erant, non protinus ad Regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre compertus ipse nuntiasset. Parmenionis filium, Prefectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum? Simulasse etiam non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internuntium quereret. Nicomachum religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare properasse. Philotans, consumpto per ludum, jocumque pene toto die, gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo, & forsitan supervacuo inserere sermoni. At enim non credidisset talia deferentibus pueris. Cur igitur extraxisset biduum, tamquam indicio haberet fidem? Dimitendum fuisse Ceballinum, si dilationem ejus damnabat. In suo quemque periculis magnum animum habere: cum de salute Regis timeretur, credulos esse debere: vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur questionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse

decernunt. Rex admonitos, ut consilium silentium
premerent, dimittit. **S N O T A S.**

Et eo. Y por tanto, ó por lo mismo contrario, em-
lo, y enemigo.

Non aliam. Pensando Cratero, que no habria ocasion
mejor, para perder á su enemigo Filotas.

Qui misericordiam. Los que por la enormidad de sus
delitos han agotado la fuente de la compasion: se
hicieron indignos del perdon.

Paterere potius. Quisieses mas, que no supiese Filotas
lo mucho, que te debia (callando el Rei lo que contra
Filotas se sospechaba); que despues de haberle puesto
en peligro de muerte, hicieses con esto mismo, pensase
mas Filotas en el riesgo, en que se vio de perder la
vida, que en el favor, que le hiciste en perdonarsela.

Etiamsi ipse. Y aunque Filotas, ó arrepentido,
agradecido no quiera hacerle alguna traicion.

Haud multum. De casi igual grandeza á la tuya.

Non æquo. Por el delito, que se acumulaba á su hijo.

Arbitram. Suple accurrisse. Ni fue para dar parte á
imitacion de Cebalino, un hijo de Parmenion, Ef-
fecto de la caballeria.

At enim. Pero dirá que.

Quæstionem de eo. Que fuese puesto Filotas á questio
de tormento.

CAPITULO XIX.

DISIMULA ALEJANDRO, LO QUE HABIA
premeditado: disposiciones para la prisión de Fi-
lotas: prenderle, y llevante cubierto á palacio.

PRONUNCIARI deinde iter in posterum diem juber-
ne quæ novi initi consilii daretur nota. Invita-

tus est etiam Philotas ad ultimas ipsius epulas. Ee
 non coenare modo, sed etiam familiariter colloqui
 cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda
 deinde vigilia, luminibus extintis, cum paucis
 in Regiam coeunt Hephæstion, & Craterus, &
 Cœnus, & Erigys. Hi ex amicis. Ex armigeris
 autem, Perdiccas, & Leonatus. Per hos impera-
 tum, ut, qui ad Prætorium excubabant, armati
 vigilarent. Jam ad omnes aditus dispositi equites,
 minera quoque obsidere jussi, ne quis ad Parme-
 nionem, qui tum Mediæ, magnisque copiis præ-
 pugnabat, occultus evaderet. Attaras autem cum tre-
 centis armatis intraverat Regiam. Huic decem sa-
 lientes traduntur: quorum singulos deni armigeri
 sequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehenden-
 to, idos distributi sunt. Attaras cum trecentis ad Phi-
 lotam missus, clausum aditum domus moliebatur,
 quinquaginta juvēnum promptissimis stipatis. Nam
 ceteros cingere undique domum jufferat, ne oc-
 culto aditu Philotas posset elabi. Illum sive secu-
 tate animi, sive fatigatione resolutum, somnus
 oppresserat. Quem Attaras torpente adhuc occu-
 pat. Tandem ei, sopore discusso, cum injiceren-
 tur catenæ: *Vincit, inquit, bonitatem tuam, Rex,*
inimicorum meorum aceritas. Nec plura locutum,
 capite velato, in Regiam abducunt. 28

NOTAS.

Sustinuit. Tabo valor, y aliento.

Moliebatur. Derribaba: echaba por tierra: rompió.

Resolutum. Rendido.

R 4

CAJ

CAPITULO XX.

JUNTANSE ARMADOS DE ORDEN DE ALEJANDRO todos sus soldados: varios razonamientos del Rei.

Postero die Rex edixit, ut omnes armati venirent. Sex millia fere militum veterum praeterea turba lixarum, colonumque impetraverant Regiam. Philotam armigeri agmine suo regabant, ne ante conspici posset a vulgo, quib[us] Rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus ut vetusto Macedonum modo, inquirebat exercitus, in pace erat vulgi: nihil potestas Regum valebat, nisi prius valuerisset auctoritas. Igitur primum Dynastie cadaver infertur, plerisque, quid patrasset, quod vel casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde concionem procedit, vultu preferens dolorem animi. Amicorum quoque molestitia expectatione haud parvam fecerat. Diu demisso in terram vulnitu, attonito, stupentique similis stetit. Tandem recepto animo: Penè, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deum providentem misericordiam vivo. Conspectusque vester venerabilis coegit, ut vehementius parricidis irascerer: quoniam supremus, immò unus vita meæ fructus est, tot fortissimis viris de me optimè meritis referre adhuc gratiam posse. Interrupta orationem militum gemitus; obortaque sunt omnibus lacrymæ. Tum Rex. Quarto, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, tamquam salvi esse possemus.

nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinae charitatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas fileam? Parmenio illa etate, tot meis, tot parentis mei meritis detestos viatibus, omnium nobis amicorum vetustissimus, dum tanto sceleri se prebuit. Minister ejus Philotas Peutini consilium, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius percuterimus aspicitis, ceterosque ejusdem amentiae in caput impudicum subornavit. Fremitus undique iudignantum, suo reverentiumque totâ concione obstrepebat, qualis quinque esse multitudinis, & maximè militaris, ubi rebus ut studio agitur, aut irâ. Nicomachus deinde, Meitus, iron, & Ceballinus producti, quæ quisque detulebat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas parvus. Dynceps sceleris destinabatur. Itaque indignatione et, quod sâ, vox indicum silentio excepta est. 42

NOTAS.

em inquirebat. Entendia, y conocia de los delitos. tiene autoritas. La aprobacion, y voto ya del pueblos, am viva de los Soldados. Sancionibus. Callo sus nombres. Duce. Cabeza, y autor.

CAPITULO XXI.

NUEVO RAZONAMIENTO DE ALEJANDRO CONTRA FILOSAS, Y PARMENION SU PADRE.

TUM Rex: Qualis, inquit, ergo animi vobis vindetur, qui hujus rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus decisa-

clarat. Incertam rem deferens, tormenta non in paci
 Ceballinus. Metron ne momentum quidem temporis datur,
 lit exonerare se, quin eò, ubi laetabar, irrumperet. Philotam
 solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi viri ai.
 Iste Regis periculo cum moneretur, vultum non nisi p.
 taret? indicem tantæ rei solicitus non audiret? Subdici
 nimurum silentio facinus, & avida spes Regnatrix m.
 pitens animum ad ultimum nefas impulit. Pater M. cura
 dicæ præest, ipse apud multos copiarum Duces militum,
 potens viribus, majora, quam capit, sperat. Orbis su
 quoque mea, quod sine liberis sum, spernit. Sem
 errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineo
 neos habeo: vobis salvus, orbus esse non possum. Epitome
 iam deinde Parmenionis interceptam, quam ad mil
 lios Nicanorem, & Philotam scripsérat, recitam,
 haud sanè indicium gravioris consilii præferenterem.
 Namque summa ejus hæc erat. Primum vestricum
 agite, deinde vestrorum. Sic enim, quæ destinavimus,
 efficiemus. Adjecitque Rex: Sic esse scriptam, ut, si
 ad filios pervenisset, à consciis posset intelligi;
 intercepta esset, faileret ignaros. At enim Dymnus,
 cæteros participes sceleris indicaret, Philotam non nisi
 minavit. Hoc quidem illius non innocentia, sed potius ini
 tiæ indicium est, quod sic ab iis timetur etiam, à quibus
 prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamquam
 celent. Cæterum Philotam ipsius indicat vita. Attalo
 Amantæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedoniam
 capiti meo impias comparavit insidias, socium se, &
 concium adjunxit. Hic Attalo, quo graviorem indi
 micum non habui, sororem suam in matrimonium deditam.
 Hic, cum scripsisset ei pro jure tam familiariter us
 atque amicitie, qualis sors edita esset Jovis Ammonis bel

n in vaculo ; sustinuit rescribere mihi , se quidem gratu-
 ris duci , quod in numerum Deorum receptus esset , cœte-
 Phili am misereri eorum , quibus vivendum esset sub eo ,
 i virtutis modum hominis excedebat . Hæc sunt etiam ani-
 non nisi pridem alienati à me , & invidentis gloriae meæ
 ? Subsidia . Quæ equidem , milites , quandiu licuit , in ani-
 ni præcio meo pressi . Videbar enim mibi partem viscerum
 atque Membrorum abrumpere , si in quos tam magna contule-
 nitionem , villores mibi facerem . Sed jam non verba panien-
 t . Ordines sunt . Linguae temeritas pervenit ad gladios : hos
 w. Semibi creditis) Pilotas in me acuit . Si ipsum di-
 nsanguinifer , quo me conferam , milites ? cui caput meum
 Epilobetam ? Equitatu , optimæ exercitus parti , principi-
 im ad nobilissimæ juventutis , unum præfeci : salutem ,
 recitam , victoriam meam fidei ejus , tutelæque commissio-
 rentatem in idem fastigium , in quo me ipsi posuistis , ad-
 i curvi . Meuam , quæ nulla opulentior regio , est tot ci-
 avium , sociorumque millia , imperio ejus , ditionique
 ut , facili . Unde præsidium petieram , periculum existit .
 i ; nam feliciter in acie occidissem , posius hostis præda ,
 us , nam civis victima ? Nunc servatus ex periculis , quæ
 non timui , in hæc incidi , quæ timere non debui . So-
 d puto identidem à me , milites , petere , ut saluti meæ
 , à quantam . Ipsi mibi præstare potestis , quod suaderis , ut
 tamquam . Ad vestras manus , ad vestra arma configio .
 a . Huius eobis , salvus esse nolo : volentibus , non pos-
 teriorum , nisi vindicor . 62

NOTAS.

em informata . A los que se expuso , y como falso Acusa-
 a deudor hubiera padecido , à no baverse descubierto la
 s mala conjuracion .
 mindest . Ay ciertamente culpa en haber callado .

Gravioris consilii. Desta conjuracion:
Quòd sic. El que le temen tanto los que pudieran
cubrirlo , que aun manifestandose à si mismos no podian
hacerlo así con Filotas. Pero bien dà à concientem
vida , y proceder el ...

Pro jure. Con la confianza de amigo : à lei de amigoplus
Videbar enim. Era cosa , que me partia el alma , que
vér de abatir , y ofender à aquellos , à quienes
bia favorecido tanto.

Unum. A solo Filotas.

CAPITULO XXII.

MUEVESE A COMPASION EL EXERCITO
vista de Filotas; indignanse contra este Amyntas , y
falto de espiritu , apenas habla Filotas ; re-
tirase el Rei de la junta.

TUM Philotam, relegatis post tergum manu-
obsoleto amiculo velatum , iussit induci
cile aparebat , motos esse tam miserabili-
bitu , non sine invidia paulò ante conspecti-
cem equitatus pridie viderant , sciebant Regis
terfuisse coavivio : repente non reum modò ,
etiam damnatum , imò vincitur intuebantur . Si
ibat animos Parmenionis quoque tanti Dacis ,
clari civis fortuna , qui modò duobus filiis Ha-
re , & Nicanore orbatus , cum eo , quem reliquias
calamitas fecerat , absens diceret causam . Ita-
Amyntas Regis Prætor , inclinatam ad mil-
cordiam concionem , rursus aspera in Philo-

oratione commovit: Prodius eos esse Barbaris, ne-
terantur ad conjugem suam, neminem in patriam, &
non ad parentes fuisse redditum, velut truncum corpus,
nocentem morto capite, sine spiritu, sine nomine, in alienâ
terra ludibrium hostis futuros. Haudquaquam pro spe
le amissus Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod con-
sulans, regum, quod patriæ admonitos, pigriores ad cæ-
sium tanta munia exequenda fecisset. Tunc Cœnus, quam-
quam Philotæ sororem matrimonio secum conjun-
gerat, tamen acrius, quam quisquam, in Philo-
tum invectus est, parricidam esse Regis, patriæ,
ueritus clamitans. Saxumque, quod fortè ante
pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum; ut
plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens.
CITO Sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius cau-
sus, & debere fieri potestatem, nec aliter judicari pas-
re. surum sc affirmans. Tum dicere rursus permisus
Philotas, sive conscientiâ sceleris, sive periculi
magnitudine amens, & attonitus, non attollere
oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde
duci manantibus, linquente animo, in eum, à quo
tenebatur, incubuit. Absternisque amiculo ejus ocu-
li, paulatim recipiens spiritum, ac vocem, di-
sturus videbatur. Jamque Rex intuens eum: Ma-
odo, inquit, de te judicaturi sunt: quero, an pa-
tur. Si sermone sis apud eos usurus? Tum Philotas: Præ-
ter Macedonas, inquit, plerique absunt, quos faci-
s Hæc, quæ dicam, perceptures arbitror, si eadem lin-
eliqua fuero usus, quæ tu egisti, non ob aliud, credo,
Iaq. quām ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tunc
Rex: Ecquid? videtis odio etiam sermonis patrii Phi-
lotam teneri? solus quippe fastidit eo dicere. Sed di-
cas

eat sane, ulcumque cordi est, dum memineritis, ut et
illum à nostro more, atque sermone aborrere. A com
ita concione excelsit. 48 Equ

NOTAS.

Imò vinctum. Aun era mas poner prisiones á un hombre , como Filotas , que absolutamente condená.

Fuera de que suelto el reo defendia su causa; y si se
penian prisones despues de condenado.

Reliquum. Sobrevivía à tanta calamidad.

Prospe. Como lo esperaba, y pensaba Aminta,

Solus quippe. Porque el solo es el que se desdeña
hablar en nuestra lengua.

CAPITULO XXIII.

RESPUESTA DE FILOTAS, EN LA QUAL NIEGA
las acusaciones, que se le hacen, y bueve por si misma
cacismamente.

TUM Philotas: Verba, inquit, innocentia respub
re facile est, modum verborum misero timori
difficile. Itaque inter optimam conscientiam, tamen
iniquissimam fortunam destitutus, ignoro, quia
in animo meo, in tempore paream. Abest quidem iusso
timus causae meae iudex: qui cur me ipse audire nollet
rit, non mehercule excoigit, cum illi utrimque cognovit
causa, tam damnare me liceat, quia absolvere. Non per
cognitam verò, liberari ab absente non possum, qui
præsente damnatus sum. Sed quamquam infinita
tamen non supervacua solum, sed etiam invisa defensio
que judicem non docere, videtur, sed arguere; tamen
me

neumque licet dicere, memet ipse non deseram, nec
 committam, ut damnatus etiam meā sententiā videar.
 Evidem, cuius criminis reus sim, non video. Inter
 conjuratos nemo ne nominat. De me Nicomachus nibil
 luit, Ceballinus plus, quād audierat, scire non po-
 nit. Atqui conjurationis caput me fuisse credit
 potuit ergo Dymnus eum præterire, quem seque-
 ssit? præsertim cūm quārenti socios vel falso fuerim
 minandus; quōd facilius, qui tentabatur, posset im-
 illi. Non enim detecto facinore nomen meum præte-
 ratus, sicut posset videri socio pepercisse, sed Nichomachus, quem
 citurum arcana de semetipso credebat, confessus, aliis
 minatis, me unum subtrahebat. Quādo, comilitones,
 Ceballinus me non adisset, nibil me de conjuratis sci-
 evoluisset; num hodie dicerem causam nullo me no-
 minante? Dymnus sanè & vivat adhuc, & velit mi-
 ni parcere: quid cæteri, qui de se confitebuntur? me
 Nihil delicto subtrahent? Maligna calamitas, & verè no-
 sifia, cūm quis suo supplicio acquiescit, pro alio crucia-
 us. Tot consciī ne in equileum quidem imposui verum
 i reprobabuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuquam
 o temeritrus, ut opinor. Ad verum crimen, & ad unum
 revertendum mibi est. Cur rem delatam ad te faciūsti?
 quam tam securus audisti? Hoc qualecumque est, con-
 demnissō mibi, ubicumque es, Alexander, remisisti. Dex-
 tuam tuam amplexus, reconciliati pignus animi, con-
 cognitivo quoque interfui. Si credidisti mibi, absolutus sum;
 e. Non pepercisti, dimissus. Vel judicium tuum serva. Quid
 , quād proximā nocte, quā digressus sum à mensa
 hominua, feci? quod novum facinus delatum ad te mu-
 tavit animum tuum? Grati sopore acquiescebam, cū
 me malis indormientem meis, inimici vinciendo exci-
 sa-

tarunt. Unde & parricidæ, & proditori tam alii
 somni? Scelerati conscientiâ obstrepe[n]te condon
 non possunt: agitant eos furiæ, non consummato[n]
 sed & cogitato parricidio. At mibi securitatem
 mûr[m] innocentia mea, deinde dextera tua obtul[er]e
 Non timui, ne plus alienæ crudelitati apud te lib[er]e
 quam clementiæ tuæ. Sed, ne te mibi credidisse penitus
 res ad me deferebatur à puer, qui non testem, n[on] p[ro]p[ri]us
 nus indicii exhibere poterat, impleturus omnes miseri-
 cœpisset audiri. Amatoris, & scorti jurgio interponi-
 res meas credidi infelix; & sedem ejus suspicam
 bui, quod non ipse defferret, sed fratrem potius
 naret. Timui, ne negaret mandasse se Ceballini,
 ego viderer multis amicorum Regis fuisse periculi-
 sa. Sic quoque cum læserim neminem, inveni, qui
 let perire me, quam incolumem esse. Quid iniuria-
 rum creditis excepturum me fuisse, si insontes laces-
 At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum
 divinare potui? Minime. Ita quod solùm indicio
 fecit, id me, cum à Cebellino interpellatus sum,
 vere non potuit. At herciè, si conscius Dymno tam
 leris fuissim, biduo illo proditos esse nos, dissimili-
 non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullone
 tio potuit. Denique post delatum indicium, quid oppo-
 rus eram? cubiculum Regis solus intravi, ferro
 dem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno
 sum ausus? Ille igitur princeps conjurationis fuit.
 illius umbrâ Philotas latebam, qui Regnum Mac-
 donum affecto. Ecquis è vobis corruptus est donis?
 ducem, quem præfatum impensis colui? Mibi quid
 objicitur, quod societatem patrii sermonis aspernit,
 Macedonum mores fastidiam. Sic ego Imperio,

diligior, immineo? Jam pridem nativus ille sermo
 commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus,
 quam viatis peregrina lingua dispendia est. Non meber-
 culū ista me magis lædunt, quam quod Amyntas Per-
 dicæ filius insidiatus est Regi. Cum quo quod amicitia
 fuerit mibi, non recuso defendere, si fratrem Regis non
 oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gra-
 lu possum etiam venerari necesse erat, utrum quæ-
 so, quod non divinavi, reus sum? An impiorum ami-
 citiæ insontibus quoque moriendum est? Quod si æquum est,
 tunc tandem vivo? si injustum, cur nunc demum occi-
 dor? At enim scripti: Misereri me eorum, quibus vi-
 vindum esset sub eo, qui se Jovis filium crederet. Fides
 amicitiae, veri consilii periculosa libertas, vos me de-
 miseritis: vos, quæ sentiebam, ne reticerem, impulsi-
 sive. Scripsisse me hoc fateor Regi. Non de Rege. Non
 accepimus faciobam invidiam, sed pro eo timebam. Dignior
 tur mihi Alexander videbatur, qui Jovis stirpem tacitus
 agnosceret, quam qui prædicatione jactaret. Sed quo-
 iam Oraculi fides certa est, sit Deus cause meæ testiso-
 tam. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon in
 Oceanum, & occultum scelus. Interim qui Regem nos-
 rum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpe
 insidiati sunt, latere patietur. Si certiora Ora-
 culis creditis esse tormenta, ne banc quidem exhiben-
 de veritatis fidem deprecor. Solent rei capitibus adhibe-
 riri vobis parentes. Duos fratres ego nuper amissi; patrem
 nec ostendere possum, nec invocare audes, cum & ipse
 tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo libe-
 rum parentem, in unico filio acquiescentem, eo quo
 que orbari, ni ipse in rogam meum imponitur. Ergo;
 charissime pater, & propter me morieris, & mecum

Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extingui. Quid enim me procreabas infelicem adversantibus Dñis? An, ut hos ex me fructus perciperes, qui te inanent? Natio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Enī in ipso robore etatis eripior: tibi carnifex spiritum metet, quem, si fortuna expectare voluisse, natura poscebat. Admonuit me pater mei mentio, quād timide, T cunctanter, quae Ceballinus detulerat ad misericordare debuerim. Parmenio enim, cūm audisset eum numerum à Philippo medico Regi parari, detergere eum vultus epistola scripta, quō minus medicamentum bibet quod medicus dāre constituerat. Num creditum est ipsi iri meo? num ullam auctoritatem ejus litterae habuerunt? Ego ipse, quoties, quae audieram, detuli, cui iudicrio credulitatis repulsus sum. Si, T cūm indicamus, invisi, T cūm tacemus, suspecti sumus; quod facere nos oportet? Cūmque unus ē circunstantia turba exclamasset: Benemeritis non insidiari: Philotas: Recte, inquit, quisquis es, dicis. Itaque, si insidiatus sum, pœnam non deprecor. Et finem facio dicendum quoniam ultima verba gravia sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

NOTAS.

Vincti. De uno que ya está atado como reo, que lleva a ajusticiar.

Mea sententia. Por el testimonio de mi conciencia.

Atqui. Y con todo eso.

Quō facilius. Para poder Dimno reducir con menor dificultad a Nicomaco, al que procuraba por todos los modos hacer de su parte.

Dymnos sanè. Demos caso, que aun ahora vive
Dimno.

Acquiescit. Se consuela, con que otros padecan tambien.
Et ad unum. Y al unico.

Vel judicium. A lo menos mantente sin revocar tu
sentencia.

Malis indormientem. Dormido entre tanto peligro, para mi mal.

Furię. Los remordimientos de su conciencia, temores y sustos.

Amatoris. Creia, que era una disension, y riña entre
Dimno, y Nicomaco.

Sed Fratrem. Sino que le parecio mejor ganar à su
hermano, para valerse dél en esto.

Quod solum. Lo que solo verificó los indicios. Es à sa-
ber, la muerte de Dimno.

Si. No reuso la pena, que merezco, si es delito el amara
Non de Rege. No à otros ácerca de Alejandro.

Non enim. Porque no era mi intencion hacerle odioso:
Ne hanc. Ni reuso este medio: y modo de averiguar la
verdad.

Adhibere vobis. Poner por intercesores à sus Padres,
y parientes.

Si fortuna. Con poca espera, que diera tu triste for-
tuna, la misma naturaleza vendria mui presto à
cobrar de ti esta deuda. Parmenion era de edad mui
abanzada.



CAPITULO XXIV.

HABLA BELON CONTRA FILOTAS, RENOVANDO
especies odiosas, que encienden la Junta
contra Filotas.

ERat inter Duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium, & civilis habitus rudit, vetus miles, ab humili ordine ad eumquidum in quo tunc erat, promotus; qui, tacentibus catenis, stolida audacia ferox, admonere eos coepit. Quoties suis quisque diversoribus, quae occupassent, turbatus esset, ut purgamenta servorum Philotarci perentur eo, unde commilitones expulisset. Auro, argentoque vehicula ejus onusta totis viciis stetisse. Ac in vicinia quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murantium inter se silentio verius, quam somno extaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines, Phrygique, & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret Macedo natus, homines linguae suae per interitem audire. Cur Hammonem consuli vellet? Eundem Jovis arguisse mendacium Alexandrum filium agnoscens, scilicet veritum, ne invidiosum esset, quod Dii offerrent. Cum insidiareretur capiti Regis, amici, non consuluisse eum Jovem. Nunc ad Oraculum mittere, dum pater ejus solicitetur, qui praefit in Media, pecunia, cuius custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Iosos miseros ad Oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex

Rige convenerint, sed qui gratias agant, qui vota pro incolitate Regis optimi persolvant. Tum vero universa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, disperendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret, haud sanè iniquo animo audiebat. *32*

NOTAS.

Ab humili ordine. *De soldado raso.*

Ut purgamenta. *Los fieros mas viles, y despreciados.*

Ad somnum. *Para que no le despierten con el ruido, y bullido.*

Ne foemina. *Para que aquel hombre afeminado no escape.*
Phrygusque. *Eran de poco ingenio, y de genio tosco, y servil, como los Patatones, tardos de lengua, balbucientes, y de pronunciacion aspera.*

CAPITULO XXV.

PHILOTAS A QUESTION DE TORMENTO: CONFESSA ser reo, y à otros: muere apedreado.

REX in concionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quinquam in vesperam inclinabat dies tamen amicos convocari jubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis! Hephaestion autem, & Craterus, & Coenus tormentis ve-

ritatem exprimendam esse dixerunt. Et illi quoque qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephaestion cum Cratero, & Cœno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam diversionem partem lecessit, & remotis arbitris, in multum noctem quæstionis expectavit eventum. Torsus in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultrò: *Quid cessatis, inquit, Regis inimicum, interfactorem, confidentem occidere? Quid quæstione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigeret, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque dicceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exuitur gentium jura, Deos patrios nequicquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primò quamquam hinc ignis, illinc verbera januæ non ad quæstionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modò, sed etiam gemitus habuit in protestate. Sed postquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum iectus nudis ossibus incussos ferre non poterat; si tormentis adhibituri modum essent dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed nem quæstioni fore, jurare eos per Alexandri salutem volebat, removerique tortores. Et utroque imperator, Cratero inquit: *Dic, quid me velis dicere. Illo indignante, ludificari eum, rursusque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciparet spiritum, cuncta, quæ sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maximè, qui*

Parmenionem propinqua cognatione contingebat, posteaquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes, vastisque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso, donec Rex tumultu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas vero ne, an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps conjectura est; quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Ceterum, Parent, inquit, meus Hegelochus quam familiariter usus est, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie occidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam, cum primum fovis filium se salutari jussit Rex, id indignè ferens ille: Hunc igitur Regem agnoscimus, inquit, qui Philippum designatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amissimus Regem, incidimus in superbiam, nec Diis, quibus se exæquat, nec homini- bus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrone sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? Qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à Diis adoptabimur. Quis proximum ejus Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? Hic quidem interfectoribus patris ignoravit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam. Et postero die prima luce à patre arcesor. Tristis erat, & me mœsum videbat. Audieramus enim, quæ solicitudinem in- citerent. Itaque, ut experiremus, utrumne vino gran-

varus effudisset illa, an altiore concepta consilio, metu
 cersiri eum placuit, ac venire, eodemque sermone
 vero repetito, adjecit, se, siue auderemus ducere
 proximas a nobis partes vindicaturum, siue de se usi
 animus, consilium silentio esse recturum. Parmenion
 vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur. Non
 enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum. Dari
 verò sublato, præmium Regis occisi Asiam, Tropaeum
 Orientem interfectoribus esse cessurum. Approbatque
 consilio, in hac fides data est, et accepta. Quod si
 Dymnum pertinet, nihil scio. Et hac confessus, intelligi
 non prodeesse mibi, quod prorsus sceleris expers sum.
 Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque ha-
 ris os, oculosque ejus everberarent, ut hoc quo-
 que crimen confiteretur, expressere. Exigentibus
 deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret,
 cum diu Bactra retentura Regem videtur, us ex
 misse respondit, ne pater LXX. natus annos tan-
 exrcitus dux, tanta pecuniae custos, interim extin-
 gueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Re-
 gis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium
 haberet in manibus. Representasse consilium: cuius
 patrem fuisse auctorem si crederent, tormenta, quam
 quam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi col-
 qui, satis quæsumum videri; ad Regem revertuntur,
 qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, Dum
 recitari, & jussum, quia ingredi non poterat, jussit
 affirri. Omnia agnoscente eo, Demetrius, qui
 proximi sceleris particeps esse arguebatur, produ- Remi
 citur, multa affirmatione, animique pariter con- la
 stantia, & vultu abnuens, quidquam sibi in Regem idem
 cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat in se- qui
 pte

met ipsum. Cùm Philotas circumlatis oculis incidet in Calin quemdam haud procul stantem, propius eum jussit accedere. Illo perturbato, & resolante transire ad eum: *Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rursusque me excruciali?* Calin vox, quisque defecerant. Et Macedones Philotam innoxios velle suspicabantur, quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cùm torquere nominatus esset adolescens. Qui ut Prefectos regis circumstantes se vidit, Demetrium, & se ipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio, datus signo, saxis obruerunt. Magno non modò salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio, & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque antea quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit. 826

NOTAS.

- Eventum. En que paraba, y que se sacaba en limpio de los tormentos.
- Dum obligantur. Al vendarle los ojos.
- Nudis. Que descargaban sobre sus huesos descarnados ya.
- Remittere. Que dispensaba, remitía la pena, que por la lei &c.
- dem doloris. No menos se libra de los tormentos, el que confiesa lo que hai, que el que finge lo que no hai.

Aetum est. Perdidos somos.

*Quis proavum. Pone varios Reies, y Principes,
cuios asesinatos no se tornó venganza, para animar
se, y quitar la vida à Alejandro.*

Hic. Alejandro.

*Non enim. No feria en su probecho, sino en la
Dario la muerte de Alejandro.*

*Sceleris. De la conjuracion de Dimno, no de la que
confesaba el.*

*Expresiere ... ut confiteretur. Le hicieron confesar REI
por fuerza.*

*Tantis viribus. Sin las fuerzas, que en su Padre
nia, le seria inutil el matar al Rei: no tendria
ocasion de matarle.*

Agnoscente. Ratificandose.

*Sed etiam invidiae. De todo su ejercito, por ser
sonas tan principales Parmenion, y Filotas.*



LIBER SEPTIMUS.

CAPITULO I.

REPIENTENSE LOS MACEDONIOS DE LA
muerte de Filotas : nuevos reos juzgados : muerte
de Lincestes.



Hilotam, sicut recentibus sceleris ejus
vestigiis, jure affectum suppicio cen-
suerant milites : ita posteaquam de-
sierat esse, quem odissent, invidia
in misericordiam vertitur. Move-
rat & claritas juvenis & patris ejus
natus, atque orbitas, Primus Asiam apperuerat
egi. Omnium periculorum ejus particeps, sem-
per alterum in acie cornu defenderat: Philippo quo-
rum ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus:
occidendi Attalum non alio ministro uti mallet.
Forum cogitatio subibat exercitum. Seditiosaque
vices referebantur ad Regem: queis ille haud sanè
motus, satisque prudens, otii vitia negotio discu-
pedicit, ut omnes in vestibulo Regiae præstò af-
frent. Quos ubi frequentes adesse cognovit, in
cionem processit. Haud dubiè ex composite
pharias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander,
qui multò ante, quam Philotas, Regem voluisse
ccidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut

suprà diximus) delatus, tertium jam annum ci
 diebatur in vinculis. Eundem in Philippi quo
 cædem conjurasse cum Pausania, pro comperto
 sed quia primus Alexandrum Regem salutare
 suppicio magis, quam criminis fuerat exemptione.
 Tum quoque Antipatri loceri ejus preces
 Regis iram morabantur. Caterum re cruduit
 ratus dolor. Quippe veteris periculi memoriæ,
 præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex eis eq
 todia educitur. Jussusque dicere, quamquam mos,
 triennio moditatus erat defensionem, tamen hævi si
 tans, & trepidus, pauca ex iis, que composurem,
 protulit, ad ultimum non memoria solùm, sed et culari
 mens eum destituit. Nulli erat dubium, qui tem
 pidatio conscientiæ indicium esset, non memoriæ
 vitium. Itaque ex iis, qui proximè astiterant, P
 luctantem adhuc oblivioni, lanceis confonderantur.
 Cujus corpore sublato, Rex introduci jussit Am
 tam, & Symam. Polemon verò minimus ex fra
 bus, cum Philotam torqueri compresisset, pro
 gerat. Omnia Philotæ amicorum hi charitatem
 fuerant, ad magna, & honorata ministeria illorum
 maximè suffragatione producti. Memineratque negoti
 summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubi
 bat bujus quoque ultimi consilii fuisse participes.
 tur olim esse sibi suspectos matris sue literis, qui obli
 esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur.
 terum se invitum deteriora credentem, nunc manu
 tis indicis vittum jussisse vinciri. Nam pridie, quod
 detergeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum Preco
 so fuissent, non posse dubitari. Fratrem verò, A
 profugerit, cum Philotas torqueretur, appropinquauit

ne*līgē causam.* Nuper præter consuetudinem, of-
quoc*ū* specie, amotis longius cæteris, admovisse semetip-
to*ū* lateri suo, nullā probabili causā. Seque mirantem,
taver*ū* non vice sua tali fungerentur officio, & ipsa trepi-
temptatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, quā
i*ū* juriusq*ū* sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quod
it*ū* Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset,
nonnati*ū*, quām Philot*ū* scelus deprehensum esset, ut ex
ex*ū* equis, more solito, daret iis, qui amissent
in*ū* nos, superbe respondisse: Nisi incoep*ū* desisteret,
en*ū* lev*ū* sciturum, quis ipse esset. Jam linguae vioien-
tissim*ū*, temeritatemque verborum, quæ in semetipsum
ed*ū* valarentur, nihil aliud esse, quām scelesti animi in-
uicuum, ac testem: quæ si vera essent, idem meruisse
nemo, quod Philo*ū*: si falsa, exigere ipsum, ut refel-
int*ū*. Productus deinde Antiphanes de equis non
dendaditis, & adiectis etiam superbè minis indicat. 70

NOTAS.

pro
aril*ū* sierat esse. *Habia muertos*
ia illius. *Parmenion.*

que Negocio. Con nuevas ocupaciones, y trabajos.
dell*ū* Apliccio. Mas se le difirio el eastigo, que perdonó
per*ū* la culpa.

, que obstantem. A Lincestes, que aun estaba empeñado
en traber à la memoria, lo que della se le habia
borrado ya.

, que produci. Promovidos, y sublimados por empeño, y
camin*ū* recomendacion suia.

ro, e. Alejandro.
per*ū* meruisse. Dio bien à conocer por que buia.

Admovisse. Se habian arrimado ácia él, ^{rami}
motivo para ello. ^{putat}

In semetipsum. En que solian prorrumpir, y con
ofendian su real persona. ^{nras r.}
^{infia}
^{ent,}
^{anis}

CAPITULO II.

DISCURSO DE AMINTAS EN DEFENSA SUA

AC tum Amyntas, facta dicendi potestate nihil, inquit, interest Regis, peto, ut dico, vinculis liberer. Rex solvi utrumque bet. Desiderantique Amyntæ, ut habitus quo redderetur, armigeri lanceam dare jussit. Ut leva comprehendit, evitato eo loco, in Alexandri corpus paulò ante jacuerat: Qualemque, inquit, exitus nos manet, Rex, confitemur, perum tibi debituros, cristiorem fortunæ imputatus. Sine præjudicio dicimus causam, liberis corporibus misque. Habitum etiam, in quo te comitari soleret, reddidisti. Causam non postulamus, fortunam tuam desinemus. Et, queso, permittas mibi id primitus fendere, quod à te ultimum objectum est. Nos, sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius scilicet sumus nobis. Dicerem jam pridem vici invidiam, nisi periculum esset, ne alia molles dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiam si militis tui vel in agmine deficientis, & fatigatis, in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri, & taliter curanti aliquæ vox asperior esset accepta, non præ-

ramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro im-
 putare, quam animo. Cum quid accidit tristius, om-
 nes rei sunt. Corporibus nostris, quae utique non odimus,
 infessis admovemus manus: parentes, liberis si occur-
 ent, & ingrati, & invisi sunt. Contra, cum
 quis honoramur, cum premiis onusti revertimur,
 quis ferre nos potest? Quis illam animorum alacrita-
 tem continere? Militantium nec indignatio, nec læ-
 lia moderata est, ad omnes affectus impetu rapimur,
 stuparamus, laudamus, miseremur, irascimur, ut
 unque praesens movet affectio. Modò Indianam adire, &
 statim libet; modò conjugum, & liberorum, pa-
 tieque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has
 inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit.
 quod suos ordines quisque currimus; &, quidquid ira-
 in tabernaculo conceptum est, in hostium effundim-
 in capita. Utinam Philotas quoque intra verba pec-
 asset. Proinde ut ad id revertar, propter quod rei sumus,
 amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeò non in-
 fier, ut expetisse quoque nos, magnosque ex ea fructus
 habuisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi
 maximum esse voluisti, filium, omnes penè amicos tuos
 in imaginatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Ta-
 nunda circule (si verum audire vis) Rex, hujus nobis pericu-
 lus, & causa es. Quis enim aliis efficit, ut ad Philotam de-
 linerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad
 hunc gradum amicitiae tuæ ascendimus. Is apud te fuit,
 hujus gratiam expetere, & iram timere possemus. An
 non prope modum in tua verba, tui omnes, te præeunte,
 ati, & gravimus, eosdem nos inimicos, amicosque habituros
 & colligere, quos tu haberis? Hoc sacramento pietatis obstricti
 aduersaremur scilicet, quem tu omnibus præferbas?

Igitur, si hoc crimen est, tu paucos innocentes cond
imò herculè neminem. Omnes enim Philote amici facen
voluerunt: sed ieiidem, quot volebant, esse non
runt. Ita si à consciis amicos non dividis; nec ab agnoph
cis quidem separabis illos, qui idem esse voluerunt?
Quod igitur conscientiae affertur indicium? ut opinioris
quia pridiē familiariter, & sine arbitris locutus es in
biscum. At ego purgare non possem, si pridiē in
quam ex vetere vita, ac more mutassem. Nunc
si ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectum
facimus; consuetudo diluet crimen. Sed equi atque
phani non dedimus. Et pridiē, quam Philotas detectus
hac mihi cum Antiphane res erat. Qui si nos suscipi
facere vult, quod illo die equos non dedimus, semper
ipsum, quod eos desideravit, purgare non poterit. Neque
ceps enim crimen est inter retinentem, & exigendum;
nisi quid melius est causa suum non tradentis, quod ad
possenit alienum. Ceterum, Rex, equos decem habet me
è queis Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui apud illam
serant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum ius
let abducere homo superbissimus, certè inquisitus
nisi pedes militare vellem, retinere cogabar. Ne
ficias eo, liberi hominis animo locutum esse me alexa
ignavissimo, & hoc unum militie sue usurpante, que p
alienos equos pugnanturis distribuat. Huc enim malum
ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alex Temp
dro excusent, & Antiphani. At herculè mater de
inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicitus
filio, & non inanes quoque species anxiō animo figura
Quare enim non adscribit metus sui causam? Dilectio
que non offendit auctorem, quo facta, dictio non sign
mota, tam trepidas tibi literas scripsit. O misera con-

conditionem meam, cui forsitan non periculosius est
facere, quam dicere! Sed, utcumque cessura res est,
malo tibi defensionem meam displicere, quam causam.
Agosces autem, quæ dicturus sum. Quippe meministi,
quæcumque me ad perducendos ex Macedonia mittes mitteres,
t spicuisse te, multos integros juvenes in domo tue ma-
xime abscondi. Precepisti igitur mihi, ne quem præter
deinde in ueret, sed detrectatam militiam perducerem ad te.
ne quod equidem feci, Et liberius, quam expediebat mi-
litiam, executus sum imperium tuum. Gorgiam, Et He-
lios Autem, Et Gorgatam, quorum bona opera uteris, in-
rectum perduxii. Quid igitur iniquius est, quam me, qui
suscepisti non paruisse, jure daturus fui poenas, nunc
semper, quia parui? Neque enim ulla alia matris tuae
vitæ sequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam
igentilebri preposuimus gratiae. Sex milia Macedonum
quod editum, Et DC. equitum adduxi: quorum pars secutu-
m habuit me non erat, si militiam detrectantibus indulgere
qui atrauissim. Sequitur ergo, ut, quia illa propter banc
cum tuam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui ira-
uissimus nos obtulisti. *yo*

NOTAS.

me de Alexandri. El cadaver de Alejandro Lincester.
sue prejudicio. Sin que esteis preocupados ya, y cor-
malos rompidos.

Atemporí nostro. Al estado en que nos hallabamos;
de modo que à mala voluntad nuestra.

Omnes rei. Echamos la culpa à todos.

Otra verba. Solo de palabra; sin animo de llegar
à Del. Filotas à la obra.

Dignatione. Superior en dignidad, y en gracia para
nijera contigo.

Ab illo traditi. Por su recomendacion,
Si à consciis. Si no distingues los amigos de los
plices.

Conscientiae. De que eran sabidores, y complices
Pedes militare. Hacerme infante, soldado de la flor
Et hoc unum. Sin mas empleo en la milicia.

Huc enim. He llegado à tal extremo, y miseria, q
no solo doi satisfaccion à Alejandro de lo que he
cho, sino tambien à Antifanes.

Inimicis tuis. Como de enemigos tuyos.

Malo tibi. Quiero mas te desagrades de mi respu
que el que me tengas por culpado.

Integros. Robustos, fuertes, y no hechos à trabajos.

Ne quem. Que à ninguno atendiesse, sino à tu personalidad.

CAPITULO III.

TRAEN PRESO A POLEMON : PERDONA
tropa à este, y à los demás acusados ; y tam
bien el Rei.

DUM hæc Amyntas agit, fortè supervenerunt que
qui fratrem ejus Polemonem, de quo se ipse, i
dictum est, fugientem consecuti, victum absolv
ducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, q
protinus suo more saxa in eum jaceret. Atque in
fanè interritus: Nihil, inquit, pro me depreco, n
done fratrum innocentiae fuga imputetur mea. Haec ratio
defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id esse,
sum melior est causa, quod ego, qui profugi, supposi q

Hui sum. Hec elocuto universa concio assensa est,
 Lacrymæ deinde omnibus manare coeperunt, adeò
 in contrarium repente mutatis, ut solùm pro eo es-
 set, quod maximè lœserat. Juvenis erat primo ætatis
 flore pubescens, quem inter equites tormentis Phi-
 lotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Deser-
 ia, quæcum eum à comitibus, & hæsitantem inter rever-
 tendi, fugiendique consilium, qui secuti erant,
 occupaverunt. Is tum flere coepit, & os suum con-
 serberare, moestus non suam vicem, sed propter
 spue ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Re-
 gem, non concionem modò. Sed unus erat impla-
 vabilis frater, qui terribili vultu intuens eum: *Tum,*
 personat, *Deimens lacrymare debueras, cum equo calcaria*
 ibderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Mi-
 ror, quò, & unde fugiebas? Effecisti, ut reus capititis,
 accusatores uterer verbis. Ille peccasse se, sed gra-
 vius in fratres, quām in semetipsum, fatebatur.
 Tum verò neque lacrymis, neque acclamationibus,
 quibus studia sua multitudo profitetur, tempera-
 mentum. Una vox erat pari emissâ consensu, ut in-
 sonibus, & fortibus viris parceret. Amici quoque,
 data misericordiæ occasione, consurgunt, flentes
 que Regem deprecantur. Ille, silentio facto: *Et*
 io amissi, inquit, *Amyntam mea sententia, fratresque ejus*
 tum absolvō. *Vos autem juvenes malo beneficij mei obivisi-*
 , quād periculi vestri meminisse. Eadem fide redi-
 que in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor.
 Hac ratio mea suspecta esse potuisse. Sed satius est purgator
 b idisse, quām suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse,
 supposi qui dixerit causam. Tu, Amynta, ignosce fratrem
 tuus

tuo: erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati
mi tui pignus. 43

NOTAS.

Pro eo esset. El delito, que habia cometido; la defension era ya solo en favor de Polemon.
Alienus. Le habian enganado el temor, y susto de los otros.

Effecisti ... ut. Tu me precisas, à que sea tu fiscal, y acusador, aun cuando soi reo, y acusado.
Quibus studia. Con que daban bien à conocer su intencion, y afecto.

Vos autem. Como si digera: átrueque de que obdeis el peligro, en que os habeis visto, mas que tengais presente el favor, que os hago.

CAPITULO IV.

VALESE ALEJANDRO DE POLIDAMAS para matar a Parmenion: parte vestido de Arabe: tra
trega dos cartas à Parmenion, y este es muerto.

Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet. Longè acceptissimus Parmenio erat, proximus lateri in acie stare solitus. quamquam conscientia fretus in Regiam veneratamen, ut jussus est fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ob ætatem, fiducia solicitudinem versa, trepidare coepit; sapientem nocere possent, quæm, quibus eluderetur, putans. Jam armigeri, quibus imperatum erat, per-

duxerant eos, cum exsanguem metu Polydamanta
 propius accedere jubet. Submotisque omnibus: See-
 len, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti su-
 mui; maximè ego, ac tu, quos amicitia specie fecellit.
 Ad quem persequendum, puniendumque (vide, quan-
 tum fidei tue credam) te ministrauti statui. Obsides,
 dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficisci in
 Medium, & ad Praefatos meos literas scriptas manu
 ma perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famæ
 antecendas. Noctu pervenire illuc te volo: postero die,
 que scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque episo-
 feres, unam a me, alteram Philotæ nomine scrip-
 tam. Signum anuli eius in mea potestate est. Sic Pa-
 rmenion credens à filio impressum, cum te viderit, nihil
 mutet. Polydamas tanto liberatus metu, impensiū
 etiam, quam exigebatur, promittit operam. Collau-
 datusque, & præmiis oneratus, depositâ veste, quam
 habebat, Arabicâ induitur. Duo Arabes, quorum
 interim conjuges, ac liberi, vinculum fidei, obsides
 apud Regem erant, dati comites. Per deserta etiam
 ob siccitatem loca camelis, undecimâ die, quò de-
 clinaverat, pervenit. Et priusquam ipsius nuntia-
 tetur adventus, rursus Polydamas vestem Macedo-
 nicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Præ-
 tor hic Regius erat) quartâ vigiliâ pervenit. Red-
 ditis deinde literis, constituerunt primâ luce ad
 Parmenionem coire. Namque cæteri quoque, qui-
 bus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant.
 Jam Parmenioni Polydamanta venisse nuntiatum
 erat: qui dum letatur adventu amici, simulque nos-
 cendi, quæ Rex ageret, avidus (quippe longo in-
 tervalle nullam ab eo epistolam acceperat) Poly-

damanta requiri jubet. Diversoria regionis illa
 magnos recessus habent, amoenosque nemoribus
 manu constitit. Ea præcipue Regum, Satraparum
 que voluptas erat. Spatiabatur in nemore Par-
 menion, medius inter duces, quibus erat imperi-
 tum literis Regis, ut eum occiderent. Agende autem
 rei constituerant tempus, cum Parmenion a Poly-
 damante literas traditas legere cœpisset. Polyda-
 mas procul veniens, ut a Parmenione conspectus
 est, vultu letitiæ speciem præferente, ad comple-
 Ætendum eum cucurrit. Mutuâque gratulatione fun-
 eti, Polydamas epistolam a Rege scriptam ei tra-
 didit. Parmenion vinculum epistolæ solvens, quid-
 nam Rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis literis cog-
 niturum esse respondit. Quibus Parmenion lecto
 Rex, inquit, *expeditionem parat in Arachosias. Strenuam*
bominem, & nunquam cessantem! Sed tempus sat
 suæ, tantâ jam partâ gloriâ, parcere. Alteram deinde
 de epistolam Philotæ nomine scriptam, latus, quo
 ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus
 gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: ca-
 teri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri
 qui ad aditum nemoris astiterant, cognitâ cœde-
 cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt, &
 tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati
 nemus, in quo perpetrata cœdes erat, coeunt; &
 ni Polydamas, ceterique ejusdem noxæ participes
 dedantur, murum circumdatum nemori eversuror-
 denuntiant, omniumque sanguine Duci parenta-
 ros. Cleander primores eorum intromitti jubet, li-
 terasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus
 insidiæ Parmenionis in Regem, precesque, urip-
 sun

sum vindicarent, continebantur. Igitur, cognitâ Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen sedicio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permetterent, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinaciùs deinde precantibus, materiam consternationis subtrahendam ratus, capite deciso, truncum humare permisit. Ad Regem caput misum est. 82

NOTAS. (miedo.)

Exanguem. A Polidamante palido, y perdido el color de Quantum fidei. Quanta confianza bago de ti.

Fame. Estés allá antes, que llegue la noticia, y fama, de lo que ha pasado aqui.

A filio. Que selló la carta su hijo Filotas.

Vinculum fidei. Para seguridad de su fidelidad.

Camelis. En Dromedarios, camellos de suma velocidad. Anduvo en once dias el camino de quarenta jornadas.

Recessus. Jardines, y bosques.

Eum. A Parmenion.

Mutuaque. Y despues de las primeras salutaciones.

Cleandri metu. Temiendo Cleandro. (boroto.)

Materiam consternationis. La ocasion de algun al-

CAPITULO V.

ELOGIO DE PARMENION : NUEVAS DISPOSICIONES de Alejandro.

HIC exitus Parmenionis fuit, militiæ, domi-
que clari viri. Multa sine Rege prosperè, Rex
sine illo nihil magna rei gesserat. Felicissi-
mo

mo Regi , & omnia ad fortunæ suæ exigenti n
dum satisfecit , LXX. natus annos. Juvenis. Juv
cis , & læpè etiam gregarii militis munia exple
acer consilio , manu strenuus , charus principib
vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum. Hæc
Regni cupiditatem , an tantum suspectum fecerim Re
ambigi potest : quia Philotas ultimis cruciatib
victus , vera ne dixerit , quæ facta probari non po Tenc
terant , an falsis tormentorum petierit finem , da
quoque recenti , cùm magis posset liquere , dub Exce
tatum est. Alexander , quos mortem Parmenion
conquestos esse compererat , separando à cetero
exercitu ratus , in unam cohortem secrevit , ducen
que his Leonidam dedit , & ipsum Parmenion
quondam intimâ familiaritate conjunctum. Fer
dem erant , quos alioqui Rex haberet invito PERI
Nam , cùm experiri vellet militum animos , adm
nuit , qui literas in Macedoniam ad suos scripsisse
iis , quos ipse mittebat , perlaturis cum fide , tra
deret. Simpliciter ad necessarios suos quisque scrip
serat , quæ sentiebat. Aliis gravis erat , plerique
non ingrata militia. Ita & agentium gratias , & even
querentium litteræ exceptæ sunt. Et qui forte pena
dium laboris per literas erant questi , hanc se
sum cohortem à ceteris tendere ignominiaæ causa regi
jubet , fortitudine usurus in bello , libertatem lin ad E
guæ ab auribus credulis remoturus. Et consilium se re
temerarium forsitan (quippe fortissimi juvenes con
tumeliis irritati erant) sicut omnia alia , felicitas Re cora
gis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Inci
tabat virtutem & ignominiaæ demendæ cupido , & mag
quia fortiora facta in paucis latere non poterant tam
NO.

NOTAS.

Juvenis ducis: Hacia lo que pudiera un capitán en la flor de su edad, y aun lo que haría cualquiera soldado raso.

Hac impulerint Si esto le movio.

Re quoque recenti. Aun cuando corria sangre, y iban las noticias frescas.

Tendere. Separarla, y que tuviese à parte sus riendas de campaña.

Exceptit. Le saio con felicidad, como todo lo demás.

CAPITULO VI.

PERSIGUE A SATIBARZANES TRAIDOR: SUGESTA A LOS TRACOSIOS: junta al suyo el ejercito, que estaba bajo los ordenes de Parmenion.

HIS ita compositis, Alexander Ariorum Satrapē constato, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam tunc mutato nomine & evergetas appellabant, ex quo frigore, victusque penuria Cyri exercitum affectum, tectis, & comedientibus juverant. Quintus dies erat, ut in eam causam regionem pervenerat. Cognoscit Satibarzanem, qui in linea Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum, & Erigylum cum Artabazo, & Andronico, & sex millibus Graecorum peditum misits DC, equites sequebantur. In die sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præcesset, Amenide scribi-

is Darii fuerat) Arachosios, quorum regio ad Pon-
cum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, q
sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia M-
cedonum erant, & CC. nobiles, & V. millia G-
corum, cum equitibus ducentis, haud dubie re-
bus omnium virium Regis. Arachosis datus Men-
non Pr̄etor, quatuor millibus peditum, & D.
equitibus in pr̄esidium relictis. 22

NOTAS.

Evergetas. Palabra griega ἐὐεργέτας, esto es, benemeta-
tos bienhechores: llamados así desde que socorriren
Ciro, y su exercito, como refiere Curcio. (ver
Textis... juverant. Habian dado alojamiento, y
Scriba. Secretario, amansuense. Esta era una dignida-
de las mas autorizadas, y de mayor suposicion en
los Persas.

Pertinet. Confina.

Occupavit. Tomó á su mando, y unió á sus tropas.

CAPITULO VII.

DESCRIPCION DE LOS PARAPAMISADAS, sum
de su pais: trabajos del ejercito de Alejandro quip-
pe consternacion, y entrega de los Barbaros. que c

Ipsa Rex nationem, ne finitimis quidem satis bat,
tam quippe nullo comercio colentem mutuā co-
usus, cum exercitu intravit. Parapamisadae aliud
pellantur, agreste hominum genus, & inter Barbaros
maxime inconditum. Locorum asperitas hostiliq-
minum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum direc-
Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bocali-
etrianis ad Occidentem conjuncti sunt: meridianus

regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere pri-
mō struunt, & quia sterilis est terra materiæ,
nudo etiam montis dorso, usque ad summum ædifi-
ciorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæte-
rum structura latior ab imo, paulatim incremento
operis in arctius cogitur, ad ultimum in carinæ
maxime modum coit. Ibi foramine reliquo, super-
e lumen accipiunt. Ad medium vites, & arbores
quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, ob-
sunt, penitus hyeme defossæ latent: cum, nive
sculsa, aperiri humus coepit, cœlo, Solique red-
untur. Cæterum adeo altæ nives premunt terram,
& perpetuo pene rigore constrictæ, ut ne
cum quidem, ferève ullius vestigium existeret. Ob-
tura cœli verius umbra, quam lux, nocti similis
eremit terram, vix ut, quæ propè sunt, conspici
possint. In hac tamen omnis humani cultus foli-
adine destitutus exercitus, quidquid malorum to-
rari potest, pertulit, inopiam, frigus, laffitu-
inem, desperationem. Multos exanimavit rigor
solitus nivis, multorum adussit pedes, plurimo-
rum oculis præcipue perniciabilis fuit. Fatigati
quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant:
que cum moveri desissent, vis frigoris ita astringe-
bat, ut rursus ad surgendum conniti non possent.
mutu A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque
ad aliud remedium erat, quam ut ingredi cogeren-
ter. Tum demum vitali calore moto, membris
tas hec liquis redibat vigor. Siqui tuguria Barbarorum
similiter potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta
caligo erat, ut edificia nulla alias res, quam fu-
mus, ostenderet. Illi, nunquam ante in terris
fuis

suis advenâ viso , cùm armatos repente conspi-
rent exanimati metu , quidquid in tuguriis en-
afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur, on-
tes. Rex agmen circuibat pedes , jacentes quo-
dam erigens , & alios , cùm ægrè sequerentur, ad
miniculo corporis sui excipiens. Nunc ad primum
signa , nunc in medium , nunc in ultimo agmina-
itineris multiplicato labore aderat. 48

NOTAS.

Quippe nullo. Como quien no tiene trato , ni com-
unicacion con las naciones vecinas.

Gelidissimum. La mayor parte vive debajo del P-
Artico , y Zona frigida.

Laterè primò. Son de ladrillo los cimientos de
chozas. El primò es adverbio , y es lo mismo que
imo.

Nudo etiam. No llevando arboles aun la cordillera
del monte.

Latior ab imo. Con bastante anchura desde sus
mientos , la que ba estrechandose , conforme ba-
bantando la obra , la cual remata à manera
quilla , ó nave al revés.

Ad medium. Cubren en el verano hasta la mitad
cepas , y arboles , si ay cepas , y arboles , que puedan
conservarse en tierra tan inclemente , y fria ; en
imbierno las entierran : y cuando derretida la nieve
se deja ver la tierra , buelven à descubrirlas , y
ponerlas al Sol , y al aire.

Quam ... ut. Que el hacerlos andar.

Adminiculo. Ayudandolos , y manteniendolos por su m-

CAPITULO VIII.

DESCRIPCION DE LOS MONTES CAUCASO, Y

Tauro : funda en sus faldas una Ciudad , dicha de
su nombre Alejandria.

Andem ad cultiora loca perventum est , com-
meatuque largo recreatus exercitus ; simul &
qui consequi non poterant , in illa castra venerunt.
Iude agmen processit , ad Caucasum montem , cu-
jus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit. Hinc si-
mul mate , quod Ciliciam subit : illinc Caspium
fretum , & amnem Araxem , aliaque regionis Scy-
chię deserta spectat. Taurus secundę magnitudinis
mons committitur Caucaso : à Cappadocia se at-
tollens Ciliciam pr̄terit , Armeniæque montibus
ungitur : sic inter se tot juga velut serie cohæren-
ta , perpetuum habent dorsum ; ex quo Asię om-
nia ferè flumina , alia in Rubrum , alia in Cas-
pium mare , alia in Hyrcanum , & Ponticum decidunt ,
XVII. dierum spatio Caucasum superavit exercitus.

Rupes in eo X. in circuitu stadia complectitur , qua-
tuor in altitudinem excedit , in qua vincitum Prom-
thea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus
montis urbi sedes electa est. VII. millibus senio-
rum Macedonum , & pr̄terea militibus , quorum
opera uti desisset , permisum in novam urbem con-
sidere. Hanc quoque Alexandriam incole appella-
verunt. **22** NOTA S.

Hinc. Por una de sus dos cordilleras , ó faldas mira
al mar Cíclico , y por la otra.

Secundæ. El segundo en la altura. El primero lo es el
Caucaso , monte el mas alto , y que está unido al Tau-

ro, si bien tiene en partes distintas nombres diferentes.
Ex quo. De la cual cordillera nacen.

Promethea. A quien ató Jupiter à un peñasco del Cn
caso, y un cuervo, è buitre comia las entrañas en ca
tigo de haber hertado, y bajado à la tierra el su
de Jupiter.

Uti desistet. Inhabiles, è inutiles ya para las armas.

CAPITULO IX.

COMBITE, Y DETERMINACION DE BESUS
dictamen de Cobares. Indignacion de Beso : deferencia
cion de los Bacrianos.

AT Bessus Alexandri celeritate perterritus, ^{Dimitto} patriis sacrificio ritè factò, sicut illis ^{genuis} poti
tibus mos est, cum amicis, ducibusque conal
piarum inter epulas de bello consultabat. Grandissi
mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem,
nunc paucitatem spernere. Præcipue Bessus te
ferox verbis, & parto per scelus Regno superbus
ac vix potens mentis, dicere: Socordia Darjii ^{adagio}
visse hostium famam. Occurisse enim in Ciliciae angustiis
tissimis fauibus, cum retrocedendo posset perducere, ut
cautos in loca natura, & situ invia, tot fluminis ^{apoc.}
objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensi
hostis, ne fugae quidem, nedum resistendi occasio
fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedunt
Oxum annem velat murum objectorum hosti, dona
ex finitimi gentibus valida auxilia concurrerent. Ven
turos autem Chorasmios, & Dahas, Sagasque, &
Indos, & ultra Tanaim annem colentes Scybas, que
rum neminem adeo humilem esse, ut humeri ejus non
possent Macedonis militis verticem aquare. Conclu
man

mant temulenti, unam hanc sententiam salubrem
 esse. Et Bessus circumferri merum largius jubet,
 debellaturus super mensam Alexandrum. Erat in
 eo convivio Cobares natione Medus, sed Magi-
 lfunca artis (si modò ars est, non vanissimi cuiusque
 adibrium) magis professione, quam scientia ce-
 leber, alioquin moderatus, & probus. Is cum
 prefatus esset: scire, servo esse utilius parere dicto,
 quam afferre consilium, cum illos, qui pareant, idem,
 quod ceteros maneat; qui vero suadeant, proprium
 ericulum: poculum ei, quod habebat in manu,
 radidit. Quo accepto Cobares: Naturæ, inquit,
 Disputalium hoc quoque nomine prava, & sinistra di-
 s, quis potest, quod in suo quisque negotio hebetior est, quam
 ue ex alieno. Turbida factu sunt consilia eorum, qui sibi
 gravident. Obstac aliis metus, aliis cupiditas, nonnun-
 terius naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor; nam
 Besso te superbia non cadit. Expertus es, unumquemque
 eribus et ipse repererit, aut solum, aut optimum ducere.
 viii Magnum onus sustines capite, regium insigne. Hoc autem
 angusti moderatè perferendum est, aut (quod abominor) in re-
 vere. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde,
 iunior apud Bactrianos vulgo usurpabant: Canens
 benjamidum vehementius latrare, quam mordere. Altissi-
 fionma queque flumina minimo sono labi. Quæ inserui,
 eden ut qualiscumque inter Barbaros potuit esse pruden-
 tia, traderetur. His audientes suspenderat ex-
 pectatione sui. Tum consilium aperit, utilius Besso,
 quam gravius. In vestibulo, inquit, Regiae tuae ve-
 quæ locisius consistit Rex. Ante ille agmen, quam tu
 mensam istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum ac-
 cles, armis flumina oppones. Scilicet, quæ tu fugi-
 88-

turus es, hostis sequi non potest? Inter utriusque comm
ne est, victori tutius. Licet strenuum metum putes
velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gration
dedisque te? utcumque cesserit, meliorem fortunam
deditus, quam hostis, habiturus. Alienum habes Reg
num, quo facilius eo careas. Incipies forsan iustum
esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest Reg
num, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutin
exequi supervaneum est. Nobilis equus umbra quoque
virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitat
potest. Bessus & ingenio, & multo mero ferox adeo
exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum
(nam strinxerat quoque acinacem) contineretur. Ces
tè è convivio profluit, haudquam potens mea
tis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexan
drum transfugit. Octo millia Bactrianorum habe
bat armata Bessus, quæ, quandiu propter Cœli
temperiem Indiam potius Macedonas petitum
crediderant, obedienter imperata fecerunt: pa
quam adventare Alexandrum compertum est,
suos quisque vicos dilapsi Bessum reliquerunt.
cùm clientum manu, qui non mutaverant h[ab]en
Oxo amne superato, exustisque navigiis, quibus
transfierat, ne iisdem hostis uteretur, novas copias
in Sogdianis contrahebat. 77

NOTAS.

Adeo humilem. De tan poca estatura, que en esa barba
excediese à los Macedonios de los hombres arriba. Efod
Is cum. Este, habiendo dicho antes, y presupuestado
que sabia mui bien, le tenia mas cuenta a un criado, y siervo.

Hoc quoque. Aun solo por esto.

Nonnumquam. Y á veces tambien un afecio natural,
y amor proprio à lo que tu mismo piensas, y dis-
curses; porque en ti no cabe presuncion, y demasiada
satisfaccion.

Que inserui. Lo cual he puesto aqui, para que se sepa.
In his. Con este discurso habia dejado suspensos, y en
espectacion à los combidados.

Licet strenuum. Aunque el miedo te de alas para
uir, mas ligeras las da la esperanza para alcanzarte.
Quin. Porque no te adelantas à ganar la voluntad de
Alejandro, mas poderoso, que tu?

Diutius exequi. En cuia prueba detenerme mas, es
inutil.

CAPITULO X.

ALEJANDRO FALTO DE VIVERES MATA LAS
bestias del vagage: descripcion de la Bactria.

Alexander Caucasum quidem (ut supra dictum
est) transferat: sed inopiâ frumenti propè
ad famem ventum erat. Succo ex sesemâ
appresso, haud secùs, quàm oleo artus perunge-
ant. Sed hujus succi ducenis quadragenis denariis
amphoræ singulæ, mellis denariis trecenis nonage-
nis, trecenis vini æstimabantur. Tritici nihil, aut
admodum exiguum reperiebatur. Syros vocabant
barbari; quos ita solerter abscondunt, ut, nisi qui
defoderunt, invenire non possint. In iis conditæ fru-
tes erant. In quarum penuriâ milites fluvialili pif-
& herbis sustinebantur. Jamque hæc ipsa ali-
menta defecerant, cùm jumenta, quibus onera
portabant, cädere jussi sunt. Horum carne, dum

in Bactrianos per ventum, traxere vitam. Bactriæ terræ multiplex, & varia natura est. Alibi ta arbor, & vitis largos, mitesque fructus. Solum pingue cerebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conseruntur: cætera armamentorum pabulo cedant. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regnante non hominem, non frugem alit. Cùm verò ventus à Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis jacet, convertunt. Quod ubi cumulatum est, minorum collium procul species est, omniaque patini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transcampos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum inter dirigunt. Et propinquum clarior est noctis umbra, quam lux. Et interdiu invia est regio, quia nec vestigium, sequantur, inveniunt, & nitor siderum caliginosus absconditur. Cæterum si quos ille ventus, quem mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed mitior terra est, ingens hominum, equorum multitudo gignitur. Ipsa Bactra, regionis ejusdem putatur, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus nunc præterit moenia. Is urbi, & regioni dedit men.

37

NOTAS.

Sesama. Especie de trigo, de que se saca un aceite medicinal.

Syros. Silos: graneros hechos en forma de pozo.

Mitiora. Mas fertiles. Segun otros: menos fértils y pingües.

Intereunt. No queda señal alguna del camino, que había antes.

Clarior. Como de dia lebanraba el viento montes de
arena, y los espacia por el aire , venia à estar mas
obscuro de dia , que de noche. Segun otros es , porque
era mas util à los caminantes ; pues de noche les
servian de norte las estrellas para caminar ; cuando
de dia no atinaban con el camino cubierto de arenas.

CAPITULO XI.

REBELION DE LOS LACEDEMONIOS : VICTORIA
ria, que consigue Erigio de Satibarzanes,
y con esta de los suios.

HIC Regi stativa habenti nuntiatur ex Grecia
Peloponnesium , Laconumque defectio-
Nondum enim victi erant , cum proficitce-
ed, quentur , tumultus ejus principia nuntiatur. Et aliis
rum sens terror affertur , Scythas , qui ultra Tanais
ejus annem colunt , adventare , Beso ferentes opem-
rus secundum tempore , quæ in gente Ariorum Caranis,
Etigys geslerant , perferuntur. Commissum etat
prælum inter Macedonas , Ariosque. Transfuga Sa-
tibarzanes Barbaris præerat : qui cum pugnari seg-
nem utrinque æquis viribus stare vidisset , in primos
ordines adequitavit , demptaque galea , inhibitis
qui tela jaciebant , si quis viritim dimicare vellet ,
provocavit ad pugnam , nudum se caput in cer-
tamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari Dux
exercitus Erigys , gravis quidem ætate , sed & ani-
mi , & corporis robore nulli juvenum postferen-

dus. Is galeâ demptâ canitiem ostentans , V.
 inquit , dies quo aut victoriâ , aut morte bonefissim
 quales amicos , & milites Alexander haeat , ostendat
 Nec plura eloquutus , equum in hostem egit . Ce-
 deres imperatum , ut acies utræque tela cohicerent
 Protinus certè recesserunt , dato libero spatio , in-
 tenti in eventum non duorum modò , sed etiam
 suæ sortis , quippe alienum discriminè securi
 Prior Barbarus emisit hastam , quam Erigys wo-
 dicâ capitis declinatione vitavit . At ipse infestat
 farissam , equo calcaribus concito , in medio Ba-
 bari gutre ita fixit , ut per cervicem eminera
 Præcipitatus ex equo Barbarus , adhuc tamen
 pugnabat . Sed ille extractam ex vulnere hastam
 rursùs in os dirigit . Satibarzanes hastam
 complexus , quò maturius interiret , ictum ho-
 adjuvit . Et Barbari , Duce amissio , quem mag-
 necessitate , quām sponte secuti erant , tunc ha-
 immemores meritorum Alexandri , arma Erigys
 tradunt . Rex his quidem latus , de Spartanis ha-
 quaquam securus , magno tamen animo defec-
 nem eorum tulit , dicens , non ante ausos er-
 lia nudare , quam ipsum ad fines Indiae perva-
 cognovissent . Ipse Bessum persequens copias mo-
 cui Erigys spolia Barbari , ceu opimum belli ob-
 cus , præferens occurrit . 43

NOTAS.

Nondum enim : porque aun no estaban vencidos , cu-
 do partieron los que habian de darle la noticia .
 Tela : se contuviesen , sin dispararse flechas , y dardas .
 Intenti : esperando el suceso no solo de los dos ,

tambien el suyo, el cual dependia de el de sus Capitanes.

Sarilla: un genero de lanza larga de que usaban caballeros, è infantes; aunque estos usaban tambien de otras mas largas.

Uper: que se descubria por la cerviz.

Nudare: à descubrir su intencion: à declararse.

CAPITULO XII.

CONTINUA ALEJANDRO SU MARCHA: TRABAJOS que padecio en ella su ejercito por falta de agua.

Gitur Bactrianorum regione Artabazo traditâ, sarcinas, & impedimenta ibi cum præsilio relinquit: ipse cum expedito agmine loca deserta Suseanorum intrat, nocturno itinere exercitum dicens. Aquarum (ut antè dictum est) penuria, prius desperatione, quam desiderio biviendi sicut accedit. Per CCCC stadia ne moscus quidem humor existit. Arenas vapor aestivi solis accedit, quæ ubi flagrare coeperunt, haud ecus, quam continenci incendio, cancta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excita, lucem tegit. Camporumque non alia, quam vasti, & profundi æquoris, species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore, & matutino frigore corpora levabantur. Ceterum, cum ipsa luce aestus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque penitus aridantur. Itaque primùm animi, deinde corpora deficere coeperunt. Pigebat & consistere, & pro-

gredi. Pauci à peritis regionis admoniti præparant aquam Hæc Paulisper represſit fitim. Deinde crescente æstu, rursum desiderium humoris ac ceſum est. Ergo, quidquid vini, oleique erat hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum fitis non timeretur. Gravis deinde avidè hausto humore, non sustinere arma, non ingredi poterant, & feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cùm ipſi ſine modo infiam vomitu cogerentur regerere. Anxium Regentis malis, circumfusi amici, ut meminesſet ſuborabant, animi ſui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus eſſe; cum ex iis qui p̄ceſſerant ad capiendum locum caſtris, duo occurrunt, utribus aquam geſtantes, ut filiis ſuorum quos in eodem agmine eſſe, & ægrè pati ſum non ignorabant, occurrerent. Qui cùm in Regem incidiſſent, alter ex iis, utre resolute, vi quod ſimul ferebat, implet, porrigens Regi. Ille percontatus, quibus portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (ſicut oblatum reddito, Nec ſolus, inquit, bibere ſuffineo, tam exiguum dividere omnibus pefſum. Vos curritis liberis veſtris, quod propter illos attulistiſſis, date.

NOTAS.

Prius: y la imposibilidad de bañarla causaba ~~muerte~~
sed, que la necesidad y deseo de beberla.

Continenti: continuado.

Caligo: Los vapores y nieblas, que se lebantan de la tierra con el mucho calor cubren el sol, y oscurecen el dia.

Non ingredi: ni passar adelante, ó caminar.

Sine modo: ſin moderacion, tafſa, y medida.

CAPITULO XIII.

DAMO QUE HIZO A LOS MACEDONIOS LA MU-
CHA AGUA: cuidado de Alejandro por los suyos:
rara invencion, con con que paso
el Rio Oxo.

Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit primâ fere vesperâ. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes subiecti fieri, ut si, qui ægræ sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi agminis erant, mature cibo, ac potionē sifatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscumque aqua posset portari, jussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantiis hauserant, interclusi spiritu extinti sunt. Multoque major horum numerus fuit, quam ullo amiserat prælio. At ille thôracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu, quam veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam præterierant, qui agmen sequebantur. Totamque eam nostrum cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die latior erat, quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circum amnem nudo solo, & materiæ maximè sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subjicerat, init. Utres quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes transnavere amnem. Quique primi transferant, in statione erant, dum trajicent cæteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriori ripâ totum exercitum exposuit. 25

NOTAS.

Implere alios utres: que unos llenasen los pellejua
Intercluso spiritu: faltos de espiritu, y calor natura
con la repentina frialdad del agua.
Cum magno: mui inquieto, turbado, y desasosegad
Circum: falta la tierra de arboles por todas las par
tes vecinas al rio, ò en todo el contorno del rio.
Subjecerat: le babia sugerido: le babia hecho discurrir
aprieto, en que se veia.

CAPITULO XIV.

*CONFURACION DE ESPITAMENES CONTRA BE
so: ardid, con que le engaña, y prende:
llebalo à Alejandro.*

JAmque ad persequendum Bessum statuerat pro-
gredi, cum ea quæ in Sodianis acta erant,
cognoscit. Spitamenes erat inter omnes ami-
cos præcipuo honore cultus à Besso. Sed nullis
meritis perfidia metigari potest. Quæ tamen jam
minùs in eo invisa esse poterat, quia nihil ulli
nefas tum in Bessum interfectorum Regis sui
videbatur. Titulus facinoris speciosus præfereba-
tur, *Vindicta Darii*. Sed fortunam, non scelus
oderant Bessi. Nam, ut Alexandrum flumen Oxum
superasse cognovit, Dataphernem, & Cacenum,
quibus à Besso maxima fides habebatur, in soci-
tatem cogitatæ rei asciscit. Illi promptius adeunt

quam

quām rogabantur : assumptisque octo fortissimis
juvenibus , talem dolum intendunt . Spitamenes
pergit ad Bessum , & remotis arbitris , comperisse
tur ut se insidiari ei Dataphernem , & Catenem ut
civum Alexandro tradenter agitantes , à semet oc-
gada. patos esse , & vinc̄tos teneri . Bessus tanto merito
parte ut credebat) obligatus , partim gratias agit , par-
tio in avidus explendi suplicii , adduci eos jubet .
rit illi , manibus suā sponte religatis , à participibus
confili trahebantur . Quos Bessus truci vultu in-
iens , consurgit , manibus non temperaturus . At
i simulatione omissa circunsistunt eum , & frustrā
pugnantem vinciant ; direpto ex capite Regni
signi , laceratāque veste , quam spolium occisi
egis induerat . Ille Deos sui sceleris ultores ades-
BE confessius , adjecit , non Dario iniquos fuisse , quem
cūciscerentur , sed Alexandro propitos cuius victo-
ram semper etiam hostis adjuvisset . Multitudo an-
indicatura Bessum fuerit , incertum est , nisi illi ,
pro vixerant , jussu Alexandri fecisse ipsos emen-
tam , dubios adhuc animi terruissent . In equum
amisso possumus Alexandro tradituri ducunt . 35

NOTAS.

que tamen: la cual vendria à hacer menos odioso à
Espitamenes, porque ninguna cosa becha contra Beso
parecia injusta por haber sido asesino de su Rei Dario.
Itolus: el vengar la muerte de Dario era el pretesto
especioso de que se valian:
Terant: Espitamenes, y los de mas, que se conjura-
ron despues.
deunt. Suplase: societatem: confederanse.

Talem: tramaron así la traicion.

Direpto: Quitandole de la cabeza la diadema, ó
ra real.

Sui sceleris: en prender, y matar à Dario.

Iniquos: los Dioses.

CAPITULO XV.

EMBIA ALEJANDRO REMUNERADOS A sus casas à los veteranos: pasa à cuchillo à los Brancidas, y destruye su Ciudad.

Inter hæc Rex, quibus matura erat milia, electis nongentis ferè, equiti bina talus dedit, pediti terna denariū millia: mos tosque, ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli naturos operam pollicebantur. Tum Bessus perditur. Perventum erat in parvulum oppidum. Brancidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam, ea sede constiterant; quia templum, quod Di meon appellatur, in gratiam Xerxis violaverat. Mores Patrii nondum exoleverant; sed iam lingues erant, paulatim à domestico, externo sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regi excipiunt, urbem, seque dedentes. Ille Mileto, qui apud ipsum militarent, convocari jubet. Vetus odium miles gerebat in Brancidarum gentem, proditionis ergo. His, sive injuriæ, sive originis minimis malent, liberum de Brancidis permis-

arbitrii. Variantibus deinde sententiis, se ipsum consideraturum, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Brancidas secum profedere jubet. Cumque ad urbem ventum esset, ipsum expedita manu portam intrat. Phalanx moenia oppidi circumire jussa, & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum, ipsosque ad unum adere. Illi inermes passim trucidantur. Nec aut commercio linguae, aut supplicum velamentis, prebusque inhiberi crudelitas potest. Tandem ut eicerent, fundamenta murorum ab imo moluntur; ne quod urbis vestigium extaret. Nec moli lucos quoque sacros non cedunt modo, sed tam extirpant, ut vasta solitudo, & sterilis humus, excussis etiam radicibus, linqueretur. Quæ in ipsos prodigionis auctores excogitata essent, ultra ultio esse, non crudelitas videretur. Nunc alpam majorum posteri luere, qui ne viderant iudicem Miletum; adeò Xerxi non potuerant

38

NOTAS.

Quibus matura: que habian cumplido el tiempo de su servicio, y por el cual habian asentado plaza, o no estaban ya para otra cosa.

Brancidae Branco (de quien tomo su familia el nombre de Branchides) fue el Sacerdote principal de el templo Didymeon dedicado à Apolo. Era natural de Mileto Branco, el cual violó el templo dando sus tesoros à Gerges. Por esta traicion los aborrecian los Milesios, los cuales habian fiado de el, y los suyos la guarda de los tesoros.

Bilingues: no porque hablesen dos lenguas, sino que de la Griega, y Sogdiana mezcladas forman otra tercera.

Injuriæ de la traicion: esta les movia à vengarse. Originis: de que descendian de un mismo lugar, Padre, esto les podia mover à usar con ellos de misericordia.

Velamentis. Velos, de que usaban, cuando pedian humildemente la paz.

CAPITULO XVI.

BESO DESNUDO, Y ENCADENADO ES ENTREGADO À ALEJANDRO, Y DESPUES À OXASTRE hermano de Dario, para que le crucifique despues de otros castigos.

TNde processit ad Tanaim amnem: quò per ductus est Bessus, non vincitus modò, sed enam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo insertâ catenâ, tam baris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, Et, te, inquit, Darius Reges meos ultus, imperfectorem domini sui adduxi, modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperi ad hoc spectaculum oculos Darius: existat ab Inferno qui illo supplicio indignus fuit, Et hoc solatio dignus est. Alexander, multum collaudato Spitamene conversus ad Bessum. Cujus, inquit, feræ rabies ecce pavit animum tuum, cum Regem de te optimi mo-

utum, prius vincere, deinde occidere sustinuisti? Sed hujus parricidii mercedem falso Regis nomine persol-
eisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis
palatium se usurpasse dixit ut gentem suam tra-
de ipsi posset: qui si cessasset, alium fuisse Reg-
um occupaturum. At Alexander Oxatrem fra-
tem Darii, quem inter corporis custodes habe-
bat, propius jussit accedere, tradique Bessum ei,
ut cruci affixum, mutilatis auribus, naribusque,
legittis configerent Barbari, asservarentque corpus,
ne aves quidem contingenterent. Oxatres cætera
bi curę fore pollicetur, aves non ab alio, quam
Catene posse prohiberi, adjicit; eximiam ejus
tem cupiens ostendere. Namque adeò certo ictu
finita feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam
si forsitan sagittandi tam celebri usu minùs ad-
mirabilis videri hæc ars possit; tamen ingens vi-
entibus miraculum, magnoque honori Cateni-
ti. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxer-
unt, data sunt. Cæterum supplicium ejus distulit,
eo loco, in quo Darium ipse occiderat ne-
metetur.

NOTAS.

Beso, que hizo traicion, y puso prisiones à Dario.
Sed hujus. Pero tu misms compraste al precio de un
Parricidio el falso titulo de Rei.

Qui si. El cual (Beso) à no haberlo hecho así.

Destinata. Daba en el blanco, ó adonde hacia la pun-
teria.

aves quoque. Que acertaba aun las aves al buelo.

CAPITULO XVII.

*MACODONIOS HERIDOS: ALEJANDRO EN
talla, y tambien herido: entregansi
los Barbaros.*

Intraeà Macedones ad petendum pabulum in posito agmine egredi, à Barbaris, qui proximis montibus decurrerunt, oppugnatur. Pluresque capti sunt, quam occisi. autem, captivos præ se agentes, rursus in tem recesserunt. Viginti millia latronum Fundis, sagittisque pugnam invadunt. Quos obsidet Rex, inter promptissimos dimicantis gitta iactus est, que in medio crure fixa reliquie spiculum. Illum quidem moesti; & attoniti cedones in castra referebant. Sed nec Barbara fefellit subductus ex acie Rex: quippe ex monte cuncta prospexerant. Itaque postero misere Legatos ad Regem. Quos ille pratis fit admitti; solutiisque fasciis magnitudinem neris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi considerare, affirmant, non Macedonas, quam fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius: cuius sanguinem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diu pugnare sacrilegos tantum. Ceterum se gentem dem dedere, superatos virtute illius. Rex, fidei & captivis receptus, gentem in ditionem cepit.

NOTAS.

Sed nec. Ni dexaron de advertir los Barbaros, habian sacado al Rei del combate los Macedonios. Cujus si: Y ha haber sabido quien era el que le b

ULIO XVIII.

*EN MARACANDA: EMBAXA-
de los Abios: su elogio, sitio para
una nueva Ciudad.*

qui quis inde motis, lecticâ militari ferebatur,
quam pro se quisque eques, pedesque su-
Babire certabant. Equites, cum quibus Rex
inire solitus erat, sui muneris id esse cen-
Pedites contrâ, cum saucios commilito-
gestare assuevissent, eripi sibi proprium
in tum potissimum, cùm Rex gestandus
eliquerebantur. Rex in tanto utriusque partis
niti (& sibi difficilem, & præteritis gravem
Barrem futuram ratus) invicem subire eos jussit.
ex quarto die ad urbem Maracanda perventum
Lero XX. stadia murus urbis amplectitur. Arx
tingitur muro Præsidio urbi relicto, pro-
vicos depopulatur, atque urit. Legati dein-
Illi orum Scytharum superveniunt; liberi, ex
cesserat Cyrus, tum imperata facturi. Ju-
sus Barbarorum constabat. Armis abstinebant,
cessiti. Libertatis modico, & æquali usu,
ibis humiliores pares fecerant. Hos benig-
noscutus, ad eos Scythes, qui Europam in-
Penidam quondam misit ex amicis, qui
saret eis, ne Tanaim aminem regionis, in-
regis, transirent. Eidem mandatum, ut coa-
vetur locorum situm, & illos quoque Scy-
qui super Bosphorus incolunt, viseret.

Con-

Condendę urbis sedem sup
rat, claustrum & jam per
deinde adire decreverat.²⁸

NOTAS.

Præteritis. Para los escluidos, y contra q-
minase.

Subire invicem. Que le llebasen alternando caballere v
infantes.

Liberi: Libres, no sujetos, ò vasallos de alg

En el Imperio se llaman Ciudades Asiaticas.

Libertatis. Usando igual, y moderadamente de el tam
cbo de su libertad.

CAPITULO XIX.

REBELION DE LOS SOGDIANOS, Y BACTRIAS
Ciudades arrasadas por Alejandro, peligro en q
vió : echo Espitamenes de Maracanda la exand
guarnicion enemiga.

Sed cousilium distulit Sogdianorum nuntiatum in
fectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Sepdidicca
millia equitum erant, quorum auctoritate di-
cateri sequebantur. Alexander Spitanem et urb
Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, ham illa
dubius, quin eorum operam redigi possent in m, &
testatem, coercendo eos, qui novaverant res, jui, &
accersiri. At illi defectionis, ad quam coerceretur
evocabantur, autores, vulgaverant famam, Ita
trianos equites à Rege, omnes, ut occiderentur, ademaci-
siri, idque imperatum ipsi non sustinuisse tamen excep
Perdi
ne inexpiable in populares facinus admitterent: Nonem
magis Alexandri sevitiam, quam Bessi parricidide,

m potuisse. Itaque suā sponte jam motos, metu
 eae haud difficulter concitaverunt ad arma. Ale-
 xander, transfugarum defectione compertā, Cra-
 um obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam ur-
 m regionis ejusdem coronā capit. Signoque, ut
 beres interficerentur, dato, reliqui in p̄edam
 caballere victoris. Urbs diruta est, ut ceteri cladis
 emplo continerentur. Memaceni, valida gens,
 alguidionem, non ut honestiorem modō, sed etiam
 iticas, tūtiorem ferre decreverant. Ad quorum perti-
 de etiam mitigandam Rex L. equites p̄āmisit, qui
 mentiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem
 —— munum in devictos ostenderent. Illi nec de fide,
 de potentia Regis ipsos dubitare respondent,
 ut esque tendere extra munimenta urbis jubent.
 TRIA sp̄italiter deinde exceptos, gravesque epulis,
 en plomno, intempestā nocte adorti interfecerunt.
 la xander haud secūs, quām par erat, motus,
 em coronā circundedit, munitiorem, quām ut
 ntiatim impetu capi posset. Itaque Meleagrum, &
 t. Septdiccam in obsidionem jungit, Cyropolim (ut
 toritate dictum est) obsidentes. Statuerat autem par-
 nem se urbi conditæ à Cyro. Quippe non alium gen-
 ;, hū illarum magis admiratus est, quām hunc Re-
 nt in m, & Semiramim in queis & magnitudinem ani-
 res, & claritatem rerum longè emicuisse credebat.
 ercenterū pertinacia oppidanorum ejus iram accen-
 im, Itaque captam urbem diripi jussit. Deletā,
 ir, aemacenis haud injuriā infestus, ad Meleagrum,
 n extē Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsi-
 ent: nonem tulit. Quippe & militum promptissimi ce-
 rycidive, & ipse rex ad ultimum periculum venit.

Namque cervix ejus falso ita icta est , ut oculis caligine ossibus collaboretur, ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eō ingemuit. Sed invictus adversus ea , quae cæteros terrent , nondum percurato vulnere , acrius obsidioni instituitur naturalem celeritatem irâ concitante. Cuniculo ergo suffossa moenia , ingens nudavere spatiū; per quod irrupit , victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum , & occidentis equitibus , ad urbem Maracanda misit. Rex Spitamenes transfuga , præsidio Macedonum inde dejecto , muris urbis ejus incluserat se , haud opere pidanis consilium defectionis approbantibus. Se qui tamen videbantur , quia prohibere non poterant.

NOTAS.

Coercendo. Para contener , y refrenar.

Ipsis. A Catenes , y Espitamenes.

Reliqui. Fueron los demás despojo de los vencedorū.

Haud. Justamente enojado contra los Memacenos.

Velut. Le lloró por muerto.

Ingens. Abrieron una grande brecha.

CAPITULO XX.

EDIFICA ALEJANDRO UNA NUEVA CIUDAD DESC
embia el Rei de los Escitas à Cartas, para destruirla.

Interim Alexander ad Tanaim amnum redit; quantum soli occupaverant castris , muro circumdedit. Sexaginta stadiorum urbis muris fuit. Hanc quoque urbem *Alexandriam* appellauit.

jusit. Opus tanta celeritate perfectum est , ut de-
 cimo semptimo die , quām munimenta excitata
 erant , testa quōque urbis absolverentur. Ingens
 militum certamen inter ipsos fuerat , ut suum
 quisque munus (nam divisum erat) primus os-
 tenderet. Incole novae urbi dati captivi , quos
 reddito pretio dominis , liberavit. Quorum pos-
 teri nunc quoque noendum apud eos tam longā
 & occidate propter memoriam Alexandri exoleverunt.
 Rex Scytharum , cujus tum ultra Tanaim Im-
 perium erat , ratus eam urbem , quam in ripa
 amnis Macedones condiderant , suis impositam
 esse cerbicibus , fratrem Carthasim nomine , cum
 magnā equitum manu misit ad diruendam eam ,
 nōculque amne submovendas Macedonum copias.

NOTAS.

Quantum. Cuanto sitio , y tierra.

Excitata. Levantado.

Suis impositam. Les habia de servir de freno , y ame-
 nazaba ruinas , y estragos.

CAPITULO XXI.

UDAD DESCRIPCION DE LOS ESCITAS : CONSEJO
 de guerra de Alejandro : indisposicion ,
 y supersticiones suas.

Bactrianos Tanais ab Scythis , quos Europæos
 vocant , dividit. Idem Asiam , & Europam
 finis interfluit. Cæterum Scytharum gens
 haud procul Thraciâ sita , ab Oriente ad Sep-
 tem-

tentrionem se vertit, Sarmatarumque, ut quidam
 credidere, non finitima, sed pars est. Recta deinde
 regionem aliam ultra Istrum jacentem colit. Recta
 ultima Asiae, quæ Bactra sunt, stringit, quæ Sep-
 ta tñ
 trentioni proxima sunt: profundæ inde sylæ, vastæ
 que solitudines excipiunt: rursus, quæ Tanaïm,
 & Bactra spectant humano cultu haud disparia sunt.
 Trimum cum hac gente non provisum bellum Ale-
 xander gesturus, cum in conspectu ejus obequata-
 ret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce
 deficiens, quam & modicus cibus, & cervicis
 extenuabat dolor, amicos in consilium advocari
 jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas
 temporis. Bactriani defecerant: Scythæ etiam la-
 cessebant. Ipse non insistere in terra, non equi
 vehi, non docere, non hortari suos poterat. MAZO
 Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque in- E
 cusans, querebatur, se jacere segnem, cuius re-
 locitatem nemo anteà valuisse effugere. Vix suos
 credere, non simulari valetudinem. Itaque quod
 post Darium viatum Ariolos, & Vates consule
 desierat, rursus ad superstitionem humanorum
 mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui
 credulitatem suam addixerat, explorare eventus
 rerum sacrificiis jubet. Mos erat Aruspiciobus extra
 sine Rege spectare, & quæ portenderentur, re-
 ferre: inter haec Rex, dum fibris pecudum ex-
 ploratur eventus latentium rerum, proprius ipsius
 considerare amicos jubet, ne contentione vocis
 cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephaestion,
 Craterus, & Erigynus erant cum custodibus i-
 tabernaculum admisi.

D

perni

quoru

mi si

fi om

tempi

verò

Scyb

dubiu

tur,

tran

NO

NOTAS.

Recta regione. Yendo de alli en derechura llega à jun-
tarse con otra tierra que está mas alla del Istro.

Stringit. Habita.

Iniquitas temporis. El contratiempo , y mala sa-
zon , en que se hallaba.

Cui. A quien daba mucho credito.

Ne. Para que no se volviese à abrir , con la fuerza ,
que hiciese para hablar , la cicatriz reciente aun.

CAPITULO XXII.

RAZONAMIENTO DE ALEJANDRO : OPONESE
Erigio : Aristandro reprobando : presagios deſte
favorables al Rei.

Discrimen , inquit , me occupavit , meliore bos-
tium , quam meo tempore. Sed necessitas ante
rationem est , maximè in bello , quo raro
permittitur tempora eligere. Defecere Baſtriani , in
quorum cervicibus stamus , & quantum in nobis ani-
mi fit , alieno Marte experiuntur. Haud dubie
si omiserimus Scythas ultrò arma inferentes , con-
tempsi ad illos , qui defecerunt , revertemur. Si
verò Tanaim transierimus , & ubique invictos esse nos
Scytharum pernicie , ac sanguine ostenderimus , quis
dubitabit patere etiam Europam victoribus ? Falli-
tur , qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio , quod
transfutri sumus. Unus amnis interfluit ; quem si

trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quant
 aestimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quo-
 dammodo orbe trophya statuere, & quæ tam longi
 intervallo natura videtur diremisse, unâ victoria
 subito committere? At herculè, si paululum cessave-
 rimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli su-
 mus, qui flumina transnare possumus? Multa in
 nosmetipso recident, quibus ad hoc vicimus. Fortuna
 belli artem viatos queque docet. Utribus amnem trai-
 ciendi exemplum fecimus nuper. Hoc ut Scythæ ini-
 tari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gen-
 tis hujus adhuc exercitus venit, cæteri spectantur. In
 bellum vitando aitemus, & quod inferre possumus
 accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Si
 an permisuri sint Macedones animo uti meo, dubitu-
 quia, ex quo hoc vulnus accepi, non equo vellu-
 sum, non pedibus ingressus. Sed, si me sequi vultus
 valeo amici. Saris virium est ad toleranda ista. An
 si jam adest vicæ meæ finis, in quo tandem open-
 melius extinguar? Hec quassa adhuc voce deficiens,
 vix proximis exaudientibus, dixerat; cum omnes
 à tam præcipiti consilio Regem detergere coe-
 rount. Erigus maximè, qui haud sanè auto-
 ritate proficiens apud obstinatum animum su-
 perstitionem, cuius potens non erat Rex, incutie-
 tentavit, dicendo, Deos quoque obstatre consilio
 magnumque periculum, si flumen transisset, ostendit.
 Intranti Erigo tabernaculum Regis, Aristander o-
 currerat, tristia exta fuisse significans. Hec si
 Vate comperta Erigus nuntiabat. Quo inhibito
 Alexander non irâ solùm, sed etiam pudore con-
 fusus, quòd supersticio, quam celaverat, detegi-
 batur
 tuer
 Sacri
 reuer
 Erig
 novi
 pete
 lenu
 ne pi
 attor
 suppi
 Regi
 labor
 ures
 firmi
 uno
 scire
 temi
 Cop
 flum
 aliæ
 ribus
 ruffi
 Disc
 jo
 In
 d
 d
 Co
 bi

batur, Aristandrum vocari jubet, qui ut venit, intuens eum: Non Rex, inquit, sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portendetur, cur apud alium, quam apud me professus es? Brigus arcana mea, et secretæ, te prodente, cogi-
li su- novit. Quem certum meherculè babeo extorum inter-
ita in pete uti metu suo. Tibi autem certius, quam potest,
intuna lenuntio, ipse mibi indices quid ex extis cognoveris,
traj- ne possis inficiari dixisse, quæ dixeris. Ille exanguis,
e imi- attionitoque similis stabat, per metum etiam voce
us gen- suppressa. Tandemque eodem metu stimulante, ne
ur. In Regis expectationem moraretur, Magni, inquit,
laboris, non irriti, discrimen instare prædixi. Nec me
io. Se- ars mea, quam benevolentia, magis perturbat. In-
dubitate frumentatem valetudinis tuæ video, et quantum in te
vedu- no sit, scio; Vereor, ne præsenti fortune tue suf-
fultis- ficerem non possis. Rex jussum confidere felicitati suæ
pa. Am remissit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos.
i open- Consulante deinde cum iisdem, quonam modo
iciens flumen transirent, supervenit Aristander, non
omnes alias latiora extra vidisse se affirmans, utique priori-
coep- ribus longè diversa, tum felicitudinis causâ appa-
auco- ruisse, nunc prorsus egregiè litatum esse.

NOTAS.

Discrimen. Hallome sorprendido de una guerra en mejor tiempo para el enemigo, que para mi.

In quorum. Que hemos sujetado ya, y estan observando en la guerra, que nos hacen los Escitas, hasta donde llega nuestro valor, y animo.

Contempti. Despreciados de unos, y otros bolveremos las armas contra los Bactrianos rebeldes.

Qui. El que juzgue que allá solo llega nuestra gloria, à donde lleguen nuestras armas.

Subito. Y unir de un golpe ; y con sola una victoria.

Ut Scythe: Aunque los Escitas lo ignoren.

Vitando. : Encenderemos mas la guerra queriéndola evitar, y nos la harán ellos, pudiéndola hacer atraer nosotros.

Cujus. Que era la única, que le contenía, y temía.

Cur apud. Porque se lo has dicho à otro, que à mí.

Quem Certum. Tengo por cierto, que à Erigio bace el miedo interpretar à mala parte lo que prenoticaban las víctimas.

Quam potest. Con toda la autoridad que puedo.

Remisit. Le despidio, para que nuevamente sacrificase, porque los Dioses &c.

CAPILULO XXIII.

*VICTORIA DE ESPITAMENES CON MUERTE
de dos mil y trescientos Macedonios: disimula
Alejandró esta perdida.*

36 CÆterum quæ subinde nuntiata sunt Regi, continuæ felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hostis adventu, ne maris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, quæ venturum sciebat, consedit occultus Sylvestre iter aptum insidiis tegendis erat. Ibi Dahias condidit. Equi bonos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente desiliunt, equestris

tris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati
par est hominum pernicitas. His Spitamenes sal-
toria cum circuire jussis, pariter & à lateribus, &
à fronte, & à tergo hosti se ostendit. Menedemus
ndola undique inclusus, ne numero quidem par, diu
aura tamen restitit, clamitans, nihil aliud superesse
emis. locorum fraude deceptis, quam honestæ mortis lo-
misa. lium ex hostium cæde. Ipsum prævalens equus
à mi. rebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effu-
gio le habenis evectus magna strage eos fuderat. Sed,
: pre- cum unum omnes peterent, multis vulneribus
acris. cringuis, Hipsidem quemdam ex amicis, horta-
bus est, ut in equum suum ascenderet, & se
gå eriperet. Hæc agentem anima defecit; cor-
que ex equo defluxit in terram. Hipsides po-
terat quidem effugere, sed amissio amico mori-
aut. Una erat cura, ne inultus occideret. Ita-
que subditis calcaribus equo, in medios hostes
erit, & memorabili editâ pugnâ, obrutus
ERTE. est. Quod ubi videre, qui cædi supererant,
la tumulum paulò quam cetera editiorem ca-
piunt. Quos Spitamenes fame in ditionem su-
bacturus obledit. Cecidere eo prælio peditum duo
erant millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander
n'ef. solerti consilio texit, morte denuntiatâ iis, qui
é de ex prælio venerant, si aëta vulgassent.

NOTAS.

altos. Excipi. Esperarle en una emboscada..

Ibi. Cavalens. Brío.

iunt. Morir denuntiatâ. Poniendo pena de la vida.

que. Acta. Lo que había sucedido.

CAPITULO XXIV.

*CUIDADOS, Y PERVIGILIOS DE ALEJANDRO
declara la guerra à los Escitas: embajada
de los Escitas.*

39

Cæterum cùm animo disparem vultum diutiu
ferre non posset, in tabernaculum suprastris
ripam fluminis de industria locatum secessit ut
sit. Ibi sine arbitriis singula animi consulta penitul
sando, noctem vigiliis extraxit, fæpè pellib^{orrupt}
tabernaculi allevatis, ut consiperet hostium i
nes, è quibus conjectare poterat, quanta homi
num multitudo esset. Jamque lux appetebat, cù
thoracem indutus, procedit ad milites, cum p^{proxim}
mùm post vulnus proximè acceptum. Tanta erat
apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quo
horrebant, cogitationem presentia ejus excutere Quidat
Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis cuan
consalutant eum, & quod recusaverant bellum ed ut
feroces depositunt, Ille se ratibus equitem, p^{qui} me
langemque transportaturum esse pronuntiat: me
per utres jubet nare leviùs armatos. Plura
dici res desideravit, nec Rex dicere per vale
dinem potuit. Cæterum tantâ alacritate militi
rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodeci
millia effectæ sint. Jamque ad transeundum omni DISCU
aptaverant, cùm Legati Scytharum viginti, mo
gentis, per castra equis vecti, nuntiare jubeat Giti
Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. A
missi in tabernaculum, jussique considere, in vici B

Regis defixerant oculos, credo, quia magnitudine corporis animum aestimantibus modicus habitus haudquam famæ par videbatur. Scythis autem, non ut ceteris Barbaris, rudis, & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam sapere dicuntur, quantamcumque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud Regem meritum proditum est. Abhorrent forsitan moribus superrustis, & tempora, & ingenia cultiora fortitis. sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides a peccata non debet, qui utcumque tradita sunt, inellibomupta preferemus.

NOTAS.

homelibus. Las pieles de que se componia su tienda de c, cuya campaña.

um proxime. Pocos dias antes.

Ni era necesario decir mas: ni pedía mas el asunto.

ut. Quidam. Dicese de algunos dellos, que son sabios, en cuanto cabe en una gente, que siempre está en armas. Pero aun dado que.

Qui. Que lo referimos sin mudar palabra, y conforme lo ballamos.

CAPITULO XXV.

DISCURSO, QUE HIZO A ALEJANDRO EL MAS anciano de los Embajadores.

Gitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus. Si Di corporis tui aviditatem animi parem esse voluissent, orbis te non caperet: al-

altera manus Orientem, altera Occidentem contingit circun
 Et hoc affecutus scire velles, ubi tanquam Numinis fulgur
 conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis, ut ma
 Europam petis Asiam, ex Asia transis in Europam. Digna
 inde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvanum
 Et nivibus, Et fluminibus ferisque bestiis gesturus unquam
 bellum. Quid tu ignoras, arbores magnas diu crescerunt, c
 cere, una horum extirpari? Stultus est, qui fructus eorum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne dum adiutorium
 ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quibus comprehenderis, decidias. Lo quoque aliquando ministrandi.
 marum avium pabulum fit Et ferrum rubigo consumit, quod
 Nil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam fort
 invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuas in
 attigimus. Qui sis, unde venias, licet ne ignoramus quam
 valet sylvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nisi imperare desideramus. Bona nobis data sunt (ne scriptib
 tharum gentem ignore) jugum boum, aratum, tantum
 hasta, Et sagitta, Et patera. His utimur Et cum in
 eis, Et adversus inimicos. Fruges amicis damus, temor
 labore quaestas: patera cum ipsis vinum Diis illis
 mus: inimicos sagittam eminus, hastam cominus perimus:
 Sic Syriae Regem, Et postea Persarum, Medorum
 superavimus, patuitque nobis iter usque in Aegyptum.
 At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos ven
 omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti
 Syrian occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes
 potestate, Indos petisti. Nam etiam ad pecora non
 avaras, Et insatiabiles manus porrigit. Quid tibi
 vitiis opus est, que te esurire cogunt? Primus omnium
 satietate parasti famem, ut quod plura haberet, ac invoc
 quae non habes, cuperes. Non succurrat tibi; quia non

ager circum Baetra bæreas ? Dum illos subigis , Sugdiani
 fulg bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam
 is. Aut major , fortiorque sis , quam quisquam , tamen alie-
 2. Denigenam dominum pati nemo vult. Transi modò Ta-
 sylvi nam ; scies , quam latè pateant , nunquam tamen
 rus insequeris Scybas. Paupertas nostra velocior erit , quam
 ueritus tuus , qui prædam tot nationum vebit. Rur-
 ture ea ut , cum procul abesse nos credes , videbis in tuis cas-
 dum . Eādem enim velocitate & sequimur , & fugimus.
 is. quod Sybarum solitudines Græcis etiam proverbius audio
 minaudi. At nos deserta , & humano cultu vacua , ma-
 ossum quia , quam urbes , & opulentos agros sequimur. Proin-
 iam fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica est ,
 ntu invita teneri potest. Salubre consilium sequens ,
 rare quam præsens , tempus ostendet melius. Impone felici-
 es , metiti tuæ frænos ; facilius illam reges. Nostri sine
 ne Scyabis dicunt esse fortunam , quæ manus , & pinnas
 um , tantum habet. Cum manus porrigit , pinnas quòque
 imprebendere non sinit. Denique , si Deus es , tribue-
 , bonis mortalibus beneficia debes , non sua eripere : si au-
 illi homo es , id , quod es , semper esse te cogita. Stul-
 betim est eorum meminisse , propter quæ rui oblivisceris.
 rump Quibus bellum non intuleris , bonis amicis poteris uti.
 gypti Nam & firmissima est inter pares amicitia , & vi-
 tenuit pares , qui non fecerunt inter se periculum vi-
 num. Quos viceris , amicos tibi esse , cave , credas.
 habu Inter dominum , & servum nulla amicitia est. Etiam
 in pace , belli tamen jura servantur. Furando gratiam
 l' tibi Scybas sancire ne credideris. Colendo fidem jurant.
 omnia Gracorum ista cautio est , qui acta consignant , & Deos
 acce invocant. Nos religionem in ipsa fide novimus. Qui
 quare non reverentur homines , fallunt Deos. Nec tibi amico
 opus

*opus est, de cuius benevolentia dubites. Caterum n
e Asia, e Europa custodes habebis. Bactra nisi d
vidat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, usque u
Thraciam colimus. Thraciae Macedoniam conjunctam RESI
esse fama est. Utrique Imperio tuo finitimos, hostes, a
amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.*

NOTAS.

Ubi. En donde se pone el Sol.

Qui fructus. El que solo mira à su fruto sin considerar la altura de donde puede caer.

Licet ne. Es acaso culpa nuestra, ó estamos obligados a saber.

Cum iisdem. Con los amigos.

Sacietate. Así como los hidropicos, que cuanto más beben mas sed tienen.

Nam ut. Porque aunque demos que seas.

Græcis. Era proverbio entre los Griegos La soledad de los Escitas, para ponderar las mayores calamidades.

Sequens. El tiempo, que vendrá te hará ver mucho mejor, que el presente, y en que aora estamos.

Qui non. Los que no han probado, ó medido sus fuerzas.

Etiam in. Aunque estén en tiempo de paz los rendidos y avasallados ya, sin embargo conservan un animo enemigo, y derecho de guerra para rebelarse.

Colendo fidem. A lei de hombres de bien, guardando su palabra.

Græcorum. Esas precauciones son buenas para los Griegos.

CAPITULO XXVI.

*RESPUESTA DEL REI: PASA EL TANAIS:
da la batalla, y vence: embajada
de los Sacas.*

Ontrà Rex , fortunâ suâ , & consiliis eorum se usurum esse respondet. Nam & fortunam , cui confidat , & consilium suadentium , ne quid temerè , & onfusudatter faciat , secuturum. Dimissisque Legatis , in preparatas rates exercitum imposuit. In proris ligatae peatos locaverat , jussos in genua subsidere , quò diiores essent adversùs ictus sagittarum. Post hos , qui tormenta intenderent , stabant , & ab utroque latere , & à fronte circundati armatis. Reliqui , qui post tormenta constiterant remigem loricâ addutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus , quæ equi vehebant , servatus est. Major pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos , quos utres strumento repleti vehebant , objectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit , & in ripam dirigi jussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt , ut ne applicari quidem terræ rates possent. Cæte: um præter hanc speciem ripis præsidentis exercitus , ingens navigantes terror invaserat. Namque cursum gubernatores , cùm obliquo flumine impellerentur , regere non poterant : vacillantesque milites , & , ex cùterentur , solicii , nautarum ministeria turbaverant. Nec tela quidem conati nisi vibrare posse.

terant, cum prior stundi sine periculo, quam honestem lacefendi, cura esset. Tormenta saluti fuerunt quibus in confertos, ac temerè se offerentes haustrum frustre excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus. Vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Jamque terræ rates applicabantur, cum acies clypeata consurgit, & hastas certo isto, urypote libero nisu, mittit è ratibus. Et, ut terribilis, recipientesque equos videre, alacres mutua adhortatione in terram desiliere. Turbatis acriter pedem inferre coeperunt. Equitum deinde tumultus, quæ frænatos habebant equos perfregit Barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium testi, aptavere se pugnæ. Ipse Rex, quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat audiari, nondum bene obductâ cicatrice cervicis: sed dimicantem cuncti videbant: Itaque ipsi quidem Ducum fungebantur officio: aliasque alium adhortari, in hostem salutis immemores ruere coepi- runt. Tum verò non ora, non arma, non clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt: omnesque effusis habenis (namque equestris acies erat) cœperunt fugam. Quos Rex, quamquam vexationem invalidi corporis pati non poterat, per LXXXI tamen stadia insequi perseveravit. Jamque linquente animo, suis præcepit, ut, donec lucis aliquando superesset, fugientium tergis inhærerent: Ipse, et haustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquum substituit. Transierant jam Liberi Parte terminos, quorum monumenta lapides erant crebri-

intervallis dispositi, arboresque proceræ, quarum
stipes hedera contexerat. Sed Macedonas ira lon-
gius provexit. Quippe media fere nocte in castra re-
dierunt, multis interfectis, pluribus captis: equos-
que MDCCC. abegere. Ecciderunt autem Mace-
donum equites LX., pedites C fere, M. saucii
fuerunt. Hęc expeditio deficientem magna ex par-
iſtu, e Asia famā tam opportunę victorię domuit.
Invictos Scythes esse crediderant. quibus fractis
nullam gentem Macedonum armis parem fore con-
acriterebantur. Itaque Sagæ misere Legatos, qui polli-
cerentur gentem imperata facturam. Moverat eos
Regis non virtus magis, quam clementia in devi-
dos Scythes. Quippe captivos omnes sine precio
remiserat, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis
gentium de fortitudine, non de irâ fuile certamen.
Benignè igitur exceptis Sagarum Legatis, comi-
sum Escipinum dedit, admodum juvenem, et a-
quidem flore conciliatum sibi: qui cùm specie corpo-
ris equaret Hephestionem, lepore hand sanè illi
coepit erat.

NOTAS.

(odres.

clamo at illos. Pero aquellos infantes, que iban sobre las
omnes Nixu. Asianzarse, asegurarse bien, mantenerse firmes.
at) cor Turbatis. A los Escitas aterrados ya, y desordenados.
tiones Reliquum. Lo restante del dia.

XXX Liberi Patris. Del Dio: Baco.

abegere. Trajeron consigo.

aliqui Deficientem. Que por la maior parte amenazaba le-
ie, en vantamientos, y alborotos, y estaban para suelvarse.
ecipi Ut fidem. Para que constase á todos.

Patri De fortitudine. No por odio, y para vengarle de ellos,
crebi sino para mostrar su valor, y quien podia mas.

Comitem. Para que acompañase à los embajadores
los Sagas?

CAPITULO XXVII.

VALOR DE UNOS SOGDIANOS , A QUIENES
perdonó Alejandro : sentencia contra Beso.

*S*o Pse Cratero cum majore parte exercitus modi-
cis itineribus sequi jussso , ad Maracanda urbem
pervenit. Ex quâ Spitamenes , cognito ejus ad-
ventu , Bactra perfugerat. Itaque quadriduo Re-
longum itineris spatum emensus pervenit in eum
locum , in quo , Menedemo duce , duo millia pe-
ditum , & trecentos equites amiserat. Horum
tumulo contegi jussit , & inferias more patrio
ad Regem pervenerat. Itaque , ut omnes , qui de
fecerant , pariter belli clade premerentur , copi-
dividit ; urique agros , & interfici puberes
Sogdiana regio majori ex parte deserta est : oculi
genta ferè stadia in latitudinem vastę solitudi-
nen. Ingens spatum rectæ regionis est , per qua-
amnis (*Polytimetum* vocant incole) fertur. To-
rentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt , de-
de caverna accipit , & sub terram rapit cursu. Ab
conditi indicium est aquę meantis sonus , cùm i-
sum solum , sub quo tantus amnis fluit , ne modi-
quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianis
ad Regem triginta nobilissimi , corporum ro-
re eximio , perducti erant. Qui ut per interpretes
cognoverant , jussu Regis ipsos ad supplicium tra-
hi , carmen lamentium more canere , tripudialg-
prec

& lasciviori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus Rex , tantâ magnitudine animi oppetere mortem , revocari eos iulxit , causam tam effulie luctitiae , cùm suppli- cium ante oculos habereat , requirens . Illi , si ab alio occiderentur , trifiles morituros fuisse respondent , sunc à tanto Regè victore omnium gentium majoribus redditos , honestam mortem , quam fortis viri voto poque expeterent , carminibus sui moris , luctitiaeque celestare . Tum Rex . Quero itaque , inquit , an vive- velitis non inimici mibi , cuius beneficio victuri es sis . n e n i m , numquid se inimicos ei , sed bello lacepsitos , baf- n o d i a p e r f u s i s e s s e r e s , respondent : si quis ipsos beneficio , quām m o r t u a experiri maluisset , certaturos fuisse , ne vin- r i o d e f e n s a t u r o f i c i o . Interrogantique , quo pignore fidem obligaturi essent , Vitam , quam acciperent pignori qui de suram esse , dixerunt , reddituros , quando ipse re- copi- f i s s e t . Nec promissam refellerunt . Nam qui remissi- i u i s i o n e s i e r a n t , in fide continuere populares : qua- o d i u n u m inter custodes corporis retenti , nulli Mace- r u d i n u m in Regem charitate cesserunt . In Sogdia- r q u a n d a Peucolao cum tribus millibus peditum (neque . To q u a n d a m majori præsidio indigebat) reliquo , Baetra- , de uenit . Inde Bessum Ecbatana duci iulxit , inter- u. A d d i c t o Dario poenas capite persoluturum .

NOTAS.

Inferias . Sacrificios , que se hacian à las almas de los difuntos . Tomaron el nombre de la palabra inferi- orum , lugar à donde iban las almas ; y segun otros de los Dioses del Infierno , a quienes se hacian tam- bién estos sacrificios .

Polyimetus . Palabra griega Πολυτιμετος , esto es , precioso .

In tenuem. A un canal , ó madre mui estrecha,
Ne modico. No teniendo humedad alguna la tierra
debajo de la cual.

Majoribus. Muertos ; pues este solo era el modo de
a sus antepasados , y mayores, que habian muerto ja
Beneficio &c. Mas por bien , que por mal.

CAPITULO XXVIII.

NUEVAS RECLUTAS , Y CIUDADES LEBANTADAS pasa los ríos Ocho , y Oxo.

Iisdem ferè diebus Ptolemeus , & Menidas pedi-
tum tria millia , & equites mille adduxerunt
mercede militaturos. Alexander quoque ex L
ciâ cum pari numero peditum , & quingentis equi-
tibus venit. Totidem è Syriâ Asclepiodorum se-
quebantur. Antipater Græcorum octo millia ,
queis quingenti equites erant , miserat. Itaque exer-
citu aucto , ad ea , quæ defectione turbata erant
componenda processit. Interfectisque consternatio-
nis auctoribus , quarto die ad flumen Oxum pe-
ventum est Hic , quia limum vehit , turbidus semper ,
& insalubris est potui. Itaque puteos milia
cœperat fodere , nec tamen humo altè egesta ex-
stebat humor , cum in ipso tabernaculo Regis con-
spectus est fons , quem , quia tardè noraverant
subito extitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit
donum Dei id suisse. Superatis deinde amnibus
cho , & Oxo , ad urbem Maginiam pervenit. Ca-
ca eam sex oppidis condendis electa sedes est. Doo-
ad meridiem versa , quatuor spectantia Orientem
modicis inter se spatiis distabant , ne procul re-
specu

tendum esset mutuum auxilium. Hęc omnia sita sunt in editis collibus. Tum velut fræni domitarum gentium, nunc originis suę oblita, serviant, quibus imperaverant.

NOTAS.

Consternationis auctoris. Los autores, o cabezas de la rebelion.

Sicutamen. Ni hallaban agua aun hechos pozos muy bondos.

*De procul. Para que no estubiesen lejos, para socorrerse, y aiudarse mutuamente
elut fræni. Para que sirviesen de freno: para con-*
tener.

CAPITULO. XXIX.

DESCRIPCION DE LA PETRA: INDUSTRIA, Y temeridad de Alejandro para conquistarla.

ET cetera quidem pacaverat. Una erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis antē congestis, quę tantę multitudini vel per biennium verant impeterent. Petra in altitudinem triginta eminet voladaria: circuitu centum, & quinquaginta compleib; dicur. Undique abscissa, & abrupta, semitā per angustā aditur. In medio altitudinis spatio habet st. Duplexcum, cuius os arctum, & obscurum est, paucientem acutim deinde ulteriora panduntur, ultima etiam il re altos recessus habent. Fontes per totum ferè pecum manant, è quibus collatę aquę per

prona montis flumen emitunt. Rex , loci diffi-
 cultate spectata , statuerat inde abire : cupido dein-
 de incelsit animo naturam quoque fatigandi. Prin-
 tamen , quām fortunam obſidionis experiretur , Co-
 phem (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros ,
 qui suaderet , ut dederent rupem. Arimazes loco
 fretus , superbè multa respondit : ad ultimum , an
 Alexander etiam volare possit , interrogat. Quæ
 nuntiata Regi sic accendere animum , ut adhuc
 tis , cum quibus consultare erat solitus , indicare
 insolentiam Barbari illudentis ipatos , quia pinnas
 non haberent , se autem proximā nocte effuderum
 ut crederet , Macedonas etiam volare. Trecenos , in
 quæ , pernicissimos juvenes ex suis quisque copiis pro-
 ducite , ad me , qui per calles , & pene intias ru-
 domi pecora agere consueverint. Illi præstantes & le-
 vitate corporum , & ardore animorum strenue ad-
 ducunt. Quos intuens Rex : Vobiscum , inquit , o ju-
 venes , & mei æquales , urbium invictarum ante ma-
 nimenta superavi , montium juga perenni nive obrui-
 emensus sum , angustias Ciliciæ intravi , Indiæ
 lassitudine vim frigoris sum perpeſsus. Et mei docu-
 menta vobis dedi , & vestri babeo. Petra , quam
 detis , unum aditum habet , quem Barbari obſider-
 e cetera negligunt. Nullæ vigiliæ sunt , niſi que caſtro
 nostra ſpectant. Invenietis viam , ſi ſolenter timu-
 fueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam altè na-
 tura conſtituit , quod virtus non poſſit exiti. Expre-
 do , quæ ceteri desperaverunt , Aſiam habemus in po-
 teſtate. Evadite in cacumen : quod cum ceperitis , can-
 didis velis ſignum mihi dabitis. Ego , copiis admo-
 bilem in nos à vobis convertam. Præmium erit ei , p

primi
 nus a
 decen-
 tam 1

Cujus
 Ultim
 jos
 Fatig
 tur
 Mei d
 de
 Eader

MAN

H

funer
 mini
 cuod
 Illi
 atqu
 dubi
 ven

primus occupaverit verticem, talenta decem: uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines servavitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem.

NOTAS.

Cujus os. Cuiá entrada.

Ultima. Lo ultimo de la cueva tiene grandes escondrijos, y concavidades.

Faugandi. De vencer las dificultades, que puso naturaleza.

Mei documenta. Tenemos muchas pruebas reciprocas de nuestro valor, y esfuerzo.

Eademque servabitur portio. Y así à proporción.

CAPITULO XXX.

MANIFIESTO PELIGRO DE LA VIDA, A QUE
se responden trecientos Soldados de Alejandro.

HIS animis Regem audierunt, ut jam cœpisse verticem viderentur. Dimissique ferreos caneos, quos inter saxa desigerent, validosque funes parabant. Rex circunvictus Petram, quæ minimè asper, ac præruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi jubet. Illi alimentis in biduum sumptis, gladiis modò, atque hastis armati subire cœperunt. Ac primò pedibus ingressi sunt: deinde, ut in prærupta per ventum est, alii manibus eminentia saxa comple-

xi levavere semet , alii adjectis funium laqueis eva-
sere , cùm cuneos inter saxa desigerent , queis gra-
dus subinde insisterent. Diem inter metum , labo-
remque consumpsérunt. Per aspera enixis duriora DESCU
restabant ; & crescere altitudo Petræ videbatur. Illa alto
verò miserabilis erat facies , cùm ii , quos instabi-
lis gradus fefellerat , ex præcipiti devolverentur:
mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat R E
exemplum. Per has tamen difficultates emituntur
in verticem montis , omnes fatigatione continu-
ti laboris affecti , quidam mulctati parte membro-
rum. Pariterque eos & nox , & somnus opprescit.
Stratis passim corporibus in inviis , & in asperis
fazorum , periculi instantis obliti , in lucem quie-
verunt. Tandemque velut ex alto sopore excitati,
occultas , subjectasque ipsis valles rimantes , ig-
nari , in qua parte Petræ tanta vis hostium con-
dita esset , fumum infra se evolutum , & eos spe-
cūs notaverunt. Ex quo intellectum est , illam hos-
tium latebram esse. Itaque hastis imposuere , quod
convenerat signum. Totoque è numero duos , &
triginta in alcensu interiisse cognoscunt.

N O T A S .

His animis. Con tanto animo , y confianza.

*Levavere. Subieron por si mismos. Tambien: aiuda-
banse unos à otros.*

*Queis. Por los cuales iban subiendo como por escaleran.
Fefellerat. Que no babian asentado bien el pie , y ref-
balaban*

*Periculi. Y sin atender al peligro , en que se hallaban ,
y se babian de ver el dia siguiente , durmieron hasta
entrado ya el dia.*

CAPITULO XXXI.

DESCUBRE EL REI SUS BANDERAS EN LO
alto, consternación de los Barbaros: entregan se:
suplicio de Arimazes, y otros.

EX non cupidine magis potiundi loci, quām
vicem eorum, quos ad tam manifestum peri-
culum miserat, solicitus, toto die cacumi-
natis intuens restitit. Noctu demū, cūm
obcuritas conspectum oculorum ademisset, ad cu-
ndum corpus recessit. Postero die nondum satis
lārā luce, primus vela, signum capti verticis con-
stituit. Sed, ne falleretur acies, dubitare cogebat
quietas coeli, nunc internitente lucis fulgore, nunc
condito. Verū ut liquidior lux apparuit cōelo,
dubitatio exempta est; vocatumque Cophen, per
quem Barbarorum animos tentaverat, mitiit ad eos,
qui moneret, nunc saltē salubrius consilium ini-
cent. Sin autem fiduciā loci perseverarent, ostendit
a tergo iussit, qui ceperant verticem. Cophes
ad eos missus, suadere cōepit Arimazi Petram tra-
dere, gratiam Regis inituro, si tantas res molien-
tum in unius rupis obsidione hārere non coegisset.
Ille ferocius, superbiusque, quām antea locutus,
abire Cophen jubet. At is perpensum manu Barba-
rum rogat, ut secum extra specum prodeat. Quo
imperato, iuvenes in cacumine ostendit, ejusque
superbiæ haud immerito illudens, pinnas ait habe-
re milites Alexandri. Jamque ē Macedonum castris
signorum concentus, & totius exercitus clamor

audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana, & in
nia, Barbaros ad deditio[n]em traxit. Quip
occupati metu, paucitatem, eorum, qui a ter
erant, aestimare non poterant. Itaque Cophen (o
trepidantes reliquerat) strenue revocant, & cum
eo triginta principes mittunt, qui Petram tradan
&, ut in columbus abire liceat, paciscantur.
Ille quamquam verebatur, ne conspecta jubenam
paucitate deturbarent eos Barbari; tamen & fortu
næ suæ confisus, & Arimazis superbiæ infensus, nu
lam se conditionem deditio[n]is accipere respondit
Arimazes, desperatis magis, quam perditis rebus
cum propinquis, nobilissimisque gentis suæ desco
dit in castra. Quos omnes verberibus affectos si
ipsis radicibus Petre crucibus jussit affigi. Multiq
do deditiorum incolis novarum urbium cum pec
nia capta dono data est. Artabazus in Petre, re
gionisque, quæ apposita est ei, tutela relinquit
est.

NOTAS.

*Ne falleretur. No fuese, que le engañase la vista. Por fu
ra de luz se confunde la vista, y así esta variedad
representa entre dos luces, ya al anochecer, ya
querer raiar el dia.*

*Ea res. Fue lo en realidad, pues no había sah
peña mas que trecientos hombres, cuando jui
ban ellos, que tenian sobre sí un ejercito enti
llie quamquam. Alejandro si bien temia.*

*Desperatis. Mas por la ninguna esperanza que temia
que por estar en realidad perdido.*

LIBER OCTAVUS.

CAPITULO I.

SUGETANSE LOS BARBAROS , UNOS ESPONTANEA-
mente, otros por fuerza : rebellion de algunos Bactri-
nos : muerte de Atinas : acude prontamente Cra-
tero con toda la Caballeria , y sugeta
los rebeldes.



Lexander majore famâ , quâm gloriâ
in ditionem redactâ , cùm propter
vagum hostem spargendæ manus es-
sent, in tres partes divisi ex exercitum.
Hephæstionem uni , Cœnon alteri
Duces dederat : ipse ceteris præerat.

Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Ar-
mis quidam subacti : plures ante certamen impera-
ta fecerunt, quibus eorum , qui in defectione per-
severaverant , urbes agrosque jussit attribui. At
exules Bactriani cum octingentis Massagetarum
equitibus proximos vicos vastaverunt. Ad quos
coercendos Atinas regionis ejus Prefectus trecento
equites , insidiarum , quæ parabantur , ignarus,
eduxit. Namque hostis in sylvis , quæ erant fortè
campo junctæ , armatum militem condidit , paucis
propellentibus pecora , ut improvidum ad insidias

præ-

præda perduceret. Itaque incomposito agmine, si lutesque ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur. Quem prætergressum sylvam, qui in ea confederant, ex improviso adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu supervenit. Et Massagetae quidem jam refugerant. Dahæ mille oppressi sunt. Quorum clade, totius regionis finita defectio.

NOTAS.

Spargendæ. Como hubiese de dividir sus tropas.
Ut improvidum. Para que el deseo de la presa librase
 ciese ir incautamente al lugar, donde se habia puesto
 la emboscada.

CAPITULO II.

EMBAJADORES EMBIADOS POR LOS ESCITAS
 à Alejandro : sale à caza de fieras, & mata un
 leon de grandeza extraordinaria.

Alexander quoque Sogdianis rursùs subactis Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum Legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui Chorasmii præerat, Massagetais, & Dahis regi-
 num confinio adjunctis, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scytha petebant: Ut Regis sui filiam matrimonio sibi jungeret: si dedigatur affinitatem, Principes Macedonum cum primis tribus suæ gentis connubio coire pateretur. Ipsum quoque

Regum venturum ad eum pollicebantur. Utrâque legatione benignè auditâ , Hephaestionem , & Artabazum opperiens ; stativa habuit: quibus adjunctis, in regionem , quę appellatur Bazaria , pervenit. Barbarę opulentię in illis locis haud ulla sunt majora indicia , quam magnis nemoribus , saltibusque nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas , crebris perenium aquarum intibus amoenas. Muris nemora cinguntur , turreisque habent venantium receptacula. Quatuor continuis etatibus intactum saltum fuisse constabat. Quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agari undique feras jussit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsum Regem invasurus incurreret, fortè Lysimachus , qui postea regnavit proximus Alexando, venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex repulso , & abire jussō , adjecit : Tam à semet no , quam a Lysimacho leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam , cum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, sed lavo humero usque ad ossa laceratus , ad ultimum periculi pervenerat. Id ipsum exprobrans ei Rex, fortius , quam locutus est , fecit. Nam feram non exceptit modò , sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam , quæ objectum leoni à Rege Lysimachum temerè vulgavit, ab eo casu , quem supra diximus, ortam esse crediderim. Ceterùm Macedones, quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivere , gentis suę more , ne pedes venarentur sine delectis principum , amicorumque. Ille, quatuor millibus ferarum dejectis , in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.

NOTAS.

Turresque. Tienen à trechos torres; refugio, y agida de los Cazadores.

Ætatibus. Los antiguos entendian comunmente p edad el espacio de treinta años: aqui puede significar la vida de cuatro Reies.

Cæterum. Pero los Macedonios, aunque habia muerto Alejandro con felicidad la fiera, resolvieron, segun su estilo, y costumbre, no permitirle ir a caza à pie, y sin buena escolta.

CAPITULO III.

BUELVE ALEJANDRO A MARACANDA: HACE un combite: desprecia las acciones de su Padre Filipo, por ensalzar las suyas.

INde Maracanda redditum est. Acceptaque ²²³ tis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo texit, & Rhosacis manum capitii Regis imminentem gladio amputavit, vetas Philippi miles multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, que Alexandrum educaverat, soror ejus, haud lecus, quam mater à Rege diligebatur. Ob has causas validissimam Imperii partem fidei ejus, tutelæque commisit. Jamque iter parare in posterum jussus, solemnvi, & tempestivo adhibetur convivio. In quo Rex, cum multo incalueret mero, immodicus aestimator

lui, celebrare, quæ gesferat, cœpit, gravis etiam eorum auribus, qui sentiebant vera memorari. Si lentium tamen habuere seniores, donec Philippi orsus obterere: Nobilem apud Cheroneam victoriam sui operis fuisse jactavit, ademptamque sibi magnitate, & invidiâ patris tantæ rei gloriam. Illum sedem, seditione inter Macedonias milites, & Graecos mercenarios orrà, debilitatum vulnere, quod in expeditione accepérat, jacuisse, non alias, quim simulatione mortis tutiorem, se corpus ejus protexisse cyluso, ruentesque in illum suâ manu occisos. Quæcum nunquam æquo animo esse confessum, invitum debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, un sine eo fecisset ipse in Ilyrios; victorem scripsisse patri, fusos, fugatosque hostes, nec affuisse usquam Hippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum viserent, cum Asiam ura, vastarique oporteret; eos, qui magnitudine rerum fidem anteceſſent.

NOTAS.

ceptâ. Y admitiendo la excusa de su mucha edad, que le diò Artabazo. (antiguo.)
 tempestivo. Que empezó mui temprano: contra el uso gravis. Oianle con poco gusto aun aquellos, que juzgaban ser verdad, lo que decia.
 simulatione. Haciendo del muerto: fingiéndose muerto. Auentelque. Y maté (Alejandro) con mi espada a los que iban a echarse ya sobre Filipo. Sin eo... ipse. Sin Filipo Alejandro. Se patri. Altjendro a Filipo. Initia. Los misterios, y ceremonias secretas, que usaban en los sacrificios de Júpiter, en cuio templo quiso iniciarse dellos Filipo.

Qui magnitudine. Que hiciesen bazañas tan beroas
que pareciesen inereibles.

CAPITULO IV.

*DISCURSO DE CLITO OFENSIVO A ALEJANDRO
indignacion, y enojo de Alejandro: manda a
Clito se vaya de su presencia.*

27 **H**AEC, & his similia læti audiere juvenes, inge-
ta senioribus erant, maximè propter Phil-
pum, sub quo diutiùs vixerant. Tum Cly-
tus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui
fra ipsum cubabant, conversus, Euripidis re-
carmen, ita ut sonus magis, quam sermo exaudi-
posset à Rege, quo significabatur: *Male insitum
Græcos, quod tropheis Regum duntaxat nomina
scriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriari
tercipi.* Itaque, Rex, cùm suspicaretur malignum
habitum esse sermonem, percontari proximos cus-
pit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium
obstinatis, Clytus paulatim majore voce Philip-
pacta, bellaque in Græciā gesta commemorat, om-
nia præsentibus præferens. Hinc inter juniores,
nesque orta contentio est. Et Rex, velut patienter
audiret, queis Clytus obterebat laudes ejus, inge-
tem iram conceperat. Cæterūm cùm animo videntur
imperaturus, si finem procaciter orto sermo
ni Clytus imponeret, nihil eo remittente, magis-
asperabatur. Jamque Clytus etiam Parmeniosum
defendendere audebat, & Philippi de Atheniensibus

victoriā Thebarum præferebat excidio , non vino
modò sed etiam animi pravâ contentionē provectus.
Ad ultimum : Si moriendum , inquit , est pro te , Glytus
et primus : at , cum victoriæ arbitrium agis , præci-
sum ferunt præmium , qui procacissimè patris tui me-
moria illudunt . Segdianam regionem mibi atribus , to-
tu rebellem , & non modò indomitam , sed quæ ne-
digī quidem possit . Mitter ad feras bestias præcipitiæ
genia sortitar : sed , quæ ad me pertinent , transeo . Phi-
lii milites spernis , oblitus , nisi hic Atharias senex
miores pugnam detrectantes revocasset , adhuc nos cir-
Halicarnassum hæsuros fuisse . Quomodo ergo Asiam
cum istis junioribus subjecisti ? Verūm est , ut opi-
, quod avunculum tuum in Italia dixisse constat ,
in viros incidisse , te in foeminas .

NOTAS.

Cababant. Antiguamente usaban de una especie de cama, en que se recostaban, para comer, como aora de Sillas, en que sentarse.

Philipps, it, om res, itien ingr, vider sermo trophæis. El que en las inscripciones, ò columnas &c, que se lebantaban en señal de alguna victoria, y triunfo se pusiesen solo los nombres de los Reies; pues era esto apropiarse, y lebantarse con la gloria adquirida à costa de sangre agena, y de sus soldados. Imperaturus animo. Que se venceria, y contendria à mismo.

igis revocasset. Hubiera hecho bolver à la batalla.
nios sum. Que Filipo peleò con soldados valientes, tuco
enfido afamados.

CAPITULO V.

PROSIGUE CLITO HABLANDO CON LIBERTAD
monta en ira Alejandro, lebantase de la mesa,
y le mata por su mismo.

Nihil ex omnibus inconsultè , ac temerè ^{actis suis} Regem magis moverat , quàm Parmenionis ^{dauis} cum honore mentio illata. Dolorem tame ^{nos} Rex pressit , contentus jussisse , ut convivio exce ^{li} deret. Nec quidquam aliud adjecit , quàm forsu ^{necessari} eum , si diutiùs locutus foret , exprobaturum sibi fuisse ^{trahit} vitam à semetipso datam : hoc enim superbè sapientem ^{et} etasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere , quam proximi ei cubuerant , injectis manibus , jurgantes et illi monentesque conabantur abducere. Clytus , cum s abstraheretur , ad pristinam violentiam ira quoque ^{cent} adjecta : Suo pectore tergum illius esse defensum , non quine posteaquàm tanii meriti præterit tempus , etiam membra riam invisam esse proclamat. Attali quoque cædem ob jiciebat. Et ad ultimum fortis , quem patrem sibi Alex ander affereret , Oraculum eludens , veriora se Regi quàm patrem ejus respondisse dicebat. Jam tantum in Actis. conceperat Rex , quantum vix sobrius ferre potu Quem set. Enimverò mero sensibus victis , ex lecto repe Mero te profiliuit. Attoniti amici , ne positis quidem , in gada abiectis poculis , consurgunt , in eventum rei , quanto A pr tanto impetu acturus esset , intenti. Alexander , in Spati tâ lanceâ ex manibûs armigeri , Clytum adhuc et EMIN natus à Ptolemeo , & Perdiccâ inhibetur. Medium complexi , & obliuetari perseverantem morabantur. L

Lysmāchus, & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans: *comprehendi se a proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset*, exclamat: *sigumque tubâ dari, ut ad Regiam armati coirent, juberet.* Tum verò Ptolomæus, & Perdiccas genibus advoluti orant, ne tam in præcipiti irâ persevereret, spatiūque potius animo det, omnia postero die justius executurum. Sed causæ erant aures, obstrepente irâ. Itaque impotens animi percurrit in Regiæ vestibulum, & vigili exubanti hastâ ablatâ, constitit in aditu, quod excusse erat iis, qui simùl cœnaverant, egredi. Abi fuisse cœteri: Clytus ultimus sine lumine exhibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat re, quinam in voce, sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non suè, sed Regis irè memor, Clytus, cum se esse, & de convivio exire respondit. Hæc quoquacientis latus hastâ transfixit, morientisque sanguine aspersus: *In nunc, inquit, ad Philippum, & Armenionem, & Attalum.*

NOTAS.

Actis. Que había dicho.

Quem. El cual aseguraba Alejandro, que era su Padre.
Mero. Fuera de sí por el vino: entorpecidos, y embargados los sentidos.

A proximis. De sus mayores amigos, y mas intimos.
Spatium. Y dé tiempo à que se sostegue, y pase la ira:
Eminebat. Dejábese conocer en el desentonon de la voz
la atroz maldad, que iba à egecutar.

CAPITULO VI.

*ARREPIENTESE ALEJANDRO DE SU HECHO
quiere matarse, y se lo estorban
los suyos.*

SMALè humanis ingenii natura consoluit, quod plerumque non futura, sed transacta pendumus. Quippe Rex, posteaquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris fera estimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, leviatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo crux paulò antè convæ. Vigiles attoniti, & stupentibus similes procul stabant; liberioremque pœnitentiam solitudine exciebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorsit in semet. Jamque admoverat pectora cum advolant vigiles, & repugnanti è manib[us] extorquent, allevatumque in tabernaculum defrunt. Ille humi postraverat corpus, gemitu, ejus latuque miserabili tota personante Regia. Liniare deinde os unguibus, & circumstantes rogante se tanto dedecori superstitem esse paterentur. Inter has preces tota nox exacta est. Scrutantemque, num ira Deorum ad tantum nefas astus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero Patri non esse redditum statu tempore: itaque inter vinum, & epulas cæde commissa, iram Deum

fuisse manifestam. Cæterum magis eò movebatur,
 quod omnium amicorum animo videbat attonitos:
 neminem cum ipso sociare sermonem posteà ausu-
 rom: vivendum esse in solitudine, velut feræ
 bestiæ terrenti alias, alias timenti. Primâ deinde
 lace tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum
 erat, jussit inferri. Quo posito, ante ipsum la-
 tynis obortis, Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam
 muli, cuius duo filii apud Miletum pro meâ gloriâ
 subuere mortem? Hic frater, unicum orbitatis so-
 lutum, à me inter epulas occisus est. Quò nunc se-
 conferet misera? Omnibus ejus unus supersum, quem a
 nquam aquis oculis videre non poterit. Et ego servas-
 sum meorum latro revertar in patriam, ut ne
 exteram quidem nutrici sine memorâ calamitatis
 offerre possim? Et, cùm finis lacrymis, quere-
 lique non fieret, jussu amicorum corpus ablatum
 est. Rex triduum jacuit inclusus. Quem ut armige-
 ri, corporisque custodes ad moriendum obstinatum
 esse cognoverunt, universi in tabernaculum irrum-
 puerunt, diuque precibus ipsorum reluctatum ægrè vi-
 terunt, ut cibum caperet. Quòque minus cædis pu-
 deret, jure imperfectum Clytum Macedones decer-
 munt, sepultura quoque prohibituri, ni Rex huma-
 ni jussisset.

NOTAS.

Non futura. No lo que hemos de hacer, sino lo que ha-
 mos hecho ya.

Abusum. A Clito, que habia hablado si con mucha li-
 bertad, pero que por lo demas era gran soldado.
 Liberiorem, Y el verse tan solo en palacio le daba lue-

gar, y combidaba a bacer algunas demostraciones
su mucho sentimiento.

Subit. Y vinole à la memoria à Alejandro, que an-
daba pensando, si el justo enojo, y castigo de los Diños
le había impelido à tan enorme maldad, el que tu-
Velut. Semejante à una fiera, que espanta à unas,
huie de otras.

Latro. Asesino de los que han guardado mi vida.

CAPITULO VII.

DESCRIPCION DE LOS GENIPAS : BATALLA
que dá Amintas, y gana à los rebeldes : buelve
à admitirlos Alejandro en su gracia.

23 **I**gitur decem diebus, maximè ad confirmandum
pudorem, apud Maracanda consumptis, con-
parte exercitus Hephaestionem in regionem Ba-
etrianam misit, commeatus in hyemem paraturum.
Quam Clyto autem destinaverat provinciam, Anty-
ta dedit. Ipse Xenippa pervenit. Scythiae confini-
est regio, habitaturque pluribus, ac frequentibus
viciis, quia ubertas terræ non indigenas modò de-
tinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exu-
lam, qui ab Alejandro defecerant, receptaculum
fuerat. Sed, posteaquam Regem adventare compre-
sum est, pulsi ab incolis, ducenti & duo millia lo-
re congregantur. Omnes equites erant, etiam in
pace latrociniis assueti. Tum ferocia ingenia non
bellum modò, sed etiam veniae desperatio effera-
tur. Itaque ex improviso adorti Amyntam Pro-

totem Alexandri , diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum DCC. suorum amissis, quorum CCC. hostis cepit, dedere terga victoribus , haud sanè inulti. Quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, preterque eos quinquaginta & trecenti saucii facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectio-
nem impetraverunt.

NOTAS.

Ad confirmandum. Para dár mas pruebas de su em-
patho : para que se confirmasen mas en el rubor , y
verguenza , que le causaba aquella accion suia.

Post alteram. A la segunda : aun siendo ya la segun-
da vez , que ^Oc.

CAPITULO VIII.

LLEGA ALEJANDRO A NAURA: DESCRIBENSE
la region: entregase el Gobernador: buelvete
Alejandro el gobierno, y pasa adelante.

HIS in fidem acceptis, in regionem , quam Na-
ura appellant , Rex cum toto exercitu ve-
nit. Satrapes erat Sysimithres , duobus ex sua
matre filiis genitis. Quippe apud eos parentibus
strupo coire cum liberis fas est. Duobus millibus
armatis popularibus , fauces regionis , quæ in ar-
ctissimum cogitur, valido munimento sepserat. Pre-
terfluebat torrens amnis , qui terga Petræ claude-
bat. Hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus
specus accipit lucem ; interiora , nisi illato lumi-

ne, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbe
in campos ignotum, nisi indigenis. At Alexander
quamquam angustias naturali situ munitas, validi
manu Barbæ tuebantur, tamen arietibus admotis,
munimenta, quæ manu adjuncta erant, concusserit,
fundisque, & sagittis propugnantium pleroque de-
jicit. Quos ubi dispersos fugavit, ruinas munimen-
torum supergressus, ad Petram admovevit exercitum.
Cæterum interveniebat fluvius coeuntibus aquis ex
superiore fastigio in vallem. Magnique operis vide-
batur tam vastam voraginem explere. Cædi tame-
nos ju
arbores, & saxa congeri jussit. Ingensque Barba-
ros pavor rudes ad talia opera conculerat, excita-
tam molem subito cernentes. Itaque Rex ad dedi-
tionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit ca-
tionis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet Du-
ci, ut traderet Petram. Interim ad augendam for-
midinem & turres admovebantur, & excussa tor-
mentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ omni
alio præsidio damnato, petiverunt. At Oxartes tre-
pidum, diffidentemque rebus suis Sysimithrem co-
pit hortari: *Ut fidem, quam vim Macedonum malle
experiri, neu moraretur festinationem victoris exte-
citus in Indianam tendentis: cui quisquis semet offerret,
in suum caput alienam cladem esse versurum.* Et ipse
quidem Sysimithres ditionem annuebat. Cæterum
mater, eademque conjux morituram se ante denun-
tians, quam in ullius veniret potestatem, Barbæ
animum ad honestiora, quam tutiora converterat.
Pudebatque, libertatis majus esse apud foeminas,
quam apud viros pretium. Itaque dimisso internun-
cio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed, cum
hos

hōlis vires, suasque pensaret, rursus muliebris consider
fili, quōd præceps magis, quām necessarium esse alid
credebat, pœnitere eum coepit. Revocatoque stre
otis, nū Oxarte, futurum se in Regis potestate respon
ulsit, unum precatus, ne voluntatem, & consilium
e de
matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque
men
impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre
tum.
herisque, & totius cognationis grege, sequeba
lī sex
ur, ne expectato quidem fidei pignore, quōd Oxa
vide
tes promiserat. Rex, equite præmisso, qui reverti
amen
tos juberet, opperirique præsentiam ipsius, super
arba
venit, & victimis Minervæ, ac victoriæ cæsis, Im
icitia
perium Sysimithri restituit, spe majoris etiam pro
dedi
mīciæ factâ, si cum fide amicitiam ipsius coluisset.
it r.
Duos illi juvenes patre tradente, secum militatu
s: Du
nos sequi jussit.

NOTAS.

- Manu. Con trabajo, è industria.
s tr. Cuniculus. Camino por debajo de tierra.
cœ. Dictionis suæ. Vasallo suio.
nalle. Damnato. Sin fiarse, ni tenerse por seguros.
exer. Cui. Al cual egercito quien quisiese oponerse, trahe
erret,
t ipse ria sobre su cabeza los males, y daños, que habian
de llover sobre otros.
erum Opporiri. Y que le esperasen en la plaza, adonde iria
num
él en persona.



CAPITULO. IX.

PONE EN HUIDA A LOS DESERTORES ALEJANDRO : nobles acciones de Filipo : muerte de este, y de Erigio.

Relicet deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum, & impeditum saxis iter primò utcumque tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen siebat, pudorem (ut ferè sit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugieates insequebatur. Nobiles juvenes comitauit eum soliti defecerant, præter Philippum. Lysimachus erat frater, tum primum adultus, & quod facile appareret, indolis raræ. Is pedes, incredibiliter dictu, per D. stadia vectum Regem comitauit, sæpè equum suum offerente Lysimacho: nesciamen, ut digrederetur à Rege, effici potuit, cum loricâ indutus arma gestaret. Idem, cum perveniret in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilis edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed, posteaquam Barbari in fugam effusi deseruere sylvas, animus, quod in ardore pugnæ corpus sustentaverat, liquit. Subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboreis proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est, inter quas colapsus extinguitur. Mœstum Regem, aliud haud levis dolor exceptit. Erigus inter cl

ros duces fuerat , quām extinctum esse paulò , an-
nquam reverteretur in castra , cognovit . Utriusque
funus omni apparatu , atque honore celebratum est .

NOTAS.

Et rariūs . A cada paso se iban desminuiendo , y mino-
rando mas las tropas , pudiendo mas en ellas el es-
cesivo trabajo , que el empacho , y verguenza de
quedarse atras .

Defecerant . No babian podido seguirle faltos de fuer-
zas por el cansancio .

Is pedes . Este á pie acompaño al Rei , que iba á
caballo .

Animus . Aquellos espíritus .

Ne illo . Ni bastando aquel arrimo , para que no ca-
iese .

CAPITULO X.

CORTA A ESPITAMENES LA CABEZA SU MUGER,
y la presenta á Alejandro : entreganse los Dabas:
depone unos ministros , y eleva á otros .

D Ahas deinde statuerat petere . Ibi namque Spi-
tamenem esse cognoverat . Sed hanc quoque
expeditionem , ut pleraque alia , fortuna in-
dulgendo ei nunquam fatigata , pro absente trans-
git . Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat:
quam ègrè fugam , & nova subinde exilia toleran-
tem , in omne discrimen comitem trahebat . Illa ma-
gis fatigata , identidem muliebres adhibere blandi-
tias ,

tias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugeret non posset. Tres adulti erant liberi ex eo genere quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat. Et, quod efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quam primùm dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursu. Cæterum abire conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obtulisset. Et ad desiderium levandum nocte inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor fastidio præsentium accensus est. Itaque rufus, mulier deditus, orare non destitit, ut tali consilio abstineret, patereturque sortem, quamcumque ipsis fortuna fecisset: sibi mortem deditio esse leviorem. At illa purgare se, quod, quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente, sua fieri de cætero futuram in viri potestate. Spitemenes simulato captus obsequio, de die convivium apparari jubet. Vinoque, & epulis gravis semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto, & gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem velle occultaverat, stringit, caputque ejus abscissum crux re respersa servo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta veste) in Macedonum castra pervenit, nuntiarique Alexandru jubet, esse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram jussit admitti. Quam ut aspersam crux conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere, quæ vellet, jubet. At illa ser-

Vum, quem stare in vestibulo juss erat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spitamenis veste teclum habebat, suspectus, scrutamtibus, quid occuleret, ostendit. Confuderat oris exanguis notas palloris; nec quis esset, nosci satis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo excessit, percontatusque, quid rei sit, illo proficere cognoscit. Variæ hinc cogitationes invicem minimum diversa agitantem commoverant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod trasfuga, & proditor, tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, imperfectus esset. Contra facinus ingens versabatur, cum optimè meritum de ipsa, communum parentem liberorum, per infidias intermissit. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas. Denuntiarique jussit, ut excederet castris, neu intentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores, & initia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde compertâ, Dataphernem defectionis ejus partipem vindictum Alexandro, seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus a Prætoribus suis avarè, ac superbè imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapyris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arzami Cariæ Præfecto substitutus est Stasenor. Arzaces in Medium missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subiecta est.

NOTAS.

Fortuna. La fortuna, sin cansarse jamas en favorecerle,
 lo

lo acabo , y concluyò por Alejandro , que estab ~~general~~
ausente.

Patereturque. Y se conformase con : y se acomodase ~~general~~
tiempo.

Esse , que *Que tenia que decirle.*

Ad deplorandum. A quejarse del desprecio , que ba
bia hecho de ella Espitamenes.

In semet. Tenia Alejandro por gran merced: creyde
berla mucho.

Contra. Por el contrario : por otra parte.

Communium. De un mismo Padre , y Madre.

CAPITULO XI.

*MARCHA DE ALEJANDRO A GABAZA : PADECE
una tempestad terrible en el camino : cuidado de
Alejandro por los suios.*

HIS compositis , tertio mense ex hybernis mo
vit exercitum , regionem , que Gabaza ap
pellatur , aditurus. Primus dies quietum iei
præbuit: proximus ei non dum quidem procellos
& tristis , obscurior tamen pristino non sine minis
crescentis mali , præterit : tertio ab omni parte
cœli emicare fulgura , & uunc internitente luce
nunc condita non oculos modò meantis exercitum
sed etiam animos terrere cœperunt. Erat propri
continuus cœli fragor , & passim cadentium fulmi
num species visebatur , attonitisque auribus stupens
agmen , nec progredi , nec consistere audebat , cum
repentè imber grandinem incutiens , torrentis mo
do effunditur. Ac primò quidem armis suis testi ex

eperant. Sed jam nec retinere arma lubrica rigen-
 tes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam
 regionem obverterent corpora, cum undique tem-
 pestatis violentia major, quam vitabatur, occur-
 set. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum
 erabundum agmen ferebatur. Multique prius me-
 u, quam labore defatigati, postraverant humi cor-
 ma, quamquam imbre vis frigoris concreto ge-
 alstrinxerat. Alii se stipitibus arborum admove-
 ent: id plurimis & adminiculum, & suffugium erat.
 Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cum im-
 mobiles vitalis calor linqueret. Sed grata erat pi-
 citia corporum fatigatis, nec recusabant exringui
 nescendo. Quippe non vehemens modò, sed etiam
 pertinax vix mali insistebat: lucemque, naturale
 DECE latum, prèter tempestatem haud disparem nocti,
 de lvarum quoque umbræ suppresserant. Rex unus
 anti mali patiens, circuire milites, contrahere
 s mo dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evo-
 ia ap lutum ex tuguriis fumum, hortarique, ut proxima
 n ite quaque suffugia occuparent. Nec ulla res magis fa-
 losos, fuit, quam quòd multiplicato labore sufficien-
 minis tem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere
 partem trubescabant. Cæterum efficacior in adversis ne-
 luce celsitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Do-
 rcim labris enim sylvas sternere aggressi, passim acer-
 prop ulmis vos, struesque accenderunt. Continenti incendio
 upens ardere crederes saltum, & vix inter flamas ag-
 minibus relictum locum. Hic calor stupentia mem-
 bra commovit, paulatimque spiritus, quem conti-
 nuerat rigor, meare liberè cœpit. Excepere alios
 tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necel-
 si-

sitas investigaverat: alios castra, quæ in humido
quidem, sed jam cœli mitescente sequitia locaverunt.
Mille millitum, atque lixarum, calonumque petis
illa consumpsit. Memoriæ proditum est, quosdam
applicatos arborum truncis, non solum viventibus,
sed & inter se colloquentibus similes esse conspe-
ctos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque
deprehenderat. Fortè Macedo gregarius miles, seque-
& arma sustentans, tandem in castra pervenerat.
Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maximè ad-
moto igne refovebat artus, sella sua exsiliuit, tor-
pentemque militem, & vix compotem mentis, dem-
ptis armis, in sua sede jussit confidere. Ille diu, ne
ubi quiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit.
Tandem recepto calore vitali, ut Regiam sedem
Regiemque vidit, territus surgit. Quem intuens
Alexander: Ecquid intelligis, miles, inquit, qua-
to meliore sorte, quam Persæ sub Rege vivatis? Illa
enim in sella Regis confidisse capitale foret, tibi salu-
ti fuit.

NOTAS.

Proximus ei. El dia immediato, el dia siguiente.

Tertio. Al tercero dia.

Rigentes manus. Las manos hiertas, hechas un
rambano.

Destinare. Determinarse, à que parte habian de ir.

Quamquam. Aun en medio que el mucho frio habia el-
do, ó congelado el agua.

Suffugium. Lo mismo que perfugium ad tempus.

Nec fallebat.: Y bien conocian, que ellos mismos se
nian à dárse la muerte.

Sufficientem. Superior à tantos contratiempos, y cala-

midades, aun cuando se multiplicaban, y aumentaban mas y mas.

Necesitas. Les hizo buscar, y hallar la necesidad.

Peltis. Aquel frio intensísimo.

Capitale. Tenian pena de la vida, por delito de lesa Magestad.

CAPITULO XII.

REMIA ALEJANDRO A SUS SOLDADOS : RE-compensa à Sisimetros : casase con Rosanes : dis-mulan sus amigos este casamiento indigno
de Alejandro.

Doster die convocatis amicis, copiarumque
Ducibus, pronuntiari jussit, ipsum omnia,
amissa essent, redditurum. Et promisso fides
stitit. Nam Sysimithres multa jumenta, & camelorum
duo millia adduxit, pecoraque, & armenta,
distributa pariter militem & damno, & fame
liberaverunt. Rex gratiam sibi relatam à Sysimithre
præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites
jussit. Sagas petens, totam hanc regionem depopu-
latus, triginta millia pecorum ex præda Sysimithri
dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohorta-
nus Satrapes nobilis præerat, qui se Regis potesta-
ti, fideique permisit. Ille Imperio ei redito, haud
amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum mili-
tarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum
relinquendatur, tradit. § 6

NOTAS.

Et promisso. Y cumplió su palabra.

Damno. De la perdida occasionada de la tempestad.

CAPITULO XIII.

*DISPOSICIONES DE ALEJANDRO PARA LA
conquista de la India: nuevas reclutas: quiere
ser tenido por hijo de Júpiter: discurso de
Cleon à este intento.*

66 CÆterum Indiam, & inde Oceanum petituros, ne quid à tergo, quod destinata impedit posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, & ad se armata produci, obsides simul habiturus, & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem, & Catenes, qui ab ipso defecerant, misit. Quorum Haustanes captus est, Catenes in pœlio occisus. Polipercon quoque regionem, quæ Bubacene appellantur, in ditionem redigit. Itaque omnibus compositis cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modò, sed gemmis quoque, margaritisque ad luxum magis, quam magnificantiam exculta. Clypei militares auro, ebore fulgere dicebantur. Itaque, necubi vincuntur, cum ceteris præstaret, scutis argenteas laminationes, equis frænos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit. CXX milia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum sequabantur. Jamque omnibus præparati, quod olim prava mente conceperat, tunc esse maturum ratus quonam modo cœlestes honores usurparet, coepit agitare. Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperato-

posset, ac linguis. Itaque more Persarum, Macedo-
 nus venerabundos ipsum salutare jussit, proster-
 nentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti
 perniciosa adulatio, perpetuum malum Rgum,
 quorum opes s̄æpiùs assentatio, quam hostis evertit.
 Nec Macedonum hæc erat culpa (nemo enim illo-
 rum quidquam ex patrio more labare sustinuit) sed
 Ḡecorum, qui professionem honestarum artium
 malis corruperant moribus. Hages quidam Argi-
 rus, pessimorum carminum post Ch̄erilum con-
 ditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenii
 solūm, sed etiam nationis vitio adulator, & cætera
 urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam,
 maximorumque exercituum Ducibus à Rege præfe-
 rebantur, hi tum coelum illi aperiebant, Herculem-
 que, & Patrem Liberum, & cum Polluce Casto-
 em novo Numini cessuros esse jactabant. Igitur
 die omni opulentia convivium exornari jubet,
 qui non Macedones modò, & Græci principes ami-
 corum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum qui-
 bus cum discubuissest Rex, paulisper epulatus, con-
 vivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermo-
 nem cum admiratione laudum ejus instituit. Me-
 rita deinde percensuit, quibus uno modo referri
 gratiam posse, si quem intelligerent Deum esse,
 confiterentur, exigua thuris impensa tanta benefi-
 cia pensaturi. Persas quidem non piè solūm, sed etiam
 prudenter, Reger suos inter Deos colere. Majestatem
 m̄im Imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem qui-
 em, & Patrem Liberum priùs dicatos Deos, quam
 dicebissent secum viventium invidiam. Tantundem quo-
 que posteros credere, quantum præsens ætas spopondi-
 di-

differ. Quod si ceteri dubitent, semetipsum, cum, Rex inisset convivium, prostraturum humi corpus, debere idem facere ceteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendum exemplum.

NOTAS.

Cum cæteris. En lo demás: en las demás cosas.
Tunc esse. Persuadido, que era ya tiempo, y sa-
zon: era buena ocasión.

Agitare. A discurrir.

Tamquam. Como si pudiera obligarlos a que lo sien-
tieran así en su ánimo, y corazón, como podía man-
darles, que lo digieran así: Perpetuum: inseparabilem
Purgamenta. Hombres viles: la bez, y sentinade lazar a.
republicas.

Cessuros. Harian lugar en el Cielo estos cuatro hijos de Jupiter a Alejandro, que era quinto.

Quibus. A los cuales podian corresponder bien de su natura
solo medo, y era, reconociendo por Dios al que con su ego
cian serlo.

Majestatem. La autoridad soberana, y divina.

CAPITULO XIV.

RESPUESTA DE CALISTENES A CLEON; Non p
que el Rei se da por ofendido: manda mibi i
prender a Polipercon. tores e
accipi.

S7 **H**AUD perplexè in Callisthenem dirigebat dux p
oratio. Gravitas viri, & prompta libertas assensu
tas invisa erat Regi, quasi solus Macedonas p
preci

Rex ratus ad tale obsequium moraretur. Is tum, silencio facto, unum illum intuentibus cæteris: Si Rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissimè gestis invidiam tali adulazione contraheres. Id, quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nul-^y s^u m esse eundem Θ diuturnum, Θ præcocem, fructum, cœlestesque honores non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus. Semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego immortalem seram immortalitatem precor Regi, ut Θ vita arabile diurna sit, Θ æterna maiestas. Hominem consequi- de latur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Hercu- em modò Θ Patrem Liberum, consecratæ immortalib^uis exempla referebas. Credisne illos unius convivii secreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amoli-ⁱ de natura est, quam in cœlum fama perveheret. Scili-^u e conat^u ego, Θ tu, Cleo, Deos facimus? à nobis divini-^uatis sue auctoritatem accepturus est Rex? Potentiam^u uam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum po-^u tu facere. Facilius est Imperium dare, quam Cœ-^u lum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, au-^u dierint, eodemque cursu, quo fluxere adhuc res, ire paiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum Rex mihi colendus sit, à Persis discere. Quos equidem vic-^u tores esse confiteor, si ab illis leges, quæ vivamus, occipimus. Aequis auribus Callisthenes, veluti vin-^u gebant publicæ libertatis, audiebatur. Expresserat non assensionem modò, sed etiam vocem, seniorum as p^u precipue, quibus gravis erat inveterati moris ex- te.

terna mutatio. Nec quidquam eorum, quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat, cum post au-
læ, quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agim, & Cleonem misit, ut, sermone finito, Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulò post, quasi potiora quædam egisset, convivium repetit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut vehementius id quateret ad terram, elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem, inquit, non veneraberis me? an tibi um digni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contempnū dignum esse respondit. Tum detra-
ctum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne, inquit, idem te fecisse, quod in alio paulò ante ridebas?* Et tradi eo in custodiā jussō, convivium solvit. Polypercon quidem postea, prius castigato ignovit. In Calligthenem olim contumacia suspectum, pervicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obvenit occa-
sio.

NOTAS.

Haud perplexè. Ciertamente; no había razon de dudar.
Quasi. Como si el fuera solo, el que.

Nullius. No hubiera sido necesario, el que alguno ter-
pondiese.

Pro illo. En nombre del Rei: por Alejandro.

Nullam. Fruto temprano no es para durar.

Prius. La muerte los apartó de entre los mortales an-
que.

Dñi.
di
Exp
tan
Quæ
Portio
de
Olim

MAN
conj

N
dere:
abhor
prox
bat.

quam
ab ag
admo
præh
culti.
feden
eos r
Coho

Dñi

- Dñ. Ojala que propicios los Dioses hian oídas sin indignacion.
- A. Expresserat. no solo se merecio la aprobacion, sino tambien el aplauso de todos.
- Suo Quæ invicem. Que unos, y otros habian dicho.
- iora. Potiora. Como si hubiera estado ocupado en negocios de importancia.
- Iuper. Olim. Mucho tiempo habia.
-

CAPITULO XV.

MANDA ALEJANDRO CASTIGAR A HERMOLAO: conjurase este contra el Rei: peligro de Alejandro, de el cual se libra por un raro caso.

MEOS erat (ut suprà dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus trahere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus ejus ædis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebant alio aditu, quam quem armati obsidebant. Idem acceptos agatonibus equos, cum Rex ascensurus esset, admovebant: comitabanturque & venantem, & in præliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege: Castigandi verberibus eos nulli jus, nisi potestas per ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium Ducum, Præfectorumque

apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri Regis, solici
 quorum stirpi per multas ætates Romani opes ade-
 merunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex Regia
 cohorte, cum aprum telo occupasset, quem Re-
 ferire destinaverat, jussu ejus verberibus affectus est.
 Quam ignominiam ægrè ferens, deflere apud Sostra-
 tum cœpit. Ex eâdem cohorte erat Sostratus amore
 ejus ardens: qui cum laceratum corpus, in quo de-
 peribat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque
 causam Regi infestus, juvenem sua sponte jam mo-
 tum, data fide, acceptaque perpulit, ut occidendi
 Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu
 rem exequuti sunt. Quippe solerter legerunt, quo
 in societatem sceleris asciscerent. Nicostratum, An-
 tipatrum, Asclepiodorumque, & Philotam pla-
 cuit assumi. Per hos adjecti sunt Elaptonius, & cohori
 Epimenes. Ceterum agendæ rei haud sanè faciliores
 patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos
 nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedi-
 rentur. Fortè autem aliis alia nocte excubabat. In
 que in permutandis stationum vicibus, ceteroq[ue]
 apparatu exequendæ rei, triginta, & duo dies ab
 sumpti sunt. Aderat nox, qua conjurati excuban-
 debant, mutua fide læti, cujus documentum co-
 dies fuerant. Neminem metus, spesve mutaverat
 Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter
 ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus, in qua
 Rex vescebatur, ut convivio egressum in cubicu-
 lum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulque epu-
 lantium comitas, provexit omnes ad largius vinum.
 Ludi etiam convivales extraxere tempus, nunc la-
 tis conjuratis, quòd sopitum aggressuri essent, nunc
 so

sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe
 alios in stationem oportebat prima luce succe-
 dere, ipsorum post septem dies redditura vice: nec
 sperare poterant, in illud tempus omnibus dura-
 turam fidem. Cæterum, cum jam lux appeteret, &
 convivium solvitur, & conjurati exceperunt Re-
 gem, leti occasionem exequendi sceleris admotam,
 mulier attonitæ, ut creditum est, mentis
 conversari in Regia solita, quia instinctu videba-
 tur futura prædicere, non occurrit modò abeunti,
 ad etiam semet objecit, vultuque, & oculis mo-
 nptem præferens animi, ut rediret in convivium,
 quo nonuit. Et ille per ludum, *bene Deos suadere*, res-
 pondit. Revocatisque amicis, in horam diei fermè
 secundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex
 cohorte in stationem successerant, ante cubiculi
 faciliores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant,
 officii sui expleta. Adeò pertinax spes est, quam
 humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ de-
 voraverunt. Rex benignius, quam alias alloquu-
 tus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam
 tota nocte perstitissent, jubet. Data sunt singulis
 quinquaginta festertia, collaudatique, quòd etiam
 aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent.
 Illi tanta spe destituti domos abeunt. Et cæteri qui-
 dem expectabant stationis suæ noctem.

NOTAS.

ibicu- Agasonibus. *Mozos de caballos.*

: epu- Cum occupasset. *Habiendo muerto.*

inum. Solerter. *Escogieron con todo cuidado.*

ic la- Per hos. *Estos mismos persuadieron à que conspira-
nunc- sen Antíclies &c.*

Cujus. De la cual habia sido prueba su constancia, y n
solucion, que durò por tantos dias.

Ad largius vinum. A beber mas : à echar mas brindar
Per ludum. Como por gracia's jocosa , y festivamente
Adeo pertinax. Tan tenazmente constante : tan ob
nada.

Et cæteris. Todos los conjurados à excepcion de Epimenes
esperaban la noche en que les tocaba estar de guardia.

CAPITULO XVI.

SABE EL REI LA TRAICION POR UNO DE LOS
conjurados : prisón de estos : consejo de guerra,
donde mandó comparecer los reos.

Es 59 Pimenes , sive comitate Regis , quâ ipsius
inter conjuratos exceperat , repente motu illi in
tus , sive quia cœptis Deos obstare crede magi
bat , fratri suo Eurylocho , quem ante à exper
tem esse consilii voluerat , quid pararetur , ap
rit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis era
Itaque protinus injicit fratri manum , & in Re
giam pervenit . excitatisque custodibus corporis
ad salutem Regis pertinere , quæ afferret , affirmat
Et tempus , quo venerant , & vultus haud san
securi animi index , & mœstitia è duobus alterius
Ptolemaeum , ac Leonatum excubantes ad cubicul
limen excitaverunt. Itaque apertis foribus , & lo
mine illato , sopitum mero , ac somno excitata
Regem. Ille , paulatim mente collectâ , quid affer
rent , interrogat. Nec cunctatus Eurylochus , non
ex toto domum suam aversari Deos dixit , quia fra
ter ipsius , quanquam impium facinus ausus foret , na
men est profutus aderit ad hunc etiam ei.

menē pœnitentiam ejus ageret, & per se potissimum
 præfuretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ de-
 rivit adūt, insidias comparatas fuisse. Auctores scelesti con-
 menu fuisse, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes
 obſta, quādā ordine, conciorumque nomina exponit Cal-
 lithenem, non ut participem facinoris nomina-
 menū esse constabat, sed solitum puerorum sermo-
 nū vituperantium, criminantiumque Regem fa-
 cies aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Her-
 olaus apud eum quoque verberatum se à Rege
 quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debe-
 E LO, eos jam viros esse: idque, an ad consolandam
 ra, orientiam verberum, an ad incitandum juvenum
 alorem dictum esset. in ambiguo fuisse. Rex, ani-
 ipsū, corporisque sopore discusso, cum tanti peri-
 mota sulli imago oculis oberraret, Eurylochum quin-
 crede viginta talentis, & cujusdam Tyridatis opulen-
 tia bonis protinus donat; fratreque, antequām
 aperito salutē ejus precaretur, restituit. Sceleris au-
 eratē auctores, interque eos Callisthenem, vincitos
 a Reſervari jubet. Quibus in Regiam adductis, toto
 oris die, & nocte proximā, mero, ac vigiljs gravis
 irma equievit. Postero autem die frequens concilium
 sicut adhibuit, cui patres, propinquique eorum, de-
 ceterius quibus agebatur, intererant, ne de suā quidem sa-
 bicalitate securi. Quippe Macedonum more perire debe-
 bant, omnium devotis capitibus, qui sanguine
 contigissent reos. Rex introduci conjuratos, præ-
 ter Callisthenem jussit. Atque, quæ ag taverant,
 fine cunctatione confessi sunt. Increpantibus de-
 inde universis eos, ipse Rex, quo suo merito tan-
 tum

tum in semet cogitassen facinus , interrogat. Super pentibus cæteris , Hermolaus , Nos verò , inquit quoniam , quasi nescias , queris , occidendi te consilium inivimus , quia non ut ingenuis imperare cœpisti , sed RAZO. quasi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipsius , Sopolis , parricidam etiam parentis suum clamitans esse , consurgit , & ad os manu objecta scelere , & malis insanientem ultra negat audiendum. Rex , inhibitio patre , dicere Hermolaum jubet , quæ ex magistro didicisset Callisthene.

NOTAS.

Ipsum inter. *Habia hecho distincion con el entre los enojados.*

Expertem. *Que no se le comunicase la conjuracion.*
Eduobus alterius. *De uno de los dos : de Epimenides.*
Excitaverunt. *Pusieron en cuidado : commovieron.*
Et per se. *X voluntariamente venia à delatar à los que conjurados.*

Ad consolandum. *Para consolarle de los azotes que habia llevado.*

De votis. *Siendo reos de muerte todos los parientes de estos.*

Quo suo merito. *Porque culpa sua : que motivo les habia dado , para Etc.*

Ingenuis. *No como à hombres libres , y honrados.*
Malis insanientem. *Desatinado : fuera de si de ira : de despecho.*

CAPITULO XVII.

i, sa RAZONAMIENTO DE HERMOLAO : DECLARA
ius p inocente à Calistenes.

ET Hermolaus, Utor, inquit, beneficio tuo, dico, que nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitiae tuæ superest? quotusquisque non vilissimo sanguine? Attalus, Philotas, Parmenio, Lyncestes Alexander, Glycus, quantum ad hæc pertinent, vivunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt, pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius tensam tuam sanguine suo aspersit: alias ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum equuleum impositi, Persis, quos vicerant, fuere mortuaculo. Parmenio, indicta causa, trucidatus est, à lato quem Attalum occideras. Invicem enim miserorum meris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulò ante ministros cædis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à Rege. Quippe Hermolaum dicere jussit, petitque, ut causas suplicii augentem, patienter audirent. Ægrè ergo coercitis, rursus Hermolaus, Quam liberaliter, inquit, pueris rubibus ad dicendum agere permittis. At Callisthenis vox tuncere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo.

do. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitas
 runt. Nemo est, qui conscientia fuisse nobis Callisthem
 dicat, cum morti olim destinatus sit à iustissimo,
 patientissimo Rege. Hæc ergo sunt Macedonum premi
 quorum ut supervacuo, & sordido abuteris sanguine,
 tibi triginta millia mularum captivum aurum vobun
 cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices n
 laturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, ant
 quam nos Barbaris dederes, & novo more victores su
 jugum mitteres. Persarum te vestis, & disciplina del
 etat: patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Ma
 cedonum Regem occidere voluimus, & te transfugam
 belli jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti geni
 tibi posere, venerarique te, ut Deum. Tu Philippos
 patrem aversaris; & si qui Deorum ante Jovem ba
 beretur, fastidires etiam Jovem. Miraris, si liberi homi
 nes superbiam tuam ferre non possunnus? Quid spa
 mus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut
 quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu qui
 dem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me
 enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre non po
 sint. De cætero parce his, eorum orbam senectutem sap
 plicijs ne oneraveris. Nos jube duci, ut, quod ex tua
 morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Her
 laus.

NOTAS.

Malis nostris. Lo que me han enseñado mis trabajos
 y miserias.

Quotusquisque. Que nobleza es la que ha quedado con
 tigo ya? Quantos hai contigo, que no sean de baja
 esfera?

gitar Quantum ad. No les quitaron la vida sus enemigos.

Abene Alius mensam. Clito.

mo, Alius. Filotas no con una muerte, sino con tantas
ramos cuantos fueron sus tormentos.

line. Supremum. Desembainó su espada para matarle.

vebun Justíssimo. Por el mas injusto. Es ironia.

ices re Scatuitas. No premiadas, ni remuneradas. Tambien
, anto voluntarias.

ores su Is. A todos los parientes. Duci al suplicio, à la muerte.
za de la God petieramus. Verse libres de la esclavitud, y de
on Ma un Rei tirano.

CAPITULO XVIII.

RESPUESTA DE ALEJANDRO à Hermolao.

AT Rex, Quàm falsa sint, inquit, quæ iste tra-
dita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos
quoque, non solum ipse, audiretis, expressi, non im-
prudens, cùm permisissèm huic latroni dicere, usurum
rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis
loco colere debet, vellent occidere. Nuper cum proca-
ciùs se in venatione gesisset, more patrio, ab an-
tiquissimis Macedoniae Regum usurpato, castigari eum
iussi. Hoc oportet fieri, ut à tutoribus pupilli,
à maritis uxores, servis quoque pueros hujus etatis
verbere concedimus. Hæc est saevitia in ipsum mea,
quam impia cæde voluit ulcisci. Nam in cæteros, qui
mibi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim,

non

n ignoratis : commemorare supervacuum est. Ha
 molao parricidarum suppicia non probari , cum es
 dem ipse meruerit , minimè herculè admiror. Nam cum
 Parmenionem , & Philotam laudat , suæ servit cau
 sæ. Lyncestem verò Alexandrum bis insidiatum capi
 meo , à duobus indiciis liberavi. Rursus convictum , pe
 biennium tamen distuli , donec vos postularetis , m
 tandem debito suppicio scelus lueret. Attalum , ante
 quām Rex essem , hostem meo capiti fuisse meminissim
 Clytus utinam non coegisset me sibi irasci : cuius tem
 rariam linguam probra dicentem mibi , & vobis , dia
 tiis tuli , quām ille eadem me dicentem tulisset. Re
 gum , Ducumque clementia non in ipsorum modo , sa
 etiam in illorum , qui parent , ingenii sita est. Obje
 quio mitigantur Imperia. Ubi verò reverentia excessit
 animis , & summa imis confundimus , vi opus est
 ut vim repellamus. Sed quid ego mirer , istum crudelit
 atem mibi objecisse , qui avaritiam reprobare au
 sit ? Nolo singulos vestrum excitare , ne invisam libe
 ralitatem meam faciam , si pudori vestro gravem feu
 ro. Totum exercitum aspicite. Qui pauci ante nibil pro
 ter arma habebat , nunc argenteis cubat leidis. Alte
 ras auro onerant , greges servorum ducunt , spolia di
 hostibus sustinere non possunt. At enim Perse , quo vis
 cimus , in magno honore sunt. Apud me quidem , mo
 derationis meæ certissimum indicium est , quid ut
 vittis quidem superbè impero. Veni enim in Asiam ,
 non ut funditus everterem gentes , nec ut dimidias
 partem terrarum solitudinem facerem , sed ut illos quo
 que , quos bello subegissim , victoria meæ non pren
 teret. Itaque militant vobiscum ; pro Imperio vestro
 sanguinem fundunt ; qui superbè habiti rebellassent.

Hoc est diuturnam possessio, in quam gladio induci-
 mus: beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere
 n cum
 dā, non transire volumus, cum his communican-
 it cau-
 da nostra clementia. Horum fides stabile, & aeternum
 capi-
 facies Imperium. Et sane plus habemus, quam cupimus.
 n, pe-
 Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle,
 s, m-
 quod jam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Ma-
 ante-
 donas transfundo. In multis enim gentibus esse vi-
 iniſſi-
 vo, que non erubescamus imitari. Nec aliter tantum
 teme-
 Imperium aptè regi potest, quam ut quedam & tra-
 , di-
 hanc illis, & ab iisdem discamus. Illud penè dig-
 t. Re-
 sum risu fuit, quod Hermolaus postulabat a me, ut
 o, se-
 uersarer Jovem, cuius Oraculo agnoscor. An etiam
 Obj. uid Dii respondeant, in mea potestate est? Obtulit
 excessi-
 nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus, quas agimus,
 is est
 laud alienum fuit. Utinam Indi quoque Deum esse
 ruddi-
 credant. Famam enim bella constans. Et sapè etiam,
 : ausu-
 quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit. An me
 n libe-
 luxuriæ indulgentem putatis arma vestra auro, ar-
 n feci-
 gatoque adornasse? Assuetis nihil vilius bac ma-
 il pro-
 tria. Volui ostendere, Macedonas invictos ceteris,
 Alm-
 nec auro quidem vinci. Oculos ergo primam eorum,
 olia di-
 sordida omnia, & humilia spectaculū, capiam; &
 uor vi-
 docebo nos non auri, aut argenti cupides, sed orbem ter-
 n, mu-
 rarum subacturos venisse. Quam gloriā tu parricida
 iorū
 intercipere voluisti, & Macedonas, Rege adempto, de-
 victis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris
 parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire,
 is qui-
 quid de his statuissim, què tristiores periretis, si qua
 poni-
 vobis parentum memoria, & cura est. Sed olim iſuus
 vestro-
 morem occidendi cum scelestis insonates propinquos, p-
 issentesque solvi: & proficeor in eodem bonore futuros om-
 nes

nes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cum
uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis,
ut eorum his probra, quem modo in me jecisti, illi
quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum
introduxisse, dignissimum te discipulo Magistrum.
Nunc Olynthio non idem juris est. Post hæc concilium
dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem
cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam sævitiam Re-
gi approbarent, excruciatos necaverunt. Callisthe-
nes quoque ante tortus interiit, initi consilio in ca-
put Regis innoxius, sed haudquaquam aulæ, & af-
fendantium accommodatus ingenio. Itaque nullus
cedes majorem apud Græcos Alexandro excitavit in-
vidiam, quam quod prædictum optimis moribus,
artibusque, à quo revocatus ad vitam erat, cùm
interfecto Clyto mori perseveraret, non tantum
occiderit, sed etiam torserit, indicata quidem cau-
sâ. Quam crudelitatem sera penitentia consecuta
est.

NOTAS.

Servis. Aios: pedagogos.

Qui mihi. Que no me precisan a usar con ellos de rigor.
Suæ servit causæ. Mira por, si y por su causa: la
defiende: hace su negocio.

Non in. No se ha de medir solamente, por lo que son
ellos, sino por lo que son sus subditos: no solo por
su proceder, sino tambien por el de los suyos.

Ubi verò. Pero cuando falta en ellos el respeto debido
a la Magestad.

Auro. Con vasijas de oro, siendo de oro el servicio
de mesa.

Apud

Apud me quidem. A lo menos yo: es mucha ver-
dad, que lo hago así.

Superbè. Tratados con soberanía, y arrogancia.

Si habere. Si queremos sea nuestra el Asia siempre, y
no de paso, ù mientras pasamos por ella.

Ut averfaret. Que no quisiere ser tenido por hijo de
Jupiter.

Luxuriaz. Dejandome llevar de la profanidad.

Eorum. De los Indios.

Cui uni. El que solo te tiene por hombre de valor, y
prendas.

Non idem. No debe gozar del mismo privilegio, y
gracia.

CAPITULO XIX.

PARTE ALEJANDRO PARA LA INDIA: DES-
cripción de sus tierras, ríos, animales, y
frutos.

SED, ne otium serendis rumoribus natum aleret,
in Indiam movit, semper bello, quam post
victoriam, clarior. India tota ferme spectat
Orientem, minus in latitudinem, quam rectâ re-
gione spatiofa. Que Austrum accipiunt, in altius
terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, mul-
tisque inclytis amnibus, Caucaso monte ortis, pla-
cidum per campos iter præbent. Indus gelidior est,
quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud
multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu ma-
ximus, à Meridianâ regione decurrit, magnorem
montium juga recto alveo stringit. In eum objectæ

rupes inclinant ad Orientem. Uterque Rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magnâ soli parte exsorbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines cum auget, Ganges decursurum in mare intercipit. Magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges alperum os influenti objicit, nec repercussæ aquæcedunt. Dyardenes mihius celeber auditu est, quia per ultima Indię currit. Cæterum non crocodilos modò, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curbatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amoibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum, quæ proprietaria sunt mari, Aquilones maximè deurunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitiora. Sed adeò in illâ plagâ mundus statas tem porum vices mutat, ut, cùm alia servore Solis exastuant, Indiam nives obruant, rursusque ubi cætera rigent, illic intolerandus aestus existat. Nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certè quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, hand secùs quam ceræ literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt. Animalia iusitata cæteris gentibus, nisi injecta. Eadem terra & rhinocerotas alit,

alit, non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa dominant: & viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni, modicoque lapsu segnes aquas ducant. Gemmas, margaritasque mare littoribus infundit. Neque alia illis major opulentie causa est, utique posteaquam vitorum commercium vulgavere in exteris gentes. Quippe estimantur purgamenta astuantis freti prelio, quod libido constituit.

NOTAS.

Minus. Menos ancha, que larga. La parte, que minra al medio dia, es montuosa.

Inclinant. Le hacen torcer.

Acesines. El río Acesines aumenta las aguas del Ganges, y se junta con este al ir a entrar el Acesines en el mar.

Os asperom. Una entrada mui dificultosa por las muchas peñas.

Carpitur. Le desangran.

Deurunt. Queman la tierra, haciendola esteril, y untrial.

Si los vientos Septentrionales. El Aquilon.

Nec cur. Y nadie ha sabido la causa, porque sucede esto asi.

Libri. Las cortezas mas tiernas, y delicadas de los arboles.

Nisi inventa. Si no se llevan de alli a otras partes.

Purgamenta. Las heces, que el mar inchado arroja. El mar en las crecientes arroja a la playa las conchas, de las cuales se sacan las perlas.

CAPITULO XX.

*DESCRIPCION DE LOS INDIOS, Y SUS
costumbres.*

SO Ngenia hominum, sicut ubique, apud illos quoque locorum situs format. Corpora usque pedes carbato velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent. Brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas, aut opes eminent. Capillum pectunt saepius, quam rident. Mentum semper intonsum est: reliquam oris cutem ad levitatem exsequant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificientiam appellant, supra omnium gentium virtutem. Cum Rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, eorumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus compleant. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro, & purpurâ carbasa, quæ induitus est. Lecticam sequuntur armati, corporisque custodes. Inter quos ramis aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; totas eas vitis auro celata percurrit. Aviumque, quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distingunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit, atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa vivario animalia inter vota, cantusque pellicum figere. Binum ciborum sagittæ sunt, quas emittunt majore nisu, quam

quam effectu. Quippe telum , cuius in levitate vis
 omnis est , inhabili pondere oneratur. Breviora iti-
 nera equo conficit. Longior ubi expeditio est , ele-
 phanti velunt currum: & tantarum belluarum cor-
 pora tora contegunt auro. Ac , ne quid perditis
 moribus , desit , lecticis aureis pellicum longus ordo
 sequitur. Separatum à Reginæ ordine agmen est ,
 iquatque luxuriā. Foeminæ epulas parant. Ab iis-
 sem vinum ministratur , cuius omnibus Indiis lar-
 gus est usus. Regem mero , somnoque sopitum in
 cubiculum pellices referunt , patrio carmine noctium
 invocantes Deos. Quis credat inter hæc vicia curam
 esse sapientiæ? Unum agreste , & horridum genus
 est , quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fa-
 vitia diem , pulchrum : & vivos se cremari jubent ,
 quibus aut segnis ætas , aut incommoda valetudo
 quod. Expectatam mortem pro dedecore vitæ habent.
 Nec ullus corporibus ; quæ senectus solvit , honos
 redditur. Inquinari putant ignem , nisi qui spirantes
 recipit. Illi , qui in urbibus publicis moribus de-
 gunt , siderum motus scitè spectare dicuntur , & fu-
 tura prædicere. Nec quemquam admovere lethi diem
 credunt , cui expectare interrito liceat. Deos pu-
 tant , quidquid colere cœperunt ; arbores maximè ,
 quas violare capitale est. Menses in quinos denos
 descripserunt dies. Anni plena spatia servant. Lu-
 næ cursu notant tempora , non ut plerique , cùm
 orbem fidus implevit , sed cùm se curvare cœpit
 in cornua. Et idcirco breviores habent menses , qui
 spatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt.
 Multa & alia traduntur , quibus morari ordinem
 rerum haud sanè operæ pretium videbatur

NOTAS.

Ingenia. La indole de los hombres corresponde al clima
y naturaleza de la tierra.

Auro colunt. Adornan de oro aquellos, que han
distinguir del Pueblo.

Exequant ad. La alisan. (tidas, tenui-

Distincta. Están recamados de oro, y purpura sus vestidos.

Vibariò. En montes, ó selvas cercadas, donde las crían.

Noctum Deos. El Erebo, y la Noche, cuyos hijos son
el Hado, el Sueño; las Parcas la Muerte &c. Cie-
do de nat. Deor.

Occupare. Matarse, anticipar la muerte natural en
cosa bonrosa.

Sene&tus solvit. Que muertos de viejos.

Spirantes. A los que viven aun, y están para espirar.

Nec quemquam. Y se persuaden, que los que se ma-
tan á si mismos, son los que no tienen valor, para
esperar la muerte.

Cùm orbem. No cuando es luna llena, sino quando
nace: en el nubilunio.

Qui. Los que cuentan los meses por la luna nueva.

CAPITULO XXI.

ENTREGANSE ALGUNOS REGULOS: ESCARA-
muza, en que vence Alejandro: es ligeramente
herido: destruye á sangre, y fuego
una Ciudad.

23 **I**Gitur Alejandro fines Indiæ ingresso, gentium
suarum Reguli occurserunt, imperata facturi,
illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse
memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem

famá
Rex b
ducibi
carrei
piaru
tencui
edere
ntai
gran
rehi
jo cut
amat
prælio
vener
mucitu
tracie
puam
moen
emni
tum
Terti
pit
Al
Junx
Solu
Se
DES
ja
N
fa.

famâ cognitos esse , iplum coram adesse , ceroique.
 lima Rex benignè exceptos sequi jussit , iisdem itinerum
 ducibus usurus. Cæterùm , cùm amplius nemo oc-
 baci curreret , Hephestionem , & Perdiccam cum co-
 pidiorum parte præmisit ad subigendos , qui aversa-
 tidae tentur Imperium : jussitque ad flumen Indum pro-
 ius vespere , & navigia facere , queis in ulteriora trans-
 rian. pitari posset exercitus. Illi , quia plura flumina su-
 n'son granda erant , sic junxere naves , ut solutæ plaustris
 Cie. tehi possent , rursusque conjungi. Post , se Crate-
 ral ei ro cum phalange jussò sequi , equitatum , ac levem
 amaturam eduxit. Eosque , qui occurrerunt , levi
 prælio in urbem proximam compulit. Iam super-
 venerat Craterus. Itaque , ut principiò terrorem
 irar. incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ ,
 ms. reccepit , ne cui parceretur , munimentis urbis ,
 para pum obsidebat , incensis. Cæterùm , dum obequitabat
 and mœnibus , sagittâ ictus est. Cepit tamen oppidum. Et
 va. omnibus incolis ejus trucidatis , etiam in tecta sævi-
 tum est.

NOTAS.

Tertium. El tercero hijo de Jupiter. Baco hijo de Ju-
 piter , y Semele. Hercules de Jupiter , y Alcmena.
 Alejandro de Jupiter , y Olympias.

Junxere. Armaron.

Solutæ. Desarmadas.

Se. A Alejandro.

CAPITULO XXII.

DESCRICCIÓN DE NISA: ENTREGASE A ALE-
 jandro: hace sacrificios al Dios Baco por diez días.

I Nde domitâ ignobili gente , ad Nysam urbem
 pervenit. Forte castris ante mœnia ipsa in syl-
 ves-

vestri loco positis, nocturnum frigus vehemen-
 tius, quam alias horrore corpora afficit. Oppo-
 tonumque remedium ignis oblatum est. Cæsis quip-
 pe sylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita, op-
 p danorum sepulchra comprehendit. Vetustâ cedro-
 facta erant. Conceptumque ignem latè fudere, do-
 nec omnia solo æquata sunt. Et ex urbe primùm
 canum latratus; deinde etiam hominum fremitus
 auditus est. Tum & oppidani hostem, & Mac-
 donas ipsos ad urbem venisse cognoscunt. Jamque
 Rex eduxerat copias, & mœnia obsidebat, cùm
 hostiam qui discrimin tentaverant, obruti talia
 sunt. Aliis ergo ditionem, aliis pugnam expe-
 riri placebat. Quorum dubitatione compertâ, cir-
 cumscideri tantum eos, & abstineri cædibus jussit.
 Tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se
 A Libero Patre conditos se esse dicebant. Et ve-
 ra hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis
 quem *Meron* incolæ appellabant. Inde Greci men-
 tiendi traxere licentiam, Jovis femine Liberum Pa-
 trem esse cœlatum. Rex, situ montis cognito ex in-
 colis, cum toto exercitu, præmissis commeatibus,
 verticem ejus ascendit. Multa hedera, vitisque to-
 to gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant
 Pomorum quoque varii, salubresque succi sunt, suâ
 sponte fortuitorum seminum fruges humore nu-
 triente. Lauri, baccæque, & multa in illis rupibus
 agrestis est sylva. Credo equidem non divino in-
 stinctu, sed lasciviâ esse proiectos, ut passim he-
 deræ, ac vitium folia decerperent, redimitique
 fronde toto nemore similes bacchantibus vagaren-
 tur. Vocibus ergo tot millium præsidem nemoris
 ejus

men ejus Deum adorantium juga montis , collesque re-
 pporsonabant , cùm orta licentia à paucis (ut ferè fit)
 quipia omnes se repente vulgasset. Quippe velut in me-
 i, opdiá pace , per herbas , congestamque frondem pro-
 cedrotraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non
 e, doversatus , largè ad epulas omnibus præbitis , per
 imùncem dies Libero Patri operatum habuit exerci-
 mitus. Quis neget , eximiam quoque gloriam sæpius
 Maceitunæ , quàm virtutis esse beneficium ? Quippe
 imque epulantes quidem , & sopitos mero aggredi au-
 , cumus est hostis , haud secus bacchantum , ululan-
 i telisumque fremitu perterritus , quàm si præpliantium
 expetamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano
 , ciuertentes temulentos , comedentesque protexit.
 jussit

NOTAS.

re se Hostium. *Algunos de los enemigos.*

it ve emine. *En la parte interior del muslo de Júpiter.*

ontis ed lascivia. Sino que les movio la gana de divertir-
 men- se , y meter bulla.

m Pa Operatum. *Sacrificando : ofreciendo sacrificios.*

CAPITULO XXIII.

INDUSTRIA DE ALEJANDRO , PARA DAR
 alcance à los Barbaros fugitivos , y sorprehender à
 otros : llega à Mazagas : descripción de
 esta Ciudad.

Hinc ad regionem , quæ Dædala vocatur , per-
 ventum est. Deseruerant incolæ sedes , & in
 avios , sylvestresque montes confugerant. Er-
 go Acadera transit , æquè vasta , & destituta in-
 co-

colentium fugâ. Itaque rationem belli necessitas mⁱ
tavit. Divisis enim copiis, pluribus simul locis a
ma ostendit: oppressisque, & qui non expectav-
rant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolomeu
plurimas urbes, Alexander maximas cepit. Rursum
que, quas distribuerat copias, junxit. Superato deinceps
de Coaspe amne, Cœnon in obsidione urbis opu-
lentę (Beziram incolæ vocant) reliquit: ipse ad
Mazagas venit, nuper Assacano (cuius Regnum
fuerat) demortuo, Regioni, urbique præterita ma-
ter ejus Cleophes. Triginta millia peditum tueban-
tur utbem non situ solum, sed etiam opere munitam.
Nam, quâ spectat Orientem, cingitur amne torren-
ti, qui præruptis utrimque rupibus aditum ad ur-
bem impedit. Ab Occidente, & à Meridie, vultus
de industriâ, rupes præaltas admolita natura estrin-
quas cavernę, & voragini longâ vetustate in altum
cavatae jacent, quâque desinunt, fossa ingentis ope-
ris objecta est. Triginta quinque stadia murus ur-
bem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora
crudo latere sunt structa: Lateri vinculum lapides
sunt, quos interposuere, ut duriori materiâ fragi-
lis incumberet, simulque terra humore diluta, os
tamen universa consideret, interpositę erant trabes
validae, quibus injecta tabulata muros tegebant,
& pervios fecerant.

NOTAS.

Vasta. Desierta.

Et qui. Aun los que; los que estaban, y no estaban
ni prevenidos.

Admolita. Puso naturaleza como de industria.

Crudo. Por cocer. Adobes.

Interposuere. Mezclaron , para que mantubiesen las piedras la poca resistencia del barro , ò ladrillos: para que sostubiese la materia mas fuerte de las piedras la mas debil del barro.

Terra diluta aqua. Adobes.

CAPITULO XXIV.

*HERIDO ALEJANDRO DESDE EL MURO:
nca la Ciudad: lebanta maquinas: acobardanse los
sitiados, piden la paz, y la consiguen.*

*H*EC munimenta contemplantem Alexandrum, consiliique incertum (quia nec cavernas , nisi aggere , poterat implere , nec tormenta (er muris admovere) quidam è muro sagittâ per-
fusit. Forte in suram incidit telum , cuius spiculo vullo admoveri equum jussit : quo vectus , ne ob-
gato quidem vulnere , haud segnius destinata exe-
quebatur. Cæterum , cùm crus saucium penderet ,
et cruento siccato frigescens vulnus aggravaret do-
rem , dixisse fertur : Se quidem fovi filium dici , sed
temporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit
in castra , quam cuncta perspexit , & quæ fieri vel-
let , edixit. Ergo , sicut imperatum erat , alii ex-
ta urbem testa demoliebantur , ingentemque vim
materię faciendo aggeri detrahebant ; alii magna-
tum arborum stipites cumulis , ac moles faxorum
in cavernas dejiciebant. Jamque agger cœquaverat
summe fastigium terræ. Itaque tarres erigebantur ,
qua opera ingenti militum ardore intra nonum
di-

diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex, nondum obductâ vulneri cicatrice, processit. Laudatisq; militibus, ad moveri machinas iussit, è quibusq; gens vis telorum in propugnatores effusa est. Principiù rudes talium operum terrebant mobiles tunc ubres: tantasque moles nullâ ope, quæ cerneretur, adductas, Deorum nomine agi credebant. Pila quoque muralia, & excusas tormentis prægraves hastas, uegabant convenire mortalibus. Itaque despiciatâ urbis tutelâ, concessere in arcem. Inde, quoniam nihil obsessis præter ditionem placebat Legatus d Regem descenderunt, veniam petituri. Quâ imperiorum tratâ, Regina cum magno nobilium fœminarum cupa grege aureis pateris vina libantium processit. Ipse, cogenibus Regis parvo filio admoto, non venierat modò, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit decus: p Quippe appellata est Regina. Et credidere quidam plus formæ, quam miserationi datum. Puer, quoniam o que certè, posteà ex eâ utcumque genito, Alexander dro nomen fuit.

NOTAS.

Ne obligato. Sin dár lugar à que le atasen la herida. Extra urbem. Las casas, que habia fuera de la Ciudad. Detrahebant. Sacaban de estas casas. Cumulis. En montones.

Adductas. Estaban ocultas las ruedas en la parte interior de la Machina.

Pila muralia. Lanzas, de que usaron los Romanos, cuio yerro pesaba nueve onzas.

Negabant. Decian, que era cosa mas que humana: no creian que pudiesen unos puros hombres.

CAPITULO XXV.

RETIRANSE LOS BARBAROS A AORNON : DES-
es tu cubrese esta piedra : pretende en vano conquistar-
ur, a la Alejandro.

Huc Polypercon ad urbem Noram cum exer-
es ha- citu missus , inconditos oppidanos prælio
despo- vicit , intra munimenta compulsos secutus ,
: quinem in deditonem redegit. Multa ignobilia op-
eratia deserta à suis venere in Regis potestatem.
imperiorum incolæ armati , Petram Aornim nomine
inanuaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsecsam
it. Ipse , terræque motu coactum absistere , fama vul-
veniuerat. Inopem consilii Alexandrum , quia undi-
decus præceps , & arrupta rupes erat , senior qui-
uidam peritus locorum cum duobus filiis adiit , si pre-
quodm operi esset , aditum se monstraturum esse pro-
alexandritens. Octoginta talenta constituit daturum Ale-
xander , & altero ex juvenibus obside recento , ip-
sum ad exequenda , quæ obtulerat , dimisit. Levi-
tatis armatis dux datus est Mullinus scriba Regis.
beridios enim circuitu , qui fallerent hostem , in sum-
miudum jugum placebat evadere. Petra non , ut ple-
lique modicis , ac mollibus clivis in sublime fasti-
num crescit , sed in metu maximè modum erecta
cuius ima spatiofiora sunt , altiora in arctius
coeunt , summa in acutum cacumen exurgunt. Ra-
mantes ejus Indus amais subit , præaltis utriusque , &
sporis ripis. Ab alterâ parte voragini , eluviesque
ruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat via ,
quam ut replerentur. Ad manum sylva erat , quam
Rex

Rex ita cædi jussit, ut nudi stipes jacerent
 Quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes
 Ipse primus truncam arborem jecit, clamorque ex-
 citus, index alacritatis, fecutus est; nullo den-
 tante munus, quod Rex occupasset. Intra se-
 mum diem cavernas expleverant, cum Rex sagin-
 rios, & Agrianos jubet per ardua niti. Juvenelius
 fortissimos ex suâ cohorte triginta delegit. Du-
 his dati sunt Charus, & Alexander, quem Re-
 nominis, quod sibi cum eo commune esset, admo-
 nuit. Ac primò, quia tam manifestum per-
 lum erat, ipsum Regem discrimen subire non
 placuit. Sed ut signum tubâ datum est, vir audi-
 ciæ promptæ, conversus ad corporis custodes, la-
 qui se jubet, primusque invadit in rupe. Nec deinde
 quisquam Macedonum substitit: relictisque fu-
 tionibus suâ sponte Regem sequebantur. Multorum
 miserabilis fuit casus, quos ex præruptâ rupe li-
 sos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum
 etiam non periclitantibus. Cum verò alieno exitio
 quid ipsis timendum foret, admonerentur, in me-
 tum misericordiâ versâ, non extinctos, sed semel
 ipsis deflebant. Et jam eò per ventum erat, unde
 sine pernicie, nisi viatores redire non possent, in
 gentia saxa in subeuntes provolventibus Barbaris
 qui percussi, instabili, & lubrico gradu præcipi-
 tes recidebant. Evaserant tamen Alexander, &
 Charius, quos cum triginta delectis præmisserat
 Rex; & jam pugnare cominus cœperant. Sed, cum
 supernè tela Barbari ingererent, sepiùs ipsi ferie-
 bantur, quam vulnerabant. Ergo Alexander & no-
 minis sui, & promissi memor, dum acrius, quam

entius dimicat, confosus undique obruitur. Quem
 ut Charus jacentem relpexit, ruere iu hostem, om-
 niū præter ultiōnē immemor, cœpit: multos-
 que hastā, quosdam gladio interemit. Sed, cum tot
 incesserent manus, super amici corpus pro-
 trahuit exānimis. Haud secūs, quām pār erat, promp-
 tissimorum juvēnum, ceterorumque mil̄ tum interi-
 n Re commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti
 admittit, quōd sensim, & intrepide le receperunt, &
 periculbari hostem depulisse contenti, non institere ce-
 re nob̄tibus. Cæterū Alexander, cūm statuisset desis-
 audire incepto, quippe nulla spes potiundæ Petρe of-
 fides, rebatur, tamen speciem ostendit in obsidione per-
 cderant. Nam & itinera obsideri jussit, & turres
 que suamoveri, & fatigatis alios succedere.

NOTAS.

guobilia. De poco nombre: desconocidas.
 gratium. Si te pagasen bien la diligencia.
 Circuito. Por rodeos, rodeando, para no ser vistos
 del enemigo.
 Modicis. No tiene las laderas cortas, y faciles: no
 son sus cordilleras de mucha espalda: no son faci-
 les de subir.
 Metæ. Maquina redonda, que termina en punta.
 Vir audaciæ. A'ejandro.
 Omnia. Sin pensar en otra cosa, que en vengarse
 Non institere. No perseguieron a los que se retiraban
 Speciem ostendit. Hizo del que.

CAPITULO XXVI.

*DETERMINA ALEJANDRO LEBANTAR EL SITIO;
baten los Barbaros: entra en Aornon: sacrificios
à los Dioses por la conquista.*

CUjus pertinaciâ cognitâ, Indi per biduum quidem, ac duas noctes, cum ostentatione non fiduciè modò, sed etiam victoriæ, epulati sunt, tympana suo moe pulsantes. Tertiâ verò nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri, ceterum ex totâ Petrâ faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscurâ nocte per invia saxa cursuris. Rex, Balacro, qui specularetur, præmisso, cognoscit Petram fugâ Indorum esse desertam. Tum dato signo, ut universi conclamarent, incompositè fugientibus metum incaussit. Multique, tanquam adesset hostis, per lublica saxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliquâ membrorum parte mulctati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis, quam hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis, & cultu Deûm satisfecit. Aræ in Petrâ locatae sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jusserat leviter armatos, et si promissis minorâ præstiterant, pretium cum fide redditum est Petræ, regionisque ei adjunctæ, Sosocosto tutela permissa.

NOTAS.

Integris. *Los que no habian recibido daño alguno.*
Ducibus. *A los guias.*

CAPITULO XXVII.

ITTO: PASA A EC BOLIMA, Y DE ALLI AL INDO,
ios salte al encuentro Omptas, y hace entrega de su
reino en manos de Alejandro.

qui- Nde processit Ecbolima. Et, cum angustias iti-
non neris obsideri viginti millibus armatorum ab
iunt, Eryce quodam comperisset, gravius agmen
nocte tercitus Coeno ducendum modicis itineribus tra-
, ca- didit. Ipse prægressus cum funditore, ac sagittario,
cen- deturbatis, qui obfederant saltum, sequentibus se
courà copiis viam fecit. Indè sive odio Ducis, sive gra-
qui- tiam victoris Regis inituri, Erycen fugientem adorti
In- interemerunt, caputque ejus, atque arma ad Ale-
versi xandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit,
a in- honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen In-
lu- dum sextis decimis castris pervenit, omniaque, ut
occisi- præceperat, ad trajiciendum præparata ab Hephaes-
tati, tione reperit. Regnabat in ea regione Omphis qui
dám parti quoque fuerat auctor dedendi Regnum Ale-
ciis, dro, & post mortem parentis Legatos miserat,
sunt qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an
su- privatum opperiri ejus adventum? permissoque,
no- ut regnaret, non tamen jus datum usurpare susti-
Pe- nouit. Is benignè quidem exceperat Hephestionem,
tela gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non
tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, nisi Regis
experiretur. Itaque venienti obviam cum armato
exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica
intervalla militum agmini immixti, procul castel-

Iorum fecerant speciem. Ac primò Alexander non socium, sed hostem adventare credebat. Jamque & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua jussérat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit, sive hostis, sive amicus occurseret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: cæterum sine interprete non poterat conscripsi-
mo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas Imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum, & Regnum permittere illi, quem sciret gloriae militan-
tem, nihil magis, quam famam timere perfidia.

NOTAS.

Cum funditore. Con la tropa, de arco, y onda. Privatum. De particular: como un particular, no co-
mo Rei.

Gratuitum ... admensis. Dando de valde.

Venienti. Salio al encuentro à Alejandro, que iba lle-
gando.

Fecerant speciem. Parecian desde lejos.

Militantem. Que no perdonaba à trabajo por adquirir
gloria.

Famam. La nota de no ser hombre de su palabra: de
ser tenido por infiel, y traidor.

CAPITULO XXVIII.

HACE OMPHUS MAGNIFICOS PRESENTES A
Alejandro , y este mayores à Omphis : sentimiento de
los Masedonios : libertad , que se tomó
Meleagro.

Lætus simplicitate Barbari Rex , & dexteram fidei suæ pignus dedit , & Regnum restituit . LVI elephanti erant , quos tradidit Alejandro , multaque pecora eximiæ magnitudinis , cau- tos ad tria millia , pretiosum in ea regione , accep- tunque animis regnantium , armentum . Quarenni Alejandro , plures agricultores haberet , an milites , cum duobus Regibus bellanti sibi , majore militum , quin aggressum manu opus esse respondit . Abisares , & Potus erant . Sed in Poro eminebat auctoritas . Utique ultra Hydaspen amnem regnabat . Et belli fortunam , quisquis arma inferret , experiri decre- verat . Omphis , permittente Alejandro , & Re- gium insigne sumpsit : & more gentis suæ , nomen quod patris fuerat , Taxilem appellavere popula- tes , sequente nomine Imperium , ita quemcumque transiret . Ergo , cum per triduum hospitaliter Ale- xandrum accepisset : quarto die , & quantum fru- menti copiis , quas Hephestion duxerat , prebi- tum à se esset , ostendit , & aureas coronas ipsi , amicisque omnibus , præter hæc signati argenti oc- toginta talenta dono dedit . Quâ benignitate ejus Alexander mirè latus , & quæ is dederat , remisit , & mille talenta ex prædâ , quam yerebat , adje-

cit, multaque convivalia ex auro, & argento va-
sa, plurimum Persicę vestis, triginta equos ex suis
cūm iūdem insignibus, queis assueverant, cūm ip-
sum veherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarum ob-
trinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit.
E quibus Meleager super cenam largiore vino ulus,
gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in Indiā
repetisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus,
quām egrè tulisset, quod Clytum ob linguæ tem-
ritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit,
invidos homines nibil aliud, quam ipsorum esse tor-
menta.

NOTAS.

Simplicitate. Gustando, y agradandose de la sencillez
de Omphis.

Patris. Que habia tenido su padre: con que se habia
llamado su padre.

Sequente. Siendo consiguiente el nombre de Tasiles al
ser Rei.

Convivalia. Vasos para los convites: vasos de mesa.

Quam ipsorum. Que de consumirse á si mismos: de
pudrirse las entrañas.

CAPITULO XXIX.

EMBAJADORES DE LOS ABISARES: CONSIGUEN
la paz: no quiere sugetarse Poro: descripcion
del ejercito deste gran Rei.

POstero die Legati Abisaræ adiere Regem. Om-
nia ditioni ejus, ita, ut mandatum erat,

permittebant, firmatâque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nō mainis sui famâ ratus ad deditonem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti Regnum suum præstare esset, sed armatus. Jam Hydaspen Alexander superare decreverat, cùm Barzaentes defectionis Arachosis auctor, vincitus, trintaque elephanti simul capti perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium; quippe plus in belluis, quam in exercitu spei, aut virium illis erat. Gamaxusque Rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se conjunxerat, vincitus adductus est. Igitur trasfugâ & Regulo in custodiam dato, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspen pervenit. In cuius ulteriore ripâ Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV elephantos objecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus CCC. & peditum XXX ferè millia: in quies erant sagittarii (sicut antè dictum est) gravioribus telis, quam ut aptè excuti possent. Ipsum vehebat elephantis super cæteras belluas eminens: armaque auro, & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solùm, sed etiam fluminis, quod transeundam erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffulum profundo alveo, & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercebat, sed

quasi in arctum coeuntibus ripis, torrens, & elsum ferebatur; occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis unde repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi, virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amans, capacia quidem bonæ spci pectora, & sèpè se experta improviso tamen pavore percusserant. Quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas Indi, & Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conferebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, summe experiebatur eventum.

NOTAS.

Ratus. Pensando Alejandro.

Ut. Es à saber, el estar pronto.

Corpus. El de el Rei Poro.

Et quanta. Y sabio en cuanto cabia en hombres tan salvajes.

Sed quasi. Sino que como si vinieran ajuntarse las riberas, y le estrechasen la madre, corre rapido, y con remolinos, y las aguas que en muchns partes se estrellan, daban a conocer, que habia ocultos bagios, y peñas.

Capacia. Habia acobardado repentinamente el corazon de los Macedonios aunque capaces de grandes cosas, aunque podian prometerse grandes cosas, y tener buenas esperanzas, y se conocian mui bien por la experientia, que de si mismos tenian.

CAPITULO XXX.

*TEMERIDAD DE SIMMACO , Y NICANOR:
estratagema de Alejandro.*

Æterum in Macedonum exercitu temeritate,
atque audaciâ insignes fuere Symmachus , &
Nicanor , nobiles juvenes , & perpetuâ partium
felicitate ad spernendum omne periculum accensi:
que s' ducibus , promptissimi juvenum lanceis mo-
dò armati tranavere in insulam , quam frequens
hostis tenebat , multosque Indorum nullâ re magis ,
quam audaciâ armati , interemerunt . Abire cum
gloriâ poterant , si unquam temeritas felix inver-
nit modum Sed , dum supervenientes contemp-
sim , & superbè quòque expectant , circumventi ab
his , qui occulti enataverant , eminùs obruti telis
sunt . Qui effugerant hostem , aut impetu amnis abla-
ui sunt , aut vorticibus impliciti . Eaque pugna
multum fiduciam Pori erexit , cuncta cernentis è
ripa . Alexander inops consilii tandem ad fallendum
hostem talem dolum intendit . Erat insula in flumi-
ne amplior cæteris , sylvestris eadem , & tegendis
indidus apta . Fossa quoque præalta , haud procul
è ripa , quam tenebat ipse , non pedites modò ,
sed etiam cum equis viros poterat abscondere . Ut
igitur à custodiâ hujus opportunitatis oculos hos-
tium averteret , Ptolemæum cum omnibus turmis
pœquitare jussit procul insulâ , & subinde Indos
clamore terrere , quasi flumen tranaturus foret .
Per complures dies Ptolemæus id fecit , eoque con-
fi.

filio Porum quoque agmen suum ei parti, quam si
 petere simulabat, coegit advertere. Jam extra con-
 pectum hostis insula erat. Alexander in diversa
 parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assue-
 tamque comitari ipsum cohortem ante id taber-
 naculum stare, & omnem apparatum Regiæ mag-
 nificentiæ hostium oculis de industria ostendi. At
 talum etiam æqualem sibi & haud disparem habitu-
 oris, & corporis, utique cum procul viseretur,
 veste Regiæ exornat, præbiturum speciem, ipsum
 Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transi-
 tu. Hujus consilii effectum primò morata tempe-
 tas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos
 eventus vertente fortunā. Trajicere amnem cum
 ceteris copiis in regionem insulæ, de qua antè dic-
 tum est, parabat, averso hoste in eos, qui cum
 Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cum pro-
 cella imbre vix sub testis tolerabilem ostudit,
 obrutique milites nimbo in terram refugerunt,
 navigiis, ratibusque desertis. Sed tumultuantum
 tremitus, obstrepentibus ripis, ab hoste non po-
 terat audiri. Deinde momento temporis repressus
 est imber. Cæterum adeò spissæ intendere se nu-
 bes, ut conderent lucem, vixque colloquentium
 inter ipsos facies noscitareret. Terruisset alium
 obducta nox cœlo, cum ignoto amne nayan-
 dum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam
 cæci, atque improvidi, & ex periculo gloriam ac-
 cersentes petebant, occupante: obscuritatem, que
 ceteros terrebat, suam occasionem ratus, dato sig-
 no, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam,
 quā ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua
 erat

ent ab hostibus ripa, quę petebatur. Quippe ad-
hoc Porus Ptolemęum tantum intuebatur. Una er-
go navi, quām petræ fluctus illiserat, hærente,
terè evadunt. Armaque capere milites, & ire
in ordinem jussit.

NOTAS.

- At. Aut impetu. O los arrebató la corriente.
 - abitu. Induciam erexit. Dio nuevos animos, y mayores espe-
ranzas.
 - psum. Talem dolum intendit. Pensó este estratagema: dio
ansि. en este ardido.
 - npeſ. Adverteſe. Mover sus tropas ácia aquella parte.
 - onos. Custodia. Par esconder de la vista de los enemigos la
cum ventaja de este lugar.
 - : dic. Averſo. Divertido el enemigo, y haciendo frente á los.
 - pro. Ex periculo. Y buscando mayor gloria de su mayor pe-
ligrío.
 - udit. Ratus. Pensando Alejandro que era aquella ocasión.
 - runt. Tantum intuebatur. Tenía puesta toda su mira, y
tism cuidado.
-

CAPITULO XXXI.

DASE LA BATALLA: DISPOSICIONES DE PORO:
leve daño de ambas partes: nuevas providencias
de Poro: ordenes de Alejandro.

J Amque agmen in cornua divisum ipse ducebat,
que cùm Poro nuntiatur, armis virisque ripam ob-
fig. luteri, & rerum a deſſe diſcriben. Ac primò humani
2m, ingenii vitio, ſpei ſuæ indulgens, Abifarem belli
1em ſocium (& ita convenerat) adventare credebat.
erat

Mox liquidiore luce aperiente hostem, centun
quadrigas, & quatuor millia equitum venienti ag-
mini objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit,
Hages frater ipsius. Summa virium in curribus. Se-
nos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos
sagittarios ab utroque latere dicoitos, cæteri au-
rigæ erant haud sâne inermes. Quippe jacula com-
plura, ubi cominus præliandum erat, omissis ha-
benis, in hostem ingerebant. Cæterum vix ullus
usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut suprà
dictum est) imber violentius, quam alias fulus;
campos lubricos, & inequitabiles fecerat: grave-
que, & propemodum immobiles currus illuvie,
& voraginibus hærebant. Contra Alexander, expe-
dito, ac levi agmine strenue inventus est. Scythe
& Dahæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam
deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium
emisit. Jam undique pugna se moverat, cum si
qui currus agebant, illud ultimam auxilium suo-
rum rati, effussis habenis in medium discri-
men ruere cœperunt. Anceps id malum utrisque erat.
Nam & Macedonum pedites primo impetu obte-
rebantur, & per lubrica, atque invia immisi
currus excutiebant eos, à quibus regebantur.
Aliorum turbati equi non in voragini modo,
cunasque, sed etiam in amnem præcipitavere cur-
ricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetra-
vere ad Porum, acerrimè pugnam carentem. Is ut
dissipatos totâ acie currus vagari sine rectoribus
vidit, proximis amicorum distribuit elephantes.
Post eos posuerat pedites, ac sagittarios tympana
pulsare solitos. Id pro canta tubarum Indis erat:

et strepitū eorum movebantur, olim ad notum
 tum suum auribus mitigatis. Herculis simulacrum ag-
 ag-
 mini peditum præferebatur. Id maximum erat
 iste, bellantibus incitamentū : & deferrisse gestantes
 Se- militare flagitium habebatur. Capitis enim sanxe-
 luos aut pœnam ijs, qui ex acie non retulissent, me-
 au- n, quem ex illo hoste quondam conceperant,
 om- iam in religionem, venerationemque converto.
 ha- Macedonas non belluarum modò, sed etiam ip-
 llus Regis aspectus parumper inhibuit. Belluæ dis-
 iprà positæ inter armatos speciem turrium procul fece-
 ins; nt. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemo-
 ves- dum excesserat formam. Magnitudini Pori adjicere
 vie, idebatur bellua, quā vehebatur, tantum inter cæ-
 xpe- stas eminens, quantum alius ipse præstabat. Itaque
 the Alexander contemplatus & Regem, & agmen In-
 cam- orum : Tandem, inquit, par animo meo periculum vi-
 rum. Cum bestiæ simul, & cum egregiis viris res est.
 ji, cœvensque Cœnon : Cum ego, inquit, Ptolomæo, Per-
 uo- dicaque, & Hephaestione comitatus, in levum hostium
 nen- tenui impetum fecere, viderisque me in medio ardore cer-
 rat. taminis, ipse dextrum move, & turbatis signa infer.
 ce- Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, invebim-
 nissi- ii in medium aciem, & urgebitis frontem. Hastæ nos-
 cur. tre prælongæ, & validæ, non alias magis, quam ad-
 la- versus belluas, rectoresque earum usui esse poterunt. De-
 ur- turbate eos, qui vebuntur, & ipsas confodite. Anceps
 ra- gonus auxilii est, & in suos acrius furit. In hostem
 at- inim imperio, in suos pavore agitur.

NOTAS.

Spei sue. Fiandose de sus esperanzas: dando por hecho
 lo que esperaba.

Liquidio. Descubriendo luz mas clara al enemigo.
Pauci. Pocos carros rompiendo por medio de los enemigos bolvieron.

Nec strepitum. Ni alborotaba los elefantes el ruido de los tambores bechos ya sus oidos à su sonido.

Gestantes. A los que llevan el Idolos à Hercules.

Retulissent. El simulacro de Hercules.

Ex illo. De Hercules, que hizo su expedicion à la india;

Anceps. Son los elefantes defensa peligrosa, y bue-
ve con mas furia contra los suyos.

CAPITULO XXXII.

*INCLINASE LA VICTORIA ACIA ALEJANDRO
buelven à rebacerse los vencidos, y à retirarse
los vencedores : vence finalmente
Alejandro.*

62 **J**Amque (ut destinatum erat) invaserat ordines hostium , cùm Coenus ingenti vi in lèvum cornu invehitur. Phalanx quoque in medianis Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus quà equitem invehiri senserat , belluas agi jussit. Sed tardum , & penè immobile animal , equorum velocitatem æquare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus. Quippe longas , & pregraves , nisi priùs in terra statuerent arcum haud satis aptè , & commodè imponunt: tum humero lubricâ , & ob id impediente conatum , mōientes ictus , celeritate hostium occupabantur.

o spredo Regis imperio (quod ferè fit , ubi tur-
matis acrius metus , quam Dux imperare cœpit)
tumidem erant Imperatores , quot agmina erra-
bant. Alius jungere aciem , alias dividere , stare
quidam , & nonnulli circumvehi terga hostium ju-
abant. Nihil in medium consulebatur. Poros ta-
nus cum paucis , quibus metu potior fuerat pu-
lio , colligere dispersos , obvius hosti ire pergit ,
phantosque ante agmen suorum agi jubet Mag-
num belluæ injecere terrorem , insolitusque stridor
equos modò , tam pavidum ad omnia animalia
viros quoque , ordinesque turbaverat. Jam fu-
circunspiciebant locum paulò antè victores ,
Alexander Agrianos , & Thracas leviter ar-
garios , meliorem concursatione , quàm cominùs
alitatem , emisit in belluas. Ingentem ij vim telo-
rum injecere & elephantis , & regentibus eos.
balanx quoque instare constanter territis cœpit.
ad quidam avidiùs persequuti , belluas in semet
mitavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum ,
dineris , ut parciùs instarent , fuere documentum.
æcum recipue terribilis illa facies erat , cùm manu ar-
ediam virosque corriperent , & super se regentibus
oribus aderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium
t. Sed arc fugientium elephantos , in multum diei va-
m certamen extraxit , donec securibus (id nam-
1 qui genus auxiliī præparatum erat) pedes amputa-
s , & cuperunt. Copidas vocant gladios leviter cur-
cum falcibus similes , queis appetebant belluarum
anus. Nec quidquam inexpertum , non mortis
modò , sed etiam in ipsa morte novi supplicii ti-
cor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem
fa-

fatigati, suos impetu sternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obtereabantur. Itaque pecorum modo magis pavidi, quæm infesti ultra aciem exigeabantur; cùm Porus destitutus à pluribus, tela multò antè præparata, in circumfusos ex elephanto suo cœpit ingerere. Multisque eminos vulneratis, expositus ipse ad ictus undique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectora exceperat: multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa, quæm excussa tela mittebat. Nec segnius bellua instinctâ rabie nondum saucia invehebatur ordinibus, donec rector belluæ Regem conspexit fluentibus membris, omis-
sisque armis vix compotem mentis. Tam belluam in fugam concitat, sequente Alexandro. Sed equus ejus multis vulneribus confosus, deficiensque pro-
cubuit, posito magis Rege, quæm effuso. Itaque,
dum equum mutat, tardiùs inseguutus est.

NOTAS.

Molientes ictus. Haciendo la punteria: antes de dis-
parar.

Nihil in. Nada se hacia de comun acuerdo.

Meliorem. Mejores para las correrias, que para pie-
lear à pie firme.

Cùm manu Cuando agarraban con su trompa armas
y armados.

Novi. De algun nuevo tormento en la muerte que te-
mian les diesen estas irritadas fieras.

Ex gebantur. Echabanlos fuera del campo de bat-

Languidis. No tanto parecia que disparaba los dardos, como que los dejaba caer de sus manos debiles, y sin fuerzas.

Instinctâ rabie. Con la rabia instigada de su natural fieraça.

CAPITULO XXXIII.

NOBLES ACCIONES DE PORO: ES HECHO PRIMEROS: responde à Alejandro con grande entereza, y valor; honrale mucho Alejandro, y estiende sus dominios.

I Nterim frater Taxilis Regis Indorum præmis-
sus ab Alejandro, monere cœpit Porum: Ne
ultima experiri perseveraret, dederetque se victo-
ri. At ille quamquam exhaustæ erant vires, defi-
ciebatque sanguis, tamen ad notam vocem exci-
tatus: Agnosco, inquit, Taxilis fratrem, Imperii,
Regisque sui proditorem: & telum, quod unum
sorte non effuxerat, contorsit in eum, quod per
medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo
virtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed Ele-
phantus quoque, qui multa exceperat tela, defi-
ciebat. Itaque sistit fugam, peditemque sequenti
hosti objecit. Jam Alexander consecutus erat, &
pertinaciâ Pori cognitâ, vetabat resistentibus par-
ti. Ergo undique & in pedites, & in ipsum Porum
tela congesta sunt, queis tandem gravatus, labi ex-
celluâ cœpit. Indus, qui elephantum regebat, des-
tendere eum ratus, more solito elephantum pro-

cumbere jussit in genua. Qui ut se submisit, ceteri quoque (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res & Porum, & cæteros viatoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, intremptum esse credens, jussit, & qui detraherent loricam, vestemque; concurrere, cum bellua dominum tueri, & spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique obruitur, confossoque eo, in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos, non odio, sed miseratione commotus: *Quæ, malum, inquit, amentia te coagit, rerum meorum cognitâ famâ, belli fortunam experiri, cum Taxilis effet in deditos clementiae meæ tam propinquum tibi exemplum?* At ille, *Quoniam*, inquit, percontaris, respondebo è libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censem. Meas enim neveram vires, nondum expertus tuas. Fortiorem effe, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parvum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret: *Quod hic, inquit, dies tibi suader, quo expertus es, quam caduca felicitas effet.* Plus monendo profecit, quam si precatus esset. Quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac nec fortunâ quidem infractam, non misericordiâ modò, sed etiam honore excipere dignatus. Ægrum curavit haud siccus, quam si pro ipso pugnasset: confirmatum, contra spem omnium, amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore Regno, quam tenuit. Nec sane quidquam ingenium ejus solidius, haud constantius habuit, quam admirationem veræ laudis, & gloriæ. Simplicius

tamen famam aestimabat in hoste. Quippe à suis cre-
debat magnitudinem suam destrui posse, eamdem
clariorum fore, quod majores fuissent, quos ipse
viciasset.

NOTAS.

efluxerat. Tenia aun en sus manos: no habia dejado
caer.

Er. Peditemque. Y opuso sus infantes al enemigo, que
ve. iba à su alcance.

Me. Jussit in. Hizo se postrase.

mo. Confossoque. Y muerto el elefante.

ne. Que, malum. Que locura fue la tuya, noramala para
Ta. ella, que quisiste: que fueses tan loco, mal pecado,
uum que quisieses.

con. Sed ne. Pero no es poca honra mia, que no baia
o se. otro maior que yo, sino es tu.

min. Confirmatum. Convalecido ya.

eff. Nec sanè. Nada tubo à la verdad Alejandro mas fijo
felis en su corazon, ni le fue mas natural.

ipse. Simplicius. Hacia mas justicia en la gloria, y fama,
quod que se debia à sus enemigos, que à los Macedonios.





LIBER NONUS.

CAPITULO I.

*PREMIA ALEJANDRO A SUS SOLDADOS: FUN
da dos Ciudades: embajada de Abisares: respuesta
de Alejandro.*

34



Lexander tam memorabili victoria lx.
tus, quâ sibi Orientis fines apertos ivum,
esse censebat, Soli victimis cefis, se
milites quoque, quò promptioribus
animis reliqua belli munia obirent,
pro concione laudatos docuit: Quid celeb.
quid Indis virium fuisse, illà dimicatione prostra- ma.
tum, cæteram opimam prædam fore, celebratasque Mare.
opes in eâ regione eminere, quam peterent: proinde Materi
jam vilia, & absurda esse spolia de Persis: gemmis,
margaritisque, & auro, atque ebore Macedoniam,
Græciamque, non suas tantù n domos repleturum. Avi- Rarit
di milites & pecunię, & glorię, simul, quia nun- DESC
quam affirmatio ejus fecellerat eos, pollicentur su
operam. Dimissisque cum bona spe, navigia ædifi-
cari jubet, ut cum totam Asiam percurrisset, finem
terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in
proximis montibus erat. Quam cædere aggressi,
magnitudinis inusitatę reperere serpentes. Rhinoceros
mian

erotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant: ceterum hoc nomen belluis eis inditum à Græcis, sermonis ejus ignari aliud lingua suâ usurpat. Rex duabus urbibus conditis in iugâ fluminis, quod superaverant, ripâ, copiam Duces coronis, & mille aureis singulos dedit. Ceteris quoque proportione, aut gradu, quem in miliciâ obtinebat, aut navatæ operæ, honos abitus est. Abisares, qui prius quam cum Poro dicaretur, Legatos ad Alexandrum miserat, rursus illos misit, pollicentes omnia facturum, quæ imperasset, modò ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim ut fine Regio Imperio victorum, aut regnaturum esse capaces sum. Cui Alexander nuntiari jussit, si gravaretur ibus se venire, ipsum ad eum esse venturum.

NOTAS.

Celebratas. Y en aquella tierra, adonde iban, eran mas las riquezas; que lo que se ponderaba, y decia. Mare. Al mar, que pone fin à la tierra. Materia navalis. Madera para construir navios. Rarum. Que se halla en pocas partes.

CAPILULO II.

DESCRIPCION DE LO INTERIOR DE LA INDIA:
sugeta algunas Ciudades, y entregansele otras.

Hinc Poro, amneque superato, ad interiora Indiæ processit. Sylvæ erant propè in immensum spatiū diffusæ; procerisque: & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosæ. Plerique

que rami instar ingentium stipitum flexi in humum,
 rursus, quā se curvaverant, erigebantur, adeò, ut
 species esset non rami resurgentis, sed arboris ex
 suā radice generatæ. Cœli temperies salubris; quip-
 pe, & vim Solis umbrę levant, & aquę largę ma-
 nant è fontibus. Cæterūm hīc quoque serpentum
 magna vis erat, squamis fulgorem auri redentibus.
 Virus haud ullum magis noxium est. Quippe mor-
 sum præsens mois sequebatur, donec ab incolis re-
 medium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad
 flumen Hydraoten. Junctum erat flumini nemus
 opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumque
 pavonum multitudine frequens. Castris inde motis,
 oppidum haud procùl positum corona capit; ob-
 fidibusque acceptis, stipendum imponit. Ad mag-
 nam deinde (ut in ea regione) urbem pervenit, non
 muro solùm, sed etiam palude munitam. Cæterūm
 Barbari vehiculis inter se junctis dimicaturi occur-
 rerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant.
 Transfiebantque in vehicula strenuo saltu, cùm suc-
 currere laborantibus suis vellent. Ac primò insolitum
 genus pugnæ Macedonas terruit, cùm eminus
 vulnerarentur. Deinde spreto tam incondito agni-
 ne; ab utroque latere vehiculis circumfusi, repugna-
 tes fodere cœperunt. Et Rex vincula, queis conserta
 erant, jussit incidi, quò faciliùs singula circum-
 venientur. Itaque octingentis suorum amissis, in
 oppidum refugerunt. Postero die scalis undique
 admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas salu-
 ti fuit, qui cognito urbis excidio, paludem trans-
 vere, & in vicina oppida ingentem intulere terro-
 rem, invictum exercitum, & Deorum profecto, ad-

venisse, memorantes. Alexander, ad vastandam
regionem, Perdicca cum expeditâ manu mis-
so, partem copiarum Eumenit tradit, ut is quo-
que Barbaros ad deditonem compelleret. Ipse cæ-
teros ad urbem validam, in quam aliarum quóque
confugerant incolæ, duxit. Oppidani, missis, qui
Regem deprecarentur, nihilominus bellum para-
vunt. Quippe orta seditio in diversa consilia didu-
cerat vulgum. Alii omnia ditione potiora, qui-
am nullam opem in ipsâ esse ducebant. Sed, dum
shil in commune consultitur, qui ditioni immi-
ebant, apertis portis hostem recipiunt. Alexan-
der, quamquam belli auctoribus jure poterat iras-
cere, tamen omnibus veniâ datâ, & obsidibus accep-
tis, ad proximam deinde urbem castra movit. Ob-
nides ducebantur ante agmen: quos cùm è muris
rûm agnovissent, utpote gentis ejusdem, in colloquium
cur convocaverunt. Illi clementiam Regis, simulque
commemorando, ad ditionem eos compu-
re. Cæterasque urbes simili modo deditas in fidem
sollicitarcepit.

NOTAS.

Præsens. Repentina, luego al punto.

Tam incondito. Tan sin orden.

Fodere. A berir.

Seditio. Hizo una sedicion, el que fuesen mui varios,
y diversos los pareceres del vulgo.

In commune. De comun acuerdo, y para el comun.

Imminebant. Se inclinaban à entregarse.

CAPITULO III,

*COSTUMBRE DE LOS SOFITOS: TRAJE DE SU
Rei, y su entrega: perros notables en bacer presa:
entregase Felegas Rei.*

A6 **H**inc in Regnum Sophitis perventum est. Gens, ut Barbari; sapientia excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt, aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos insignes, aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeunt, non genere, ac nobilitate conjunctis, sed electâ corporum specie: quia eadem aestimatur in liberis. Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris, turribusque se armati ostendebant. Dubitabantque Macedones, deseruiscentne urbem incolæ, an fraude se occulerent: cum subito præfatâ portâ Rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro, purpuraque distincta, que etiam crura velabat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quoque, & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore, & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se liberosque, & gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum

videre feram, leonibus maximè infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximia magnitudinis jussit emitti, & quatuor omnino admoveri canes. Qui celeriter occupaverunt feam: cùm ex iis, qui assueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhærentis crus avelere, & quia non sequebatur, ferro amputare coœtit, nec sic quidem pertinaciâ viçtâ, rursus aliam partem secare instituit, & inde non segniùs inhærentem, ferro subinde cædebat. Ille in vulnere ferentes moribundus quoque fixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memorię proditum est. Evidem plura transcribo, quām credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo Regno, ad flumen Hypasin processit, Hephaestione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegeles erat gentis proximæ Rex, qui popularibus suis colere agros, ut assueverant, jussis, Alexandro cum dominis occurrit, nihil, quod imperaret, detrectans.

NOTAS.

Insignes. *Disformes*: contrabechos.

Uc sospes. *Que lo recibieſſe en buen hora*.

Cum ex his. *El regimen es este* cum unus (*un cazaror*) ex his, qui assueverant talibus ministeriis, coepit avellere crus canis inhærentis Leoni cum aliis. *Quando uno de los Monteros*, bechos à la caza tiró de una pierna à un perro, que con otros había hecho presa del león; y porque no soltaba, y le seguía, empezó à cortar etc.

Subducere. *Passar en blanco*: omitir.

CAPITULO IV.

INFORMASE ALEJANDRO DE COSAS PERTENECientes à su marcha : descripcion de los Gangaridas, y Prafios : no acierta á resolverse en lo que ha de hacer.

BIduum apud eum substitut Rex : tertio die am nem superare decreverat , transitu difficilem, non spatio solum aquarum , sed etiam saxis impeditam. Percontatus igitur Phegelem , quæ noscenda erant , undecim dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit : excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum : ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas , & Pharfafios ; eorumque Regem esse Agrammen , vigin ti millibus equitum , ducentisque peditum obsiden tem vias : ad hæc quadrigarum duo millia trahere , & præcipuum terrorem elephantos , quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur , an vera essent , quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis , & Regni haud falso ja ctari affirmat , Cæterum qui regnaret , non modo ignobilem esse , sed etiam ultimæ sortis : quippe patrem ejus tonforem vix diurno quæstu propulsantem famem , propter habitum haud indecerum , cordi fuisse Reginæ , ab eâ in propriorem ejus , qui tum regnasset , amicitiæ locum admotum , interfecto eo per insidias , sub specie tutelæ liberum ejus , invasisse Regnum , necatisque pueris , hunc qui nunc regnat , generasse , invisum , vilemque popularibus , magis pater-

ne fortunæ, quæm suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo Regis injecerat curam. Hostem, belluasque spernebat; situm locorum, & vim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum penè rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursùs avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ; nihil invium, nihil removum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Maledones tot emensi spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes, onusque prædâ, magis partâ fruivelle, quæm acquirendâ fatigari. Non idem sibi, militibus animi effet. Se totius orbis imperium mente complexum, Adhuc in operum suorum primordioflare, militem labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum differuit.

NOTAS.

Excipere. Se viene después à dár: siguese despues.

Quippe. Como quien tenia por padre à un Barbero, que apenas sacaba para comer con su trabajo.

In propriorem. A los mayores ascensos, y mas de su confianza.

Magis. Y que procedia mas como hijo de tan vil Padre, que como Rei.

Eruere. Buscar con diligencia.

Parta. Del butin, y despojo habido, que por haber.

Proximum. Como diese fin à las guerras, el mas

prob-

pronto, y primer fruto de ellas era el que les contentaba, ó deseaban mas.

Rationem. La fuerza de las razones, que acaba de proponerse.

CAPITULO V.

ORACION DE ALEJANDRO A SUS SOLDADOS, para animarlos à mayores empresas.

NON ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse jaætata. Sed non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamia campos, Tigrim, Ὡ Eufratrem, quorum alterum vadò transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero. Nostra quoque gloria, cùm sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis belluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cœtera auditu majora, quam vero, sustinere posse credebat? Olim berculè fugissemus ex Asia, si vos fabulae debellare potuissent. Creditisne elephontorum greges majores esse, quam usquam armentorum sunt? Cùm Ὡ rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficultius mitigetur. At qui eadem vanitas copias peditum, equitumque numeravit. Jam flumen quò latius fusum est, hoc placidius stagnat. Quippè angustis ripis coercita, Ὡ in artiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt: contra spatio alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum

iam est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita
 quantumcumque flumen intervenit, idem futurum dis-
 trimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera
 esse fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an
 multitudine hostium terret? Quod pertinet ad elephantos,
 praesens habemus exemplum: in suos vehementius, quam
 in nos incurrerunt. Tam vasta corpora securibus, fal-
 cibusque mutilata sunt. Quid autem interest, rotidem
 sint, quot Porus habuit, an tria millia, cum, uno, aut
 altero vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus?
 Deinde paucos quoque incommodè regunt: congregata verò
 tot millia ipsa se elident, ubi nec stare, nec fugere potue-
 rint inhabiles vastorum corporum moles. Evidem sic
 animalia ista contempsi, ut, cum haberem, ipse non
 opposuerim satis gnarus, plus suis, quam hostibus peri-
 culi inferre. At enim equitum, peditumque multitudo
 vos commovet. Cum paucis enim pugnare soliti estis, &
 nunc primum inconditam sustinebitis turbam: Testis ad-
 versus multitudinem invicti Macedonum roboris Grani-
 cus amnis, & Cilicia inundata cruento Persarum, &
 Arbelia, cuius campi devictorum à nobis ossibus strati
 sunt. Serò hostium legiones numerare coepistis, postea-
 quam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per
 Helleponsum navigaremus, de paucitate nostrâ cogi-
 tandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur: Bactriana
 auxilia præstò sunt: Dahæ, Segdianique inter nos mi-
 litant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestræ manus in-
 tueror: vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum,
 vadem, prædemque habeo. Quandiu vobiscum in acie
 fabo, nec meos, nec hostium exercitus numeraverso.
 Vos modò animos mihi plenos alacritatis, ac fiducia
 adhibebo. Non in limine operum, laborumque nostrorum,
 sed

sed in exitu stamus. Pervenimus ad Solis ortum, &
 Oceanum: nisi obstat ignavia, inde viatores, per domi-
 to fine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (qui
 pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam
 amittere ē manibus. Majora sunt periculis præmia. Di-
 ves eadem, & imbellis est regio. Itaque non tam ad
 gloriam vos duco, quād ad prædam. Digni estis, qui
 opes, quas illud mare littoribus invehit, referatis in
 patriam. Digni, qui nibil inexpertum, nibil metu omis-
 sum relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua bu-
 manum fastigium exceditis, perque & mea in vos, &
 in me vestra merita, quibus invicti contendimus, ore,
 quæsoque, ne humana rerum terminos adeuntem,
 alumnū, commilitone inque vestrum, ne dicam Re-
 gem, deseratis. Cetera vobis imperavi, hoc unum de-
 biturus sum. Et is vos rogo, qui nibil umquam vobis
 præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui sæpe
 aciem clypeo meo texi, ne infringere tis in manibus meis
 palmarum, quā Herculem, Liberumque Patrem, si in-
 vidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, &
 tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille cla-
 mor, alacritatis vestræ index? Ubi est ille meorum Ma-
 cedonum vulnus? Non agnosco vos, milites, nec agnosc
 videoꝝ à vobis. Surdas jamdudum aures pulso. Aver-
 sos animos, & infractos excitare conor. Cumque illi
 in terram demissis capitibus tacere perseverarent:
 Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod
 me ne intueri quidem vultis. In solitudine mibi video
 esse. Nemore respondet, nemo saltem negat. Quos alloquor?
 Quid autem postulo? vestram gloriam, & magnitudi-
 nem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen pau-
 lo ante vidi, contendentium, qui potissimum vulnera-

ti Regis corpus exciperent? Desertus, desitutus sum,
 hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Objic-
 ate me fluminibus, & belluis, & illis gentibus, qua-
 rum nomina horretis. Inveniam, qui desertum à
 vobis sequantur. Scythæ, Bactrianique erunt me-
 cum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori
 qui prestat, quād præcariò Imperatorem esse. Ite reduces
 in domos, ite deserto Rege ovantes. Ego bīc à vobis des-
 iurare vittoriae, aut honestæ morti locum inveniam. Nec
 sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Ex-
 pectabant, ut Duces, principesque ad Regem per-
 ferrent, vulneribus, & continuo labore militiæ
 fatigatos, non detrectare munia, sed sustinere non
 posse. Cæterū illi metu attoniti in terram ora
 desfixerant. Igitur primò fremitus suâ sponte, dein
 de gemitus quoque oritur, paulatimque liberiùs do-
 lor erigi cœpit, manantibus lacrymis; adeò ut Rex,
 ita in misericordiam versâ, nec ipse quidem, quam-
 quam cuperet, temperare oculis potuerit.

NOTAS.

Sed non. Pero no os causará novedad, sabeis, y co-
 noceis ya mui bien, cuan al aire ván sus mentiras.
 Ad liquidum. Como son: jamás llega a liquidar-
 se lo que por la fama se sabe.
 Vero. Que lo que hai en realidad de verdad.
 Ex sólido. Aun siendo sólida, y bien fundada.
 Ita. Y así sea grande, ó pequeña la madre del río, el
 mismo peligro ha de haber, al saltar en tierra.
 Cum paucis. Es ironia; como consta, por lo que luego dice.
 Amittere è manibus. Malograr: perder por su culpa.
 Alumnum. Llamabanse así, los que desde niños se cria-
 ban en el ejercito.

Imprudens. Inadvertidamente.

Contendentium. Que andaban en porsias, y disputai
sobre quienes babian de llevar.

CAPITULO VI.

*LAGRIMAS DE LOS MACEDONIOS: RESPUESTA
de Ceno: indignacion de Alejandro.*

TAndem universâ concione effusius flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, proprius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos est) hortari cæperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Coenus, Dii probibeant, inquit, à nobis impias mentes, Θ' profectò prohibent. Idem animus est tuus, qui fuit semper: ire, quò juss eris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si per severas, inermes quoque, Θ' nudi, Θ' exangues, utcumque tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed, si audi re vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultimâ expressas, præbe, quæso, proprias aures, imperium, atque auspicium tuum constantissime secutis, Θ', quocumquè pergis, secuturis. Viciisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modò, sed etiam milites. Quid. quid mortalitas capere poterat, implevimus. Emenis maria, terrasque, melius nobis, quam incolis omnia nota sunt. Penè in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem paras ire, Θ' Indiam queris, Indis quoque ignotam. Inter feras, serpentesque degentes erue re ex latebris, Θ' cubilibus suis expetis, ut plura, quam Sol vider, victoriâ lus tres. Digna prorsus cogitatio ani-

animo tuo, sed adiutor nostro. Virtus enim tua semper
 in incremento erit; nostra vis in fine jam est. In-
 ture corpora exanguia, tot perfusa vulneribus, tot ci-
 utricibus turpia. Jam tela bebetia sunt, jam arma de-
 ficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica sub-
 ubi non potest. In externum degeneravimus cultum.
 Quoto cuique lorica est? Quis equum habet? Fube que-
 ri, quādū multos servi ipsorum persecuti sint, quid cui-
 que superstit ex prædā. Omnia viatores, omnium in-
 ves sumus. Nec luxuriā laboramus, sed bello instru-
 menta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exer-
 citum nudum objicies belluis? Quarum ut multi iudinens
 augeant de industria Barbari, magnum tamen esse nu-
 merum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc pe-
 strare in Indiam certum est, regio à Meridie minus
 vasta est. Qua subiecta, licebit decurrere in illud ma-
 nus, quod rebus humanis terminum voluit esse natura.
 Cur circuitu petis gloriam, que ad manum posita est?
 Ille quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis errare, per-
 animus, quod tua fortuna dicit. Hæc tecum, quām
 te cum his loqui malui, non ut inirem circumstan-
 exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius,
 quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem
 rationi Cœnus imposuit, clamor undique cum
 doloratu oritur, Regem, Patrem, dominum, con-
 sis appellantium vocibus. Jamque & alii Duces,
 præcipueque seniores, queis ob ætatem & excusa-
 uo honestior erat, & auctoritas major, eadem pre-
 gabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec miti-
 gare poterat iratos. Itaque inops consilij desiliuit è
 tribunal, claudique Regiam iussit, omnibus, pre-
 ter assuetos, adire prohibitis.

Sed necessitate. fino dicha en fuerza de la neceſidad extrema , à que se vén reducidos.

Quidquid. Hemos hecho, cuanto cabe en puros hombres.

Jube quæri. Averiguese , à cuantos acompañan sus esclavos , cuantos son los que mantienen esclavos , y que les ha quedado del butin.

Ut. Aunque.

Certum est. Esta ya determinado , y resuelto.

Nisi mavis errare. A no ser que quieras ir torciendo de una en otra parte.

CAPITULO VII.

MEMORIA , QUE DEJO DE SI ALEJANDRO:
muerte de Ceno : nuevas reclutas , y Ciudades edi-
ficadas: reconcilia à dos Reies : embarcase.

28 **B**Iduum iræ datum est , tertio die processit. Erigique duodecim aras ex quadrato saxe , monumentum expeditionis suæ , munimenta quoque castrorum jussit extendi , cibiliaque amplioris formæ , quam pro corporum habitu , relinqui , ut speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens , quæ emensus erat , ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est. Cujus morte ingemuit Rex quidem , adjecit tamen : Propter paucos dies longam orationem eum exorsum , tamquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in aquâ classis , quam ædificari iusserat , stabat. Inter hæc Memnon ex Thraciâ in

supplementum equitum VI. millia , præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat , armaque viginti quinque millia auro , & argento cælata pertalerat : queis distributis vetera cremari jussit , mille navigiis aditurus Oceanum.) Discordes , & vetera odia retractantes Porum , & Taxilem Indiæ Reges , firmatâ per affinitatem gratiâ , reliquit in suis Regnis , summo in ædificandâ classe amborum studio usus . Oppida quoque duo condidit , quorum alterum Nicæam appellavit , alterum Bucephalon , equi , quem amiserat , memorię , ac nomini dedicans urbem . Elephantis deinde , & impedimentis terrâ sequi jussis , secundo anno defluxit , quingenta ferme stadia singulis diebus procedens , ut opportunis locis exponi subinde copia possent .

NOTAS.

Cubilia. Tiendas de campaña mayores de lo que perdía la disposición , y altura suya , para que hicieran maior concepto de lo que eran .

Retractantes. Que volvian à renovar odios , y especies antiguas .

Per affinitatem . Emparentandolos .

CAPITULO VIII.

DESCRIPCION DE LOS SABIOS: APODERASE
de algunas Ciudades: peligro , en que se vio Alejandro en el agua .

PErventum erat in regionem , in quâ Hydalges annis Acefini committitur . Hinc decurrit in

nes Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant, ægros relictos esse, cœpisse sedem, quam ipsi obtinebant Pelles ferarum præveste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hic exlensione facta, CCL. stadia processit. Depopulatusque regionem, oppidum caput ejus corona cœpit. XL. peditum millia alia gens in ripâ fluminis opposuerat, quæ amne supperato in fugam compulit, inclusisque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnâque vi defendantium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidiani, desperatâ salute, ignem subjecere tectis, se quoque, ac liberos, conjugesque incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes defendebant. Adeò etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in quâ praefidium dereliquit. Ipse navigio circumvectus est arcem. Quippe tria flumina tota India preter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspis confunditur. Ceterum amnium coitus maritimis similes fluctus movet. Multoque, ac turbido limo, quod aquarum concurru subinde turbatur, iter, quâ meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque, cum crebri fluctus se invehement, & navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nauæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapidâ celeritate fluminum occupantur In

oculis duo majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum & ipsa nequirent regi, in ripam tam
men innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos
vortices incidit, quibus intorta navis obliqua, &
gubernaculi impatiens agebatur. Jam vestem detra-
xerat corpori, projecturus semet in flumen, amici-
que, ut exciperent eum, haud procul nabant. Ap-
parebatque anceps periculum tam nataturi, quam
navigare perseverantis. Ergo ingenti certamine con-
citant remos, quantaque vis humana esse poterat,
adnota est, ut fluctus, qui se inchebant, ever-
berarentur. Findi crederes undas, & retrò gurgi-
tes cedere. Quibus tandem navis erepta, non ta-
men ripæ applicatur, sed in proximum vadum illi-
ditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo, aris
pro numero fluminum positis, sacrificioque facto,
triginta stadia processit.

NOTAS.

De exercitu. Dicen que sus mayores, y antepasados ha-
bían militado en el ejercito de Hercules; y dexados
alli por enfermos. (ra.)

Exencione. Habiendo desembarcado aqui, fue por tier-
Venierunt Vendieron los demas.

Circumvectus. Dio una vuelta por la plaza, para
reconocerla.

Applicant. Bañan con sus aguas las murallas.

Subducere. A llebarlos à tierra; pero no les daba lu-
gar el temor, y la rapidez de los dos ríos, para apro-
becharse de su trabajo.

Quibus. En los cuales dando vueltas la nave, y bol-
viendo el costado, perdido el governalle, ó no ri-
giendo el timon, zozobraba.

Anceps. Igual peligro.

Ut fluctus. Para cortar la fuerza de las olas, que se estrellaban contra la nave.

CAPITULO IX.

PASA AL EJANDRO A NUEVAS REGIONES:
alboroto de sus soldados: sosiegalos Alejandro, y
se ofrecen prontos à cuanto quisiere el Rei.

Fuga de los enemigos.

50Inde ventum est in regionem Oxydracarum, Mal-lorumque. Quos alias bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Novem milia juniorum peditum in armis erant, præter hos equum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improviso metu territi, rursus seditionis vocibus Regem incipare coeperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi exira sidera, & Solem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura subduxerit. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant, fugentque, quod præmium ipsos manere? Caliginem, ac tenetras, & perpetuum noctem profundo incubantem, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non suâ sed militum solicitudine anxius, concione advocatâ, docet:

Im-

Imbellis esse, quos metuant. Nihil deinde præter hæc gentes obflare, quominus terrarum spatio emensis, ad finem simul mundi, laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent: declinasse iter eò, ubi par gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceānum, jam perflare ad ipsos auram maris Ne inviderent sibi laudem, quam peteret, Herculis, & Liberi Patris terminos transiuro. Ipsos Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ datus. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quām principia majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium: Duceret Diis secundis, & æquaret gloriā, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit. Validissimè Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant; ducemque ex natione Oxidracarum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, latèque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit, clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Jam lux appetebat, cùm Rex fiducię, ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metu ne, an seditione obortā inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certè avios montes, & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persecutus, impedimenta cœpit.

NOTAS.

Integrum. De nuevo: una nueva guerra.

Transmittere. Dejar à un lado : ir à la otra parte de. Extra solem. Adonde no alumbraba , y se veia el Sol. Oculis. Porque estando siempre en tinieblas à falsa del Sol , no se podia ver.

Ut fundant. Y aun dado caso , que desbaratasen , y pusiesen en huida.

Profundo. En el mar.

Emoriens. Cansada ya : à punto de acabarse.

Cefisse. Que habia dejado él de pasar el Ganges por el temor , que tenian ellos.

Declinasse. Que habia torcido , y derigido su marcha ácia donde fuese.

Non remedia. No necesitan de otro remedio , que cortarlas al principio : basta una ligera providencia à un principio ligero , y de poca monta.

CAPITULO X.

ACCION TEMERARIA DE ALEJANDRO ; y peligro , en que se vé : es gravemente herido : venganse los Macedonios de la herida del Rei.

PErventum deinde est ad oppidum Oxydracarum , in quod plenique confugerant , haud mijore fiduciâ menium , quam armorum. Jam admovebat Rex , cum vates monere eum cœpit , ne committeret , aut certè differret obsidionem: vitę ejus periculum ostendi. Rex Demophonta (is namque vates erat) intuens : Si quis , inquit , te arti tuae intentum , & extra spectantem sic interpellat , non dubitem , quin incommodus , ac molestus videri tibi posse.

fit. Et, cùm ille ita prorsus futurum respondisset: Censeſne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quām Vātem superstitionē captum? Nec diutiū, quām respondit, moratus, admoveſi jubet ſcalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muci corona erat. Non pinnæ, ſicut alibi, fastigium ejus diſtinxerant, ſed perpetuā loricā obducta transitum ſepſerat. Itaque Rex hærebat magis, quām stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam ubique eminūs ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia ſupernè vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit. Quippe cernebant cunctatione ſuā dedi hostibus Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam, dum pro ſe quiske certat evadere, oneravere ſcalas: queis non sufficientibus, devoluti, unicam ſpem Regis ſefelletant. Stabat enim in conſpectu tanti exercitus, veſtut in ſolitudine deſtitutus. Jamque lævam, quā clypeum ad iectus circumferebat, laſſaverat, clamantibus amicis, ut ad ipſos deſiliret, ſtabantque excepturi, cùm ille rem ausus eſt incredibilem, atque inauditam, multòque magis ad famam temeritatis, quām gloriæ, inſignem. Namque in urbem hostium plenam præcipiti ſaltu ſemet ipſe immiſit, qūm vix ſperare poſſet, dimicantem certè, & non inultum eſſe moriturum. Quippe, antequam affurgeret, op̄imi poterat, & capi vivus. Sed forte ita libraverat corpus, ut ſe pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam. Et, ne circuiri poſſet, fortuna pro-viderat. Vetusta arbor haud procul muro ramos

maul-

multâ fronde vestitos, velut de industriâ Regem protegentes, objecerat. Hujus spatiose stipiti, ne corpus circuiri posset, applicuit, clypeo tela, quæ ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam, cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audiebat propius accedere. Missilia ramis plura, quam clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primùm celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honestè moriendum incitamentum. Sed, cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo, jam galeam saxa perfrerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptim, & incaute, qui proximi steterant, incurserunt. E quibus duos gladio ita cepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessandi eum animus fuit. Procul jacula, sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægrè jam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cibitorum sagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excusit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi decoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hostis latus subjecto mucrone hausit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus ceteris. Ille, ut, antequam ulte-

timus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est: & postea quām ad connitendum nihil supererat virium, dexterā im-
pendentes ramos complexus, tentabat assurgere.
Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in ge-
nua procumbit, manu provocans hostes, si quis
congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppi-
di partem, deturbatis propugnatoribus muri, ves-
tigia persequens Regis supervenit. Quo conspecto
Alexander jam non vitæ suæ, sed mortis solarium
supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus exce-
pit. Subit inde Timæus, & paulò post Leonatus:
huic Aristonius supervenit. Indi quoque, cùm intra
mœnia Regem esse comperissent, omissis cæte-
ris, illuc concurrerunt, urgebantque protegentes.
Ex quibus Timæus, multis adverlo corpore vulne-
ribus acceptis, egregiâque editâ pugnâ, cecidit.
Peucestes quoque tribus jaculis confossus, non se
tamen scuto, sed Regem tuebatur. Leonatus, dum
avidè ruentes Barbaros submovet, cervice gravi-
ter icta, semianimis procubuit ante Regis pedes.
Jam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat
clypeum. In Aristono spes ultima hæbebat. Hic quo-
que graviter tauius tantam vim hostium ultra susti-
nere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Re-
gem cecidisse, fama perlata est. Terruisselet alios,
quod illos incitavit. Namque periculi omnis im-
memores, dolabris perfregere murum, &, quā mo-
liti erant aditum, irrupere in urbem; Indosque
plures fugientes, quām congredi ausos, occiderunt.
Non senibus, non fœminis, non infantibus par-
titur. Quisquis occurreret, ab illo vulneratum Re-
gem

gem esse credebant. Tandemque internecione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnæ affuisse, auctor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ non refragaturus, abfuisse se, missum in expeditionem, memoriarum tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit.

NOTAS.

Siquis. Si al tiempo que dedicado à tu facultad, y observando las entrañas de los animales, alguno te interrumpiese, no hai duda que.

Non pinnæ. No habia almenas de trecho en trecho, sino que dando vuelta al muro un continuo cabillete embarazaba el ir por el.

Dimicantem. Que à lo menos moriria con las armas en la mano, y vendiendo cara su vida.

Ut se. Que quedò de pies, que caio de pies.

Gravia. Se le doblaban las rodillas entorpecidas, y sin fuerzas.

Ægrè jam. Apenas podia ya defenderse de rodillas.

Emicante. Saliendo.

Adeoque. Y tan debil, y sin fuerzas, que no las tubo, para sacar el dardo con su propria mano.

Nec sic. Y no pudiendo aun así lebantarse.

Vestigia. Siguiendo el camino, que habia por el muro.

Mortis. Para consuelo de su muerte, para tener algun alivio en aquella hora.

Scilicet. Que ciertamente no habia de negar lo que cedia en maior gloria sua.

Componentium. De los que componian los anales antiquos.

CAPITULO XI.

LLEGA ALEJANDRO A LOS ULTIMOS DE RESULTA de la herida: no bien convalecido se pone a vista de sus enemigos: llega a una region desierta, en que fija sus reales.

REge in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita, ne spiculum moveretur, abscedunt. Corpore deinde nudato, animadvertisunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secundo vulnus augerent. Cæterum, ne secantes profluviu[m] sanguinis occuparet, verebantur. Quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & solicitudine propemodum exanguem Rex conspexerat. Quid, inquit, quodve tempus expetas, & non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim? At Critobolus tandem vel finito, vel dissimulato metu hortari eum coepit, ut se continendum præberet, dum spiculum evelleret, etiam levem corporis motum noxiun fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continent, sic ut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur, patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare coepit, inquinque animo Rex, & caligine oculis offusæ, ve-

lu-

luti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiberent, clamor simul atque ploratus amicorum erit, Regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatim animum recepit, & circumstantes coepit agnoscere. Toto e^o die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus Regiam obfedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis ejus in castra retulerunt. Rex, septem diebus curato vulnere, nedum obducta cicatrice, cum audisset convaluisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus naviis junctis, statui in medium undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet periisse credentibus. Conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde anime defluxit, aliquantum intervalli à cetera classe præcipiens, ne quies corpori invalido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. Quarto, posteaquam navigare cooperat, die, pervenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento, & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad suam, & ad militum requiem.

NOTAS.

Ita ne. De suerte que no se llevo a mover la punta de la flecha.

Hemos inesse. Que tenia dientes la flecha.

Ne secantes. Temian el que al abrir la herida, saliese gran porcion, y copioso flujo de sangre.

Adactum. Estaba metido del todo.

Nihil. Que no eran menester razones, para que se mantubiese immobile.

Convaluisse. Que iba tomando cuerpo entre los Barbaros la noticia.

Precipiens. Delante de su armada por algun trecho.

Quarto. Quatro dias despues de haberse embarcado.

110 CAPITULO XII.

COSTUMBRE DE LOS MACEDONIOS, CUANDO el Rei estaba enfermo: súplica, que hace Cratero en nombre de sus amigos.

MOS erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante Prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubicalam ejus intrant. Ille sollicitus, ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum: Credisne, inquit, adventu magis hostium, ut jam in vallo confisterent, quam cura salutis tuæ, ut nunc est tibi vialis, nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impletat armis, virisque totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas belluas inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniam columen, ac fidus diurnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas tra-

be-

bere te in casum? Quis enim tibi superstes, aut optat esse, aut potest? Eò pervenimus, auspicium, atque Imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad Penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis Regno cum Dario dimicares, et si nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptæ esse te ad omnne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum, ac præmium; Secundis rebus amplior fructus est, Secundis adversis solatum majus. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat non tuorum modo militum, sed ullius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem norit? Horret animus cogitatione rei, quam paulò ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse injecturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Universos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare non potuit. Patere nos, queso, alio modo esse viles tibi. Quocumquè jussiris, ibimus. Obscura bella, Secundis ignobiles pugnas nobis depositimus: temetipsum ad ea serva, quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus: nec quidquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem fere Ptolemeus, & similia iis cæteri. Jamque confusis vocibus flentes eum orabant: Ut tandem exsatiatae laudi modum faceret, ac salutis sue, id est publicæ, parceret.

NOTAS.

Ut jam. Aunque se hubieran apoderado ya de nuestras trincheras.

Tam ayidé. Con tanto arrojo, y osadia.

Obli-

Oblitus. Sin tener presente el peligro manifiesto, à que
espone à tantos Macedonios.

Ad penates suos. A sus casas. Significa los Dioses do-
mesticos, y de aqui las casas.

Et si nemo. Aunque ninguno lo quisiese, no debia ad-
mirarse de tanta prontitud, y arrojo tuio à los maio-
res peligros, porque donde son iguales el peligro y
el premio que se espera, si se sale con felicidad, es mas
sazonado el fruto, y si desgraciadamente es por lo me-
nos motivo de maior consuelo. Pero comprar à costa
de tu vida y tu persona.

Persequi. Seguirte y acompañarte.

Luere id. Todos estamos pronoos à llevar la pena aun
por à quello, que no pudimos dejar de hacer.

Exsatiatæ. Pusiese termino, y moderase el deseo de mas
y mas gloria, aun despues de haber adquirido tanta.

CAPITULO XIII.

RESPUESTA BENIGNA DE ALEJANDRO à sus Capitanes.

Gusta erat Regi, pietas amicorum. Itaque sin-
gulos familiarius amplexus considere jubet,
altiusque sermone repetito, Vobis quidem,
inquit, ò fidissimi, piissimique civium, atque ami-
corum, grates ago, habeoque, non solum eo nomine,
quod hodie salutem meam vestrae præponitis, sed quod
à primordiis belli, nullum erga me benevolentie pig-
nui, atque indicium omisisti; adeò, ut confiendum

sit, nunquam mibi vitam meam fuisse tam cibaram,
 quam esse coepit, ut vobis diu frui possim. Ceterum
 non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori op-
 tant, Σ mea, qui quidem hanc benevolentiam vestram
 virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fru-
 ctum ex me, forsitan etiam perpetuum, percipere cu-
 picis: ego me metior non aetatis spatio, sed gloria. Li-
 cuit paternis opibus contento, intra Macedoniae termi-
 nos per otium corporis expectare obscuram, Σ ignobi-
 lem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata
 disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam assi-
 mantes saepe acerba mors occupat. Verum ego, qui
 non annos meos, sed victorias numero, si munera
 fortunae bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia
 Imperium, Graeciam teneo: Thraciam, Σ Illyrii
 subegi: Triballis, Medisque imperito: Asiam, qua
 Rubro mari alluitur, possideo. Jamque haud procul
 absus à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam,
 alium orbem aperire mibi statui. Ex Asia in Europe
 terminos momento unius horæ transivi. Victor utrius-
 que regionis post nonum Regni mei, post XXVIII aë-
 tatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me
 uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, Σ
 ubique pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me
 credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis, aperiam
 cunctis gentibus terras, quas natura longè submoverat.
 In his operibus extingui me, si fors ita feret, pulchrum est.
 Ea stirpe sum genitus, ut multam gloriam prius, quam
 longam vitam debeam optare. Obscero vos, cogitate,
 nos pervenisse in terras, quibus fæmina ob virtutem
 celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condi-
 dit? quas gentes rededit in potestate? quanta opera

molita eſt? Nondum fœminam æquavimus gloriæ, & jam nos laudis ſatietas caput? Dii faveant, majora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erunt, quæ nondum attingimus, ſi nihil parvum duxerimus, in quo magne gloriae locus eſt. Vos modò me ab inieſtinâ fraude, & domesticorum inſidiis præſtate ſecurum. Belli, Martisque diſcrimen impavidus ſubibo. Philippus in acie tutior, quam in theatro fuit. Hostium manus ſepe vitavit; fuorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus ſi reputaveritis, plures à suis, quam ab hoſte interemptos numerabitis. Ceterū, quoniam olim rei agitatae in animo meo, nunc promendæ occaſio oblata eſt, mibi maximus laborum, atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater imortalitati conſecretur, quandocunque exceſſerit vitæ. Hoc ſi liuerit, ipſe præſtabo: ſi me præceperit fatum, vobis mandaffe mementore. Ac tum quidem amicos dimiſit. Ceterū per complures dies ibi ſtativa habuit.

NOTAS.

Quam eſte. Como lo eſt, y ſerá desde ahora.

Ego me. Yo mido mi fortuna, y felicidad, no por los años de mi vida, ſino por la mucha gloria, y fama, que adquiera en ellos.

Licuit. Bien pude yo, contentandome con lo que me dejó mi Padre.

Acerba. Una muerte temprana, y antes de tiempo ſuele acabar con los que ponen ſu bienaventuranza en vivir mucho,

Excolenda. En no perder ocasion de aumentar mi gloria.

Ego vero. Por mi no ha de quedar, y ſea donde ſea

*la batalla bare cuenta que estoí de lante de todos
mando : enobleceré así.*

Femine. *De Semiramis.*

Quam in theatro. *Fue muerto en el teatro , à donde
babia ido para ver los juegos que habian de bacerse.*

CAPITULO XIV.

*REBELION DE LOS GRIEGOS CERCA DE LOS
Bactrianos.*

HECE dom in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias à Rege deducti ortâ inter ipsos seditione , defecerant non tam Alexandro infensi , quam metu supplicii. Quippe occisis quibusdam popularium , qui validiores erant , arma spectare cœperunt , & Bactriana arce , quæ casu negligentius asservata erat , occupatâ , Barbaros quòque in societatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum , qui Regis quòque nomen assumperat , non tam Imperii cupidine , quâm in patriam revertendi cum jis , qui auctaritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem , sed ob ænulationem infestus , comparavit insidias , invitatumque ad epulas , per Boxum quendam Maratianum in convivio occidit. Postero die concione advocatâ , Bicon ultrò insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis , & paulatim in plures cœpit manare sulpicio. Itaque Græci milites arma capiunt , occulti Biconem,

nem, si daretur occasio. Ceterum principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon presenti periculo ereptus, paulò post insidiatus auctori bus salutis suæ est. Cujus dolo cognito, & ipsum comprehendenterunt, & Boxum. Ceterum Boxum protinus placuit interfici, & conem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrust. Quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iussi erant, omisere; veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit. Dimitique eum jusserunt. Hoc modo pœnâ bis liberatus, cum ceteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hęc circa Bactra, & Scytharum terminos gesta.

NOTAS.

Arma spectare. A inclinarse à tomar las armas.

Forum. De los Griegos alhorotados, y rebeldes.

Paglatim. Poco à poco llegaron à sospechar lo mismo muchos.

Principes. Los mas principales de los Griegos.

Auctori bus. A estos mismos Griegos mas Principales.

CAPITULO XV.

DONES QUE EMBIAN A ALEJANDRO DOS REIES:
desafia un Madedonio à un Ateniense.

BY Nterim Regem duarum gentium (de quibus an-
tè dictum est) C Legati adeunt. Omnes cur-
ru vehebantur, eximiâ magnitudine corporum,
decoro habitu: lineaæ vester intextæ auro , pur-
purâque distinctæ. Ei se dedere ipsoæ , urbes , agros
que referabant: per tot ætates inviolatam libertatem,
illius primùm fidei , ditionique permissuros. Deos sibi
deditionis autores , non metum: quippe intactis viri-
bus jugum excipere Rex , concilio habito , dedi-
tos in fidem accipit , stipendio , quod Aracho siis
utraque natio pensitabat , imposito. Præterea duo
millia , & D equites imperati. Et omnia obedien-
ter a Barbaris fasta. Invitatis deinde ad epulas Le-
gatis gentium , Regulisque , exornari convivium
julsit. Centum aurei lecti modicis intervallis po-
siti erant. Lectis circumdederat aulæa , purpurâ,
auroque fulgentia ; quidquid aut apud Persas ve-
tere luxu , aut apud Macedonas novâ immuta-
tione corruptum erat , confusis utrinque gentis
vitiis in illo convivio ostendens. Intererat epulis
Dioxippus Atheniensis pugil nobilis , & ob exi-
miam virtutem virium jam Regi pernotus , & gra-
tus. Invidi , malignique increpabant per seria , &
ludum , saginati corporis sequi inutilem belluam : cum
ipsi prælium inirent , oleo madentem preparare ven-
trem epulis. Eadem igitur in convivio Horratas Ma-

ce-

edo jam temulentus exprobrare ei cœpit , & pos-
tulare , ut , si vir effet , postero die secum ferro decer-
ret , Regem tandem vel de suâ temeritate , vel de
illius ignaviâ judicaturum . Et à Dioxippo contem-
ptim militarem eludente ferociam , accepta con-
ditio est .

NOTAS.

Intactis. Teniendo aún enteras sus fuerzas.

Lectis ... aulæa , en lugar de Lectos aulæis . Cometese la figura hipalage .

Per seria & ludum . De burlas , y veras .

Oleo: Antiguamente los luchadores se untaban con aceite , para que deslizándose las manos , no pudiesen asirles .

De suâ. Si fuese vencido el Macedonio .

De illius. Si fuese vencido Dioxipo .

CAPITULO XVI.

*SALEN LOS DOS AL DESAFIO , Y VICTORIA
del Ateniense.*

AC postero die Rex , cùm etiam acriùs certamen exposcerent , quia deterrire non poterat , destinata exequi passus est . Ingens huc militum , inter quos erant Græci , qui Dioxippo studabant , convenerat multitudo . Makedo justa arma sumpserat , æreum clypeum , hastam , quam sarijam vocant lèvâ tenens , dexterâ lanceam ; gladioque cinctus , velut cum pluribus simul dimicaturus . Dioxippus oleo nitens , & coronatus , lèvâ puniceum amiculum , dextrâ validum , nodosum-

que stipitem preferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congregdi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius, eminè interfici posse, lanceam emisit, quam Dioxippus cùm exigua corporis declinatione vitasset, antequàm ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite medium fregit. Amissò utroque telo, Macedo gladium cœperat stringere: quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxippus arietavit in terram, ereptoque gladio, pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victimam, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modò, sed etiam Alexandro fuit, maximè, quia Barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse verebatur. Hinc ad criminatem invidorum adapertæ sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique, quasi amississent, quod amoverant, Regem adeunt. Sæpè minus est constantiæ in rubore, quàm in culpa. Conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et, cùm excelsisset convivio, literis conscriptis, quæ Regi redderentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, existimans indignationis esse, non poenitentię testem; utique, posteaquàm falsò insimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

NOTAS.

Deterre. Quitar selo de la cabeza: apartarles de su resolucion y empeño.

Stu-

Studebant. Favorecian: estaban de parte de Dioxipos
Justa. Armas correspondientes: iba bien armado:
Coronatus. Así salian los que habian conseguido antes
alguna victoria luchando en el teatro.

Et stipite. Y con su porra, ó clava la rompió por el
medio.

Pedibus. Y armandole una zancadilla, echó en tierra.

Intentans. Levantando la porra, para estrellar con
ella à Horratas, que estaba ya vencido.

Ex composito. De industria: mancomunados.

Sepe. Mas veces se turba un inocente vergonzoso, que
un culpado: mas disimula este que aquel. El mirarte
como à ladrón, no lo pudo sufrir Dioxipo.

Desperationi. Era mas argumento de su sentimiento,
yenojo, que de pesar, y arrepentimiento.

CAPITULO XVII.

PRESENTES, QUE LE HACEN UNOS EMBAJADORES: pasa à los Mallos, y Sabracas: descripción
destos: ponense en manos de
Alejandro.

Indorum Legati dimissi domos paucis post diebus cum donis revertuntur. CCC erant equi, MXXX. currus, quos quadrijugi equi ducebant, linea vestis aliquantum, mille scuta India, & ferri candidi talenta centum, leonesque rarae magnitudinis, & tigres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum, lacertarum quoque ingen-

gentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero dein de imperat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves. Et in fines Mallorum secundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. LX. millia peditum habebant, equitum VI. millia: has copias currus D. sequebantur. Tres Duces spectatos virtute bellicâ elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maximè in ripa habebant) ut videre totum amnem, quâ profici poterat, naviis constratum, & tot militum arma fulgentia, territi novâ facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsas, varieque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis prælium inituros. Navigia non posse numerari, quæ invictos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut Legatos mitterent, gentem dedituros.

NOTAS.

Candidi. *De finísimo acero.*

Dorsa. *Y conchas de tortugas.*

Constratum. *Lleno de navios.*

Furere. *Diciendo à voz en grito, que no sabian lo que se iban à hacer; que estaban locos pues iban à pelear con los mismos Dioses.*

CAPITULO XVIII.

*CONDENA A MUERTE A UN GOBERNADOR,
y absuelve à otro: bácese señor de
muchas naciones.*

H[ab]is in fidem acceptis, ad alias deinde gentes
quarto die pervenit. Nihilo plus animi his
fuit, quam ceteris fuerat. Itaque oppido
condito, quod *Alexandriam* appellari jussérat;
eorum, qui *Musicani* appellantur, intravit.
de Teriolte Satrapē, quem Paropamisadis præ-
cerat, ijsdem arguentibus, cogovit; multaque
parè, ac superbè fecisse convictum, interfici jus-
tū. Oxatres Prætor Bactrianorum non absolutus
sed etiam jure amplioris Imperii donatus
Finibus Musicānis deinde in deditio[n]em redac-
tū, urbi eorum præsidium imposuit. Inde Præstos,
ipsam Indiæ gentem, p[er]ventum est. Oxyca[n]us
ex erat, qui se munitæ urbi cum magnâ manu
popularium incluserat. Hanc Alexander, tertio
cooperat obsidere, expugnavit. Et Oxy-
ca[n]us, cùm in arcem confugisset, legatos de condi-
tione deditio[n]is misit ad Regem. Sed, antequam ad-
vent eum, duæ turres ingenti fragore prociderant,
per quarum ruinas Macedones evalere in arcem: quâ
captâ, Oxyca[n]us cum paucis repugnans occiditur.
Dirutâ igitur arce, & omnibus captiuis venundatis,
Regis fines ingressus est. Multisque oppidis in
idem acceptis, validissimam gentis urbem cuni-
culo cepit. Barbaris simile monstri visum est, ru-
di-

dibus militarium operum. Quippe in media ferme urbe è terra existebant, nullo suffossi specus ante vestigio facto. Octoginta millia Indorum in ea regione cèsâ, Clitarchus est auctor, multosque captivos sub coronâ venisse. Rursùs Musicanî defecrunt, ad quos opprimendos missus est Python. Qui captum Principem gentis, eundemque defectionis auctorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursùs amnem, in quo classem expectare se jussérat, repetit Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum, quâ iter in Regnum erat Sabi. Nuper se ille dediderat; sed Necc oppidanî detrectabant imperium, & clauerant a n portas. Quorum paucitate contémptâ, Rex D. Agrianos mœnia subire jussérat, & sensim rece-
dentes elicere extra muros hostem, sequuturum pro profectò, si fugere eos crederet. Agriani (sicut im-
peratum erat) lacesito hoste, subitò terga verte-
runt: quos Barbari effusè sequentes, in alios, in-
ter quos ipse Rex erat, incident. Renovato ergo
prælio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti cæ-
si sunt, mille capti, cæteri mœnibus urbis inclusi.

NOTAS.

Iisdem. Conoció de la causa acusandole los mismos Parapamanes.

Quippe in. Porque aparecian por debajo de tierra, en medio de la Ciudad, sin haberse descubierto antea señal alguna de la mina.

Sub coronâ. Fueron vendidos por esclavos.

Subire. De que se acercasen à las murallas.

CAPITULO XIX.

*WEREN LOS MACEDONIOS DE HERIDAS
que parecian ligeras: peligro, en que se vio Ptolemeo:
Qui sentimiento de todo el ejercito: sanale Alejandro
con una hierba, que vio en sueños.*

¶ Ed non, ut primâ specie lœta victoria, ita even-
die tu quoque fuit. Quippe Barbari veneno tin-
uerant gladios. Itaque faucii subinde expirabant.
Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat
medicis, cùm etiam leves plagæ insanabiles es-
sent. Barbari autem speraverant, incautum, & te-
merarium Regem excipi posse. Et fortè inter
imprimitissimos dimicans, intactus evalerat. Præ-
cipue Ptolemaeus lœvo humero leviter quidem sau-
cius, sed majore periculo, quam vulnere affictus,
Regis solitudinem in se converterat. Sanguine
conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse
credebant. Certè pellice ejus ortum constabat. Idem
corporis custos, promptissimusque bellator, & pa-
cis artibus, quam militiæ major, & clarior, mo-
dico, civilique cultu, liberalis in primis, ad tu-
que facilis, nihil ex fastu Regio assumpserat. Ob
hæc Regi, an popularibus charior esset, dubitari
poterat, tum certè primùm expertus suorum ani-
mos, adeò ut fortunam, in quam postea ascendit,
in illo periculo Macedones ominati esse videan-
tur. Quippe non levior illis Ptolomæi fuit cura,
quam Regis. Qui & prælio, & solitudine fati-
gatus cum Ptolomæo assideret, lectum, in quo
ipse

ipse acquiesceret, jussit inferri. In quem ut se
cepit, protinus altior insequutus est somnus. Ex
quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem
draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni
remedium esse monstrasset. Colorem quoque herbae
referebat; agnitus, si quis reperisset, affirmans.
Inventamque deinde, quippe à multis erat requi-
sita, vulneri imposuit. Protinusque dolore finito-
intra breve spatum cicatrix quoque obducta est.
Barbaros ut prima spes fefellerat, seipso, urbem-
que dediderunt. Hinc in proximam gentem Patha-
liam perventum est. Rex erat Mœris, qui urbe
desertâ, in montes profugerat. Itaque Alexander
oppido potitur, agrosque populatur. Magnæ inde
prædæ actæ sunt pecorum, armentorumque, mag-
na vis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis
amnis peritis, defluxit ad insulam medio fermè
alveo enatam.

NOTAS.

Tam strenuæ. Tan pronta, y repentina,
Excipi posse. Que podia ser herido.

Intactus. Habia salido libre, y sin herida alguna.
Sanguine. Era pariente suio.

Modico. Su modo de vivir era moderado, y vulgar.
Aditu. Y daba entrada à cualquiera. Hombre accesible.

Fortunam. La dignidad real, à que despues llegó.

Ducibus. Dejandose llevar de pilotos diestros.

Medio. Nacida en medio del rio.

CAPITULO XX.

NO HALLANDO PILOTOS, QUE GOBIERNEN
sus naves, se embarca sin ellos para el Oceano,
y llega à él.

Ibi diutiùs subsistere coactus, quia duces socor-
diùs asservati profugerant, misit, qui con-
quirerent alios: nec repertis, pervicax cupido
visendi Oceanum, adeundique terminos mundi
adegit sine regionis peritis, ut flumini ignoto caput
fluum, totque fortissimorum virorū salutem permit-
teret. Navigabant ergo omnium, per quæ fereban-
tur, ignari. Quantum inde abesset mare, quæ gentes
tolerent, quam placidum amnis os, quam patiens
longarum navium esset, anceps, & coeca aestima-
tio augurabatur. Unum erat temeritatis solarium,
perpetua felicitas. Jam CCCC stadia procerferant,
cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, &
aud procul videri sibi Oceanum abesse, indicant
Regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, incum-
berent remis. Adesse finem laboris omnium votis expeti-
un. Jam nihil gloriae deesse, nihil obstatre virtuti. Sine
allo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab
illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere.
Brevi incognita, nisi immortalibus, esse visuros. Pau-
cos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes
vagos exciperent, è quibus certiora nosci posse spe-
rabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes
repere. Qui interrogati, quam procul abesset
mare, responderunt: nullum ipsos mare ne fama qui-
dam accepisse, caterum tertio die perveniri posse ad
aquam

aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quòque die, quò propriùs spes admovebatur, crescebat ardor animorum. Tertio jam die mistum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amnis sitam evecti paulò lenius, quia cursus æstu reverberabatur, applicant classem, & ad commieatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris.

NOTAS.

Ignoto. Esponiendo su vida, y la de tantos valientes hombres en un río desconocido, y que no habian sondeado aún.

Ignari. Sin saber que tierras, ó lugares eran aquellos por donde pasaban.

Quàm patiens. De que bageles era capaz, solo lo sabian por congeturas poco ciertas, y mal fundadas.

Perpetua. La continua felicidad del Rei, y de ellos.

Brevis. Que en breve verian con sus ojos, lo que está solo patente à los Dioses.

Navigio.. Hizo desembarcar à algunos, para que tomasen lengua.

Nullum ipsos. Que ni aun de oidas sabian, que cosa era mar.

Leni. Con el flujo sosegado aun.

Tum aliam. Llevólos despues à una isla, que estaba dentro del mar; pero con mas lentitud, porque detenia el curso de la nave, y del río el flujo, ó la alta marea.

Securi. Bien descuidados de lo que les sucedió despues.

CA-

CAPITULO XXI.

*PELIGRO EN QUE SE VIERON LAS NAVES
del Rei en la alta marea.*

Tertia fermè hora erat, cùm statâ vice Oceanus exæstuans invehî coepit, & retrò fluo urgere. Quod primò coercitum, deinde vehementius pulsum, majore impetu adversum agebatur, quàm torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque, & ire Deum indicia cernere videbantur. Identidem intumescere mare, & in campos paulò antè siccis descendere superfusum. Jamque levatis navigiis, & totâ classe dispersâ, qui expositi erant, undique ad naves trepidi, & improviso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quòque tarda est. Hi contis navigia appellabant; hi, dum considerent, remos aptari prohibebant. Quidam enavigare properantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant, clauda & inhabilia navigia languide moliebantur. Aliæ navium inconsultè ruentes non receperant. Pariterque & multitudo, & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire jubentium; dissonæque voces nusquam idem, ac unum tendentium, non oculorum modò usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quòrum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis, imcompositisque servari. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi, & alii alio-

rum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur pupibus proræ: premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perbeniebar etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inunda- verat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis naviis, enare cœperunt. Dispersa classis partim in præaltâ aquâ stabat, quâ subsederant valles; partim in vado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ, cum subito novus, & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulò autè profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Stratierant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum, remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in nave subsistere audebat, identidem præsentibus graviora, quæ sequerentur, expectans. Vix, quæ perpetiebantur, videre ipsos posse credebant: in sicco naufragia, in amni mare. Nec finis majorum: quippe æstum paulò post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima sibimet ominabantur. Belluæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur.

NOTAS.

Quod. La cual corriente del río, contenida no mas al principio, impeliéndola despues con maior violencia la hizo retroceder con mayor impetu.

Igno-

ignota. No entendian nada los soldados de este flujo, y refujo del mar.

Levatis. Los que estaban en las orillas los cuales se iban lebantando mas conforme iba lebantandose la alta marea.

Properantes. Se daban priesa à remar, pero no esperando à los que juntamente y à una debian hacerlo, apenas podian mover los navios faltos de remos, y otros instrumentos.

Inconsulte. A los que se echaban de tropel en ellas Tendentium. Y unas voces opuestas, y que jamas pedian una misma cosa.

Abstergerique. Y arrozarse, y romperse unos remos con otros.

Acutiebantur. Las proas de los unos dahan contra las popas de los otros, y los que hacian daño en los que iban delante de si, lo recibian de los que iban de tras.

Iumulis. Descubriendose solo sobre el agua algunas alturas de tierra.

Præaltâ. En bastante fondo de agua, en la parte que habia cubierto el agua los valles, y estos estaban mas profundos.

Ucumque. Conforme à la maior, ó menor altura de aquella tierra, en que habia entrado el agua.

Reciprocare. Empezo la baja marea, el refujo.

Reddebatque. Y dejaba en seco las tierras, sumergidas antes por las aguas.

Destituta. Faltos de agua.

Quippe æstum. Porque no sabiendo, que al dia siguiente bolveria la alta marea.

Ultima. Y la muerte.

PROVIDENCIAS DE ALEJANDRO PARA ASEGURAR su armada: entra en el Oceano, y buelve despues à los suyos: embia, quienes averiguen las propiedades del Oceano.

JAmque nox appetebat, & regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat. Non tamen invictum animum curæ obruunt, quin totâ nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exæstuaræ sensissent, procederent. Navigia quoque lacerata refici, & everfa fluctibus erigi jubet, paratosque esse, & intentos, cum rursus mare terras inundasset. Totâ eâ nocte inter vigilias, adhortationesque consumptâ, celeriter equites ingenti cursu refugere. Et secutus est æstus. Qui primò, aquis leni tractu subeuntibus, caput levare navigia, mox totis campis inundans, etiam impulit classem: plausque militum, nauticorumque insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, litoribus, ripisque resonabat. Unde tantum redisset subito mare? quò pridie refugisset? quenam esset ejusdem elementi natura, modò discors, modò imperio temporum obnoxia? mirabundi requirebant. Rex, cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post Solis ortum statum tempus esse, media nocte ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit, evectusque os ejus, CCCC. stadia processit in mare. Tandem voti sui compos, præsidibus & maris & locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit. Hinc adversum flumen subiit classis. Et altero die apulsa est haud procul lacu salso: cuius ignota natura plerosque decepit temerè ingressos aquam. Quippe scabiosæ

bies corpora invasit, & contagium morbi etiam
in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leo-
nito deinde præmisso, ut puteos foderet, quæ ter-
restri itinere ducturus exercitum videbatur (quip-
pe sicca erat regio) ipse cum copiis substitut, ver-
num tempus expectans. Interim urbes plerasque
condidit. Nearcho, atque Onescrito, nauticæ rei
peritis, imperavit, ut validissimas navium deduce-
rent in Oceanum, progresisque, quoad ruitò possent,
naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Es-
tate subire eos posse, cum reverti ad se vellent.

NOTAS.

In speculis. En la gavia, ó combes de atalaia.
Os amnis. La desembocadura del rio. Por donde en-
tra en el mar.

Modò. Ya apuesta, ya sujeta.

Post solis. Que el tiempo de la altamarea era despues
de amanecer; para prevenirse, y anticiparse al flujo
se hizo à la vela à la media noche, y entrando en
la desembocadura del rio.

Voti sui compos. Saliendo con su intento.

Præsidibus. A Neptuno, Glauco, Ino Ninfa, y Mel-
licerta su hijo Sc. vide Cic. quæst. 1. Tuscul.

Adversum flumen. Contra la corriente del rio: Rio
arriba; segundo amne es rio abajo, dejandose lle-
var de la corriente.

CAPITULO XXIII.

ENTREGANSELE VARIAS GENTES: FUNDA UNA
Ciudad: saquea los Indios: hambre de su ejercito.

J Amque mitigatâ hyeme, & navibus, quæ inuti-
les videbantur, crematis, terrâ ducebatur exer-

citum. Nonis castris in regionem Abaritarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem per ventum est. Liber hic populus, concilio habito, dedit se. Nec quidquam deditis præter commensus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flu men, *Arabon* incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horitas transfit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstionis tradidit: levem armaturam cum Ptolemeo, Leonatoque partitus est. Tria simul agmina popula bantur Indos: magnæque prædæ actæ sunt. Maritimis Ptolemæus; cæteros ipse Rex, & ab aliâ parte Leonatus urebant. In hâc quòque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimis Indos. Desertam, vastamque regionem latè tenent, ac ne cum finitimi quidem ullo commercii jure miscentur. Ip sa solitudo naturâ quòque immitia efferavit inge nia. Prominent ungues nunquam recisi, come hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria contis, & cæteris purgamentis maris struunt. Ferarum pelli bus tecti, piscibus Sole duratis, & majorum quòque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primò inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cæperunt, radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed, cùm hæc quòque alimenta defecerant, jumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant. Et, cùm deessent, quæ sarcinas veherent, spolia de hosti bus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio.

NOTAS.

Levem. *Los que iban armados à la ligera.*

Efferavit. *Los hace mas feroces de lo que fueran por su natural.*

Purgamentis. *Y con lo que arroja el mar à las plaias.*

Rimantes. *Buscando, y arrancando por todas partes.*

CAPITULO XXIV.

PESTE EN EL EGERCITO DE ALEJANDRO,
de que mueren muchos.

FAMEM deinde pestilentia sequuta est. Quippe in salubrium ciborum novi succi; ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos. Et nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi penè pluribus semivivis, quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant: quippe agmen raptim agebatur; tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos, ignotoque, ut allevarentur, orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentisque etiam ipsi facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordiâ in formidinem versâ. Illi relictæ Deos testes, sacra communia, Regisque implorabant opem. Cumque frustrâ surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos, & contubernales precabantur. Rex dolore umul, & pudore anxius, quia causa tante

cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthienorum Satrapen misit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre. Alios quòque finitimarum regionum Præfectos, certiores necessitatibus suæ fecit. Nec cestatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosię fines perducitur. Omnium rerum solo fertili regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret.

NOTAS.

Ad hoc. Ademas de esto el trabajo.

Raptim. A toda prisa.

Quantum. Cuanto camino pudiesen adelantar, dandose prisa.

Excipi. En que pudiesen ponerlos.

Sacra. El que profesaban una misma religien.

Parem exitum. Muerte semejante à la juia.

Nec cestatum. No dejaron estos de hacerlo prontamente.

Vindicatus. Libre de la hambre.

CAPITULO XXV.

CARTAS DE LEONATO, Y CRATERO : RESARCE
Alejandro el daño que habia padecido su gente : à imitacion de Baco dispone un triunfo : muerte
de Astaspe.

HIC Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & CCCC equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratero quòque nuntius venit, Ozinem, Θ Zariaspen nobiles Persas defctionem molientes oppressos à se, in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namque Memnon Præfектus ejus nuper interierat morbo)

bo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat
strates gentis suspectus res novare voluisse, dum
in Indiâ Rex esset. Quem occurrentem, dissimu-
litâ irâ, comiter alloquitus, dum exploraret, quæ
delata erant, in eodem honore habuit. Cum In-
diæ Præfecti (sicut imperatum erat) equorum, ju-
mentorumque jugalium vim ingentem ex omni,
quæ sub Imperio erat, regione misserent, qui-
bus deerant impedimenta, restituit. Arma quò-
que ad pristinum refecta sunt cultum. Quippe
haud procul à Perside aberant, non pacatâ mo-
dò, sed etiam opulentâ. Igitur (ut suprà dictum
est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solùm,
quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam fa-
mam (sive illud triumphus fuit ab eo primum ins-
titutus, sive bacchantium lusus statuit imitari)
nimmo super humanum fastigium elato; vicos, per
quos iter erat, floribus, coronisque sterni jubet, limi-
nibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiae
magnitudinis vasa disponi, vehicula deinde constrata,
ut plures capere milites possent, in tabernaculorum
medum ornari, alia candidis velis, alia ueste pre-
tiosa. Primi ibant amici, & cohors Regia, variis
redimita floribus, coronisque Alibi tubicinum
cantus, alibi lyræ sonus audiebatur. Ibat in ve-
hiculis pro copia cujusque adornatis, commessa-
bundus exercitus, armis, quæ maximè decora-
erant, circumpendentibus. Ipsum, convivasque
currus vehebat, crateris aureis, ejusdemque ma-
terie ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per
dies septem bacchabundum agmen incessit, para-
ta præda, si quid victis saltē aduersus comedan-
tes

tes animi fuisset. Mille herculè , viri modò , & sobrii, septem dierum crapulâ graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna , quę rebus famam premiumque constituit , h̄ic quōque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens ætas , & posteritas deinde mirata est , per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos , Barbaris, quod temeritas erat , fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur. Quippe Satrapes Aspastes (de quo ante dictum est) interfici iussus est. Adeò nec luxuriæ quidquam crudelitas , nec crudelitati luxuria obstat.

NOTAS.

Dum in. *Mientras Alejandro habia estado en la India. Vim ingentem. Mucho numero : muchas bestias de carro.*

Deerant. *A los que les hacian falta , para llebar sus cargas.*

Sive illud. *O ya fuese que esto fue una especie de triunfo inventado por él.*

Sive. *O representacion de lo que se hace en las fiestas del Dios Baco.*

Pro copia. *Segun la posibilidad de cada uno.*

Parata præda. *Despojo , y victimas dispuestas , si bajaran tenido los vencidos algun animo.*

Mille. *Solo mil , con tal que fueran hombres , y estubieran sobre si.*



LIBER DECIMUS.

CAPITULO I.

*HACE ALEJANDRO JUSTICIA CONTRA
algunos Gobernadores suios, y contra seiscientos
ministros de sus injusticias.*



Isdem ferè diebus Cleander , & Sitalces , & cum Agathone Eracon superveniunt , qui Parmenionem iussu Regis occiderant : quinque milia peditum cum equitibus mille . Sed & accusatores eos è provinciâ , cui præfuerant , sequebantur . Nec tot facinora , quot admiserant , compensare poterant cædis perquam gratae Regi ministerio . Quippe cum omnia profana spoliaissent , ne sacrî quidem abstinuerant : virginesque , & principes fœminarum stupra perpeſſæ , corporum ludibria deflebant . Invisum Macedonum nomen avaritia eorum , ac libido Barbaris fecerat . Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor , qui nobilem virginem constupratam servo suo pellicem dederat . Plerique amicorum Alexandri , non tam criminum , quæ palam objiciebantur , atrocitatem , quam memoriam occisi per eos Parmenionis , quod tacit-

tacitum prodesse reis apud Regem poterat , intuebantur , læti recidisse iram in iræ ministros , nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diutinam. Rex , cognitâ causâ , pronuntiavit , ab accusatoribus unum , & id maximum crimen esse præteritum , desperationem salutis suæ . Nunquam enim talia ausuros , qui ipsum ex India sospitem aut optas- sent reverti , aut credidissent reversurum . Igitur hos quidem vinxit : DC autem militum , qui sævitæ eorum ministri fuerant , interfici jussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quòque , quos autores defectionis Persarum Craterus adduxerat.

NOTAS.

Quinque millia. Suplase el verbo adducebant , uero equivalente.

Tantum. En su corazon , y animo : en el interior.
Recidisse. Alegres de que fuesen el objeto de la indignacion de Alejandro aquellos de quienes se habia servido para satisfacer à su enojo.

Desperationem. El haber creido ellos que no bolveria vivo de la India.

CAPITULO II.

ADQUIERE ALEJANDRO MUCHAS NOTICIAS del Oceano , y de una de sus Islas : marchas ideadas de Alejandro per sujetar todo el mundo.

43 **H**AUD multò post Nearchus , & Onesicritus , quos longius in Oceanum procedere jusserrat , supervenerunt. Nuntiabant autem quedam audita , alia comperta. Insulam ostio amnis subjec-

jectam auro abundare , inopem equorum esse.
Singulos equos ab jis , qui ex continentia trajice-
re auderent , singulis talentis emi. Plenum esse
belloiarum mare , æstu secundo eas ferri , magna-
rum navium corpora æquantes, truci cantu deterri-
tas sequi classem , cum magno æquoris strepitu, ve-
lut demersa navigia , subisse aquas. Cætera inco-
lis crediderant : inter quæ Rubrum mare non à co-
lore undarum , ut plerique crederent , sed ab Ery-
thro Rege appellari. Esse haud procul à continen-
ti insulam palmetis frequentibus constitam , & in
medio ferè nemore columnam eminere , Erythri
Regis monumentum , literis gentis ejus scriptam.
Adjiciebant , navigia , quæ lixas , mercatoresque ve-
xissent , famam auri sequutis gubernatoribus , in
insulam esse transmissa , nec deinde ab jis postea
visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus , rur-
sùs eos terram legere jubet , donec ad Euphratem
appellerent classem , inde adverso amne Babylo-
nem subituros. Ipse animo infinita complexus , sta-
tuerat , omni ad Orientem maritimâ regione per-
domitâ , ex Syriâ petere Africam , Carthagini in-
fensus. Inde Numidię solitudinibus peragratiss , cur-
sum Gades dirigere (ibi nanque columnas Hercu-
lis esse , fama vulgaverat) Hispaniam deinde ,
quam Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant,
adire ; & prætervehi Alpes , Italiæque oram , una-
de in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopota-
miae Prætoribus imperavit , materiam in Libano mon-
te cæsâ , devectâque ad urbem Syriæ Tapsacum ,
ingentium carinas navium ponere , septiremes om-
nes esse , deducique Babylonem. Cypiorum Regi-
bus

bus imperatum, ut æs, stupamque, & vela præberent. Hæc agenti, Pori, & Taxilis Regum literæ traduntur, Abisarem morbo, Philippum Præfectum ipsius ex vulnere interiisse, oppressosque, qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmouem. Dux erat Thracum. Abisaris Regnum filio ejus attribuit.

NOTAS.

Subjectam. Que estaba à la desembocadura del río Indo. Fruci. Que espantadas con voces descompasadas, y balaridos para que no siguiesen el navio, se habian zbulido.

In insulam. Habian aportado à la Isla, sin que los baliuiesen despues ha ver.

Legere terram. Ir costeando hasta la boca del Eufrates, y que de allí río arriba fuesen à Babilonia.

CAPITULO III.

*PRESENTES, QUE HACE ORSINO A ALEJANDRO
y sus amigos: es inicuamente acusado
y muerto.*

*S*o **V**Entum est deinde Pasargadas. Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat, nobilitate, ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebatur à Cyro quondam Rege Persarum. Opes & à majoribus traditas habebat, & ipse longa Imperii possessione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis donis, non ipsi modò ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges

lequebantur, currusque argento, & auro adorna-
 ti, pretiosa supellex, nobiles gemmæ, aurea mag-
 ni ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signa-
 i argenti talentum quatuor millia. Ceterum tan-
 ta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam,
 cum omnes amicos Regis donis super ipsorum
 vota coluisse, Bagoæ spadoni, qui Alexandrum
 obsequio corporis devinxerat sibi, nullum hono-
 rem habuit. Admonitusque à quibusdam, quām
 Alexandro cordi esset, respondit: *amicos Regis,*
unscorta, se colere, nec moris esse Persis, mares du-
re qui stupro effeminarentur. His auditis, spado
 potentiam flagitio, & dedecore quæsitam, in ca-
 put nobilissimi, & insontis exercuit. Nanque gen-
 sis ejusdem levissimos falsis criminibus adstruxit, mo-
 ritos tum demùm ea deferre, cum ipse jussisset.
 Interim, quoties sine arbitris erat, credulas Re-
 gis aures implebat, dissimulans causam iræ, quòd
 gravior criminantis auctoritas esset. Nondum sus-
 pectus erat Orsines, jam tamen vilior. Reus enim
 a secreto agebatur, latentis periculi ignarus. Jam
 natura erant in perniciem innocentis mendacia,
 & fatum, cuius inebitabilis sors est, appetebat.
 Fortè enim sepulchrum Cyri Alexander jussit ape-
 tri, in quo erat conditum ejus corpus, cui dare
 solebat inferias. Auro, argentoque repletum esse
 rediderat. Quippe ita famâ Persæ vulgaverant. Se d-
 rater clypeum ejus putrem, & arcus duos Scy-
 aicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterum co-
 nona aureâ impositâ, amiculo, cui assueverat ipse,
 solium, in quo corpus jacebat, velavit; miratus
 tanti nominis Regem, tantis præditum opidus,
 hand

haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens. *Quid mirum*, inquit, *est*, *inanis sepulchra esse Regum*, cùm Satraparum dominus aurum inde egestum capere non possint? *Quod ad me attinet*, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impunè habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cùm hi, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum injectit. Quem Orsines intuens. *Audieram*, inquit, *in Asia olim regnasse fœminas*, *hoc vero novum est*, *regnare castratum*. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modò, sed eximiè quoque benignitatis in Regem.

NOTAS.

Donis super. *Habiéndoles regalado mas de lo que podian desear, y prometerse.*

Potentiam. *Se valio y uso de su mucho poder habido por malos medios contra Orsines hombre mui distinguido, è inocente.*

Levissimos. *Sobornó è instruió en falsos testimonios à los mas viles de su nacion.*

De ferre. *Avisados de que fuesen à hacer la acusacion, cuando.*

Nondum. *Nada sospechaba aún Alejandro de Orsines si bien no le estimaba ya tanto.*

Agebatur. Le acusaban como à reo , cuando el Rei estaba à solas.

Et fatum. Y habia llegado el dia de su muerte , de que ninguno puede verse libre.

Solum. Urna , ó caja , para poner en ella los difuntos.

Bustum. Sepulcro.

CAPITULO IV.

*MUERTE DE FRADATES: CRUELIDAD , Y VICIOS
de Alejandro : rebelion de casi toda la Tracia,
y parte de la Grecia : muere Harpalos
à traicion.*

Eodem tempore Phradates Regnum affectasse suspectus occiditur: Cœperat esse præceps ad representanda supplicia , idem ad deteriora credenda. Scilicet res secundæ valent commutare naturam , & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulò ante Lyncestem Alexandrum , delatum à duobus indicibus , damnare non sustinuerat , humiliores quoque reos , contra suam voluntatem , quia cæteris videbantur insontes , passus absolvì. Hostibus victis regna reduxerat. Ad ultimum à semetipso degeneravit usque adeò , ut adversus libidinem animi , arbitrio scorti aliis Regna daret , aliis adimeret vitam. Iisdem ferè diebus literas à Cœno accipit de rebus in Europâ gestis , dum ip' e Indiam subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus , dum expeditionem in Getas faceret , tempestatibus , procellisque subitò coortis , cum toto exercitu oppressus erat. Quâ

cogitâ clade, Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem compulerat. Amissâ propemodùm Thraciâ, nec Græcia quidem erat in fide. *** Igitur triginta navibus Sunium transmittunt. Promontorium est Atticæ terræ, undè portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Harpaloo, Atheniensibusque juxtâ infestus, classem parari jubet. Athenas protinus petiturus. Quod consilium dum agitat, clam literæ ei redduntur. Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliaffe sibi principum animos, mox concilio plebis habito, jussum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, à quibus interceptum, & trucidatum à quodam vitatore per infidias.

NOTAS.

Cœperunt. Era ya precipitado Alejandro en castigar, y en echarlo todo à la peor parte, y dar asenso siempre à lo peor.

Et raro. Y es mui raro el hombre, que sabe usar bien de su felicidad.

Hostibus. Habia conservado en sus reinos, y en la dignidad de Reies à los enemigos, que habia vencido.

Transmittunt. Pasaron en treintâ naves à Sanio Harpaloo; y los que llevaban à sueldo.

CAPITULO V.

ALTERANSE LOS ATENIENSES POR UN ORDEN del Rei: paga las deudas de su ejercito: embia à su patria à los Soldados mas viejos: quieren todos lo mismo, y se alborotan.

HIS latus in Europam trajiciendi consilium omissit. Sed exules, præter eos, qui civili san-

sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulsi erant, ius sit. Et Græci haud ausi imperium alpernari, quamquam solvendarum legum id principium esse censebant, bona quoque, quæ extarent, restituere damnatis. Solis Athenienses non suę modò, sed etiam publicæ vindices libertatis, colluvionem hominum, quia ægre ferebant, non Regio Imperio, sed legibus, moribusque patriis regi assueti, prohibuere finibus, omnia potius toleraturi, quam pørgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exili admittent. Alexander, senioribus militum in patriam remissis, tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asiam retineret, eligi jussit, existimans, modico exercitu contineri posse Asiam, quia pluribus locis præsidia dispositisset, nuperque conditas urbes, quas colonis replefset, res renovare cupientibus obstare. Ceterū, priusquam exceraret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æ alienum profiterentur. Grave plerisque esse compererat. Et, quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati, quò faciliùs ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraherant temporis. Et Rex satis gnarus, professioni gris pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris ponì jussit, & decem milia talentorum proferri. Tum demùm fide facta professi sunt. Nec amplius ex tantà pecuniâ, quam XXX. & C. talenta superfuere. Adeò illa exercitus, tot diuissimarum gentium vñctor, plus tamen victoriæ, quām præde deportavit ex Asiam. Ceterū, ut cognitum est,

est, alios remitti domum, alios retineri, perpetuam eum Regni sedem in Asiam habiturum rati, vecordes, & disciplinę militaris immemores, seditionis vocibus castra complent, Regemque ferocius, quam alias adorti, omnes simul missionem postulare coeperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemque capitum ostentantes. Nec aut Praefectorum castigatione, aut verecundiā Regis deterriti, tumultuoso clamore, & militari violentiā volentem loqui inhibebant, palam professi, nusquam inde, nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis, quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, expectabant.

NOTAS.

Solvendarum. De quitarles la libertad, y dejar sin fuerza sus leyes.

Quia ægrè. Porque se les hacia mui cuesta arriba el obedecer al orden de Alejandro.

Grave. Que se hallaban los mas con muchas deudas.

Quò faciliūs. Para poder distinguir así facilmente los prodigos, y cargados de deudas, de los moderados, y que no debian nada.

Professioni. Que no por tema, sino por verguenza dejaban de declarar, y confesar sus deudas.

Vecordes. Furiosos.

Verecundia. Ni conteniendoles el respeto debido al Rei. Inhibebant. No le querian dejar hablar.

CAPITULO VI.

REPRENDE ALEJANDRO A LOS SUIOS : QUE-
janse estos uniformemente del discurso del Rei.

Alle , Quid hæc , inquit , repens confernatio? Et iam procax , atque effusa licentia denuntiat? Eloqui timeo. Palam certè rupislis imperium , & precariò Rex sum , cui non alloquendi , non noscendi , monendique , aut intuendi vos jus reliquistis. Equidem cùm alios dimittere in patriam , alios micum pau- lò post deportare statuerim , tam illos acclamantes vi- deo , qui abituri sunt , quām vos , cum quibus præmis- so subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causâ idem omnium clamor est. Pervelim scire , utrum , qui discedunt , an qui retinentur , de me querantur? Cre- deres uno ore omnes substulisse clamorem : ita pa- riter ex totâ concione responsum est , Omnes queri. Tum ille , Non bercule , inquit , potest fieri , ut ad- ducar , querendi simul omnibus hanc causam esse , quam offenditis , in quā major pars exercitus non est , utpo- te cùm plures dimiserim , quām retenturus sum. Sub- est nimirūm altius malum , quod omnes avertit à me. Quando enim Regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos , sed est quidam in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi. Verūm ego tam furiosæ confarnationis oblitus , reme- dia insanabilibus conor adhibere. Omnem bercule spem , quam ex vobis conceperam , damno : nec ut cum mi- litibus meis (jam enim esse desistis) sed ut cum ingra- tissimis Civibus porrè agere decrevi. Secundis rebus ,

quæ circumflouunt vos, insanire cœpistis, obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo Digni herculè, qui in eodem consenescatis, quoniam facilius est vobis advesam, quām secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulò ante, & Persarum tributariis, Asia, & tot gentium spolia fastidio sunt. Modò sub Philippo seminudis, amicula ex purpurâ sordent: aurum, & argentum oculi ferre non possunt. Ligneæ enim vasæ desiderant, & ex cracibus scuta, rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, cùm omnis Regia supellex haud amplius, quām sexaginta talentorum esset, meorum mox operum fundamenta. Quibus tamen (abfit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui, Asia ne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserso, cùm pluribus vestrum defutarum viaticum fuerit, ni Æs alienum luissim, nempe ex Asiatica præda. Nec puder profundò ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos, conjugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis verò militibus cariturus sunt, pellicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus supereft, quod impenditur. Preinde, fugientibus me, pareant limites: facessite hinc oxyū. Ego cum Persis abeuntium terga tutahor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratissimi cives. Lati vos excipient parentes, liberique, sine vestro Rege redeuntes, obviam ibunt desertoribus, trans fugisque. Triumphabo meherculè de fugâ vestrâ, & ubicumque ero, expertam pœnas, hos, cùm quibus me relinquitis, colendo, præfem

frendo que *tobis*. Nam auem scietis, & quantum sine
Rege valeat exercitus, & quid opis in me uno sit. De-
siluit deinde frendens de tribunali, & in medium
armatorum agmen se immisit. Notatos quoque, qui
ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit,
nec ausos repugnare, tredecim asservandos custo-
dibus corporis tradidit.

NOTAS.

Quid hæc. Que quiere decir este alboroto repentino, y
essa desvergonzada, y desenfrenada libertad, que
ostomais?

Quid hoc est rei? Què es esto? Como es esto?

Uno ore omnes. Que todos à una.

Non hercule. No puedo ciertamente persuadirme, y
creer.

Utpote cum. Supuesto que.

Subest. Otra es la causa, y peor.

Destitutos. A sus amigos, y dueños desamparados de
los demás esclavos.

Omnem herculè. Ya no tengo confianza en vosotros
ni esperanza de vosotros.

Hoc cultu. En este estado os hallabais, cuando yo
tomé la Corona empeñada en quinientos talentos,
no teniendo el Erario sino sesenta, con los que di
principio, y (no es por alabarme, puedo decirlo
sin vanidad) me he hecho señor de casi todo el
mundo.

Nempè. Y esto de lo que he sacado de la Asia.

Profundo. Habiendo gastado en comer, y beber tanto
butin, y despojo de las naciones vencidas.

Nam coeterorum. Porque los demás han empeñado
sus armas, dándose priesa por la esperanza de bol-
verse.

In quod. Que aquellos , y aquellas , en quien lo gafan , y emplean .

Liberate. Quitoos de mis ojos : apartaos de mi.

Hos. Los Persas , y regimientos de naciones .

CAPITULO VII.

CASTIGA EL REI A ALGUNOS , SIN QUE AL-
guno ose oponersele : piden perdon los Macedonios ,
y el Rey no se lo dá .

QUIS crederet s̄avam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu , &c , cùm ad supplicium videret trahi , nihil ausos graviora , quām cæteros , * tam effusam anteà licentiam , atque seditionis militum violentiam ita compressam , ut non modò nullus ex omnibus irruenti Regi restiterit , verūm etiam cuncti pavore exanimati , attoniti similes , quid de ipsis quoque Rex statuendum censeret , suspensâ mente expectarent ? Itaque * five Regii nominis , quod gentes , quæ sub Regibus sunt , inter Deos colunt ; five propria ipsius veneratio , five fiducia tantâ vi exercentis imperium , conterruit eos : singulare certè ediderunt patientiæ exemplum . Adeòque non sunt accensi supplicio commilitonum , cùm sub noctem imperfectos esse nossent , ut nihil omiserint , quod singuli magis obedienter , ac piè facerent . Nam , cùm postero die prohibiti aditu venissent , Asiaticis modò militibus admisisis , lugubrem totis castris edidere

clat

clamorem, denuntiantes, protinus esse morituros, si Rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad omnia, quæ agitasset, animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet, Macedonibus intra castra cohibitis. Et, cùm frequentes coissent, adhibito interprete, talem orationem habuit.

NOTAS.

Sévam. Que aquella junta atrevida, è insolente.
 Inter Deos. Respetan como à Dioses à sus Reies
 Ipsiós. El respeto que tenian à Alejandro.
 Adeoque non. Y estubieron tan lejos de irritarse.

CAPITULO VIII.

ORACION DE ALEJANDRO A LOS PERSAS.

CUM ex Europâ trajicerem in Asiam, multas nobiles gentes magnam vim hominum Imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi farnæ. Sed ad illæ hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga Reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At herculè munia militiæ hoc animorum, corporumque robore impigrè toleratis. Et, cùm fortis viri sis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. Hoc ego nunc primùm profiteor, sed olim scio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis; obsequium verò, & patien-

chia imperii longè præstantior est, quam ceteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non designatus ex captivâ liberos tollere. Mox deinde, cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi: proximisque amicorum auctor fui ex captivis generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discriminem victi, & victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asiae, & Europæ unum, atque idem Regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Ejusdem juris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt.

NOTAS.

Sed ad illa. Pero à esto que yo esperé, y que creí, se añade tambien.

At herculè. Pero ciertamente que llevais las fatigas, que lleva de suyo la milicia con igual animo, que resistencia.

Hoc ego. Esta es la primera vez, que digo esto, pero ha mucho tiempo que lo sé.

Corpori immiscui. In corpore.

Obsequium. Aunque vuestra obediencia, y sujecion es maior, que la de los otros, y Macedonios.

Liberos tollere. Tener sucession.

Ut hoc. Para que por medio del vinculo del matrimonio.

Inveteravi. Hice que pasaren à ser usos recibidos las modas de los extrangeros.

Omnia eundem. Ya no os diferenciais de los Macedonios.

donios ni en el vestido , ni armas , ni costumbres ;
en nada os diferenciais ya Sc.

CAPITULO IX.

*HIA LA GUARDA DE SU PERSONA A LOS
Persas : arrepentimiento de sus soldados : perdonales
Alejandro : llama à Antipatro de la Macedonia,
y envia en su lugar à Cratero.*

*** „ **H**AC oratione habitâ, Persis corporis sui
48 „ custodiam credit, Persas satellites,
„ Persas apparitores fecit. Per quos
„ cùm Macedones , qui huic seditioni occasionem
„ dedissent , vincî ad supplicia traherentur , unum
„ ex iis , auctoritate , & ætate gravem , ad Re-
„ gem ita locutum ferunt. *** Quousque , inquit,
animo tuo , etiam per supplicia , & quidem externi
moris obsequeris ? Milites tui , cives tui , incognitâ cau-
sâ , captivis suis ducentibus , trahuntur ad pœnam . Si
mortem meruisse judicas , saltèm ministros suppli-
cii muta . Amico animo , si veri patiens fuisset , ad-
monebatur . Sed in rabiem ira pervenerat . Itaque
rursus (nam parumper , quibus imperatum erat ,
dubitaverant) mergi in amnem , sicut vincî erant ,
jussit . Nec hoc quidem supplicium seditionem mi-
litum movit . Namque copiarum Duces , atque ami-
cos ejus manipuli adeunnt , petentes : Ut , si quos
ad huc pristina noxa judicaret esse contactos , juberet
interfici , offerre se corpora iræ , trucidare . *** Post-
quam verò cognitum est , Persis Ducatus datos ,
Bar-

Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonica iis imposita nomina, se verò ignominiosè penitus rejectos esse, non jam amplius conceputum animi dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in Regiam facto, interiori duntaxat retentâ tunicâ, arma ante jauuam, pœnitentiæ signum, projecerunt, ac præ foribus stantes intromitti se, sibique ignosci suppliciter, atque flentes orabant, utque Rex suppliciis suis potius faturet se, quam contumeliis: ipsos, nisi veniâ impetratâ, non discessuros. Quæ cum Alexandro nuntiata essent, aperitis Regiæ foribus ad ipsos est egressus. Postquam verò ipsorum ejulatum, atque pœnitentiam, nec non miserandum, atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est. Eâque modestiâ, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modestè incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauctoravit, magnificentissime que donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum Macedoniæ Præfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes alsignari, coronatosque sedere jussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paterna contrahere stipendia voluit; Catero iis præposito, quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalîs, Thracibusque præesse jussit. Antipatrumque cum supplemento tyronum in Cateri locum vocavit.

NOTAS.

Quousquè. Hasta cuando ha de durar el dejarle llorar; y saciar tu rabia.

Manipuli. Acudian en cuadrillas, escuadras de soldados.

Postquam verò. Desde aqui hasta la muerte de Alejandro perecio, y echamos de menos la Historia de nuestro Autor; y Nosotros, por no privar à los letores de la mejor parte de la historiæ de Alejandro, nos conformamos, y ponemos aquí el suplemento que corre en las mas de las impresiones. (lacio.

Ducatus. Los oficios mas honrosos dentro, y fuera de Pasuret. Satisfaga antes à su justa indignacion, castigandolos, que tratandolos con tanta ignominia, y afrenta.

Etâque modestiâ. Y con estas humildes demonstraciones. Exauctoravit. Dio libertad à muchos soldados: dio la dimisoria, ó licencia, para bolverse à sus casas.

CAPITULO X.

DIFERENCIA ENTRE OLIMPIAS, Y ANTIPATRO:
pasa Alejandro à Ebatana: muerte de Hefestion:
sentimiento de Alejandro: entra en Babilonia
con presagios de alguna desgracia.

JAM pridem quidem Alejandro literæ & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipsos similitatem percepérat. Mater Antipatrum affectati Regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa præter ipsius decorum gerere scripserat. Itaque evocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Mediae profectus, Regni necessaria dispositus: spectacula denuò, & solemnes indixit dies. Illis fortè diebus Hephaestion, quem Rex uni-

unicè, ac fratri loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore multa, quæ Regiam majestatem minimè decerent, admississe dicitur. Miserum quippe medicum, tamquam in curando negligentior fuisset, suspendi jussit. Super amici corpus exanime ejulans procubuit; vixque inde ab amicis abstractus est. Diem, atque noctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minimè credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephaestioni, tamquam Heroi, sacrificari jussit. In funus, atque monumentum ei faciendum, plus, quam duodecim millia talentorum impensa sunt. Revertenti Babylonem Chaldaei Vates occurrerunt, monentes, ne Babylonem ingrederetur. Profectionem enim ejus per id tempus vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quod destinaverat ire, pergit. Nuntiabatur enim ei, Legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluxisse, ejusque adventum expectare. Adeò totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi, adularentur. Igitur tamquam conventum universi orbis actus, Babylonem pervenire festinabat. Quod cum venisset, Legatos omnes benignè suscepitos domum remisit.

NOTAS.

Præter ipsius. Que desdecian de una Reina, y Madre de Alejandro.

Velut destinato. Como si estubiese ya destinado para Rei suio.

Tamquam. Como para hacer allí cortes generales de todo el mundo.

CAPITULO XI.

DAN VENENO A ALEJANDRO EN UN COMBITE:
quiere matarse: entra à vérle su exercito , antes
de su muerte.

Iisdem ferè diebus convivium apud Thessalum Medium institutum est: ad quod Rex quoque cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto , repente velut telo confixus, ingemuit. Elatus è convivio semianimis , tanto dolore cruciatus est , ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis divulgarunt. Reverà autem insidiæ fuerunt , quarum inflamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro Filio , qui cum fratribus Philippo, & Jolla Regi ministrare solebat , dederat , præmonito eo , ne aliis , quam Theffallo , & fratribus crederet. Philippus itaque, & Jollas , potum Regis prægustare soliti, in aquâ frigidâ venenum habentes , eam prægustatę potionis Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur , idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, moesti sese in Regiam contulerunt , ut sibi Regis vivendi copia fieret , orantes. Atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt. ***

NOTAS.

Herculis. *El vaso consagrado à Hercules. Alii: habiendo bebido en honor de Hercules.*

Crederet. *No fíase de otros el secreto: no lo comunicase.*
Eam. *Echaron el agua fria en la bebida del Rei, que habian gustado ya.*

Desiderium. *El deseo, que tenian de vér à Alejandro.*

PROSIGUE LA HISTORIA DE CURCIO. DESPL.
dese Alejandro de su Egercito : ultimas dispositio-
ciones suias , y su muerte.

Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem
jam non Regem , sed funus ejus visentis exerci-
tus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat.
Quos ut Rex aspexit: *Invenietis, inquit, cùm excessero,*
dignum talibus viris Regem? Incredibile dictu , audi-
tuque , in eodem habitu corporis , in quem se com-
posuerat, cùm admissurus milites esset , durasse, do-
nec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est.
Dimissoque vulgo , velut omni vitæ debito libera-
tus , fatigata membra rejicit. Propiusque adire jus-
sis amicis (nam & vox deficere jam cœperat) detra-
ctum anulum digito Perdicæ tradidit , adjectis
mandatis , ut corpus suum ad Hammonem ferri ju-
beret. Quærentibusque his , cui relinquenter Reg-
num , respondit: *Ei , qui effet optimus: cœterūm præ-
videre jam se , ob id certamen magnos funebres ludos*
parari sibi. Rursus , Perdicca interrogante: *Quan-*
do cœlestes honores haberi sibi vellet , dixit: Tum velle,
cùm ipsi felices essent. Suprema hæc vox fuit Regis,
& paulò post extinguitur.

NOTAS.

Præbuere. Ofrecieron à la vista un egercito , que mi-
raba mas à su Rei muerto , que vivo.

Habitu. En la misma postura : De el modo mismo.
A toto ... ad ultimum. Todos uno a uno : desde el
primero hasta el ultimo.

Ob id certamen. Que por las diferencias , y alter-
caciones , que habria sobre su sucesor , se disponia
un

un teatro , en que se derramaria mucha sangre ;
muchas guerras civiles. Alude tambien à los especta-
culos de Gladiadores , que solian celebrar los Roma-
nos en las exequias de los grandes hombres.

CAPITULO XIII.

SENTIMIENTO UNIVERSAL EN LA MUERTE
de Alejandro , y demonstraciones de ello.

AC primò ploratu , lamentisque , & planctibus tota Regia personabat. Mox , velut in vasta solitudine , omnia tristi silentio muta torpebant , ad cogitationes , quid deinde futurum esset , dolore converso. Nobiles pueri custodiæ corporis ejus assueti , nec doloris magnitudinem capere , nec leipso intra vestibulum Regiæ retinere potuerunt : vagique , & furentibus similes , totam urbem luctu , ac moerore compleverant , nullis questibus omis- sis , quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra Regiam adstiterant , Macedones pariter , Barbarique concurrunt . Nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persę justissimum , ac mitissimum Dominum , Macedones optimum , ac fortissimum Regem invocantes , certamen quod- dam moeroris edebant. Nec moestorum solum , sed etiam indignantium voces exaudiabantur , tam vi- ridem , & in flore ætatis , fortunæque , invidiæ Deum ereptum esse rebus humanis. Vigor ejus , & vultus edacentis in prælium milites , obsidentis urbes , evadentis in muros , fortes viros pro con-

cione donantis, occurrabant oculis. Tum Macedonas divinos honores negasse ei pœnitiebat; impiosque, & ingratos fuisse se confitebantur, quod aures ejus debitâ appellatione fraudassent. Et, cum diu nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis hæsissent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti ultrâ Euphratem, mediis hostibus novum Imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo Regis hærede, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de Regno Asie, sed de Rege, ipsis sanguinem esse fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modò petitâ missione à justo Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant. Babylonii, alius è muris, alius è culmine sui quisque tecti prospectabant quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et, quia oculorum cessabat usus, fremitus, vocesque auribus captabant. Ac plerumque vano metu territi, per obscuras semitas alius alii occursantes, invicem suspecti, & solicii ferebantur. Persæ, comis suo more detonsis, in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modò hostem, sed ut gentis suæ justissimum Regem vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui imperaret ipsis, dignorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem, ab eâ deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat.

NOTAS.

Ad cogitationes. A pensar en lo que.

Invocantes. Llamandole.

Tam viridem. Tan joven: en sus verdes años.

Pro concione. A vista de todos, en publicos consejos de guerra.

In ipsos. Lloraban, y se lastimaban de sí mismos.

Sine certo. No sabiendose, quien sería su sucesor: que no habiendo nombrado sucesor.

De rege. Por quien había de ser Rei: por el Rei, y Reino.

CAPITULO XIX.

*DEXASE MORIR SISIGAMBIS DE
sentimiento.*

AD Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscisâ ergo veste, quâ induta erat, lugubrem sumpfit: laceratisque cinibus, humicorpus abjecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens; propriasque causas doloris in communi moestitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sysigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modò amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul, vivosque. Quem enim puerarum acturum esse curam? Quem alium futurum alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse

Regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non repertas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sevissimo Regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem; è septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse, ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succubuit, obvolutoque capite accidentes genibus suis neptem, nepotemque aversatā, cibo pariter abstinuit, & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, justitiaeque in omnes captivos documentum est mors hujus, quæ cùm sustinuisset post Darium vivere, Alejandro esse superstes erubuit.

NOTAS.

Perlata est. Llegò la noticia.

Retractabat Renobaba: bolvia à traer à la memoria. Reperisse. Habian hallado en Alejandro, quien cui-dase de ella: pero que muerto Alejandro, no balarian ciertamente, quien mirase por ella.

Adjectumque. Y se siguió despues la muerte de su Padre; este fue Artagerges Memnon, que murio de pefadumbre; y pena. (su regazo.

Accidentes. Postrados à sus pies. Forte. Echados en

CAPÍLULO XV.

*ALABA EL AUTOR LAS GRANDES PRENDAS,
y virtudes de Alejandro, y escusa sus defectos,
y vicios.*

*44 ET herculè justè estimantibus Regem liquet,
bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortune,
vel*

vel ætatis. Vis ineredibilis animi , laboris pa-
tientia propemodum nimia , fortitudo non inter
Reges modò excellens, sed inter illos quoquè, quo-
rum hæc sola virtus fuit , liberalitas sæpe majora
tribuentis , quæm à Diis petuntur , clementia in de-
victos , tot Regna , aut redditæ , quibus ea dem-
pserat bello , aut dono data , mortis , cuius metus
exterios exanimat , perpetua contemptio , gloriæ,
laudisque ut justo major cupido , ita ut juveni , &
in tantis admittenda rebus , jam pietas erga paren-
tes , quorum Olympiada immortalitati consecra-
re decreverat , Philippum ultus erat , jam in om-
nes ferè amicos benignitas , erga milites benevo-
lentia , consilium par magnitudini animi , & quan-
tum vix poterat ætas ejus capere , solertia , mo-
dus immodicarum cupiditatum , Veneris intra na-
turale desiderium usus , nec ulla , nisi ex permisso,
voluptas , ingentes p̄fectò dotes erant. Vitia for-
tunæ , Diis equare se , cœlestes honores accersere , &
talia suadentibus Oraculis credere , & deditan-
tibus venerari ipsum vehementius , quæm par esset
irasci , in externum habitum mutare corporis cul-
tum , imitari devictarum gentium mores ; quas ante
victoriam spreverat. Nam iracundiam , & cupi-
dinem vini , sicut juventa irritaverat , ita senectus
mitigare potuisset. Fatendum est tamen , cum plu-
rimum virtuti debuerit , plus debuisse fortunæ ,
quæm solus omnium mortalium in potestate habuit.
Quoties illum à morte revocavit ? Quoties teme-
rè in pericula , vectum perpetuâ felicitate prote-
xit ? Vitæ quoque finem eundem illi , quem glo-
riæ , statuit. Expectavere eum fata , dum , Oriente

perdomito , aditoque Oceano , quidquid mortali-
tas capiebat , impleret . Huic Regi , Ducique suc-
cesor querebatur . Sed major moles erat , quam
ut unus subire eam posset . Itaque nomen quoque
ejus , & fama rerum , in totum propemodum or-
bem Reges , ac Regna diffudit : clarissimique sunt
habiti , qui etiam minime partitantæ fortunæ ad-
helerunt .

NOTAS.

Iste. Conocerán bien los que hicieren de Alejandro el juicio , que se debe , que sus grandes prendas fueron proprias de su genio , è indole .

Ut justo. Aunque es verdad fue maior de lo que debia ser , pero algo se ha de disimular en un joven , y joven tan feliz .

Immortalitate. Hacer Diosa : poner en el numero de los Dioses , y Dieras .

Vitia fortunæ. Los vicios , de que fue causa la fortuna suia , fueron .

Diffudit. Dio Reis , y Reinos : Hizo Reies , y dio Reinos .

CAPITULO XVI.

CONSEJO DE GUERRA PARA LA ELECCION
de nuevo Rei: discurso de Perdicas al mismo fin.

CÆterum Babylone (inde enim divertit oratio)
corporis ejus custodes in Regiam principes
amicorum , Duceisque copiarum advocavere .
Secuta est militum turba cupientium scire , in quem
Alexandri fortuna esset transitura . Multi duces fre-
quen-

quentiâ militum exclusi, Regiam intrâre non poterant, cùm præco, exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed præcarium spernebatur imperium. Ac primùm ejulatus ingens, ploratusque renovatus est. Deinde futuri expectatio, inhibitis lacrymis, silentium fecit. Tunc Perdicca, Regiâ selâ in conspectum vulgi datâ, in quâ diademata, vestisque Alexandri cum armis erant, annulum sibi pridiè traditum à Rege, in eâdem sede posuit. Quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca: *Ego quidem, inquit, annulum, quo ille Regni, atque Imperii vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mibi, reddo vobis.* Cæterum, quamquam nulla clades huic, quâ affectamus, par ab iratis Diis excogitari potest; tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte complerâ, citò repeterent eum suæ stirpi. Proinde, quoniam nibil aliud ex eo superest, quād quod semper ab immortalitate seducitur, corpori, nominique quād primū justa solvamus; haud obliti, in quâ urbe, inter quos simus, quali Rege, ac Præside spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut, victoriâ partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hoc nē uno, an pluribus, in vestrâ potestate est. Illud scire debetis, militarem sine Duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus, ut marem emitatur. Cujus Regnum Diis approbantibus futurum, quando adoleverit, interim, à quibus regi velitis, destinate. Hæc Perdiccas.

Custodes. Siete de los mas principales y amigos de Alejandro; que siempre le asistian para guarda, y consejeros suyos.

Fortuna. Quien habia de suceder à lo que habia dado la fortuna à Alejandro.

Integravére. Renovaron: bolvieron à mover.

Accommodasse. Lo dieron como de prestado al mundo.

Suæ stirpi. Al Cielo, y Dioses, de quienes descendia.

Quamquod. Que lo que es mortal: que su cuerpo.

Obtinére. Asegurar: mantener en el mismo estado.

Capite De uno, que sea cabeza de los demas.

CAPITULO XVII.

VARIOS PARECERES DE LOS CAPITANES DE Alejandro, sobre quien habia de sucederle.

STUM Nearchus, *Alexandri sanguinem, ac stirpem Regiae majestati convenire, neminem, ait, pisse mirari: ceterum expectari, nondum oratum Regem, & qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum, esse è Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quattuentes, obstrepare perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant, Nearcho pervicaciùs tente sententiam. Tum Ptolemæus, Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes, vel Barsines filius, cuius nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur*

Per

Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? Quod justi illi Reges Darius, & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus nec quicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in Regiâ posita, qui consiliis, ejus adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus fuerit; eoque, quod major pars eorum decreverit, stetur: Duces, Præfectique copiarum his pareant. Ptolemeo quidam, pauciores Perdiccæ assentiebantur. Tum Aristonius orsus est dicere: Alexandrum consultum, cui relinquere Regnum, voluisse optimum deligi, judicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui annulum tradidisset. Nec enim unum eum assedit morienti, sed circumferentem oculos ex turbâ amicorum delegisse, cui traderet. Placebat igitur summam Imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitavere, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam, & Regis annulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quod modestius, quod expectabat, appeteret, pervicaciùs oblatus esse credebat. Itaque cunctatus, diuque, quid ageret, incertus, ad ultimum tamen recelsit, & post eos, qui sedabant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus, confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat: Nec Dicit siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique Regni fastigium in istos humeros ruat: homines certè non ferent, Nihil dico de nobilibus, quam hic est, sed de viris tantum; quibus invitis, nihil perpeti necesse est. Nec verò interest, Roxanes filium, quandocumque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cùm iste sub tutelæ specie Regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum

natus est. Et in tanta omnium festinatione, non justa modò, sed etiam necessarià, exactos menses solus expectat, & jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? barum enim opum Regiarum utique populus est haeres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænuntiatam Prædam sequebantur.

NOTAS.

Alexandri. Que convenia descendiese de Alejandro, el que hubiese de ser Rei.

Et qui jam. Escluyendo al que habia nacido ya: pasando en blanco.

A Barsine. Que habia tenido Alejandro de Barsines. Digna proflus. Por diez que es digna: es mucha razon por cierto, sea nuestro Rei el hijo de Barsines, ó el que esperamos de Roxanes, quando solo de nombrarle en Europa, se nos habia de caer la cara de verguenza, siendo prisionero nuestro de parte de Madre.

Nec quidquam. En vano intentaron: no pudieron conseguir.

Eoque quod. Y estése à lo que: y hazaselo que. Unum eum. El solo.

Ruat. Venga à parar en Perdicas la dignidad de Alejandro.

Quam hic est. Nada digo de otros mas nobles, que Perdicas.

Sed de illis. Sino de aquellos, que son verdaderamente

te hombres , y contra cuia voluntad , no nos vere-
mos precisados à sujetarnos à esto.

Exactos menses. Los tres meses , que faltaban para
el parto.

Vel subdere? Aun à poner en su lugar à otro , en ca-
so que no sea varon?

Quin igitur. Antes bien.

CAPITULO XVIII.

HABLA UN SOLDADO EN FAVOR DE ARIDEO:
proclamale por Rei el ejercito : diligencias de Me-
leagro para lo mismo : presentalo , y
llamanle Filipo.

JAmque armatorum circa Meleagram frequens
globus erat, in seditionem , ac discordiam ver-
sâ concione , cùm quidam plerisque Macedo-
num ignotus ex infimâ plebe : Quid opus est , in-
quit , armis , civilique bello , habentibus Regem , quem
quæritis ? Aridaeus Philippo genitus , Alexandri pau-
lò ante Regis frater , sacrorum , cæmoniarumque
consors modo , nunc solus hæres , præteritur à vobis . Quo
merito suo ? Quidve fecit , cur etiam gentium commu-
ni jure fraudetur ? Si Alejandro similem quæritis , nun-
quam reperietis : si proximum , hic solus est . His au-
ditis , concio primò silentium velut jussa habuit .
Conclamant deinde pariter : Aridaum vocandum esse ,
mortemque meritos , qui concionem sine eo habuisseat .
Tum Pithon , plenus lacrymarum , orditur dicere :
Nunc vel maximè miserrabilem esse Alexandrum , qui
tam bonorum civium , militumque fructu , & præsen-
tiâ

tia fraudatus esset. Nomen enim, memoriamque Regis sui tantum intuentes ad cetera caligare eos. Haud ambigüe in juvenem, cui Regnum destinabatur, impensa probra, quæ magis ipsi odium, quam Aridæo contemptum attulerunt. Quippe, dum miserentur, etiam favere cœperunt. Igitur non alium se, quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager infestus, invisusque Perdicæ, strenuè perducit in Regiam, & milites Philippum consalutatum Regem appellant.

NOTAS.

Frequens globus. *Un grueso cuerpo de soldados.*

Sacrorum. *De la misma religion, que vosotros.*

Fructu. *A quien privó la muerte de vér, y gozar de tan buenos soldados, y ciudadanos suyos; porque mirando solo al nombre, y memoria de Alejandro, (haciendo Rei à un hermano suyo) lo erraban en los demás, (dá à entender, que no tenía Arideo partidas de Rei).*

Impensa. *Se dirigía la malicia de estas palabras contra el joven Arideo.*

Se. *Que ellos no permitirian.*

Miserentur. *De Arideo.*

CAPITULO XIX.

NUEVOS ALBOROTOS, Y ALTERACIONES SOBRE
el nuevo Rei: visto Arideo las insignias Reales.

Cæterum hæc vulgi erat vox, Principum alia sententia. E quibus Python consilium Perdicæ exequi coepit, tutoresque destinat filio ex Ro-

xane futuro, Perdiccam, & Leonatum stirpe Regiâ genitos. Adjecit, ut in Europâ Craterus, & Antipater res administrarent. Tum jusjurandum à singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuriâ metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum, irrupit in Regiam, clamitans: *Suffragari speipubl. de novo Rege paulò ante concentæ, robur ætatis experientur modò stirpem Philippi, filium, ac fratrem Regem duorum semetipſis potiorem crederent.* Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si novâ, & bievi duraturâ libertate luxuriat. Pauci Perdicæ modo elecțio, plures Philippo, quam speraverat, Imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant, pœnitiebatque modò consilii, modò pœnitentiæ ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem Regiam inclinavere studiis. Ceferat ex concione Aridæus Principum Auctoritate conteritus: & abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sellâ posita fuerat, induitur. Et Meleager, thorace sumpto, capit arma, novi Regis satelles. Sequitur phalanx hastis clypeos quatiens. *Expleturam se sanguine ilorum, qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens Regnum, minabatur: In eâdem domo, familiâque Imperii vires remansuras: hereditarium imperium stirpem Regiam vindicaturam: affuetos esse nomen ipsum colere, venerarique, nec quemquam id capere, nisi genitium, ut regnaret.*

Philippum. A Arideo llamado Filipo en aquél genero de coronacion.

Sibimetipsis. Que se gobernasen por sí mismos, y no por otros.

Multitudo. Cuantas reboluciones mueve el vulgo.

Luxuriat. Está insolente: atrevidamente se propasa.

Illorum qui. De aquellos que pretendian la corona, à que no tenian derecho.

CAPITULO XX.

NUEVAS DISPOSICIONES DE PERDICAS: INTENTA
ta matarlo Meleagro: sale Perdicas inmediata-
mente de Babilonia; y se junta con Leonato,
y la caballeria.

Igitur Perdicca territus, conclave, in quo Alex-
andri corpus jacebat, obserari jubet: Sex-
centi cum ipso erant spectatæ virtutis. Ptole-
mœus quoque se adjuxerat ei, puerorumque Re-
gia cohors. Cæterùm haud difficulter à tot milli-
bus armatorum claustra perfracta sunt. Et Rex quo-
que irruperat, stipatus satellitum turbâ, quorum
princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, hos,
qui Alexandri corpus tueri vellent, sevocat. Sed
qui irruperant, eminùs tela in ipsum jaciebant.
Multisque vulneratis, tandem seniores, demptis
galeis, quò faciliùs nosci possent, precari, qui
cum Perdiccâ erant, cœpere, ut abstinerent bello,
Regique, & pluribus cederent. Primus Perdicca
arma depositi, cæterique idem feceré. Meleagro
deinde suadente, nè à corpore Alexandri discede-
rent,

rent, insidiis locum quæri rati, diversâ Regiæ parte ad Euphratēm fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam, & Leonatum frequens sequebatur, placebatque excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdicca nè pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites, abrupisse à cætero exercitu videretur, in urbe substituit. At Meleager Regem monere non destitit: *fus imperii Perdicce morte sanciendum esse: ni occupetur impotens animus, res novatarum: meminisse eum, quid de Rege meruisset, neminem autem ei satis fidum esse, quem metuas.* Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit, misitque Regis nomine, qui Perdiccam accerserent. Iisdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdicca, nuntiato satellitum adventu, sexdecim omnino pueris Regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constituit: castigatosque, & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi, vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros jussit equos descendere, & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret.

NOTAS.

Satelitum. De sus alabarderos, y guardias de Corps. Quicum. A los que acompañaban à Perdicas.

Insidiis. Creiendo querian tenerlos en un lugar citados, para alguna traicion; por una parte secreta, y puerta falsa.

Tendere in. Y poner sus reales en campo raso.

Jus. Que debia asegurar la corona, quitando à Perdicas la vida; que sino cortaba los pasos à un hombre tan impetuoso, y ambicioso, lebantaria alguna sedicion: que tenia Perdicas mui en la memoria lo que habia hecho por el que era Rei: lo mucho que habia hecho, porque no fuese Rei.

Castigatos. Reprehendiendolos asperamente.

CAPITULO XXI.

QUIEREN VENGAR LOS SOLDADOS EL ATENTADO de matar à Perdicas, nuevas indecisiones, y temores del Rei, y los suyos.

Posterio die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum addutum: & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque illi seditione professâ, cùm Regem adissent, interrogare eum cœpere: *An Perdiccam comprehendendi ipse jussisset.* Ille Meleagri insinatu se jussisse, respondit, cæterum non debere tumultuari eos, Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissâ, Meleager, equituum maximè defectio-
ne perterritus, inopsque consilii (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulò ante intenderat) triduum ferè consumpsit incerta consilia volvendo. Et pristina quidem Regiæ species manebat. Nam & Legati gentium Regem adibant, & copiarum Duces aderant, & vestibulum satellites, armatique compleverant. Sed ingens sua sponte moestitia, ultimæ desperationis index erat.
Suf-

Suspectique invicem non adire propriis, non collo-
qui audebant, secretas cogitationes intra se quoque
volventes. Et ex comparatione Regis novi deside-
rium excitabatur amissi. Ubi ille esset, cufus impe-
rium, cufus auspicium sequuti erant, requirebant.
Destitutos se inter infestas, indomitasque gentes. Expe-
tituras tot clodium suarum pœnas, quandocumque obla-
ta esset occasio. His cogitationibus animos exede-
bant, cum annuntiatur, equites, qui sub Perdic-
câ essent, occupatis circa Babylonem campis, fru-
mentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse.
Itaque inopia primùm, deinde fames esse coepit.
Et, qui in urbe erant, aut reconciliandam gra-
tiam cum Perdiccâ, aut armis certandum esse cen-
sebant.

NOTAS.

Ultum ire. *Vengarse tomarse por sí mismo la satisfac-
cion.*

Seditione professâ. *Confesando el tumulto que se habia
lebantado, y lo alborotado que estaban todos.*

Instincu. *Por sugestion: à persuasion.*

In ipsum. *Habia recaido sobre él el mal, que habia
maquinado contra.*

Suâ sponte. *No fingida, y posiza: si no verdadera,
y natural.*

Animos exedebant. *Se aflijian, y consumian á sí
mismos.*

CAPITULO XXII.

PIDE EL REI A PERDICAS LA PAZ POR SUS Embajadores: no la alcanza: alborotanse los soldados: sostegalos: el Rei viene en las condiciones de la segunda embajada.

FOrtè ita acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum, vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani, cùm ipsos alimenta deficerent, urbe excederent; & utriusque generi tutior aliena sedes, quām sua videtur. Quorum consternationem Macedones veriti in Regiam coeunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem Legatos ad equites mitti, de finiendâ discordiâ, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Pasas Thessalus, & Amisias Megalopolitanus, & Perilaus. Qui cùm mandata Regis edidissent; non aliter posituros arma equites, quām si Rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt. Quorum tumultu è Regia Philippus excitus, Nibil, inquit, seditione est opus. Nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spem gratiæ citò abrumpere, ad bellum civile properantium est. Alterà legatione, an mitigari possint, experiamur. Et credo nondum Regis corpore sepulto ad præstanda ei justa omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spes est, oro, quæsoque, eligi-

gite potiorem. Obortis deinde lacrymis diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se dignorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratriis claritate suppressam ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare coeperunt, ut, quæ agitasset, exequi vellet. Eosdem rursus legat, petituros ut Meleagrum tertium Ducem acciperent. Haud ægrè id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen, mutua salutatione factâ, coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordiâ, & pace firmatâ.

NOTAS.

Qui in agris erant. Los Aldeanos.

Utrique generi. A Aldeanos, y Babilonios: à unos, y à otros.

Ponendis. Y de dejar las armas. (rotos)

Quam si. Que entregádoles el Rei à las cabezas del albo-

Qui quieverint. Los que se estuvieren quietos, y neutrals.

Quibus spem. A los cuales, no darles treguas, y dejarles sin esperanza del perdon, y de la paz.

Properantium est. Es propio de los que atropellan por todo, y no reparan en tomar las armas para una guerra civil.

Ad præstanta. Para hacerle las exequias, y funerales.

Suppressæ. Obscurecida hasta entonces con la gloria de su hermano.

Duobus. A Perdicas, y Leonato.

CAPITULO XXIII.

*QUE FASE EL AUTOR DEL ESTADO EN QUE
se hallaban los Macedonios: ardido de Perdicas
para perder à Meleagro.*

SED jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & insociabile est Regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires, deinde disperserunt; &, cùm pluribus corpus, quām capiebat, onerassent, cetera membra deficere cœperunt. Quodque Imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure, meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profiterur; cui noctis, quam penè supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus herculè, non Solis, ortus lucem calliganti reddidit mundo, cùm sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subitâ serenitate discussit? Non ergo revirescit solum, sed etiam floret Imperium. Absit modò invidia, excepit hujus sœculi tempora ejusdem domus, utinam perpetua, certè diurna posteritas. Ceterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam spem salutis suę in Meleagri morte deponebat: vanum eundem, & infidum, celeriterque res novaturum, & sibi maximè infestum, occupandum esse. Sed altâ dissimulatione consilium premebat, ut oppimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus præterat, subornavit; ut, quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum exqua-

equatum esse Perdiccæ. Quorum sermone Meleager ad se relato , furens irâ , Perdiccæ , quæ compertisset , expōnit. Ille , velut novâ re exterritus , admirari , queri,dolentisque speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimum convenit , ut comprehendenterunt tam seditiosæ vocis auētores. Agit Meleager gratias , amplexusque Perdiccam , fidem ejus in se , ac benevolentiam collaudat. Tum communī consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrī more lustrari: & probabilis causa vi debatur preterita discordia.

NOTAS.

Insociabile est. No admite dos cabezas , que igualmente manden , ni compañeros en reinar.

Et cum. Y poniendo en el vasto cuerpo de aquellos Reinos mas cabezas de las que admitia su capacidad , cada Rei , y miembro de por si , flaqueó , y se viò falto de aquellas fuerzas , que tenian , cuando estaban unidos.

Principi. Segun unos Vespasiano , segun otros Claudio , segun otros Augusto.

Cui. Al cual pueblo Romano.

Hujus hercule. El nacimiento desta estrella ,deste Principi.

Ejusdem Domus. O la de Vespasiano , ò Claudio , &c. Absit modo. Si lo consienten los Dioses , llenará este siglo y muchos años la posteridad , y sucesores desta casa que à lo menos será de la larga duracion , y ojala que sea eterna.

Convenit. Convinieron : se concertaron los dos en que Ejus in se. De Perdicas para con Meleagro.

Lustrari. Se purificase ; y parecia ser bastante razon para ello.

CAPITULO XIV.

*MODO DE PURIFICARSE EL EGERCITO: QUITA
Per dicas la vida à trecientos que habian seguido
à Melagro, y despues à este.*

MAcédonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utrâque abjicerentur parte: intra id spatum armati omnes starent; hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinaverant, Rex cum equitibus elephantisque constituerat contra pedites, queis Meleager prægerat. Jam equestre agmen movebatur, & pedites subitâ formidine, ob recentem discordiam haud sanè pacati quidquam expectantes, parumper addubitavere, an in urbem subducerent copias. Quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temerè commilitonum fidem damnarent, substitores præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum unâ alâ obequitare peditibus cœpit, discordiæ autores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad supplicia deposcens; minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes. Stupebant improviso malo pedites, nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii, aut animi. Tutissimum ex presentibus videbatur expectare potius, quam movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes, & obnoscens

xios vidit, trecento ferè, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, sequuti erant, à cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus objicit. Omnesque belluarum pedibus obtriti sunt; nec prohibente Philippo, nec auctore. Apparebatque, id modò pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Melcager, serò intellectâ fraude Perdiccæ, tum quidem, quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnatâ spe salutis, cùm ejus nomine, quem ipse fecerat Regem, in perniciem suam abutentes videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defensus, occiditur.

NOTAS.

Ab utrâque. De una, y otra parte: à mano izquierda, y derecha.

Ultimo. En las dos extremidades del campo.

Sacro. Destinado, para esta función, ceremonia sagrada.

Peccati. No dándose por seguros, ni esperando cosa favorable: temiendo algún mal suceso.

Pro equitibus. Era ventajosa à la caballería.

Obequitare. A acercarse con una ala de caballería à la infantería.

Tutissimum. Tubo por mas seguro en las circunstancias presentes acomodarse à cualquiera fuerte que moverse à nada.

Torpentes. Sin saber que baserse, y preocupados del miedo.

Vindicaturum. Que solo se atribuiria à si como cosa
suya o que tuviese feliz éxito.

Damnata. No teniendo esperanza ya de librarse de sus
enemigos, cuando abusando de la autoridad de
aquel a quien él había hecho Rei.

CAPITULO XXV.

*DIVIDENSE LOS REINOS, Y PROVINCIAS ENTRE
los mas principales : entran estos en otros grandes
Reinos, y al cabo se intitulan, y
llaman Reies.*

35 **P**erdicca, perducto in urbem exercito, concilium Principum virorum habuit. In quo Imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem summam ejus obtineret, Satrapes Ptolemaeus Ägypti, & Africæ gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est: Philotæ Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphilia, & majore Phrygiâ obtinere jussus Antigonus: in Cariam Casander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam Leonati provinciam esse jusserunt: Cappadocia Eumeni cum Paphlagoniâ cessit. Praeceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat Imperium. Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam, appositaisque Thraciæ Ponticas gentes obtinere jussi. Qui Indiæ, quique Bactris, & Sogdianis, ceterisque Oceanii, aut Rubri maris accolis prægerant, quibus quisque finibus habuisset, Imperii etiam jus obtineret. De-

cretum est , ut Perdicca cum Rege esset ; copiisque præfasset , quæ Regem sequebantur. Credidere quidam , testamento Alexandri distributas esse provincias : sed famam ejus rei (quanquam ab auctori- bus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes , divisim Imperii partibus , tuebantur , quas ipsi fundaverant ; si unquam aduersus immodicas cupiditates terminus staret. Quippe paulò antè Regis ministri , specie Imperii alieni procurandi , singuli ingentia invaserant Regna , sublatis certaminum causis , cùm & omnes ejusdem gentis essent , & à cæteris sui quisque Imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse , quod obtulerat occasio : quippe sordent prima , cùm majora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere Regna , quam fuisse accipere.

NOTAS.

Solus hic. Este Arbates era el unico , que queria sujetarse à los Macedonios.

Appositas. Adiacentes : confinantes.

Qui Indiæ. Los que estaban en la India por gobernadores tubiesen tambien el mismo derecho , y autoridad que los demas en las tierras , y terminos , que gobernaban.

Sed famam. Engañase Curcio porque la Escritura I. Machab. c. 1. v. 7. dice : Et vocabit pueros suos nobiles qui se cum erant nutriti à juventute , & divisit illis regnum cum ad huc viveret.

Fundaverant. Habian establecid.

Specie. Con el pretesto de administrar un Reino no suyo,

fino de el Rei, se hallaban en posecion de grandes Reinos.

Sublatis. Quidada toda ocasion de disensiones, y diferencias.

CAPITULO XXVI.

EMBALSAMAN EL CUERPO DE ALEFANDRO:
dicese que murió de veneno, y de que especie: trasladan el cadaver à Menfis, y despues
à Alejandria.

42

SOptimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum à tam solemni munere averfis. Et non aliis, quam Mesopotamie regioni fervidior æstus existit, adeò, ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor Solis, & cœli, quo cuncta, velut igne, torrentur. Fontes aquarum, & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsiſ usus patet, ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nullâ tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Ægyptii, Chaldæique iussi corpus suo more curare, primò non sunt ausi admoveare, velut, spiranti, manus: deinde precati, ut jus, fasque esset mortalibus atrectare eum, purgavere corpus. Repletumque est odoribus. Aurum

fo-

solum, & capiti adjecta fortunq; ejus insignia. Veneno necatum esse credidere: plerique, filium Antipatri inter ministros, *Jollam* nomine, patris jussu dedit. Sæpè certè audita erat vox Alexandri, *Antipatrum Regium affectare fastigium, majoremque esse Praefecti opibus; ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à se data afferentem sibi.* Credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedoniâ gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulæ jumenti dunatax patiens. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum, traditumque fratri Jollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum. Hæc, utcunque sunt tradita, eorum, quos rumor asperferat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoque invasit. Soboles deinde exceptit, imperfectis omnibus, quicunque Alexandrum etiam longinquâ cognatione contingerent. Cæterum corpus ejus à Ptholemœo, cui Ægyptus cesserat Memphin, & inde paucis post annis Alexandriam translatum est. Omnisque memorie, ac nomini homos habetur.

NOTAS.

Curis. Dejando todos à un lado las exequias, por ordenar la administracion del Reino, y mirar por el bien comun.

Tantus est. Tanto es el ardor del sol, y calor del aire, y está este tan abochornado.

Curare tandem. Embalsamar , bacer los funerales , y enterrar.

Mortalibus. Dan à entender en esto , que le teniam por Dios , è immortal.

Vigor. Dejabase ver en su semblante aquel color , espiritu , y vigor , que tenia cuando vivo.

Velut. Al que parecia estaba aun con vida.

Inter ministros. Uno de los que servian à la mesa.

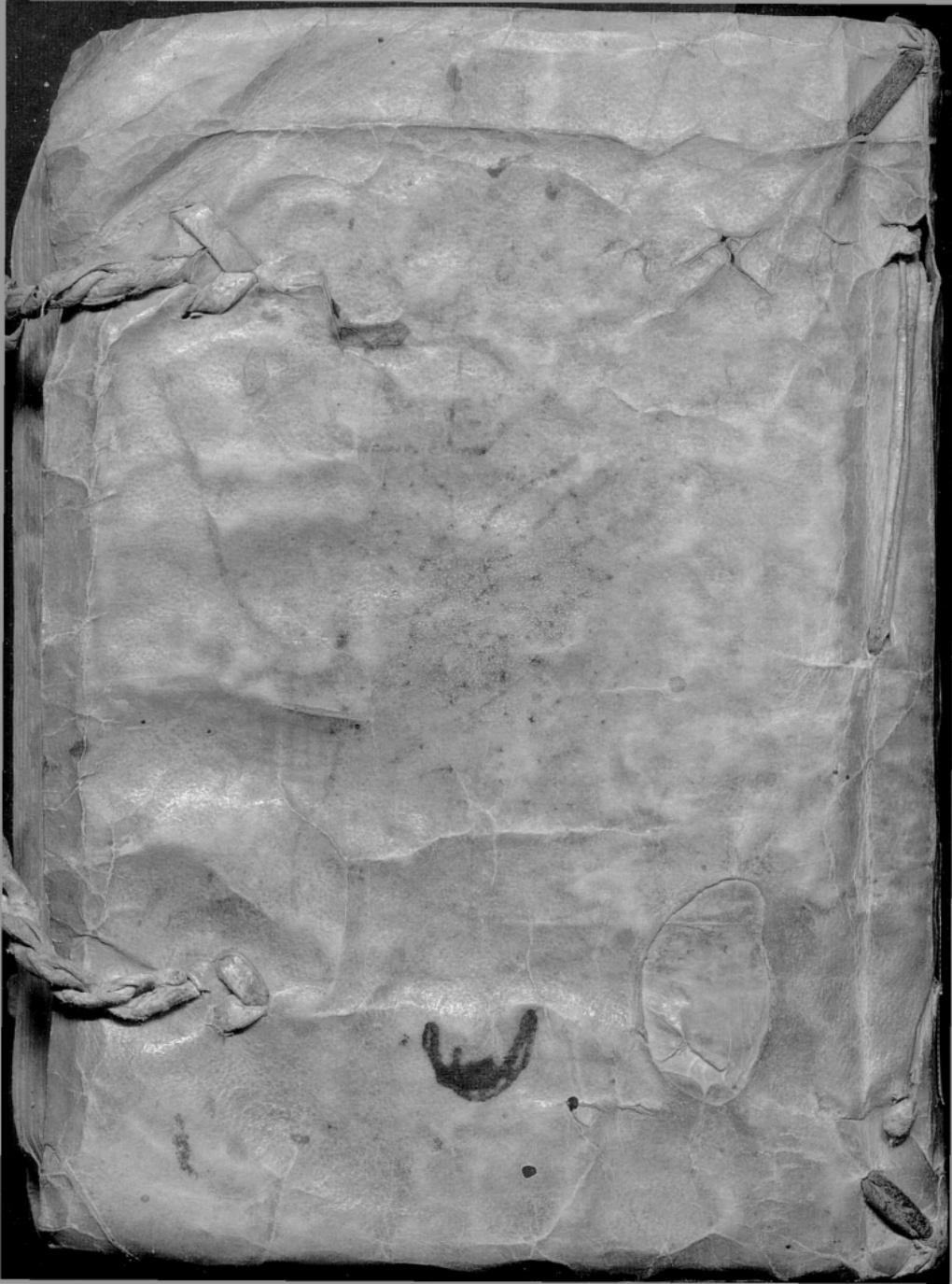
Majoremque. X que era mas poderoso de lo que llevaba de suyo el estado de Gobernador , y que orgulloso con la victoria que habia alcanzado de los Espartanos decia que todo se lo debia à si mismo , y à sus puños.

Inditum. Echado , y mezclado en el ultimo vaso que bebió el Rei.

Quos rumor. A los cuales se les atribuia por la fama , y rumores que corrian. La escritura I. Macb. c. I. v. 6. dice sencillamente : Et post hæc decidit in lectum , & cognovit quia moreretur.

FINIS.

A
Amanisim
A
Amanisini
6 A
Amanesimo Jesus
A
Amanesimo Jesus
7 A
Amanesimo Jesus
A
Amanesimo



G-E 273